

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА МОРСКО
ДЕЛО И РИБАРСТВО

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

ДОКЛАД ЗА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА НА ПРОГРАМА „МОРСКО ДЕЛО, РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ“ 2021 – 2027 г.

(ДОПЪЛНЕН С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ)

Възложител: Министерство на земеделието, храните и горите

2022 г.

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ.....	9
ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ.....	11
<i>1. Описание на съдържанието на основните цели на ПМДРА 2021 – 2027 г. и връзка с други съотносими планове и програми</i>	<i>12</i>
1.1. Основание за изготвяне на програмата	12
1.2. Специфични цели на ПМДРА 2021-2027 г. и предвидени дейности към тях	13
1.3. Алтернативи за ПМДРА 2021-2027 г.	50
1.4. Връзка на ПМДРА 2021-2027 г. с други съотносими планове, програми и стратегии.....	50
<i>2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.....</i>	<i>68</i>
2.1. Текущо състояние на околната среда.....	68
2.1.1. Характеристика на климата и климатични изменения	68
2.1.2. Състояние на атмосферния въздух	78
2.1.3. Състояние на водите	81
2.1.4. Състояние на земните недра.....	144
2.1.5. Състояние на почвите и земеползването	146
2.1.6. Състояние на ландшафта	154
2.1.7. Състояние на биологичното разнообразие	157
2.1.8. Състояние на материалните активи	169
2.1.9. Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство	173
2.1.10. Състояние по отношение на вредните физични фактори.....	176
2.1.11. Състояние и управление на отпадъците	178
2.1.12. Опасни химични вещества и риск от аварии	181
2.1.13. Здравно състояние на населението	182
2.2. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.	209
<i>3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПМДРА 2021-2027 г.</i>	<i>212</i>
<i>4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПМДРА 2021-2027 г. включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие</i>	<i>217</i>
4.1. Екологични проблеми, произтичащи от развитието на сектор „Рибарство“ .	218
4.2. Екологични проблеми, ограничаващи/лимитиращи развитието на сектор „Рибарство“	219

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПМДРА 2021-2027 г. и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата	220
5.1. Екологична насоченост на проекта на ПМДРА 2021-2027 г.....	220
5.2. Цели на опазване на околната среда на международно и национално ниво, относими към проекта на ПМДРА – начин и степен на интегриране	221
6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави	245
6.1. Оценка на въздействието на приоритетите и специфичните цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.....	245
6.2. Оценка на въздействието на предвидените дейности в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.....	268
6.2.1. Дейности по Приоритет 1	268
6.2.2. Дейности по Приоритет 2	281
6.2.3. Дейности по Приоритет 3	286
6.2.4. Дейности по Приоритет 4	287
6.2.5. Дейности по Приоритет „Техническа помощ“	289
6.3. Оценка на връзката и взаимодействието между компонентите и факторите на средата и възможното кумулативно въздействие върху околната среда и човешкото здраве	289
6.4. Оценка на възможното трансгранично въздействие върху околната среда и човешкото здраве	291
6.5. Обобщени изводи за въздействията.....	291
7. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на ПМДРА 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве.....	292
8. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи	295
9. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация	295
10. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.	298
11. Заключение на екологичната оценка	302
12. Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПМДРА 2021-2027 г. и извършване на екологичната оценка	304
13. Нетехническо резюме на екологичната оценка	304
14. Приложения към доклада за екологична оценка	304

Настоящият документ „Доклад за Екологична оценка на проект на Програма „Морско дело, рибарство и аквакултури“ 2021-2027 г. е разработен във връзка с Договор № РД 51-67/28.06.2021 г. между Министерство на земеделието, храните и горите и „П-Юнайтед“ ЕООД.

Документът е разработен от колектив на „П-Юнайтед“ ЕООД, с ръководител доц. д-р инж. Екатерина Тодорова и съ-ръководител маг. ек. Станимира Иванова.

Ръководител на екип:

/доц. д-р инж. Екатерина Тодорова/

Съ-ръководител:

/маг. ек. Станимира Иванова/

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АИС	Автоматични измервателни станции
NO_x	Азотни оксиди
NH₃	Амоняк
БД	Басейнова дирекция
БДДР	Басейнова дирекция „Дунавски район“
БДЗБР	Басейнова Дирекция „Западнобеломорски район“
БДИБР	Басейнова дирекция „Източнбеломорски район“
БДЧР	Басейнова дирекция „Черноморски район“
БЕК	Биологичен елемент за качество
БПК	Биологично потребление на кислород
БВП	Брутен вътрешен продукт
БАБХ	Българска Агенция по Безопасност на Храните
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ВТ	Водни тела
СО₂	Въглероден диоксид
СО	Въглероден оксид
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВИ	Възобновяеми източници
ГПОСВ	Градска пречиствателна станция за отпадни води
N₂O	Диазотен оксид
ДОАС	Диференциална оптична абсорбционна спектроскопия
ДСМОС	Добро състояние на морската околна среда
ДЕО	Доклад за Екологична оценка
ЕАОС	Европейска агенция за околна среда
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕФМДРА	Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури
ЕО	Екологична оценка
ЕЕ	Енергийна ефективност
Hg	Живак
ЗВ	Закон за водите
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРА	Закон за рибарството и аквакултурите
ЗЗ	Защитена зона
ЗМ	Защитена местност
ЗПЗГС	Земеползването, промените в земеползването и горското стопанство
ИИЗ	Изключителна икономическа зона
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда

ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
Cd	Кадмий
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КТК	Кодекс за търговското корабоплаване
КПКЗ	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването
IPCC	Международен комитет по изменение на климата
МКБ	Международна класификация на болестите
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
CH₄	Метан
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МАС	Мобилна Автоматична станция
НСИ	Национален статистически фонд
НЕМ	Национална екологична мрежа
НПРД	Национална приоритетна рамка за действие
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НАСККАВ	Националната Автоматизирана Система за Контрол Качеството на Атмосферен Въздух
ННН	Незаконен, недеклаиран и нерегулиран
NMVOС	Неметанови летливи органични съединения
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОСОИ	Обща среда за обмен на информация
Pb	Олово
ОХВС	Опасни химични вещества и смеси
ПГ	Парникови газове
PFCs	Перфлуоркарбони
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
ПССП	Площ със стопанско предназначение
ПССП	Площта със селскостопанско предназначение
ПР	Поддържан резерват
ПВТ	Подземно водно тяло
РСВ	Полихлорирани бифенили
РАН	Полициклични ароматни въглеводороди
ПАВ	Полициклични ароматни въглеводороди
ПГЗ	Потенциал за глобално затопляне
ПП	Природен парк
ПЗ	Природна забележителност
ПМДРА	Програма „Морско дело, рибарство и аквакултура“
РОУКАВ	Район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
РЗПРН	Райони със значителен потенциален риск от наводнения

РДВ	Рамкова директива за водите
РДМС	Рамкова Директива за Морска стратегия
РКОНИК	Рамкова конвенция на Обединените нации по изменение на климата
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и водите
РДП	Регионални диспечерски пунктове
РАС	Рециркулационни аквакултурни системи
РП	Ръчно пробонабиране
СОЗ	Санитарно-охранителни зони
SO₂	Серен диоксид
SF₆	Серен хексафлуорид
SO_x	Серни оксиди
СЗЗ	Специални защитени зони
СГК	Средногодишна концентрация
СДН	Средноденоношна норми
СЧН	Средночасови норми
ТЗО	Територия от значение за общността
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТМ	Точка на мониторинг
УО	Управляващ орган
ФХЕК	Физико-химични елементи за качество
ФПЧ	Фини прахови частици
F	Флуор
HFCs	Хидрофлуоркарболи
ЦП	Цели на политиката
ЦКЕС	Цели по качеството на екосистемата
ЦДП	Централен диспечерски пункт
ЧРБУ	Черноморски район за басейново управление
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ДЕО	Доклад за Екологична оценка
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЕФМДРА	Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОСОИ	Обща среда за обмен на информация
ПГ	Парникови газове
ПМДРА	Програма „Морско дело, рибарство и аквакултура“

ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
УО	Управляващ орган
ФПЧ	Фини прахови частици
ЦП	Цели на политиката

ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът за екологична оценка (ДЕО) на Програма „Морско дело, рибарство и аквакултура” (ПМДРА) 2021-2027 г. е изготвен в съответствие с глава шеста на Закона за опазване на околната среда (ЗООС), Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО) и приложимите други нормативни актове.

Министърът на околната среда и водите, с писмо с изх. № 04-00-2027/20.09.2021 г. (**Приложение № 2**), е определил да се извърши задължителна екологична оценка на проекта на Програма „Морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г.“, с Възложител Министерство на земеделието, храните и горите (МЗХГ).

Съгласно чл. 19, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от Наредбата за ЕО, през различните фази на подготовка на проекта на ПМДРА 2021-2027 г. и ЕО, Възложителят провежда консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица, които могат да бъдат засегнати от реализирането на програмата, с цел получаване и съобразяване на техните становища и бележки, по разработена за целта схема. Схемата е консултирана с Министерство на околната среда и водите.

Съгласно чл. 19а от Наредбата за ЕО е изготвено Задание за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО. Заданието е предоставено за консултации съгласно чл. 19а от Наредбата за ЕО на всички страни, определени в посочената по-горе схема.

Получените в резултат на консултациите по Заданието становища са съобразени при изготвяне на настоящия ДЕО на ПМДРА 2021-2027 г.

ДЕО е разработен като единен документ, който включва съдържателна част по чл. 86, ал. 3 от ЗООС; списък на експертите и ръководителя на екипа, изготвили доклада за екологична оценка; декларации на всеки от експертите (по чл. 16, ал. 1 от Наредбата за ЕО); приложения.

Основните цели на ДЕО са насочени към интегриране на екологичните съображения в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. в процеса на нейното изготвяне, чрез:

- анализ на текущото състояние и проблеми на околната среда, в т.ч. по отношение на човешкото здраве при обвързването им с предмета на ПМДРА 2021-2027 г.;
- оценка на евентуалните въздействия, в т.ч. значителни, върху околната среда и здравето на хората в резултат на предвижданията на проекта на ПМДРА 2021-2027 г., като въз основа на това се мотивира изборът на най-благоприятната за околната среда и здравето на хората алтернатива за реализирането на програмата;
- предлагане на мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици и на мерки за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при изпълнението на ПМДРА 2021-2027 г.

Като самостоятелно приложение към ДЕО е изготвено нетехническо резюме, в обем не по-малък от 10 на сто от обема на доклада. Резюмето не съдържа технически термини, написано е на разбираем за широката общественост език и съдържа необходимите нагледни материали – карти, снимки, схеми.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ
--

Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице

Министерство на земеделието

Министър: д-р Иван Иванов

Пълен пощенски адрес

Министерство на земеделието, гр. София, бул. Христо Ботев № 55

Телефон, факс, E-mail

Тел.: (02) 985 11 383; (02) 985 11 384; Факс: 02/981 79 55; E-mail:
minister@mzh.government.bg

1. Описание на съдържанието на основните цели на ПМДРА 2021 – 2027 г. и връзка с други съотносими планове и програми

1.1. Основание за изготвяне на програмата

Европейският фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (ЕФМДРА) представлява един от петте европейски структурни и инвестиционни фонда, които се допълват взаимно и имат за цел насърчаване на растежа и заетостта в Европа.

Създаден е с Регламент (ЕС) 2021/1139 на Европейския парламент и на Съвета от 7 юли 2021 г. за създаване на Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури и за изменение на Регламент (ЕС) 2017/1004.

С фонда се:

- помага на рибарите при прехода към устойчиво рибарство;
- подкрепят крайбрежните общности при диверсифицирането на тяхната икономика;
- финансират проекти, чрез които се създават нови работни места и се подобрява качеството на живот по европейското крайбрежие;
- улеснява достъпът до финансиране.

Програма „Морско дело, рибарство и аквакултура“ 2021-2027 ще използва средствата от ЕФМДРА, за да предостави подпомагане, с което да отговори на основните предизвикателства пред сектор „Рибарство“ през програмен период 2021-2027 г. Основните предизвикателства са тясно свързани със спецификите на Черноморския басейн, природната, социалната и икономическата ситуация в Република България.

ПМДРА се изготвя в пряк отговор на призива на Европейската Комисия за трансформиране на ЕС към общество с модерна и ресурсно ефективна, отговорна икономика с постигнати нулеви нетни емисии до 2050 г., повдигнат в Стратегията за „Справедлив преход“ към нисковъглеродна икономика и Съобщението за Европейския зелен пакт.

Чрез предвидените сфери на подпомагане ПМДРА ще допринесе за изпълнението на важни европейски стратегически документи като стратегиите за „Зеления пакт“, „От фермата до трапезата“, „Син растеж“ и „Стратегията за биологичното разнообразие“.

През програмен период 2021-2027 г. ПМДРА ще изпълнява две от целите на политиката на ЕК (ЦП):

- ЦП 2 „По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска“ и
- ЦП 5 „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

1.2. Специфични цели на ПМДРА 2021-2027 г. и предвидени дейности към тях

С оглед да изпълни целите на политиката на ЕК, УО на ПМДРА (Министерство на земеделието, храните и горите) ще предоставя подкрепа за дейности по всеки един приоритет от ЕФМДРА:

- Приоритет 1: „Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси“;
- Приоритет 2: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури“;
- Приоритет 3: „Осигуряване на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните, вътрешните райони и насърчаване на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури“;
- Приоритет 4: „Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните“.

Изпълнението на **Приоритет 1 „Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси“** ще гарантира, че риболовните дейности са екологично устойчиви в дългосрочен план и се управляват по начин, който съответства на целите за постигане на икономически и социални ползи и ползи за заетостта, както и за приноса към продоволствения снабдяване.

За този приоритет предизвикателствата са изведени на основание на Анализа на регионалния морски басейн¹, Ситуационния анализ на състоянието на сектор Рибарство в България², Годишния доклад за риболовния флот от 2020 г.³ и стратегическите цели на хоризонталните политики на ЕС.

Предизвикателствата се изразяват в следното:

- Създаване на балансиран и разумен подход, който да се справя едновременно с наличния свръхкапацитет в риболовния флот на България и дисбаланса между отделните сегменти и свръхексплоатацията на запасите с определени риболовни уреди в някои от сегментите. Риболовните кораби, особено в сегментите на дребномащабния крайбрежен риболов са на средна възраст над 23 години, използват неефективни двигатели, отделящи сериозно количество замърсители във водата и атмосферата;
- Въведеното задължение за разтоварване на целия улов от ЕС се прилага без да са осигурени достатъчно условия и капацитет за преработка на приулова;
- Необходимост от осигуряване на достоверна научна информация относно устойчивата експлоатация на всички рибни запаси в Черно море.
- Променяща се екологична среда в Черно море, което представлява предизвикателство в три основни насоки – биогенно замърсяване, замърсяване на морската среда с твърди отпадъци и загуба на биологично разнообразие от риболовен натиск;

¹ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2020/EN/SWD-2020-206-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>

² <https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/node/5873>

³ https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/2019-fleet-capacity-report-bulgaria_en.pdf

- Утвърждаване навици и самосъзнание на населението и на операторите в сектора, за да се намали отделянето на отпадък в морето и замърсяването на водоемите;
- Осигуряване на възможност за разширяване на източниците на доход на сектора вследствие на наличието на големи по площ защитени територии в акваторията на Черно море и по поречието на река Дунав, в които е забранен уловът и забраната за улов поради значителна експлоатация на ресурсите от основните видове с висока пазарна стойност - есетровите видове в река Дунав, бяла мида в Черно море;
- Остаряла инфраструктура в сектора и недобре развитата рамка за управление на риболовните ресурси не защитават изцяло интересите на дребномащабния крайбрежен риболов;
- Социална и икономическа криза, предизвикана от влиянието на пандемията COVID-19 върху риболова;
- Повишаване на капацитета за преработка на количествата от приулова и откриване на нови пазарни възможности за нежелания улов във връзка с въведеното задължение за разтоварване на целия улов от ЕС;
- Повишаване на капацитета на научната общност по отношение на моделирането и използването на инструменти за определянето на пробонабирането, и управлението на надеждни данни, които да гарантират устойчивостта на рибните запаси;
- Осъвременяване и модернизация на методите и средствата за извършване на контрол върху нерагламентиран (използване на неразрешени уреди), браконьерски риболов и събиране и предоставяне на данни за риболова, във връзка с по-ефективното прилагане на Общата политика в областта на рибарството (ОПОР);
- Въвеждането на нови по-строги регулации за контрол върху риболова, във връзка с намаляващите биологично разнообразие и естествени ресурси.

Подкрепата от ЕФМДРА е ключов фактор за осигуряването на устойчиво рибарство и за опазването на морските биологични ресурси, за продоволствената сигурност, за растежа на устойчивата синя икономика и за гарантирането на доброто състояние, безопасността, сигурността, чистотата и устойчивото стопанисване на Черно море.

Изпълнението на **Приоритет 2 „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури“** ще предоставя подкрепа за стимулиране и устойчиво развитие на аквакултурите, преработка на продукти от риболов и аквакултури и развитие на пазарите.

Подпомагането по Приоритет 2 е обвързано с Многогодишния национален стратегически план за аквакултурите в България (2021-2027)⁴, Ситуационния анализ на състоянието на сектор рибарство в България⁵ и Стратегическите насоки за по-устойчиви и конкурентоспособни аквакултури на ЕС за период 2021-2030 г.⁶

Направеният анализ извежда необходимост от инвестиции в насърчаване на дейностите, свързани със запазване, стабилизиране, разширение, модернизация и енергийна ефективност на съществуващи производствени мощности - морски и сладководни, и изграждане на нови, прилагащи технологии, щадящи експлоатацията на

⁴ <https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/node/6968>

⁵ <https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/node/6970>

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1554

водните ресурси и с ниско влияние върху околната среда, повишаване на производството на аквакултури в условията на устойчив растеж, увеличаване на икономическата ефективност на производството на аквакултури и риболова чрез директни продажби, добавена стойност, диверсификация на дейностите, регионално коопериране, организации на пазара и др. Инвестициите в посочените дейности ще допринесат за постигането на определени цели от стратегиите на ЕС „От фермата до трапезата“, „Син растеж“ и „Биологично разнообразие“.

Програмирането на Приоритет 2 отразява и предизвикателствата за развитието на аквакултурите в Черно море, идентифицирани в Анализа на регионалния морски басейн. Посочени са и възможните дейности, които попадат в рамките на обхват на подкрепата, която Програмата чрез ЕФМДРА може да осигури.

Общата политика в областта на рибарството и ЕФМДРА ще бъдат ключов инструмент, подкрепящ усилията за преход към ресурсно ефективно производство на аквакултури в контекста на новите политически приоритети на Комисията.

Избраните за подпомагане дейности трябва да допринесат за повишаване на конкурентоспособността на българската продукция на световния пазар, както и до повишаване на консумацията на българска риба и други водни организми на национално ниво. Необходимо е да се разшири производството на риба и други водни организми от нисък към по-висок ценови сегмент с отглеждането на нови видове с висок пазарен потенциал. Взаимодействието между изследователския сектор и бизнеса с акцент върху въвеждането на иновации, допринасящи за повишаване на конкурентоспособността на сектора и подобряването на нивото на техническото оборудване и технологиите при отглеждане на аквакултури във фермите ще допринесе за развитието на сектора. Важно е да се повиши квалификацията и нивото на техническите умения и технологични знания на заетите в сектора работници и специалисти.

По отношение на преработката на продукти от риболов и аквакултури подпомагането ще цели намаляване на зависимостта на сектора от ръчен труд. Подпомагането по приоритета цели да насърчи производството на български преработени продукти за сметка на вноса. Засилването на взаимодействието между браншовите организации и насърчаване на създаването на организации на производителите и техните асоциации за промотиране на българските производители на международните пазари и идентифицирането на пазарните ниши ще повиши предлагането на риба и рибни продукти на местните и външни пазари. Преработвателния сектор допринася за повишаване прозрачността и засилване на стабилността и функционирането на пазарите за продуктите от риболов и аквакултури по цялата верига на доставка, подобрява баланса в разпределението на добавената стойност по веригата на доставка в сектора и подобрява информацията за потребителите по отношение на осведомеността за продуктите и коректното им етикетиране. Предоставянето на потребителите на проверима и точна информация по отношение на произхода на продуктите и начина на тяхното производство, по-специално посредством маркировка и етикетиране ще допринесе за информиран избор и ще повиши доверието към българските продукти.

Подпомагането на създаването на организации на производителите ще насърчи директна продажба в съответствие с целите на стратегията „От фермата до трапезата“ и предлагането в търговската мрежа, което ще доведе до повишаване на вътрешното потребление на риба и рибни продукти и преодоляване на ограниченото предлагане на морски видове, както и на местни аквакултури. Със своята дейност организациите на производителите допринасят и за устойчивостта на сектора, както и за справяне с някои

от основните идентифицирани предизвикателства, като например: управление на свръхкапацитета чрез по-добро планиране на производствените дейности; справяне с ниската и недостатъчна диверсификация на производството; недостатъчното оползотворяване на страничния улов и страничните продукти; обединяване на представителите на дребномащабния риболовен сектор; подкрепа на инициативи за опазване на околната среда и запазване на биологичното разнообразие в Черно море; насърчаване на биологичното производство, вкл. и подкрепа за сертифициране на биологични и/или защитени географски продукти.

Изпълнението на **Приоритет 3 „Осигуряване на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните, вътрешните райони и насърчаване на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури“** включва интервенции, които допринасят за развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, в крайбрежните и вътрешните райони. Чрез партньорства между заинтересованите страни и специално създадени рамки за управление ще бъдат намерени решения на част от основните проблеми и предизвикателства, свързани с риболовния натиск върху запасите и необходимостта от ефективни мерки за опазването им, ниската доходност на населението в рибарските райони, напредналата възраст на работната сила и застаряване на населението, повишаване на обществената приемливост на рибовъдството, задържане на младите хора на територията на рибарските райони и справяне с екологичните предизвикателства.

Дейностите на териториално ниво играят съществена роля за справяне с проблемите и предизвикателствата на местно ниво. В този контекст Водено от общностите местно развитие (ВОМР) е възможност чрез подхода отдолу-нагоре да бъде постигнато развитието на синята икономика чрез идентифициране на иновации, които могат да доведат до преход към по-интелигентен растеж в крайбрежните райони. Чрез осигуряване участието на местните заинтересовани страни в развитието на синята икономика в бъдещето, интеграция на населението в общностите, зависими от рибарството и аквакултурите, управлението на крайбрежната зона или морското пространствено планиране, обезлюдяването в много райони, зависими от рибарството, вкл. и създаване на нови икономически и социално-културни дейности ще се допринесе за развитието и устойчивостта на рибарските общности. Това налага силна икономическа и социална интеграция на различни категории от населението, а подходът ВОМР може да даде своя съществен принос за постигане на новите цели и хоризонти. В тази връзка е изготвен „Анализ на прилагането на ВОМР на национално ниво“ в рамките на ПМДР 2014-2020 г. с цел ясно дефиниране на нуждите от прилагането на подхода, както и стратегията за планиране прилагането на подхода през програмен период 2021-2027 г. Документът предстои да бъде публикуван за обществено обсъждане в продължение на един месец и след отразяване на коментарите и препоръките по него ще бъде изведен SWOT-анализ за приоритета.

Изпълнението на **Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните** посреща основни нужди за развитието на сектор „Рибарство“ в Република България като крайбрежна държава на Черно море.

Подпомагането по Приоритет 4 „**Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните**“ посреща основни нужди за развитието на сектор „Рибарство“ в Република България като крайбрежна държава на

Черно море. Основните нужди се изразяват в развитие на морското наблюдение, опазване на морската среда, подобряване на знанията за състоянието на Черно море и преодоляване на негативния ефект от избухването на пандемията от COVID-19. Тези нужди са в унисон с анализа на Комисията за Черноморския басейн.

По Приоритет 4 УО предвижда прилагането на мерки, които ще допринесат за укрепването на международното управление и устойчивото стопанисване на Черно море чрез насърчаване на морското наблюдение, знанията за морската среда и нейното опазване. Подпомагане ще предоставя за дейности, които допринасят за постигането на целите на Общата среда за обмен на информация (ОСОИ) и действия, които имат за цел събирането, управлението и използването на данни за подобряване на знанията за състоянието на морската среда.

В **Таблица 1.2-1** са представени специфичните цели на ПМДРА 2021-2027 г. по приоритети и предвидените допустими дейности към тях.

Таблица 1.2-1 Специфични цели на ПМДРА 2021-2027 г. по приоритети и предвидени дейности към тях

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
Приоритет 1: „Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси”.	СЦ 1.1: Укрепване на икономически, социално и екологично устойчиви риболовни дейности.	<p>По тази специфична цел са предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и покритите лодкостоянки, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов <p>Ще се инвестира в дейности постигащи целите на ОПОР чрез модернизация на съществуващите риболовни пристанища и изграждане на лодкостоянки и в съоръжения за използване на нежелан улов, с цел да се осигури „зелен преход“ чрез инфраструктура, необходима за улесняване изпълнението на задължението за разтоварване на сушата и на осъществяването на контрола върху уловите. В тази връзка ще се подпомагат операции за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - техника и съоръжения за съхраняване, разтоварване и обработка на улов; • съоръжения за сигурност и контрол върху уловите на територията на пристанищата и лодкостоянките, включително мерки на ГКРСМ за инспекция и контрол на уловите; • оборудване за подобряване проследяемостта на уловите; • операции за оползотворяване на нежелан улов и за оползотворяване на отпадъчни рибни продукти; • инвестиции за съхраняване на улова на сушата; • съоръжения за оборудване, съхранение, преобработка, прием, сортиране и предаване на морски отпадъци. <p>Инвестиции насочени към развитие на кръговата икономика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • използване на отпадъци като суровина за други продукти като фуражи и биотехнологии, • съоръжения за оборудване, съхранение, преработка, прием, сортиране и предаване на морски отпадъци; • съоръжения за пречистване на отпадни води; • енергийна ефективност, възобновяеми ресурси;

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<ul style="list-style-type: none"> • осигуряване на условия отпадъчните рибни продукти да намерят практическо приложение. <p>Ще се подпомагат иновации, свързани с кръговата икономика и зеления преход на територията на приставане на риболовните съдове.</p> <p>УО на ПМДР ще дава приоритет на операции, при които се зачита принципът за постигане на енергийната ефективност.</p> <p>За постигането на целите на Стратегията за биоразнообразие, ще се подпомага инсталирането на съоръжения за събиране на морски отпадъци и изгубени риболовни уреди. Чрез изпълнението на посочените дейности ще се подобри енергийната ефективност, опазването на околната среда и безопасността и условията на труд.</p> <p>Планира се модернизацията на две пристанища (в Созопол и в Балчик), както и се планират средства за инфраструктурни инвестиции в индикативно пет лодкостоянки насочени към дребномащабния крайбрежен риболов.</p> <p>- <i>Подкрепа за подобряване на икономическия и социалния статус на операторите в риболова</i></p> <p>Ще се подпомагат дейности, които не водят до увеличаване на брутотонажа на риболовните кораби. В един комбиниран вид дейност ще се дава възможност на операторите да получат подкрепа по няколко различни компонента, които да увеличат конкурентноспособността им, чрез постигане на целите на Зеления пакт, Стратегията за биоразнообразие и кръговата икономика. Особен акцент ще се постави на дребномащабния крайбрежен риболов и специфичните му нужди.</p> <p>Съгласно констатираните изводи от Анализа на регионалния морски басейн, капацитетът на риболовния сектор и по-специално дребномащабния крайбрежен риболов е ограничен по отношение на човешкия капитал (трудности при привличането на млади хора, липса на достъп до подходящо образование, условия на труд, правила за безопасност на борда), инвестиции и иновации. Тази дейност ще допринесе за постигането на специфичната цел чрез инвестиции в оборудване за безопасност / условия на труд на борда на кораба.</p> <p>Дейности, които ще се подпомагат за подобряване на условията на труд и инвестиции в човешкия капитал са:</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<ul style="list-style-type: none"> - надграждане на умения за покриване на нуждите, произтичащи от нови възможности за бизнес в рибарството (например професионално обучение, обучение и насърчаване на млади рибари, учене през целия живот, разпространение на знания и опит); - разпространение на научни знания сред операторите в риболова за по-добро разбиране на ефектите от изменението на климата върху управлението на риболова (напр. по отношение на въздействието на миграцията на рибните запаси и на инвазивните видове); - инсталиране или обновяване на съоръжения за почивка, предназначени изключително за използване от екипажа, включително санитарни съоръжения, общи помещения; - оборудване и екипировка, осигуряващи безопасни условия на труд, надхвърлящи законовите изисквания; - бордови системи за предотвратяване на пожари, системи за безопасност и алармени системи или системи за намаляване на шума <p>Дейности, които ще се подпомагат за добавяне на стойност и качество към уловите, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> - инвестиции, които ще позволяват на рибарите да извършват преработване на собствения улов като добавят стойност към продуктите от риболов; - инвестиции, които ще позволяват на рибарите да извършват предлагане на пазара и пряка продажба на собствен улов; - иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов; - инвестиции, които водят до предотвратяване, намаляване и/или оползотворяване на нежеланият улов; <p>Диверсификацията на дейности в местната синя икономика ще се извършва чрез подкрепа на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - диверсификация на традиционните риболовни дейности (например малки круизи, транспортни услуги, природно и културно наследство, пескатуризм, утвърждаване на марката „Черноморска кухня“); - образователни дейности, създаване на образователни дневни центрове и др.

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>Първо придобиване на риболовен кораб:</p> <p>Тази операция ще бъде изпълнявана единствено за тези сегменти на риболовния флот на България, които съгласно последния доклад за риболовния капацитет, посочен в член 22, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1380/2013, са балансирани по отношение на предоставените на тези сегменти възможности за риболов. Ще се прилагат правилата и условията на чл. 17 от регламента за ЕФМДРА. Ще се подкрепят разходите за първото придобиване на риболовен кораб или за придобиването на частично право на собственост върху него. Операцията ще допринесе за привличането на млади хора в риболова и за запазване на знанието и приемствеността между поколенията. Допустимите оператори са лица, които нямат навършени 40 години и имат поне 5 години опит в рибарството.</p> <p>Операциите по този вид дейности са в синхрон с новата стратегия на ГКРСМ за устойчиво рибарство и аквакултури, цел 4 „Препитание“ като осигурява подобряване на устойчивия поминък чрез насърчаване на достойни условия на труд, включително стандарти за здраве и безопасност на работното място, и възможности за производителна заетост за мъже и жени в сектора на рибарството, особено млади хора.</p>
	СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO ₂	<p>По тази специфична цел е предвидена за изпълнение дейност, свързана с подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател.</p> <p>Във връзка с набора от политики, определени от Европейския зелен пакт, се налага трансформация на икономиката на ЕС, за постигане на по-устойчиво бъдеще. За да се постигне тази специфична цел ще се предостави подпомагане по член 18 за подмяна на двигателя на риболовния кораб. Ще се дава приоритет на подмяна на двигатели на дребномащабния риболовен флот с хибридни двигатели, електрически двигатели и други такива с доказан нисък въглероден отпечатък. Този вид дейност ще бъде изпълнявана единствено за тези сегменти на риболовния флот на България, които съгласно последния доклад за риболовния капацитет, посочен в член 22, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1380/2013, са балансирани по отношение на предоставените на тези сегменти възможности за риболов. При дефиниране на балансираните сегменти през всяка една година от програмния период, за съответния сегмент</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>ще бъдат определени конкретни цели и конкретен брой на модернизирани кораби. Съгласно годишния доклад за 2020 г. за постигане на устойчив баланс между риболовния капацитет и риболовните възможности на България, няма риболовен сегмент, който да попада в хипотезата за допустим кандидат по настоящата специфична цел. УО планира да стартира приоритетно дейностите по Специфична цел 3 за окончателно прекратяване на риболовните дейности, което ще подпомогне балансирането на флота. Това ще осигури предпоставка за определяне на подходящите риболовни кораби за модернизация на двигателите във втората половина на програмния период. Подпомагането се отпуска само за кораби с обща дължина до 24 метра, които отговарят на условията на Регламент на Европейския парламент и на Съвета за Европейски фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета.</p>
	<p>СЦ 1.3: Насърчаване на адаптирането на риболовния капацитет към възможностите за риболов и допринасяне за постигането на справедлив жизнен стандарт в случай на дадено временно преустановяване на риболовните дейности</p>	<p>По тази специфична цел са предвидени за изпълнение следните групи дейности, свързани с компенсации за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Окончателно преустановяване на риболовни дейности</i> <p>Тази дейност ще допринесе за адаптирането на риболовния флот към рибните запаси в синхрон с целите на ГКРСМ - GFCM/37/2013/2 относно насоки за управление на риболовния капацитет в областта на прилагане на ГКРСМ. Усилията за дезинвестиции (отнемане на активи) в сектора на рибарството следва да бъдат насърчавани в тези сегменти, където балансът между свръхкапацитета и устойчивата експлоатация е нестабилен. Целта е да се постигне балансиран флот, който да експлоатира устойчиво наличните ресурси. Тези дейности също така косвено ще спомогнат за съхраняването на биоразнообразието в Черно море и река Дунав и за опазването на уязвими видове.</p> <p>Определянето на показателите за изведения капацитет е извършено на база на Годишния доклад за флота за 2020 г. и допълнителна информация, предоставена от ИАРА.</p> <p>За всеки сегмент със заключение - общо Ниво 3 УО на ПМДРА ще планира да подкрепи окончателното преустановяване на риболовни дейности на кораби с общ брутотонаж, покриващ 20% от общия капацитет на сегмента .</p> <p>За всеки сегмент със заключение - общо Ниво 2 УО на ПМДРА ще планира</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>да подкрепи окончателното преустановяване на риболовни дейности на кораби с общ брутотонаж, покриващ 18% от общия капацитет на сегмента . Общия брой на риболовните кораби, който УО ще изведе от риболовния флот чрез изпълнението на дейностите възлиза на 108 бр.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Временно преустановяване на риболовни дейности</i> <p>Дейността ще допринесе за постигането на справедлив жизнен стандарт на рибарската общност чрез въвеждането на компенсация. При формирането на методиката за изчисляване на компенсацията, особена тежест ще се даде на риболовните кораби до 12 метра с цел да се осигури специална подкрепа за дребномащабния крайбрежен риболов. Годишната забрана за улов на бяла мида и видовете, които са обект на мониторинг от ГКРСМ са предпоставка за създаване на условия за предоставяне на компенсация. Дейността директно постига целите на „Стратегията за биоразнообразието“ като завършва процеса на консервационните дейности. Подкрепата за временно преустановяване съдейства за подкрепа на операторите, които търпят загуби вследствие на принудително спиране на риболова от консервационни мерки и здравословни кризи, включително пандемията от COVID-19.</p>
	СЦ 1.4: Насърчаване на ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Контрол и правоприлагане</i> <p>Отговорност на държавите-членки е да наблюдават и контролират всички риболовни дейности, попадащи в обхвата на ОПОР, и да гарантират, че всички улови се отчитат точно. В този смисъл България носи отговорност и за разследване и санкциониране на нарушения на правилата на ОПОР. Въпреки че традиционните средства за контрол като патрулни кораби, самолети за наблюдение, оборудване за измерване и претегляне все още са от съществено значение, те трябва да бъдат допълнени с подобро и модернизирано управление на данните и технология за мониторинг на риболова, за да се справят ефективно с незаконния, недеклариран и нерегулиран (ННН) риболов и да постигнат целите на ОПОР, на новия Регламент за контрола и стратегията „От фермата до трапезата“. Нови технологии могат да бъдат използвани за подобряване на: проверките на задължението за разтоварване; управлението на данни и докладване; управлението на риска; наблюдението на морето и вътрешните води и мониторинга върху дребномащабния флот. Тъй като управлението на данните</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>и технологията за наблюдение на риболова стават все по-усъвършенствани, ще има все по-голяма нужда от експертни познания и развитие на необходимите човешки ресурси и знания, за да се възползват от новите и иновативни технологии за мониторинг върху риболова. Следователно инвестициите в хардуер и софтуер трябва да се комбинират с ноу-хау на всички етапи на инвестиционните проекти (разработване, внедряване и поддръжка). Специално внимание следва да бъде обърнато на някои ключови аспекти свързани с мониторинга и контрола на риболовните дейности а именно:</p> <p>1. Спазване на задължението за разтоварване.</p> <p>1.1. Анализ на риска. Изпълнението на задължението за разтоварване е важен компонент от регионалната оценка на риска, провеждана ежегодно по методология одобрена от Европейската агенция за контрол в рибарството. Обикновено риска за неспазване на задължението за разтоварване и свързаното с него записване на данни се оценява като среден до висок, в зависимост от сегмента.</p> <p>1.2. Оценка на нуждите. Необходимите действия за осигуряването на качествен контрол за изпълнението на задължението за разтоварване могат да бъдат групирани в следните направления:</p> <ul style="list-style-type: none"> - използване на средства за въздушно наблюдение. Наблюдението и инспекциите в морето невинаги дават пълна представа относно спазването на задължението за разтоварване. В тази връзка е необходимо да се въведат (закупуване или наемане) средства за въздушно наблюдение (в това число и безпилотни средства); - Инсталиране на камери за наблюдение на борда на риболовни кораби; - Обучение на персонала на ИАРА; - Повишаване информираността на заинтересованите лица. <p>2. Мониторинг на дребномащабния риболовен флот.</p> <p>2.1. Оценка на риска. Съгласно националното законодателство всички риболовни кораби извършващи стопански риболов във водите на Черно море и река Дунав са задължени да водят риболовен дневник, без да има допустими изключения по дължина или количества на улова. Въпреки че като брой риболовните съдове с дължина до 10 метра са над 90 % от общия брой</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>риболовни кораби в страната, техните улови са около 20 – 25 % от общото количество улови на целия риболовен флот. Поради тази причина рискът от неспазване задължението за записване и отчитане на уловите може да се определи като нисък до среден, в зависимост от сегмента, целевия вид и сезона.</p> <p>2.2. Оценка на нуждите. В унисон с разпоредбите в новия регламент за контрол, следва да бъде предвидена възможност за електронно докладване на уловите, както и за проследяване на позициите на дребномащабния флот. В тази връзка е необходимо да се предвидят възможности за финансиране на следните дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изработване на софтуер и при необходимост доставка на подходящ хардуер за електронно докладване на уловите от дребномащабния риболовен флот; - доставка и инсталиране на проследяващо оборудване на борда на риболовните кораби от дребномащабния флот; - техническа поддръжка на оборудването; - осигуряване на съвместимост с използваните от ИАРА системи; - обучение и повишаване информираността на заинтересованите лица. <p>3. Мониторинг на любителския риболов.</p> <p>3.1. Оценка на риска. Използваната от страната ни система за отпечатване и разпространение на билети за любителски риболов не предоставя добри възможности за достоверно отчитане на уловите от любителите риболовци. Въпреки че рискът от попадането на улови от любителския риболов в търговската мрежа е много нисък е необходимо да се създаде допълнителна система за мониторинг на тези дейности.</p> <p>3.2. Оценка на нуждите.</p> <ul style="list-style-type: none"> - разработване на софтуерно решение (мобилно приложение), което да бъде използвано за докладване на уловите от любителския риболов. - осигуряване на съвместимост с използваните от ИАРА системи; - Дигитализиране на системата за проследяемост, което ще попречи на попадането на улови от любителски риболов в търговската мрежа. <p>4. Проследяемост.</p> <p>4.1. Оценка на риска. Използваната в момента система за проследяемост на продуктите от риболов е основана на попълването на хартиени документи,</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>което създава възможност за неточности и пропуски. Освен това, следва да се има предвид, че не всички документи се попълват електронно, което поставя известни предизвикателства при проследяемостта на продуктите от риболов.</p> <p>4.2. Оценка на нуждите. За да се постигне качествено проследяване на продуктите от риболов е необходимо да бъде разработена нова изцяло електронна система за проследяемост,</p> <p>5. Контрол на мощността на двигателите.</p> <p>5.1. Оценка на риска. Оценката се извършва ежегодно въз основа на одобрен план за статистически извадки.</p> <p>5.2. Оценка на нуждите.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Доставка на оборудване и консумативи необходими за физическите проверки на мощността на двигателите. • <i>Събиране и обработване на данни за управление на рибарството и аквакултурите и за научни цели</i> <p>Събирането на научни данни от държавите-членки (технически, биологични, икономически и социални) съгласно Рамката за събиране на данни като цяло се подобри през годините по отношение на обхвата и качеството. Резултатите включват по-точен и задълбочен анализ на социално-икономическото състояние на флота и подкрепят предоставянето на по-надеждна информация относно рибните запаси. Правилата за събиране на данни включват по-специално засилена регионална координация и подобряване на методите и плановете за вземане на проби, по-специално за събиране на повече и по-добри данни за изхвърляния и нежелан улов в търговския риболов, за случаен прилов на чувствителни видове и за любителски и дребномащабен риболов. В това отношение все още са необходими ефективни и подходящи за целта системи за наблюдение на въздействието на риболова върху защитени и застрашени видове, докато същественото изменение на схемите на базата данни или въвеждането на нови регионални бази данни може да предполага допълнителни промени.</p> <p>Приоритети за България по отношение на Програмата за събиране на данни:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подобряване на научната експертиза, чрез участие в семинари, за повишаване на знанията и за хармонизиране на дейностите, които се

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>организиран на регионално ниво и в изпълнение на съвместни проекти с други държави;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Осъществяване на научни изследвания, чрез наблюдатели на борда на риболовни кораби, като в рамките на изследванията се покриват четирите най-големи и най-значими сегмента от риболовния флот на страната. В допълнение наблюдателите на риболовните кораби ще събират и данни за инцидентните улови на уязвими видове, съгласно EU MAP, като така ще се осигури допълването на набор от данни, които се събират регулярно от 2018 г. насам. - Осъществяване на биологичен мониторинг на разтоварванията на приоритетните видове, като калкан, трикона, хамсия, сафрид, барбуня, меджид, черноморска акула, и рапан. При събирането на биологични проби при разтоварвания на риболовни кораби ще се продължи осигуряването на данни зависещи от риболова, като в рамките на изследването също се покриват най-големите и най-значими сегмента от риболовния флот на страната. В допълнение при необходимост ще бъдат включени и нови видове, за които да се събират биологични данни, като това следва да бъде предварително одобрено на регионално ниво и добавено към работния план на страната. <p>Освен повишаването на научни знания, хармонизирането на методологиите за изследванията и тяхното изпълнение ще се обърне внимание на инициативите поети във връзка с проекта BlackSea4Fish към ГКРСМ и избягването на дублиране на едни и същи дейности, като при необходимост дейностите, които бъдат преустановени от страна на BlackSea4Fish могат да бъдат прехвърлени за изпълнение към програмата за събиране на данни, когато необходимостта от наличие на данни го изисква. Също така при необходимост от оценка на запас, които не попада до момента в обхвата на рамката ще бъде добавен за изследване в работния план на страната;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Участие на представители на науката и на администрацията във всички национални и международни срещи, които са значими за осигуряване на данни за гарантиране на устойчивото експлоатиране на запасите и предоставянето на данни за сектор Рибарство;

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<ul style="list-style-type: none"> - Продължаване на дейностите по координиране на изследванията и всички останали общи дейности с Румъния, които произтичат от регионалното сътрудничество, както между страните-членки в региона, така и с трети държави от черноморския басейн; - Своевременно събиране на качествени данни (координирани на регионално ниво) за сектор Рибарство и предоставянето им до крайните потребители. В тази точка попада събирането както на променливи показатели (transversal variables), така и на социално-икономически, които ще се събират ежегодно и в края на всяка година събирането им ще бъде адаптирано съгласно нуждите на крайните потребители и/или препоръките на регионално ниво. При събирането на тези данни се покриват, както големите кораби осъществяващи стопански риболов, така и дребно-машабния флот, като се събират данни за 100% от активните риболовни съдове и тези данни се докладват ежегодно до крайните потребители. - Ежегодно ще се събират социално-икономически данни за всички ферми за производство на риба и други водни организми (в това число влизат както морските така и сладководните аквакултури) - Ежегодно събиране на социално-икономически данни за сектора на преработката на риба и други морски организми с цел осигуряването на набор от данни за всички години, което да подсили качествения анализ на сектора и неговото състояние. <p>Събирането на социално-икономически данни за сектор Рибарство ще подпомогне качествения анализ при осъществяване на политиките и вземането на решенията в духа на синята икономика.</p> <p>Осъществяването на дейностите по събиране на научни биологични данни ще допринесе за добавяне на стойност чрез публичната подкрепа, чрез фиксирана ставка за разходи за персонал в проекти за събиране на данни. Освен това чрез осъществяването на дейностите ще се осигурят знания, които да са значими за целите на Стратегията за биоразнообразието, което от своя страна би могло да спомогне за намаляване на приулова на застрашени от изчезване, уязвими и други видове и да осигури запазване на морските запаси. ИАРА ще се съобрази с акцентите от RCG срещите за MED&BS.</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>Събиране на научни данни ще осигури и информация за инвазивните видове, което ще допълни информацията необходима за постигане зеления преход, като събиране на научни знания за рибните запаси и морските екосистеми, ще допринесат за ефективни управленски решения.</p> <p>Дейностите по контрол и събиране на данни ще се изпълняват от конкретен бенефициент - Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури, която е отговорната институция за осъществяването на контрол в рибарството и за изпълнението на програмата за събиране на данни за предходните 12 години. ИАРА ще подобри качеството на прилагането на мярката и достъпността до годишния доклад.</p>
	<p>СЦ 1.5: Допринасяне за защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и на биоразнообразието</i> <p>Европейската комисия прие Европейския зелен пакт, който има за цел да превърне ЕС в справедливо и проспериращо общество, с модерна, ефективно конкурентна икономика, с нисък въглероден отпечатък и енергонезвисима икономика. Стратегията за биологичното разнообразие е централен елемент от плана за възстановяване на ЕС, от решаващо значение за предотвратяване и изграждане на устойчивост към бъдещи огнища и осигуряване на незабавни бизнес и инвестиционни възможности за възстановяване на икономиката на ЕС. Стратегията има за цел също така да направи фокуса върху биологичното разнообразие неразделна част от общата стратегия на ЕС за икономически растеж. Пред България като пълноправна държава-членка са поставени дългосрочни стратегически цели, за които допринася и трансформацията на риболовния сектор чрез селективност на уредите, нисковъглероден риболов, въвеждане на иновации и постигане на добро състояние на околната среда:</p> <ul style="list-style-type: none"> • инвестиции в селективни риболовни уреди с ниско въздействие върху рибните популации; • въвеждане на иновации в риболова и на борда на корабите, насочени към опазване на биоразнообразието и към намаляване на разхода на гориво, трансфер на знания „от лабораториите до пазара“; • нисковъглеродни техники за риболов (техника, която позволява използването на по-малко гориво по време на риболовния процес) • възобновяеми енергийни източници или инвестиции в енергийно ефективни

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>инсталации за намаляване на въглеродните емисии (например инсталиране на системи за слънчева енергия за осветлението на кораба)</p> <ul style="list-style-type: none"> • компенсации на операторите за пасивно събиране и рециклиране на отпадъци, попаднали в риболовните уреди; • активно почистване на река Дунав и Черно море от отпадъци и риболовни уреди (превенция от т. нар. „призрачен риболов“); • повишаване на осведомеността сред публичните власти и гражданите чрез кампании за нуждата от опазване на биоразнообразието, и въздействието на човешките дейности върху морската екосистема и от намаляването на въглеродните емисии; • енергийно ефективни инсталации от ВЕИ на борда на риболовния кораб, с които се намаляват въглеродните емисии (, съоръженията за преработка на риба, транспорт и търговия на дребно); • провеждане на образователни дейности за опазване на водната околна среда от ранна детска възраст; <p>За дейностите по активно почистване на река Дунав и Черно море от отпадъци и риболовни уреди (превенция от т. нар. „призрачен риболов“) е предвидено прилагане на опростени разходи;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Защита на екологичното състояние на морската среда</i> <p>Опазването в дългосрочен план на най-ценните и застрашени видове и типове местообитания в ЕС се осигурява чрез установяването на екологичната мрежа Натура. Със своите приблизително 35% от територията, обхваната от Натура 2000, България се нарежда на едно от първите места в ЕС. Тя очертава рамката за защита на ценните видове и техните местообитания, като същевременно цели и интегрирането на приоритетите за опазване на биологичното разнообразие в икономическите дейности и политики. Необходимо е да се насочат конкретни усилия за опазване и възстановяване на защитените територии, за да могат да се осъществят всички аспекти на идеята за постигане на устойчиво развитие. Определянето на защитените зони е в компетенцията на Министерството на околната среда и водите, но в синергия с общите цели по опазване на видовото разнообразие, ПМДРА ще финансира дейности, свързани с хоризонтални мерки за популяризацията на пространствената защита на защитени морски територии, които в достатъчна степен да</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>подпомагат опазването на биоразнообразието. Предвиждат се дейности по управление, възстановяване, наблюдение и мониторинг на зоните по „Натура 2000“, вземайки предвид Рамката за приоритетно действие на България и изведените в нея приоритетни дейности.</p> <p>Прилагането на дейностите ще допринесе за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси. Това също така ще допринесе за стимулиране на опазването на морската среда чрез повишаване на знанията за морето.</p>
<p>Приоритет 2: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури“</p>	<p>СЦ 2.1: Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, по-специално чрез укрепване на конкурентоспособността на производството на аквакултури, като същевременно се гарантира, че дейностите са екологично устойчиви в дългосрочен план.</p>	<p>По тази специфична цел са предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности, свързани с:</p> <p>(1) продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите и</p> <p>(2) аквакултури, осигуряващи екологични услуги, допринасящи за постигане на целите на Стратегическите насоки за по-устойчиви и конкурентоспособни аквакултури на ЕС за период 2021-2030 г., а именно: изграждане на гъвкавост и конкурентоспособност; участие в екологичния преход; гарантиране на приемане от обществото и информираност на потребителите; и увеличаване на знанията и иновациите.</p> <p>- <i>Продуктивните инвестиции и иновации в аквакултурите включват следните операции:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • развитие на устойчиви аквакултурни производства с ниско влияние върху околната среда (вкл. въвеждане на механизми за улавяне на въглеродния двуокис, повишаване на качеството на водата и отглеждане на нискотрофични аквакултури, напр. алгас и безгръбначни); • продуктивни инвестиции с цел подобряване на конкурентоспособността, устойчивостта и ефективност на ресурсите на аквакултурите (включително енергийна ефективност и намаляване на използването на вода, химикали и антибиотици или събиране и използване на странични продукти); • пазарно ориентирани изследвания, разработване на маркетингови стратегии и кампании за промотиране на собствено производство от аквакултура; • повишаване на знанията, уменията и изграждане на капацитет на заетите в аквакултурния сектор;

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<ul style="list-style-type: none"> • инвестиции в оборудване за безопасности и здравословни условия на труд; • подобряване на здравето на животните и хуманното отношение към тях в контекста на аквакултурите в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕС) № 652/2014 на Европейския парламент и на Съвета; • диверсификация чрез производство на нови видове аквакултури, вкл. видове, които се хранят от естествената среда, нови методи на производство (напр. поликултури в отглежданите в езера аквакултури и интегрирани мултитрофични системи за аквакултури и диверсификация на марикултурите с цел намаляване на риболовния натиск върху тях (калкан и други черноморски видове, пилотни проекти); • въвеждане на схеми и етикети за качество, в т.ч. защитено географско наименование за произход и др., проследяемост на продуктите от аквакултури чрез дигитализиране на процеса; • дейности по сертифициране на аквакултурни ферми за биологично отглеждане на риба, вкл. придобиване на сертификати за защитено географско наименование, произход и качество на продуктите (<i>напр. за продукти произведени в чист район или при определени специфични условия и др.</i>); • добавяне на стойност към производството на аквакултури, вкл. чрез извършване на първична обработка (чистене, филетиране и опаковане) на произведената продукция за подобряване на търговския вид; • които водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи, които могат да включват: • използване на цифрови технологии при производство на аквакултури; • разработване на нови и/или прилагане на нови за България технически решения и иновации по отношение на производствените съоръжения и оборудване и мониторинг на места, подходящи за аквакултури; • решаване на технологични проблеми, свързани с видове, които са перспективни за отглеждане и развъждане като обект на аквакултурата (напр. алгае и безгръбначни) и/или оптимизиране на интензивното отглеждане на

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>ценни видове аквакултури;</p> <ul style="list-style-type: none"> • подобряване и оптимизиране на използваните фуражи при производството на аквакултури; • подобряване на здравният статус на аквакултурите; • иновации за повишаване на конкурентоспособността и устойчивостта, чрез реализиране на икономия на ресурси и намаляване на оперативните разходи; • иновации за осигуряване на добри екологични показатели на аквакултурните дейности; • подобряване на цифровите умения; • използване на технологии за подобряване на веригата на доставки на продукти от аквакултури (напр. директни продажби, къси вериги) и подобряване на проследимостта и информацията за потребителите; • въвеждане на ефективни и иновативни технологии за наблюдение и регулиране на процеса на производство на аквакултури; • и други, свързани с нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи. <p>С реализирането на инвестициите в продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите ще се повиши конкурентоспособността и ще се постигне устойчив растеж на аквакултурите в България. Създадените работни места и повишаването на квалификацията на заетите ще подпомогнат икономическото развитие на сектора и на териториите свързани с него.</p> <p>Инвестициите в енергийната ефективност, в повишаването на качеството на водата и в отглеждане на нискотрофични аквакултури и ще допринесат за намаляване на въглеродния отпечатък, намаляване на замърсяването и подобро опазване на екосистемите, с което се постигат целите на Зеления пакт.</p> <p>Чрез въвеждането на иновации се ще се улесни зеления/екологичния преход, развитието на биоикономиката и ще се постигнат принципите на кръговата икономика при производството на аквакултури.</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>При подбора на операциите ще се дава приоритет на тези, които включват инвестиции в енергийната ефективност на стопанствата, във възобновяеми водни ресурси, за намаляване на използването на вода, химикали и антибиотици, в събиране и използване на странични продукти, в диверсификация на производството и във въвеждане на иновации.</p> <p>Подпомагането на процеса по сертификация цели да увеличи броя на аквакултурните стопанства в страната, отглеждащи биологични аквакултури, което от своя страна ще повиши предлагането, посрещане на регистрираното повишено търсене и съответно ще повиши реализираните приходи в сектора от биологично производство. Подкрепата е в съответствие с целите за опазване и възстановяване на природата в Европейския съюз, съгласно Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г.</p> <p>- <i>Аквакултури, осигуряващи екологични услуги включват следните операции:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • прилагане на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от защитените зони от мрежата Натура 2000, чрез предоставяне на компенсация за нанесени сериозни щети от хищници, напр. корморани, пеликани, чапли и видри в стопанствата за производство на аквакултури; • непродуктивни инвестиции в аквакултурните стопанства, свързани с прилагане на преки консервационни действия в защитените зони от мрежата Натура 2000, както и извън тях за ограничаване на конфликта между рибоядните животни и птици и аквакултурата обект на отглеждане, напр. устройства за прогонване на птици, защитни мрежи и др. <p>Чрез прилагането на дейност Аквакултури, осигуряващи екологични услуги ще се подпомогне насърчаването на производството на аквакултури, осигуряващи високо равнище на опазване на околната среда, на здравето на животните и хуманното отношение към тях, както и на общественото здраве и безопасност.</p> <p>Чрез предоставяне на компенсация на производителите на аквакултури в зоните по НАТУРА 2000 се цели запазване на биоразнообразието на видовете птици и някои бозайници обитаващи зоните на аквакултурните стопанства в</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>съответствие с директиви 92/43/ЕИО и 2009/147/ЕО и Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г.</p> <p>Цели се увеличаване на броя на подпомогнатите стопанства и съответно разширяване на територията в рамките на НАТУРА 2000 и запазване на биоразнообразието и местообитанията на видовете.</p>
	<p>СЦ 2.2: Насърчаване на предлагането на пазара, качеството на продуктите и добавената стойност на продуктите от риболов и аквакултури, както и преработването на тези продукти.</p>	<p>По тази специфична цел са предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности, свързани с:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) преработка на продукти от риболов и аквакултури, (2) предлагане на пазара и (3) планове за производство и предлагане на пазара. <p>- <i>Преработката на продукти от риболов и аквакултури</i> включва следните операции:</p> <ul style="list-style-type: none"> • увеличаване на продуктите от преработка с идентифицирани пазарни нужди; • диверсификация на традиционните продукти чрез въвеждане на нови продукти с добавена стойност (филетирани, опаковани и готови за употреба); • увеличаване преработката на български суровини, които максимално оползотворяват националния улов и производство от аквакултури; • подобряване на енергийната ефективност с цел намаляване на вредното влияние върху околната среда и намаляване на себестойността на разходите; • подобряване оползотворяването на страничните продукти от преработка; • въвеждане на схеми и етикети за качество и произход, използване на устойчива опаковка от екологично чист, многократно използваем, рециклируем материал, и проследяемост на продуктите от преработка чрез дигитализиране на процеса; • повишаване на знанията, уменията и изграждане на капацитет на заетите в преработвателния сектор; • дейности, свързани с осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; • дейности, които водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>системи;</p> <ul style="list-style-type: none"> • пазарни проучвания, изследвания и провеждане на рекламни кампании. <p>Чрез прилагането на дейност <i>Преработка на продукти от риболов и аквакултури</i> се цели модернизиране на преработвателните предприятия в страната, като се подобри тяхната енергийна ефективност, което ще доведе до намаляване на негативното въздействие върху околната среда във връзка със Зеления преход. Въвеждането на иновативни процеси в производството ще доведе до повишаване на добавената стойност на продуктите и ще стимулира диверсифицирането на предлаганите артикули. Използването на рециклируеми опаковки ще намали обема на отпадъците. Осигуряването на проследяемостта на продуктите ще повиши качеството на предлаганата продукция и ще повиши доверието сред потребителите, вкл. и скъсяване на веригите на доставка, в съответствие със стратегията от „Фермата до трапезата“. Увеличението на броя квалифициран персонал ще допринесе за конкурентоспособността и устойчивостта на сектора. Подкрепата ще доведе до постигане на целите на Общата организация на пазарите в съответствие с изискванията на регламент (ЕС) № 1379/2013 относно общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури .</p> <p>- <i>Предлагането на пазара</i> включва следните операции:</p> <ul style="list-style-type: none"> • промотиране на аквакултурите, като алтернатива за опазване на естествените ресурси, застрашени от изчезване, включително прилагане на комуникационна кампания за устойчива аквакултура на ЕС, вкл. чрез използване на социални и онлайн медии и аудио-визуални канали; • изготвяне на маркетингови стратегии и промотиране на български продукти от риболов, аквакултури и преработени продукти; • популяризиране на местни продукти от риболов, аквакултури и преработка с цел нарастване на консумацията в страната; • развитие на директната продажба на риба и рибни продукти чрез обособени щандове, он-лайн магазини, мобилни магазини, фермерски пазари и др.; • стимулиране на износа на риба и рибни продукти на българска продукция чрез участие и организация на изложения и разработване и

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>прилагане на маркетингови стратегии;</p> <ul style="list-style-type: none"> • създаване на организации на производители на продукти от риболов и аквакултури и междубраншови организации в сектора. <p>Чрез прилагането на дейност <i>Предлагане на пазара</i> ще се увеличи броят на действащите организации на производители на продукти от риболов и аквакултури и междубраншовите организации в сектора. Дейностите по популяризиране на местни продукти от риболов, аквакултури и преработка ще доведат до нарастване на консумацията в страната на българско производство. Провеждането на комуникационни кампании ще мотивира потребителите за информиран, здравословен избор на храна. Подкрепата е в съответствие с целите на стратегията от „Фермата до трапезата“.</p> <p>- <i>Плановите за производство и предлагане на пазара</i> включват следните операции:</p> <ul style="list-style-type: none"> • изготвяне и изпълнение на планове за производство и предлагане на пазара на организации на производители и асоциации на организации на производители; • изпълнение на програмата за производство за видовете, подлежащи на улов или отглеждане; • изпълнение на пазарна стратегия за осигуряване на съответствие с пазарните изисквания; • изпълнение на мерки за постигане на целите, определени в чл. 7 от Регламент (ЕС) № 1379/2013 за постигане на устойчивост на пазарите; • подкрепа за адаптиране на пазарите към променящото се търсене в контекста на кризи (напр. развитие на къси вериги, диверсификация на продукти и пазарни обекти); • подкрепа за прогнозиране и управление на сериозни смущения на пазара (напр. предприемане на действия за управление на риска в производствените и маркетинговите планове, обединяване на производствени помещения и оборудване); запазване на завоюваните пазари и разширяването им чрез участие и организация на изложения и разработване и прилагане на маркетингови стратегии; • управление на риболовни дейности, схеми за съвместно управление на мерки за опазване, партньорства между рибари и учени, участие на местни

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>общности в зависимост от рибарството, партньорство с местните власти за стимулиране на събирането от морски отпадъци и др. дейности допринасящо за опазване на околната среда.</p> <p>Укрепването на пазарната организация чрез изпълнение на дейност Плановите за производство и предлагане на пазара ще допринесе за добавяне на стойност към продуктите и разработване на нови търговски обекти. Изпълнението на плановите за производство и маркетинг ще развие вертикалната интеграция между производителите на риболов и аквакултури и дистрибуторите и търговците на дребно. Заложените за подкрепа дейности са свързани с постигане на хоризонталните принципи за устойчивост на ЕС и Зелен преход.</p>
<p>Приоритет 3: „Осигуряване на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните, вътрешните райони и насърчаване на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури“.</p>	<p>СЦ 3.1: Интервенции, които допринасят за осигуряването на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните и вътрешните райони и за насърчаването на устойчивото развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури</p>	<p>По тази специфична цел са предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности, свързани с:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) изграждане на капацитет и подготвителни действия в подкрепа на разработването и бъдещото изпълнение на стратегиите и (2) изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие. <p>За целите на подпомагането по линия на ЕФМДРА стратегиите за водено от общностите местно развитие трябва да гарантират, че местните общности, занимаващи се с рибарство или аквакултури, използват по-пълноценно своите възможности, предлагани от устойчивата синя икономика, превръщайки ги в основа за развитието на екологичните, културните, социалните и човешките ресурси. Стратегиите могат да са от такива, които са съсредоточени върху рибарството, до по-широки стратегии, насочени към диверсификация на районите за рибарство/местните общности.</p> <p>- Изграждането на капацитет и подготвителни действия в подкрепа на разработването и бъдещото изпълнение на стратегиите за Водено от общностите местно развитие включва следните операции:</p> <ul style="list-style-type: none"> • учредяване на местно партньорство, когато такова не е вече учредено; • популяризиране на подхода Водено от общностите местно развитие (BOMP) и процеса на разработване на стратегия за BOMP; • обучение на местни лидери и заинтересовани страни; • проучвания и анализи на територията; • осигуряване на публичност и информираност;

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<ul style="list-style-type: none"> подготовка/разработване на стратегия за BOMP, включително консултиране на местната общност във връзка с подготовката на стратегията; координация на изпълнението на подготвителните дейности. <p>- <i>Изпълнението на стратегиите за Водено от общностите местно развитие</i> включва следните операции:</p> <ul style="list-style-type: none"> изпълнение на операции, избрани в рамките на стратегиите за местно развитие, които подкрепят екологичната, социалната и икономическата устойчивост на териториите, свързани с рибарството и аквакултурите, но също така да се отнасят към хоризонталните политики на Комисията за устойчивост, зелен и цифров преход и гарантиране на оптимална добавена стойност и осигуряване на лост на подкрепата, предоставяна на секторите. В рамките на стратегиите за местно развитие ще се изпълняват операции за насърчаване на диверсификацията в местните общности, развитие и запазване на икономическите, човешките, социалните и културните ценности, опазване на околната среда и оползотворяване на възможностите на местните общности, за добавяне на стойност и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури и др.; подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество, подбрани в рамките на стратегията; управлението, мониторинга и оценката на стратегията и нейното популяризиране, включително улесняването на обмена между заинтересованите страни. <p>Подпомагането, свързано с управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране не може да надвишава 25 % от общия размер на публичния принос по стратегията. УО на ПМДРА 2021-2027 г. отказва изплащането на част или на цялото искане за плащане (ИП) за текущи разходи, разходи за анимация и сътрудничество, подадено след 30 юни 2027 г., когато сумата на изплатените до момента на подаване на ИП и заявените допустими разходи по последното ИП надхвърля 25 % от сумата на одобрените от УО на ПМДРА 2021-2027 г. за проекти към мерките от съответната стратегия.</p>
Приоритет 4: „Укрепване на международното	СЦ 4.1: Укрепване на международното управление на океаните и създаване на	По тази специфична цел са предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности, свързани с:

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните“	предпоставки за безопасността, сигурността, чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните	<p>(1) морско наблюдение и</p> <p>(2) подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони.</p> <p>- Дейностите по морско наблюдение включват:</p> <p>Дейност 1. Консултантски услуги за разработване на техническите спецификации и документация по ЗОП за развитие на функционалните възможности на системите на ДППИ за предоставяне на специализирана морска информация в мрежата на CISE.</p> <p>1.1. Разработване на каталог и описание на информационните услуги</p> <p>1.1.1. Услуги от Национален AIS сървър;</p> <p>1.1.2. Услуги от Системата за управление на корабния трафик /VTS/;</p> <p>1.1.3. Услуги от Система за наблюдение на актуалната метеорологична обстановка;</p> <p>1.1.4. Услуги от Национален център за електронен документооборот в морския транспорт;</p> <p>1.1.5. Други услуги /предоставяне на НАВИМ, прогнози за времето и друга налична навигационна информация/.</p> <p>1.2. Разработване на технически спецификации и документация по ЗОП за доставка на хардуера /по системи/;</p> <p>1.3. Разработване на техническите спецификации и документация по ЗОП за разработване, инсталиране и тестване на Приложен софтуер /по системи/.</p> <p>Дейност 2. Доставка на интеграционен хардуер към всяка система:</p> <p>1.1. Национален AIS сървър;</p> <p>1.2. Системата за управление на корабния трафик /VTS/;</p> <p>1.3. Система за наблюдение на актуалната метеорологична обстановка;</p> <p>1.4. Национален център за електронен документооборот в морския транспорт;</p> <p>Дейност 3. Разработване, инсталация и тестване на приложен интеграционен софтуер към всяка система:</p> <p>3.1. Национален AIS сървър;</p> <p>3.2. Системата за управление на корабния трафик /VTS/;</p> <p>3.3. Система за наблюдение на актуалната метеорологична обстановка;</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>3.4. Национален център за електронен документооборот в морския транспорт;</p> <p>3.5. Други услуги.</p> <p>Дейност 4. Управление на проекта</p> <p>Екипът по управление на проекта ще планира, организира, координира и контролира изпълнението на дейностите по проекта. Той ще работи и за правилното изпълнение на проекта - навреме и по отношение на качеството, финансовата отчетност и резултатите в съответствие с договорните разпоредби. Предвижда се екип за изпълнение на проекта, състоящ се от ръководител на проекта и 7 броя експерти.</p> <p>Дейност 5. Информация и комуникация</p> <p>Дейността включва пакет от свързани дейности, осигуряващи необходимата публичност и осведоменост за целите, обхвата и ползите от проекта, съфинансиран с европейски средства. Организиране на откриваща, закриваща среща и работни срещи, свързани с изпълнението на проекта.</p> <p>Очаквани резултати от изпълнението на дейностите и тяхното отношение към целите и приоритетите от Общия морски дневен ред за Черно море:</p> <p>Постигането на целите на Общата среда за обмен на информация включва изпълнението на дейности за надграждане на системите, изградени през предходния програмен период 2014 – 2020 г. по разработване на съвместна система за обмен на информация в реално време със съответните нива на достъп, която да се ползва от органите, ангажирани с морското наблюдение. Това надграждане ще цели интегриране на национално ниво на информация, която вече е обект на събиране, обработване и съхранение като например:</p> <ul style="list-style-type: none"> • актуалната метеорологична обстановка в региона на Черно море; • предварителни данни за корабите, които се очаква да посетят българските морски пристанища; • други системи за наблюдение на корабния трафик. <p>Това надграждане ще включва възможността за обмен на данни с други държави-членки на ЕС.</p> <p>Резултатите, които ще бъдат постигнати с изпълнението на дейностите по проекта са:</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>Разработен интеграционен модул за метеорологичната обстановка в региона на Черно море:</p> <ul style="list-style-type: none"> • въвеждане и архивиране на прогнозната информация за метеорологичната обстановка в западната част на Черно море; • изчитане и архивиране на данните от всички сензори; • предоставяне на всички събрани данни, разположени по българското черноморско крайбрежие, които измерват основните моментни стойности на актуалната метеорологична обстановка по сигурен начин към външни системи. <p>Разработен интерфейс за предварителните данни за посещаващи кораби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • извършва съвместен анализ с получаваните данни от корабните AIS станции; • анализът да може да се предоставя в услуга на риболовните кораби и да подпомага същите при риболов в районите с интензивен трафик. • Предоставен сигурен достъп към вече налични други системи за наблюдение на корабния трафик, чрез включването им към изградената платформа за обмен на информация. <p>Тези дейности ще допринесат за изпълнението на широк набор от инструменти. Първо, тези дейности ще допринесат за постигането на целите на Общата среда за обмен на информация за морската област на ЕС (ОСОИ), вземайки предвид активното участие на България в разните ОСОИ дейности. Това е така, защото тези дейности ще продължат многостепенния проект InBulMarS от предишния програмен период, с който се изгради основополагаща техническа инфраструктура за целите на ОСОИ.</p> <p>Тези дейности ще подпомогнат изпълнението на Морския пространствен план на Република България 2021-2035 (МППРБ), изготвен в изпълнение на Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 година за установяване на рамка за морско пространствено планиране (ДМПП). Това е така, защото информационните услуги, които се очаква да се интегрират чрез този проект ще спомогнат за по-доброто използване на морското пространство между конкуриращи се дейности в него, включително тези на стопанския риболов, както е отбелязано и в МППРБ. МППРБ също така изрично подчертава във връзка с международното сътрудничество за</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>ефективно управление на риболова и прекратяване на свръхулова, че съвместното опазване на рибните ресурси ще изисква значителни усилия от страна на черноморските държави, включително и за завишаване на контрола върху морския трафик, престоя на риболовните кораби в определени зони и дейността им. Дейностите по този проект ще са от особено значение за това. Тези дейности ще подпомогнат изпълнението на Стратегията за морска сигурност на Европейския съюз (СМСЕС). Това е така, защото Планът за действия на СМСЕС изрично включва дейности по укрепване на сигурността на пристанищния и морския транспорт и засилване на граничния контрол с помощта на функции на бреговата охрана, борба с трафика на хора и контрабандата на мигранти, включително чрез наблюдение на възможните морски пътища. Дейностите по планираната операция ще допринесат директно за изпълнението на тази част от Плана за действия на СМСЕС.</p> <p>Тези дейности ще допринесат за международното сътрудничество в Черно море, в частност за изпълнението на Общия дневен ред за Черно море (ОДНЧМ) Цел 1, Приоритет 2, Дейност 5, Приоритет 5, Дейности 2 и 3, Цел 2, Приоритет 2, Дейности 1 и 4. Тези ОДНЧМ Дейности, най-общо казано се отнасят към събирането и споделянето на информация, която да спомогне за предотвратяване на и реакция при замърсяване на околната морска среда от кораби или пристанищни съоръжения и насърчаване на устойчиво и безопасно корабоплаване, защита на морската среда и насърчаване на устойчиви и конкурентни взаимовръзки за мултимодален транспорт, както и на развитието на комбиниран транспорт, включително фидерно корабоплаване за по-добра връзка между Европа и Азия. Обмена на информация, който тази операция ще позволи да се обменя се отнася директно към гореизброените ОДНЧМ Дейности поради припокриването на типовете информация.</p> <p>Тези дейности ще допринесат за изпълнението на „Зеления пакт“, тъй като те ще разширят обхвата на информацията, която ще се трансферира чрез системата за обмен на данни по стандарта на ОСОИ. Също така този обмен на данни ще подсили възможността за контрол на риболовните дейности и ще спомогне за предотвратяването на ННН в Черно море, което е и в унисон с</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>целта на „Зеления пакт“ за по-устойчиво управление на морските пространства и възприемане на подход на нулева толерантност към ННН. Тези дейности ще допринесат за изпълнението на стратегията „От фермата до трапезата“, тъй като за постигането на устойчиво отглеждане на риба и производство на морски храни е важно да има високо развит мониторинг и контрол на рибарството и усъвършенствана система за проследяване, за да се намалят пропуските в прилагането на ОПОР. Надграждането на системата за обмен на данни по стандарта на ОСОИ ще позволи на отговорните институции да осъществяват подобрен мониторинг и контрол.</p> <p>Тези дейности ще допринесат за изпълнението на стратегията за Син растеж, тъй като един от неговите компоненти е интегрираното морско наблюдение, което е нужно, за да се добие пълноценна информация за ситуацията в морето. Този компонент ще бъде директно изпълнен от действията по тази операция чрез надграждане на системата за обмен на данни по стандарта на ОСОИ. Това ще позволи на морските власти, отговорни за дейности като безопасна навигация или контрол на риболова да споделят информация за рискове и заплахи. Това намалява разходите им и риска за предприятията, които работят в морето.</p> <p>- <i>Дейностите по подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони включват:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • оценка на натиска от риболовни дейности и аквакултури в зоните; • оценка на въздействието от риболовни дейности и аквакултури върху състоянието на импактни местообитания. • анализ на икономическото значение на зоните за сектора; • анализ на съществуващите риболовни регулации и мерки, ефективност, изпълнение и спазване; • изготвяне на програма от мерки за намаляване на натиска от риболовните дейности и компенсаторни мерки за сектора; • изготвяне на план за действие за прилагане на програмата от мерки; • консултации със заинтересованите лица.

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>Тези дейности ще допринесат за изпълнението на широк набор от инструменти. Първо, тези дейности ще подпомогнат изпълнението на МППРБ, изготвен в изпълнение на ДМПП. Това е така, защото МППРБ изрично посочва, че в Морската стратегия на Република България са предвидени национални и трансгранични мерки за подобряване на състоянието на популациите на морските бозайници, които са насочени към намаляване на риболовния натиск чрез прилагане на риболовни техники и оборудване, щадящо околната среда, намаляване на случайния улов на морски бозайници и подобряване на контрола по отношение на хрилните мрежи за калкан. Предвидено е изготвяне или актуализиране на планове за управление на защитените зони, включващи морска акватория в България и Румъния и създаване на нови представителни мрежи. Дейностите по тази операция спадат под изготвянето на тези планове като ще се съсредоточат над управлението на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони.</p> <p>Второ, тези дейности ще подпомогнат изпълнението на Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г. (СЕСБР). Това е така, защото СЕСБР изрично посочва като един от основните ангажименти до 2030 г. да се осигури ефективно управление на всички защитени зони, като се определят ясни природозащитни цели и мерки и се извършва подходящ мониторинг. Дейностите по тази операция директно ще допринесат към ефективното управление на морските територии в зоните по Натура 2000 в северното и южното Черноморие на България, чрез разработването на планове за управление на риболовните дейности в тях.</p> <p>Трето, тези дейности ще подпомогнат изпълнението на СМСЕС. Това е така, защото Планът за действия на СМСЕС изрично включва дейности по противодействие на незаконния, недеклариран и нерегулиран (ННН) риболов и насърчаване на противодействието на незаконната експлоатация на природни ресурси. Дейностите по тази операция, планирайки управлението на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони ще спомогне за открояването на оператори, извършващи ННН риболов или незаконно експлоатиращи природни ресурси в мрежата от морски защитени зони.</p> <p>Дейностите ще допринесат и за международното сътрудничество в Черно море, в частност за изпълнението на ОДНЧМ, а именно Цел 1, Приоритет 1,</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>Дейност 3, която насърчава обмен на най-добри практики за управление на защитените зони между черноморските държави и Приоритет 2, Дейност 1, която цели повишаване на осведомеността на рибарите и гражданите, целящи намаляване на въздействието върху морските защитени зони. Дейностите по тази операция ще бъдат основата за създаването на най-добри практики за управление на защитените морски зони в България, които да се споделят впоследствие, както и да се възползват от вече съществуващи такива практики в други крайбрежни държави на Черно море. Тези дейности също така ще повишат осведомеността на рибарите и гражданите чрез изрично предвидената дейност за консултации със заинтересованите лица.</p> <p>Тези дейности ще допринесат за изпълнението на „Зеления пакт“, тъй като действията които ще се подпомагат по член 27 от ЕФМДРА целят да спомогнат за опазването и възстановяването на екосистемите и биологичното разнообразие в Черно море. Тези действия са свързани с вече съществуващо законодателство и отговарят на амбицията в Зеления пакт за съблюдаване и ефективно прилагане на действащото законодателство и политиките, произтичащи от него.</p> <p>Шесто, тези дейности ще допринесат за изпълнението на стратегията „От фермата до трапезата“, тъй като за постигането на устойчиво потребление на храни и насърчаване на потреблението на финансово достъпни и здравословни храни за всички е нужно събирането, управлението и използването на данни за подобряване на знанията за състоянието на морската среда, тъй като тези знания са предпоставки за устойчива риболовна дейност и устойчиво потребление на храните от улов. Действията, които ще бъдат подкрепени от УО по член 27 от ЕФМДРА, ще допринесе за подобряване на знанията за състоянието на морската среда в защитените морски зони и ще позволи извършването на по-устойчива риболовна дейност в тези зони.</p> <p>Дейностите ще допринесат за изпълнението на стратегията за Син растеж, тъй като един от неговите компоненти е знанието за морската среда и подобряване на достъпа до информация за морето. Той ще бъде директно постигнат чрез действията, които ще бъдат подкрепени от УО по член 27 от ЕФМДРА. Както бе отбелязано по-горе, действията, които ще бъдат подкрепени целят да се опази биологичното разнообразие чрез опазване и възстановяване на</p>

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>екосистемите. Това ще спомогне и за развитието на синия растеж и синията икономика, тъй като загубата на биологично разнообразие и срывът на екосистемите застрашават основите на нашата икономика.</p>
Техническа помощ		<p>Приоритета за „Техническа помощ” има за цел да осигури целесъобразното изпълнение на ПМДРА чрез прилагането на принципите на добро управление и използване на натрупаният опит и експертиза през предходните два програмни периода, както и да обезпечи адекватното и навременно изпълнение изпълнение на програмата чрез различни механизми и инструменти, изброени по-долу.</p> <p>С оглед улесняване на ефективното и ефикасно изпълнение на политиките на ЕФМДРА, техническа помощ ще подкрепя координирано и допълващо инвестициите в следните основни направления: 1. Повишаване на ефективността на Управляващия орган на ПМДРА</p> <p>Предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности</p> <p>Техническа подкрепа, консултации, изследвания, анализи, проучвания и др., необходими за правилното управление, изпълнение, наблюдение, оценка, контрол и функционирането на ПМДРА 2021-2027 г.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оценки на изпълнението на ПМДРА 2021-2027 г. (включително текущи оценки); • Обезпечаване на работата на Комитета за наблюдение на ПМДРА 2021-2027 г.; • Финансиране на разходите за възнаграждения за служители, изпълняващи функции по управление и контрол, в т.ч. свързаните с тях осигурителни вноски и други дължими според действащото законодателство доплащания; • Материално-техническо обезпечаване на структурите, изпълняващи функции по управление и контрол на ПМДРА 2021-2027 г.; • Обезпечаване на командировки на служители, пряко участващи в планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, оценката и контрола на ПМДРА 2021-2027 г.; • Повишаване на административния капацитет на служителите на Управляващия орган, пряко участващи в програмиране, управление, изпълнение, мониторинг, контрол и оценка на ПМДРА 2021-2027 г. чрез

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>осигуряване на участие в обучения, работни срещи, семинари, работни посещения, обмен на добри практики и опит и др. с конкретна насоченост по теми, актуални за изпълнението на ПМДРА 2021-2027 г.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа на процесите на оценка и мониторинг на проекти (организация на оценителни комисии, база данни от независими експерти, притежаващи необходимите технически познания и опит, наемане на експерти, и др.), независими оценки на проекти; • Насърчаване на по-широкото прилагане на формите на опростени разходи, вкл. чрез трансфер на добри практики; • Осигуряване на подкрепа на дейностите, свързани с приключването на Програма за морско, дело и рибарство 2014-2020; • Подкрепа за подготовка на следващия програмен период; • Други дейности, обезпечаващи правилното управление, изпълнение, наблюдение, оценка и контрол на ПМДРА 2021-2027 г. <p>Очаквани резултати: осъществяване на ефективно и ефикасно изпълнение изпълнение, наблюдение, оценка и контрол на програмата, осигурявайки високо ниво на усвояване на средствата от фондовете от ЕС.</p> <p>2. Изграждане на капацитет на операторите в сектор „Рибарство“ за улесняване на достъпа и оптималното използване на подкрепата от ПМДР.</p> <p>Предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Анализ и оценка на потребностите на потенциалните бенефициенти и на бенефициентите на ПМДРА 2021-2027; • Разработване и изпълнение на програми за обучение на бенефициенти (наемане на експерти, организиране на обучения, учебни материали и др.), които да засилят капацитета им от гледна точка успешно изпълнение и отчитане на проектите; • Осигуряване на подкрепа на потенциалните бенефициенти на ПМДРА 2021-2027г. с цел подпомагане на процеса по кандидатстване и изготвяне на качествени проектни предложения чрез: <ul style="list-style-type: none"> - провеждане на работни срещи, семинари, разяснителни кампании, обмен на добри практики и опит; - изготвяне на видео клипове и електронни наръчници, визуализиращи процеса по кандидатстване по всяка отделна процедура;

Приоритет на ЕФМДРА	Специфична цел на ПМДРА 2021-2027 г.	Предвидени дейности:
		<p>- поддържане на електронна платформа за разяснения по програмата и отделните процедури и др.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • подобро качество на проектните предложения, което от своя страна предпоставя съкращаване на сроковете за извършване на оценката им; • подобрен процес на изпълнение на проектите по програмата, което предпоставя по-добро и ефикасно усвояване на средствата по програмата. <p>3. Осигуряване на информираност и публичност относно ПМДРА 2021-2027 г.</p> <p>Предвидени за изпълнение следните индикативни групи дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изготвяне и поддръжка на рубрики, реклами и други; • Изготвяне на публикации, бюлетини, брошури, постери, наръчници и други информационни и рекламни материали; • Организиране, провеждане и/или участие в мероприятия, в т.ч. конференции, семинари, информационни кампании, кръгли маси, фокус групи и др. <p>Очаквани резултати:</p> <p>Разпознаваемост на програмата, нейните цели, приоритетите, които подкрепя и резултатите от нейното изпълнение. Осведомяване на операторите в сектор „Рибарство“ за възможностите за финансиране, добри практики, постигнати резултати и т. Н.</p>

1.3. Алтернативи за ПМДРА 2021-2027 г.

Първоначалният вариант на проекта на ПМДРА 2021-2027 г. не е разработен в алтернативи, като необходимост от алтернативи по същество не е възникнала в хода на дискутирането на проекта на програмата в рамките на тематичната работна група и с Европейската комисия.

1.4. Връзка на ПМДРА 2021-2027 г. с други съотнесими планове, програми и стратегии

ПМДРА 2021 – 2027 г. има връзка със следните планове, програми и стратегии на международно, в т.ч. европейско, и национално ниво:

А. Международни стратегически документи:

- **Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“**

Програмата и идентифицираните в нея 17 глобални цели за устойчиво развитие (ЦУР) и 169 специфични под-цели се разглеждат като рамка за националните политики на развитие, тъй като България има ангажимент към постигането на тези цели.

В тази връзка Програмата намира отражение в Национална програма за развитие на България: 2030, и от там – в програмните документи за периода 2021-2027 г.

17-те ЦУР са:

Цел 1: Изкореняване на бедността – принос за постигане на целта имат голяма част от предвидените дейности, свързани с укрепване на икономически устойчиви риболовни дейности – операции за добавяне на стойност и диверсификация, първо придобиване на риболовен кораб, модернизация на пристанища и лодкостоянки, насърчаване на устойчиви и икономически жизнеспособни дейности, свързани с аквакултури и др.;

Цел 2: Премахване на глада – цялата програма има принос за постигане на тази цел, предвид, че основна цел на рибарството и аквакултурите са осигуряване на здравословни хранителни продукти за населението;

Цел 3: Добро здраве и благоденствие – целта е анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 4: Качествено образование – анализите за развитието на сектора на рибарството и аквакултурите показват еднозначно, че развитието на българските аквакултури зависи от взаимодействието между националните научно-изследователски институти, образователни центрове и програми и фермите и в тази връзка следва да се подкрепят дейности за въвеждане на повече иновации в сектора – предвидени са образователни дейности като допустими по програмата – за опазване на морската околна среда, в областта на аквакултурите;

Цел 5: Равенство между половете – няма конкретни мерки, но принципът представлява основно хоризонтално изискване към програмите, финансирани от ЕС, и е съобразен при определяне на дейностите, които могат да получат подкрепа по програмата;

Цел 6: Чиста вода и канализация – екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 7: Икономически достъпна и чиста енергия - екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;;

Цел 8: Достоеен труд и икономически растеж – повечето дейности по програмата водят до постигане на целта;

Цел 9: Промишленост, иновации и инфраструктура – в ПМДРА 2021-2027 г. е ясно подчертана необходимостта от иновации, патенти и полезни модели в сектора на рибарството и аквакултурите, като дейности за идентифициране на иновации ще се подкрепят в рамките на повечето приоритети на програмата;

Цел 10: Намаляване на неравенствата – СЦ 3.1 и дейностите към нея са насочени към развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, в крайбрежните и вътрешни райони;

Цел 11: Устойчиви градове и общности – екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 12: Отговорно потребление и производство – екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 13: Дейности във връзка с климата – екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 14: Живот под водата – екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 15: Живот на земята – екологична цел, анализирана в т.5 на ДЕО;

Цел 16: Мир, правосъдие и силни институции – няма пряко отношение;

Цел 17: Партньорство за изпълнение на целите – част от дейностите, както по програмите за сектор рибарство за предходните програмни периоди, така и за настоящата, предвиждат и се изпълняват чрез местни партньорства - WOMP.

Предвид, че документа поставя цели по опазване на околната среда на международно ниво – 3,6,7,11,12,13,14,15, анализ на относимостта и степента съобразяване на тези цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на ДЕО.

- **Обща политика в областта на рибарството (ОПОР)**

Целите на политиката, произтичаща от Договора за функциониране на Европейския съюз (ЕС), съобразяват, че рибните запаси са естествена, възобновяема, подвижна и обща собственост, която е част от нашето общо наследство. Рибарството се управлява от обща политика, с общи правила, които се приемат на равнището на ЕС и се прилагат във всички държави членки. Първоначалните цели на ОПОР са включвали съхраняване на рибните запаси, опазване на морската околна среда, гарантиране на икономическата жизнеспособност на риболовните флотове на ЕС и осигуряване на качествени хранителни продукти на потребителите. Реформата от 2002 г. добавя към тези цели устойчивото използване на живите водни ресурси по един балансиран начин и от екологична, икономическа и социална гледна точка. В реформата се посочва също, че устойчивостта трябва да се основава на сериозни научни становища и на принципа на предпазливостта.

ОПОР е основна база за разработване на ПМДРА 2021-2027 г. и е изцяло интегрирана в проекта на програмата.

- **Предложение за Решение на Европейския парламент и на Съвета относно Обща програма на Европейския съюз за действие за околна среда до 2030 г. (Осма програма за действие на ЕС за околната среда до 2030 г.)**

Програмата представлява основата за постигане на целите в областта на околната среда и климата, заложен в Програмата на ООН до 2030 г. и нейните цели за устойчиво развитие; рамката ѝ за мониторинг е свързана с околната среда и климата част от усилията на ЕС за измерване на напредъка към по-голяма устойчивост, включително неутралност по отношение на климата, ефективност на ресурсите, благоденствие и издръжливост.

Дългосрочната цел на Програмата се състои в това гражданите да живеят добре в пределите на нашата планета, в регенеративна икономика, в която нищо не се пилее, няма нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не е зависим от използването на ресурси и влошаването на околната среда. Здравословната околна среда е в основата на благоденствието на гражданите, тя осигурява, че биологичното разнообразие процъфтява и природният капитал се опазва, цени и възстановява по начини, които повишават устойчивостта спрямо изменението на климата и други свързани с околната среда рискове.

Програмата има 6 тематични приоритетни цели (за намаляване емисиите на парникови газове, повишаване на капацитета на адаптиране към изменящия се климат, кръгова икономика, нулево замърсяване, опазване на биологичното разнообразие, екологична устойчивост), за чието изпълнение са идентифицирани и благоприятстващи условия.

ПМДРА съобразява и 6-те цели, като предвижда дейности с принос за постигането им.

Предвид, че документът поставя цели по опазване на околната среда, анализ на относимостта и степента съобразяване на тези цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на ДЕО.

• **Европейска зелена сделка/Европейски зелен пакт**

Съгласно документа, изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда са заплаха за самото съществуване на Европа и света. За да преодолее тези предизвикателства, Европа се нуждае от нова стратегия за растеж, насочена към превръщането на Съюза в модерна, ефективно използваща ресурсите и конкурентоспособна икономика, в която:

- до 2050 г. няма нетни емисии на парникови газове;
- икономическият растеж не зависи от използването на ресурси;
- никое лице или регион не са пренебрегнати.

Европейският зелен пакт предоставя план за действие за:

- повишаване на ефективното използване на ресурсите чрез преминаване към чиста, кръгова икономика и възстановяване на биологичното разнообразие и намаляване на замърсяването.

В проекта на ПМДРА като предизвикателство за програмен период 2021-2027 г. се идентифицира постигането на целите на Зеления пакт и прилагане на принципите на Синята икономика на територията на местните инициативни рибарски групи (МИРГ) чрез въвличане на всички заинтересовани страни.

Предвид, че документът поставя цели по опазване на околната среда, анализ на относимостта и степента съобразяване на тези цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на ДЕО.

- **Съобщение на Европейската комисия „Път към здравословна планета за всички. План за действие на ЕС: Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“**

Документът поставя визия за нулево замърсяване до 2050 г.: Здрава планета за всички - Замърсяването на въздуха, водата и почвата е намалено до нива, които вече не се считат за вредни за здравето и за природните екосистеми, и които са съобразени с границите, до които нашата планета е в състояние да се справи, като по този начин се създава нетоксична околна среда. Идентифицира се необходимостта от предприемане на действия за:

1. Подобряване на прилагането на правилата на ЕС за ограничаване на замърсяването от страна на компетентните органи, бизнеса и гражданите.
2. Преценяване на необходимостта от подобряване на съществуващото законодателство в областта на здравеопазването и околната среда.
3. Търсене на възможности за подобряване управлението на политиките по замърсяване, включително на международно ниво, и по-специално чрез инструменти за мониторинг и наблюдение.
4. Насърчаване на промените в обществото, в т.ч. използване на цифрови решения и решения, допринасящи за устойчиво потребление, с отчитане на въздействията на замърсяването.

Насоките са съобразени при изготвяне на проекта на ПМДРА, като в програмата са предвидени като допустими конкретни дейности за предотвратяване и ограничаване на замърсяването.

Предвид, че документа поставя цели по опазване на околната среда, анализ на относимостта и степента съобразяване на тези цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на доклада.

- **Съобщение на Европейската комисия „Чиста планета за всички. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“**

Целта на документа, представляващ дългосрочна стратегия, е да потвърди ангажимента на Европа да поеме водеща роля в глобалните действия в областта на климата и да представи визия, която може да доведе до постигане до 2050 г. на нулеви нетни емисии на парникови газове чрез социално справедлив преход по икономически ефективен начин. Идентифицирани са 7 основни стратегически градивни елемента за постигане на икономика с нулеви нетни емисии на парникови газове, като проектът на ПМДРА 2021-2027 г. е с принос към градивните елементи за енергийна ефективност, използване на възобновими енергийни източници, конкурентоспособна промишленост.

Предвид, че градивните елементи са с характер на цели по опазване на околната среда, анализ на относимостта и степента съобразяване на тези цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на доклада.

- **Изграждане на устойчива към климатичните изменения Европа – новата стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата**

Стратегията очертава начините, по които да бъдат посрещнати неизбежните последици от изменението на климата. Действията за адаптация към изменението на климата предполагат участието на всички слоеве на обществото и всички равнища на управление в ЕС и извън него. Стремешът е за изграждането на устойчиво на

климатичните изменения общество чрез повече и по-добри познания за последствията от тях и необходимата адаптация, по-бързо разработване на планове за адаптация и оценка на климатичните рискове, ускоряване на действията по адаптиране и подпомагане на укрепването на устойчивостта спрямо изменението на климата в световен мащаб.

Проектът на ПМДРА 2021-2027 г. предвижда дейности, насочени към повишаване на капацитета за адаптация и устойчивост на сектора към изменящия се климат.

Анализ на относимостта и степента съобразяване на стратегията в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на доклада.

• **Нов план за действие относно кръговата икономика – За по-чиста и по-конкурентоспособна Европа**

Планът представя набор от взаимосвързани инициативи за установяване на надеждна и съгласувана рамка в следните направления за ключови действия (описани в приложение към плана):

- рамка на политика за устойчиви продукти (електроника и ИКТ, акумулаторни батерии и превозни средства, опаковки, пластмаси, текстилни изделия, строителство и сгради, храна, вода и хранителни вещества);
- ключови вериги за създаване на стойност при продуктите;
- по-малко отпадъци, повече стойност (цели за намаляване на отпадъците, хармонизиран модел за разделно събиране на отпадъци и етикетирание, свеждане до минимум на опасните вещества в рециклираните материали, хармонизирани информационни системи за отпадъци, критерии за „край на отпадъка“, преразглеждане на правилата относно превозите на отпадъци);
- извличане на ползи от кръговата икономика за хората, регионите и градовете;
- челна позиция в усилията на световно равнище – глобални споразумения относно пластмасите, управлението на природните ресурси, свободната търговия;
- мониторинг на напредъка.

Едната от двете цели на политиката на ЕК, които ще изпълнява ПМДРА 2021-2027 г. е именно ЦП 2 „По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска“. Анализ на относимостта и степента съобразяване на плана в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на доклада.

• **Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.**

Стратегията цели да изведе биологичното разнообразие на Европа на пътя към възстановяване до 2030 г., донасяйки ползи за хората, климата и планетата. Основните действия, които трябва да бъдат изпълнени до 2030 г., включват създаване на защитени зони, възстановяване на увредени екосистеми, осигуряване на средства за биологично разнообразие, справяне с глобалната криза, свързана с биологичното разнообразие.

Стратегията намира отражение в повечето специфични цели и предвидени дейности по програмата, предвид че опазването на биологичното разнообразие е необходимо условие за устойчивото развитие на рибарството и аквакултурите, наложено и от ОПОР.

Предвид, че документа поставя цели по опазване на околната среда анализ на относимостта и степента съобразяване на тези цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен и в т.5 на доклада.

- **Стратегия „От фермата до трапезата“/Стратегия на ЕС за устойчиви хранителни вериги**

Със стратегията Европейската комисия предлага модернизиране на хранителните вериги с цел осигуряване на безопасни храни и защита на хората и природата. Тя обхваща цялата верига на доставки на храни и изгражда рамка за серия от законодателни предложения, свързани с промени в правилата за пестицидите и отношението към животните, мерки за намаляване на хранителните отпадъци и за етикетирането на храни, инициатива за улавяне на въглероден диоксид в земеделието и реформа на селскостопанската политика на ЕС. Целите в стратегията, кореспондиращи с ПМДРА 2021-2027 г., са свързани с устойчиво отглеждане на риба и производство на морски храни, както и повишеното търсене на здравословни и екологосъобразни храни и цели да предложи на потребителите полезна храна на приемливи цени. Съответно са предвидени дейности в програмата за насърчаване на директните продажби, увеличаване на преработката на местен улов и аквакултури, увеличаване на потреблението на продукти.

- **Стратегия „Син растеж“**

Стратегията разглежда необходимостта от подобряване на устойчивия растеж в морския сектор, морския транспорт и туризма на Съюза и дава насоки за морското пространствено планиране и интегрирано крайбрежно управление, морски умения и заетост, научни изследвания и иновации, корабоплаване и корабостроене, морски и крайбрежен туризъм. Относителните насоки на стратегията са интегрирани в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

- **Общ дневен ред за Черно море/Обща морска програма в Черно море**

Ключовите елементи на Общия дневен ред за Черно море са:

- Ангажираност на заинтересованите страни;
- Наличност на финансиране;
- Участие на академичните среди, бизнеса и представители на висшата дипломатия.

Акцентираща се на необходимостта от мобилизиране и привличане на повече инвестиции, и идентифициране на конкретни водещи проекти за Черно море в следните основни тематични направления:

- Рибарство и аквакултури;
- Туризъм;
- Дигитализация;
- Технологични иновации, интелигентно и зелено развитие.

В тази връзка ПМДРА 2021-2027 г. съобразява и интегрира в предвидените дейности тематичните направления.

- **Стратегическа програма за изследвания и иновации в Черно море**

Четири основни стълба на програмата са:

- Мост на познанието за Черно море – справяне с основните предизвикателства в областта на Черноморските изследвания;

- Черноморска синя икономика – продукти, решения и клъстери, които да способстват за Синия растеж на Черно море;
- Ключови инфраструктури, подпомагащи политиките – изграждане на надеждни системи за управление и иновативни изследователски инфраструктури;
- Силно гражданско общество и увеличена „синя“ работна сила – образование и изграждане на капацитет.

Очакваният резултат от Стратегическа програма за изследвания и иновации е да подпомогне определянето на приоритетите на национално ниво и да допринесе за развитието на национални програми за син растеж. Освен това, предложените в Стратегическата програма за изследвания и иновации действия и тяхното прилагане ще генерират научни знания. Такива нови знания включват по-добри оценки, прогнози и управление на екосистемите, както и разбиране на най-чувствителните процеси за екосистемата. Знанието е ключовият елемент за научнообосновано и информирано вземане на управленски решения.

Четирите стълба на Стратегическата програма са взети предвид при изготвянето на ПМДРА 2021-2027 г., като програмата предвижда дейности, свързани с изследвания и иновации.

- **Паневропейски план за действие за есетрите**

Планът служи като водеща рамка за всички държави от есетровия район в Европа и има за цел да създаде ефективни и координирани програми за възстановяване, които ще доведат до:

- спиране на намаляването на съществуващите популации и осигуряване на генетично разнообразие;
- създаване на ex situ генни банки за всеки вид;
- премахване на свръх експлоатацията и незаконния трафик на есетрите и техните продукти;
- гарантиране на достатъчен мониторинг на популациите от есетрови видове;
- идентифициране и ефективна защита на съществуващите местообитания, докато потенциалните местообитания са картографирани и възстановяването продължава;
- възстановяване на исторически миграционни коридори;
- създаване на координационна структура за изпълнението на този план, която взема решение за неговото продължаване въз основа на задълбочена оценка и преразглеждане.

Планът е съобразен при разработване на ПМДРА 2021-2027 г., като едно от предизвикателствата пред програмата е забраната за улов поради значителна експлоатация на ресурсите от основните видове с висока пазарна стойност, част от които са есетровите видове в река Дунав.

- **Стратегия на ЕС за Дунавския регион**

Дунавският Регион покрива 9 страни-членки на ЕС (Германия, Австрия, Унгария, Чехия, Словакия, Словения, Хърватия, България и Румъния) и 5 страни извън ЕС (Сърбия, Босна и Херцеговина, Черна Гора, Украйна и Молдова). Тези държави обединяват своите усилия, за се справят с общите за тях предизвикателства, като:

- екологични заплахи (замърсяване на водите, наводнения, климатични промени);

- неусвоен плавателен потенциал и липса на пътни и железопътни транспортни връзки;
- недостатъчни енергийни връзки;
- небалансирано социално-икономическо развитие;
- некоординирани системи за образование, проучване и иновации;
- недостатъци в областта на сигурността.

Стратегията е разделена на 11 приоритетни области, подкрепящи четирите основни стълба на Стратегията:

А) Свързване на Дунавския регион

Б) Опазване на околната среда в Дунавския регион

В) Създаване на просперитет в Дунавския регион

Г) Укрепване на Дунавския регион

Предвидените дейности в ПМДРА 2021-2027 г. имат отношение и към четирите стълба на стратегията, и основно към стълб Б за опазване на околната среда в Дунавския регион. Анализ на степента на съобразяване на областите към стълб Б е направен в т.5 на ДЕО.

Б. Национални стратегически, планови и други документи:

- **Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.**

Проектът на ПМДРА 2021-2027 г. е продължение на Програма за морско дело и рибарство от предходния/все още настоящ, тъй като продължава изпълнението на програмата/ програмен период. При разработването на ПМДРА 2021-2027 г. са използвани резултатите от постигнатото при прилагането на програмата за периода 2014-2020 г., както и за периода 2007-2013 г.

- **Проект на Споразумение за партньорство за програмен период 2021-2027 г.**

Споразумението за партньорство е националният стратегически документ, очертаващ рамката за управление на средствата от европейските фондове в България през програмния период 2021 – 2027 г. В проекта на Споразумението са идентифицирани видовете дейности по линия на ЕФМДРА, чрез които да се постигнат целите на ОПОР, и които са включени в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

- **Национална програма за развитие на България 2030 г.**

Програмата е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения.

Програмата включва три стратегически цели: Ускорено икономическо развитие, Демографски подем и Намаляване на неравенствата, за постигането на които са определени 13 приоритета. Проектът на ПМДРА 2021-2027 г. има отношение и принос и към трите цели. Сектор „рибарство“ е разгледан към приоритет 6 „Устойчиво селско стопанство“, като е записано, че политиката на сектора ще бъде насочена към подобряване на състоянието на риболовния флот, качеството на рибарската инфраструктура, както и материално-техническа база в аквакултурните стопанства. Това е съобразено и интегрирано в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Тъй като приоритети 4, 5 и 6 поставят цели по опазване на околната среда на национално ниво, анализ на степента на интегрирането им в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен в т.5 на доклада.

- **Национален план за възстановяване и устойчивост**

Основна цел на Плана е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от пандемията от COVID-19. В преследването на тази цел правителството изработи набор от мерки и реформи, които не само да възстановят потенциала за растеж на икономиката, но и да го развият и повишат. Това от своя страна ще позволи в дългосрочен план да бъде постигната стратегическата цел за конвергенция на българската икономиката и нивата на доходите със средноевропейските. Същевременно Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката в контекста на амбициозните цели на Европейския зелен пакт.

Планът е структуриран в 4 стълба:

- **Иновативна България** – цели повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж чрез мерки в сферата на образованието, цифровите умения, науката, иновациите, технологиите и взаимовръзката между тях;

- **Зелена България** - с фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план;

- **Свързана България** - акцентиращ върху повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал;

- **Справедлива България** - с фокус върху хората в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите.

И четирите стълба имат отношение към предвижданията на ПМДРА 2021-2027 г., като за постигане на хоризонталния принцип за устойчивост на ЕС подкрепата на ЕФМДРА в сектора на аквакултурите ще се насочи върху развитие на иновации, които да въведат използване на цифрови технологии при производство на аквакултури, като наблюдение и регулиране на процеса на производство; подобряване на проследимостта и информацията за потребителите; технологии за подобряване на веригата на доставки на продукти от аквакултури (напр. директни продажби, къси вериги). Инвестицията в човешкия капитал ще допринесе за справяне с недостига на квалифицирана експертна и работна сила за предприятията и осигуряване на стабилност и конкурентно предимство. Подкрепата на създаване на организации на производителите и изпълняваните от тях маркетингови планове ще повиши устойчивостта на сектора и готовността му да посреща кризи, повишавайки готовността за гъвкава реакция при настъпването им.

- **Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България (2021-2027 г.), вариант от 04.11.2020 г.**

Планът съдържа описание и анализ на състоянието на подсектор „аквакултури“ в България, преглед на изпълнението на предходния такъв план, SWOT- и ПЕСТ-анализи на производството на аквакултури, визия, стратегически цели, дейности и мерки за развитието на аквакултурите и показатели за устойчивост на сектора. Планът е съобразен

основно в Приоритет 2 на проекта на ПМДРА 2021-2027 г., който ще предоставя подкрепа за стимулиране и устойчиво развитие на аквакултурите, преработка на продукти от риболов и аквакултури и развитие на пазарите.

- **План за действие за есетровите риби в българските акватории на р. Дунав и Черно море (Институт по зоология при БАН., 2004)**

Целта на плана е установяване съвременното състояние на есетровите риби, обитаващи българските акватории; разработване на препоръки за устойчива експлоатация, стабилизиране и увеличаване числеността на популациите на моруната, руската есетра и чигата; както и за възстановяване популациите на пъстругата и шипа. Тази цел може да бъде постигната чрез прилагане на преки природозащитни мерки, подпомагане на институциите в мероприятията по опазване на местообитанията.

Главната цел, поставена в Плана, е възстановяване на стабилни популации от всичките 6 вида есетрови риби. Тази цел поставя пред правителствените изпълнителни органи и пред научните организации необходимостта от разработването на нормативни документи и мероприятия за запазване на местата за размножаване /мръстилищата/ на есетровите; за постоянен мониторинг на състоянието на популациите им и за създаване на стопанства за реинтродукция на изчезналите и повишаване числеността на изчезващите видове есетрови.

Извършените анализи, оценки, формулираните цели и насоки в Плана са съобразени в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

- **Морска стратегия на Република България с Програма от мерки с период на действие 2016-2021 г.**

Основна цел на Рамкова Директива за Морска стратегия 2008/56/ЕС (РДМС) е поддържането или постигането на добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) до 2020 г.

Стратегията се отнася за крайбрежните морски води, териториалните морски води и изключителната икономическа зона на Република България, като в крайбрежните морски води допълва Плана за управление на речните басейни в Черноморски район.

Морската стратегия е насочена към опазване и подобряване на състоянието на морската околна среда и на съществуващите, или очаквани неблагоприятни въздействия. Целите на стратегията са следните:

- Постигане и поддържане на „добро състояние“ на морската околна среда;
- Защита и съхраняване на морската околна среда, предотвратяване на нейното влошаване или, когато е практически невъзможно, възстановяване на морските екосистеми в територии, които са били неблагоприятно засегнати;
- Предотвратяване и намаляване на въвеждането и освобождаването на вещества от антропогенен произход в околната среда с цел поэтапно премахване на замърсяването и гарантиране липсата на съществено въздействие или опасност за човешкото здраве, биологичното разнообразие на морските екосистеми и законосъобразното използване на морето.

Програмата от мерки за поддържане и постигане на добро състояние на морската околна среда включва:

- Съществуващи мерки – приети в рамките на други политики. Такива, които са изцяло или частично от значение за постигането на екологичните цели набелязани през 2012 г. Те включват, предприетите мерки в рамките на Директивата за

местообитания, на Директивата за птиците, Рамковата директива за водите, Директивата за наводненията и Директивата за градските отпадъчни води или на някои „секторни политики“;

- „Нови мерки“ (национални и трансгранични) – мерки, идентифицирани в Програмата от мерки, които са необходими за поддържане или постигане на добро състояние на морската околна среда до 2020 г., когато съществуващите мерки не са достатъчни. Те са мерки за допълване на съществуващите такива (за укрепване, оптимизиране или разширяване на географския обхват) или изцяло нови. Съдържат препоръки за действия, които да се осъществяват на национално и трансгранично ниво.

Стратегията е съобразена при определяне на предвидените в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. дейности. Анализ на относимостта им към/в ПМДРА 2021-2027 г. е направен в частите за компонент „води“, както и в т.5 на ДЕО.

- **Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море**

Стратегическият план предвижда програми от мерки за постигане и поддържане на „доброто състояние“ на морската околна среда най-късно до 2020 г. Цели по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС) и свързаните с тях подцели са:

ЦКЕС 1: Съхраняване на живите търговски морски ресурси.

ЦКЕС 1а: Устойчиво използване на наличната риба и други живи морски източници за търговски цели.

ЦКЕС 1б: Възстановяване/рехабилитиране наличието на живи търговски морски ресурси.

ЦКЕС 2: Опазване на разнообразието и местообитанието на Черно море.

ЦКЕС 2а: Намалване риска от изчезване на застрашените видове.

ЦКЕС 2б: Съхраняване на крайбрежния и морски местообитание и природа.

ЦКЕС 2в: Намалване и управление на намесата на човека

ЦКЕС 3: Намалване на еутрофикацията.

ЦКЕС 4: Гарантиране на доброто качество на водата за човешкото здраве, за използването ѝ при отход и за аква биотата.

ЦКЕС 4а: Намалване на замърсителите, произлезли от базираните на земята ресурси, включително атмосферните емисии.

ЦКЕС 4б: Намалване на замърсителите, дошли от плавателните съдове и съоръженията от сушата.

Всички цели и подцели имат отношение към ПМДРА 2021-2027 г. като те са съобразени при изготвянето на проекта на програмата.

Анализ на начина на съобразяване на целите и подцелите в проекта на програмата е направен в т.5 на ДЕО.

- **Морски пространствен план на Република България 2021-2035 г. (проект, четвърта версия, ноември 2020 г.)**

Планът се разработва във връзка с повишения натиск върху морските пространства, влошаване на състоянието на морската околна среда и загубата на биологично разнообразие, налагащи прилагането на интегрирана морска политика и

задължението за прилагане на рамковите директиви на ЕС – за водите (2000/60/ЕО), за морска стратегия (2008/56/ЕО) и за морско пространствено планиране (2014/89/ЕС).

Главна цел на Морския пространствен план на Р. България, е *създаването на условия за устойчив растеж на морската икономика, за постигане на стабилно развитие на българския черноморски регион, чрез ефективно използване на природните ресурси, съобразено с изискванията за интегрирано опазване на морската среда*. Задача на плана е да съвмести безконфликтно съществуващи и бъдещи дейности по използване на морските пространства, отчитайки мерките за постигане на добро състояние на морската околна среда на Програмата от мерки към Морската стратегия на Р. България. В тази връзка планът предлага зонироване на морските пространства. Специфичните цели на Морския пространствен план са съобразени с изискванията на Директива 2014/89/ЕС и на ЗМППВВППРБ и определят задачите, които трябва да бъдат изпълнени:

- i) анализ на състоянието на морските пространства на база налична информация;
- ii) анализ на ресурсите в морските пространства (биологични, минерални, материални);
- iii) анализ на дейности и ползвания в морските пространства, конфликтни точки и зони и потенциал за безконфликтно интегриране;
- iv) разработване на прогнозни сценарии и избор на предпочитан вариант при съчетание на икономически, социални и екологични цели;
- v) определяне на визия и стратегически цели за развитие към избраните хоризонти – краткосрочен до 2024 г. и дългосрочен до 2035 г.; и
- vi) разработване на процедури за прилагане, управление, изпълнение, наблюдение и контрол.

Тъй като планът включва основно екологични съображения и цели, анализ на степента на съобразяването му от проекта на ПМДРА 2021-2027 г. е направен в т.5 на ДЕО.

• **Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.**

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата (АИК) и План за действие на Република България задава рамка за действия за адаптиране към изменението на климата и приоритетни направления до 2030 г., като идентифицира и потвърждава необходимостта от действия за адаптация към изменението на климата както за цялата икономиката, така и на секторно ниво. Включените сектори са: „Селско стопанство“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Енергетика“, „Гори“, „Човешко здраве“, „Транспорт“, „Туризм“, „Градска среда“ и „Води“.

Общите стратегически цели са:

- Приобщаване и интегриране на АИК. Това включва подобряване на политиките за адаптиране и включването на съображенията за адаптация в съществуващите национални и секторни планове и програми.
- Изграждане на институционален капацитет за АИК. Това включва изграждане на експертни знания, обучение, база от знания, мониторинг и изследвания, за да се осигурят и подкрепят действията за адаптиране.
- Повишаване на осведомеността относно АИК. Това включва повишаване на образованието и осведомеността на обществеността по въпросите, свързани с АИК и необходимостта от действия за адаптиране, които да бъдат изпълнени

в България, за да се постигне обществена подкрепа и участие в политиките и действията, свързани с адаптацията.

ПМДРА 2021-2027 г. отчита ефекта от изменението на климата и включва конкретната СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂.

В т.5 на ДЕО е направен анализ на степента на съобразяване на относимите мерки за секторите, имащи връзка с предвижданията на проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

- **Планове за управление на речните басейни за периода 2016-2021 г.**

Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ) се разработват в съответствие с изискване на Закона за водите и Рамковата директива за водите и се актуализират на всеки шест години. Те имат за основна цел постигане на дългосрочно устойчиво управление на водите, основано на висока степен на защита на водната среда. Определената обща цел, която следва да бъде постигната за всички водни тела е постигане на добро състояние/ потенциал, като се въвежда принципът за предотвратяване на допълнително влошаване на състоянието. Към момента се прилагат ПУРБ от втори цикъл за периода 2016-2021 г., но периодът на действие и прилагане на ПМДРА 2021-2027 г. съвпада с периода на третия цикъл ПУРБ – 2022-2027 г. Актуализацията на ПУРБ включва основни етапи, както следва: Характеризиране на района за басейново управление, Изготвяне на риск оценка на водните тела за постигане на поставените цели за опазване на околната среда, Междинен преглед на установените значими проблеми в управлението на водите, Планиране на програми за мониторинг на водите, Проект на следващ цикъл ПУРБ, вкл. Програми от мерки.

Съобразяването на проекта на ПМДРА 2021-2027 г. с ПУРБ-овете за периода 2016-2021 г. е направен в съответните части по компонент „води“ на ДЕО, като в т.5 на ДЕО е направен анализ на степента на съобразяване на относимите мерки, имащи връзка с предвижданията на проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Прилагането на програмата, в т.ч. изпълнението на предвидените в нея дейности следва да се съобрази и с ПУРБ 2022-2027 г., които към момента са в процес на изготвяне.

- **Планове за управление на риска от наводнения за периода 2016-2021 г. и Предварителни оценки на риска от наводнения за периода 2022-2027 г.**

ПУРН се изготвят в изпълнение на изискване на Закона за водите, в който са транспонирани изисквания на Европейската директива за наводненията. Те съдържат създадената рамка за оценка и управление на риска от наводнения и намаляване на неблагоприятните последици от тях върху човешкото здраве, околната среда и културното наследство. Плановите се актуализират на всеки шест години, като към момента действат ПУРН-първи цикъл за периода 2016-2021 г.

Съобразяването на проекта на ПМДРА 2021-2027 г. с ПУРН-овете за периода 2016-2021 г. е направен в съответните части по компонент „води“ на ДЕО, като в т.5 на ДЕО е направен анализ на степента на съобразяване на относимите мерки, имащи връзка с предвижданията на проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Прилагането на програмата, в т.ч. изпълнението на предвидените в нея дейности следва да се съобрази и с ПУРН 2022-2027 г., които са в процес на разработване, като към момента са изготвени Предварителни оценки на риска от наводнения с актуализирани Райони със значителен потенциален риск от наводнения, съобразени в анализите и оценките на настоящия ДЕО.

Анализ на съответствието спрямо ПУРН е направен в разделите на ДЕО за компонент „Води“, както и в т. 5 на ДЕО.

- **Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.**

В плана са формулирани три основни цели със съответни програми, както следва.

- Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване

- Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци с
- Подпрограма за хранителните отпадъци.

- Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци

- Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци;
- Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради;
- Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци.

- Цел 3: Намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци

- Програма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци.

В проекта на ПМДРА 2021-2027 г. като предизвикателство е посочено непълноценното оползотворяване на отпадъците от преработка, както и необходимостта в рибарските пристанища да се изградят съоръжения за обработка и приемане на отпадъците, а тези, които са оборудвани, се нуждаят от модернизация – съответно са предвидени такива дейности за финансиране по програмата. ПМДРА 2021-2027 г. включва операции за компенсации за пасивно събиране на морски отпадъци, както и операции за активно почистване на водоемите. Ще се работи в насока за: повишаване на осведомеността сред публичните власти и гражданите относно морската среда и въздействието на човешките дейности върху морската екосистема чрез кампании; провеждане на образователни дейности за опазване на морската околна среда от ранна детска възраст; насърчаване на практиката за събиране и рециклиране на морски отпадъци, при условие че те са екологосъобразни и регионално координирани.

При всяка дейност, финансирана по ПМДРА 2021-2027 г., генерираните отпадъци следва да се управляват съгласно националното законодателство и при съобразяване на йерархията за управление на отпадъците и целите на плана.

- **Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г.**

Националният план включва приоритетно 11-те влажни зони, включени в списъка по Рамсарската конвенция. Разглеждат се още 28 влажни зони, които не са включени в Рамсарския списък, но за които има информация, че покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване. На база на направения анализ са определени хоризонтални и специфични мерки, които да бъдат изпълнени в 10 годишния период на прилагане на плана. Всички влажни зони са включени в мрежата Натура 2000, а много от тях частично или напълно се припокриват и със защитени територии.

Планът обръща внимание, че част от влажните зони с най-висока стойност за опазването на биоразнообразието у нас са изкуствени или модифицирани водоеми, използвани за рибопроизводство. Такива примери са рибарници Мечка, рибарници Орсоя, рибарници Пловдив. Осъществяването на сладководно рибовъдство в повечето случаи има положителен ефект за поддържането на регулярен воден режим и изобщо за екологичното състояние на тези водоеми. Случаите, в които рибовъдството се преустановява поради икономическа нерентабилност или други фактори почти винаги са свързани с деградация на местата поради пресушаване, разораване, допускане на други неприродосъобразни ползвания или инвестиционни проекти на освободения терен. Рибарският сектор е пример за пряко ресурсно ползване на влажните зони. В много от влажните зони в България се извършва промишлен риболов в малки размери (например Дуранкулашко езеро) или спортен риболов.

На местата, където и понастоящем се извършва рибарство или аквакултури, въздействието върху екологичното състояние пряко зависи от прилаганите практики на производство / улов.

В тази връзка развитието на рибарството и аквакултурите във влажни зони следва да се съобрази с насоките и ограниченията, заложи в плана.

Анализ на относимостта на предвижданията на проекта на ПМДРА 2021-2027 г. към плана е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива**

Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор е изготвена във връзка с изискванията на чл. 151 от Закона за водите.

Дългосрочната цел в областта на водния сектор е Устойчиво ползване на водните ресурси, осигуряващо в оптимална степен сегашните и бъдещите нужди на населението и икономиката на страната, както и на водните екосистеми.

Формулирани са 4 цели:

Цел 1: Гарантирано осигуряване на вода за населението и бизнеса в условията на промени на климата, водещи до засушаване

Цел 2: Запазване и подобряване на състоянието на повърхностните и подземните води

Цел 3: Подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата като стопански ресурс

Цел 4. Намалване на риска от щети при наводнения

Цели 2, 3 и 4, а косвено и цел 1, са относими към предмета на ПМДРА 2021-2027 г. Анализ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Стратегия и план за действие за прехода към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г. (проект)**

Стратегията поставя цели за зелена и конкурентоспособна икономика, по-малко отпадъци и повече ресурси, икономика в полза на потребителите. Към целите са формулирани специфични цели, като общия очакван резултат е повишаване на ресурсната ефективност и добавената стойност на промишленото производство, замяна на потреблението на продукти с услуги, удължаване на времето на употреба на продукти,

свързване на производства, намаляване на количествата отпадъци за депониране, връщане на отпадъци в производствения цикъл или рециклиране. Планът за действие съдържа конкретни мерки – краткосрочни, средносрочни и мерки с постоянен характер.

Едната от двете цели на политиката на ЕК, които ще изпълнява ПМДРА 2021-2027 г. е именно ЦП 2 „По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска“, съответно – стратегията е съобразена.

Анализ на относимостта на конкретни мерки от плана за действие към проекта на програмата е направен в т.5 на ДЕО.

• **Рамка за приоритетни действия (РПД) за НАТУРА 2000 в България, съгласно чл. 8 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естественият местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията) за многогодишната финансова рамка за периода 2021-2027 г.**

Рамките за приоритетни действия (РПД) представляват инструменти за стратегическо многогодишно планиране, чиято цел е да осигурят всеобхватен преглед на необходимите мерки за изграждането на мрежата „Натура 2000“ в целия ЕС и свързаната с нея екологосъобразна инфраструктура, като се уточняват потребностите от финансиране за тези мерки и се свързват със съответстващите програми на ЕС за финансиране. В съответствие с целите на Директивата на ЕС за местообитанията, на която е основана мрежата „Натура 2000“, мерките, които трябва да бъдат определени в РПД, са предвидени основно за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус на естествените местообитания и видовете от интерес за ЕС, като същевременно се вземат под внимание икономическите, социалните и културните изисквания, както и регионалните и местните особености.

Сегашният формат на РПД е предназначен да осигурява надеждна информация относно приоритетните потребности от финансиране във връзка с „Натура 2000“, така че да бъдат включени в съответните инструменти на ЕС за финансиране съгласно следващата многогодишна финансова рамка (МФР) за периода 2021-2027 г.

Стратегическа цел на НРПД 2021-2027 г. е да обърне процеса на загуба на биоразнообразие, като даде приоритет на мерките за опазване на целеви видове и природни местообитания по Директивата за птиците и Директивата за местообитанията на територията на мрежата „Натура 2000“. Това ще допринесе за прилагането на политиката и законодателството на ЕС не само в областта на двете природозащитни директиви, но и за изпълнението на Стратегията за биоразнообразие до 2030 г., както и на Европейския зелен пакт.

НРПД 2021-2027 г. включва общо 74 мерки за възстановяване и запазване на благоприятния природозащитен статус на естествените местообитания и видовете от интерес за България и Европейския съюз. Освен планираните мерки за възстановяване и опазване на ключови природни местообитания и видове, НРПД планира мерки за сътрудничество и споделяне на информация, опит и добри практики, включително на трансгранично ниво. Планирани са и мерки за повишаване на знанията, както на възрастни, така и за подрастващи, за мрежата Натура 2000 като част от природното наследство на страната.

НРПД включва мерки насочени към изпълнение на национални ангажименти, включително задължението за определяне на специфични за защитените зони от Натура 2000 подробни цели и мерки на опазване, с което ще отговори на процедура за нарушение

№ 2018/2352 срещу България за неизпълнение на задълженията на страната съгласно чл. 4, пар. 4 и чл. 6 от Директивата 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за местообитанията) и поети ангажменти от Република България за съобразяване с Решението на Съда на Европейския съюз от 14 януари 2016 г. по дело С-141/14. като необходимостта от изпълнение на плана за действие за червеногушата гъска и др.

Анализ на мерките, за които като потенциален източник е посочена ПМДРА 2021-2027 г., е направен в т. 5 на ДЕО.

• **Стратегия за биологичното разнообразие в Република България 2030 г. (проект)**

Проектът на Стратегия поставя следната визия: До 2050 г. биологичното разнообразие, представляващо национално и световно природно наследство, е защитено, възстановено, оценено, устойчиво и справедливо ползвано, чрез дългосрочни и стратегически политики и подходи, интеграция в други национални секторни политики, участие и приобщаване на държавни, научни, образователни институции, неправителствени организации и инициативи, бизнеса и гражданското общество.

Идентифицирани са 3 приоритета:

Приоритет 1 – Опазване, устойчиво ползване на биологичното разнообразие и справедливо и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от използването на генетичните ресурси.

Приоритет 2 – Опазване и възстановяване на екосистемите и съхраняване на услугите и ползите, които те предоставят.

Приоритет 3 – Поддържане и ефективно управление на Националната екологична мрежа.

На база формулираните приоритети са определени 12 национални цели.

Проектът на ПМДРА 2021-2027 г. има предвиждания, насочени пряко към опазване на биоразнообразието, съответно принос към първите два приоритета на проекта на стратегията.

Анализ на степента на съобразяване на 12-те цели на проекта на стратегията в проекта на ПМДРА е направен в т.5 на доклада.

• **Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г. (одобрен от МС, февруари, 2020 г.)**

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. определя основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата за изпълнение на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката, с цел постигане на обвързващите цели на ЕС за климата и енергетиката за 2030 г., както следва:

- Намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990 г.;
- Повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) до поне 32,5%;
- Увеличаване на дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) до поне 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС;

- Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки.

В тази връзка са определени основните цели на интегрирания план на Р. България, както следва:

- стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката;
- развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;
- гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

ПМДРА 2021-2027 г. включва СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂, със съответни предвидени дейности към нея. Анализ на относимостта и съобразяването на целите по опазване на околната среда към/в ПТС е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.**

Националната стратегия за намаляване на риска от бедствия определя визията за намаляване на риска от бедствия на територията на Република България, като очертава съгласувана рамка за адекватно намаляване на съществуващите рискове и недопускане възникването на нови, повишаване на готовността и способностите за реагиране и бързото възстановяване след бедствия, при спазване на принципа „да изградим отново, но по-добре“.

Стратегията няма пряко отношение към проекта на ПМДРА 2021-2027 г., но предвид че риска от бедствия засяга всички сектори, в т.ч. сектор „Рибарство“ документът се съобразява при изготвянето на програмата и на екологичната оценка към нея. Анализ на относимостта и съобразяването на целите по опазване на околната среда към/в проекта на програмата е направен в т.5 на ДЕО.

- **Стратегия за безопасност на корабоплаването и опазването на околната среда от замърсяване от кораби (одобрена с Решение №420 на Министерски съвет от 26 юни 2020г.)**

С Решение № 420 на Министерския съвет от 26 юни 2020 г. е одобрена Стратегия за безопасност на корабоплаването и опазване на околната среда от замърсяване от кораби.

С приемането на стратегията се цели да се гарантира постигането и поддържането на високо ниво на безопасност и сигурност на корабоплаването, и опазване на морската среда от замърсяване от кораби. За да постигне тази цел и за да гарантира ефективност и резултатност на мерките, стратегията има следните направления:

- изпълнение на ангажиментите на Република България, произтичащи от ратифицираните и влезли в сила задължителни инструменти на Международната морска организация (ИМО);
- изпълнение на задълженията и отговорностите на Република България в нейните три функции – държава на знамето, държава на пристанището и крайбрежна държава;
- разпределение на отговорностите и задълженията, произтичащи от задължителните инструменти на ИМО, между различните институции в държавата;
- осъществяване на цялостната координация между различните институции, съставляващи компетентната власт;
- периодично отчитане на ефективността на мерките и действията;

○ прилагане на методология за цялостна оценка на функционирането на компетентната власт.

ПМДРА 2021-2027 г. напълно съобразява Стратегията за безопасност на корабоплаването и опазването на околната среда от замърсяване на кораби и допринася за опазване на морската среда. ПДРА 2021-2027 г. предвижда подкрепа за дейности, насочени към инсталиране на съоръжения за оборудване, съхранение, преработка, прием, сортиране и предаване на морски отпадъци, събиране на изгубени риболовни уреди. Чрез посочените дейности ще се подобри опазването на околната среда. Също така се предвижда активно почистване на река Дунав и Черно море от отпадъци и риболовни уреди (превенция от т. нар. „призрачен риболов“). Предвижда се управление на риболовни дейности, схеми за съвместно управление на мерки за опазване, партньорства между рибари и учени, участие на местни общности в зависимост от рибарството, партньорство с местните власти за стимулиране на събирането от морски отпадъци и др. дейности допринасящо за опазване на околната среда.

Предвид, че стратегията е с екологична насоченост, анализ е направен и в т.5 на доклада.

2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.

2.1. Текущо състояние на околната среда

2.1.1. Характеристика на климата и климатични изменения

Характеристика на климата

Климатът се формира под влиянието на комплекс от фактори - географски (географско положение и релеф), радиационни (слънчева радиация) и циркулационни (атмосферна циркулация и циклонална дейност).

Климатичното райониране е направено при отчитане на следните основни фактори: географска ширина, характер на релефа, положение спрямо големите водни басейни и обща атмосферна циркулация.

Съгласно климатичното райониране на България (Станев и др., 1991), страната се разделя на две климатични области и четири подобласти. Областите се делят на Европейско-континентална и Континентално-средиземноморска. Различията между тях са свързани с разпределението на атмосферната циркулация през студеното полугодие. От своя страна областите се разделят на по две подобласти: първата на Умереноконтинентална и Преходно-континентална, а втората на Черноморска и Южнобългарска. Климатичните райони в България са представени на **Фигура 2.1.1-1.**

Фигура 2.1.1-1. Климатични райони в България

Легенда:

A. Европейско-континентална климатична област

A1 Умерено-континентална климатична подобласт

A2 Преходно-континентална климатична подобласт

B. Континентално-средиземноморска климатична област

B1 - Южнобългарска климатична подобласт

B2 - Черноморска климатична подобласт

Европейско-континентална климатична област (A)

Европейско континенталната климатична област на нашата страна не е напълно хомогенна. В нея се забелязват значителни климатични различия по направление север - юг, поради което тя може да се раздели на две основни подобласти: Умерено-континентална, която е с най-късно изразени черти на континенталния климат у нас, и Преходно-континентална подобласт със значително смекчен континентален климат.

Европейско-континенталната климатична област на България обхваща низините на Северна и Средна България, както и планинските и при планинските райони на Стара планина, Витоша, планините в западната част на Средна България, а така също и северните части на Рило-Родопския масив.

Тази климатична област е най-южната част от същинската Европейско-континентална климатична област. За нея са характерни относително студената зима с малко валежи (средната зимна температура е с 2 – 3°C по-ниска от отговарящата на географската ширина) и горещо лято, през което падат максималните за годината валежи. Съобразно това и средната годишна амплитуда на температурата е между 22 и 24°C, което подчертава континенталния характер на климата.

Въпреки относително студената зима в Европейско-континентална област топлинните и валежните условия не осигуряват устойчива снежна покривка в низините. Тя се формира на отделни периоди, свързани със застудявания и валежи, следвани от пълното ѝ или частично стопяване. Само при отделни зими, в които снеговалежите са по-чести, в низините на района може да се застъпи и постепенно да се увеличи дебелината на снежната покривка. В планинските райони с надморска височина от 1 000

– 1 200 m снежната покривка има подчертано устойчив характер, което се дължи на значително по-ниските температури и на относителното увеличение на валежите.

Отличителна черта на климатичните условия през зимата в Европейско-континенталната област у нас са относително малките валежи. Основната причина за това е преобладаването на по-бедни на влага континентални въздушни маси, които въпреки честите условия за валежи в крайна сметка дават малка валежна сума. Максимумът на големите валежи (над 25 mm в денонощие) е подчертано изразен през лятото.

Умерено континенталната климатична подобласт (A₁)

Умерено-континенталната климатична подобласт обхваща Северна България, без прилежащото ѝ Черноморие и западната част на средна България. В орографско отношение тази подобласт е твърде разнообразна – има ниски крайдунавски земи, хълмисти райони, разположени на юг от тези земи до Стара планина и северните склонове на Рила. Включването на относително високите райони на западната част на Средна България, въпреки че лежат на юг от Стара планина, се обуславя от сходството на валежния и температурния им режим с режима на Северна България. Това сходство до голяма степен се дължи на северозападното направление на Стара планина, поради което тя не представлява съществено препятствие за северозападните нахлувания към Западна Средна България. Сходството е резултат и на сравнително по-голямата средна надморска височина (средно от 600 до 800 m), и на преобладаването на затворени котловини.

Лятото е горещо, поради преобладаването на субтропични въздушни маси от по-южни широчини или пък формирани тук под действието на силното слънчево греење в условията на малкоподвижен антициклон.

Средната януарска температура е от минус 1.5°C до 3.0°C в зависимост от орографията. При резки застудявания температурата пада под минус 18-20°C. Средната юлска температура е в граници 22-24°C като максималните температури понякога надхвърлят 40°C. Средната годишна температурна амплитуда е между 22-25°C, което подчертава континенталния характер на климата. Режимът на валежите се характеризира с максимум през май-юни и минимум през февруари. Пролетта и есента са прохладни, като есента е малко по-топла и по-суха от пролетта.

В непланинската част на тази климатична подобласт, главно под влияние на орографията, но отчасти и на циркулационни причини, се различават седем климатични района:

- 1 - Северен климатичен район на Дунавската хълмиста равнина;
- 2 - Среден климатичен район на Дунавската хълмиста равнина;
- 3 - Източен климатичен район на Дунавската хълмиста равнина;
- 4 - Предбалкански припланински и нископланински климатичен район;
- 5 - Климатичен район на високите полета на Западна Средна България;
- 6 - Припланински и нископланински климатичен район в Западна България;
- 7 - Планински климатичен район, вкл. среднопланинска част и високопланинска част.

Преходно-континентална климатична подобласт (А2)

Преходно-континенталната климатична подобласт обхваща Тракийска низина, Подбалканската долина, долината на р. Струма и прилежащите им планински райони - Средна гора, Южна Рила, северните склонове на Родопи, високата част на Рила и Осоговската планина. За нея са характерни чувствително по-меките зимни условия. Основна роля за това играе Стара планина, която се явява бариера по отношение на студените континентални въздушни маси.

Лятото е толкова горещо, колкото и в Северна България. Средната юлска температура е около 22-24°C, но при горещи вълни надхвърля 40°C. Валежният характер също има континентален характер (летен максимум и зимен минимум), но сезонните валежи почти се изравняват. В по-южните части на тази подобласт минимумът на валежите се премества от зимните месеци към август или септември. Меките зимни условия и режимът на валежите оформят тази подобласт като преходна към средиземноморски климат. Средната януарска температура тук е между минус 1.5 и 1.0°C. Броят на дните със снежна покривка е почти 2 пъти по-малък от този в Северна България.

В тази климатична подобласт под влияние на орографията се различават седем климатични района:

- 1 - Климатичен район на Източна Средна България;
- 2 - Климатичен район на източните задбалкански полета;
- 3 – Кюстендилско-Благоевградски климатичен район;
- 4 - Задбалкански нископланински климатичен район;
- 5 - Севернородопски нископланински климатичен район;
- 6 - Рило-Осоговски нископланински климатичен район;
- 7 - Планински климатичен район, вкл. среднопланинска част и високопланинска част.

Континентално-средиземноморска климатична област (В)

Континентално-средиземноморската климатична област обхваща южната половина на страната – долината на р. Струма, долината на р. Места, най-югоизточните низини на реките Марица и Тунджа, както и тясна ивица от Черноморското крайбрежие. Към тази област принадлежат и планинските райони на Пирин, източната част на Родопите и Странджа.

Тази климатична област трябва да се разглежда като най-северната част на много по-обширна климатична област, обхващаща южните райони на Балканския полуостров, която се намира под силното климатично влияние на източното Средиземно море. В тази област основната характеристика на климата се обуславя от меката зима, но с чести и понякога изобилни валежи, и горещо и сухо слънчево лято.

През най-студения месец (януари) положителните средни дневни температури обхващат средно 2/3 от месеца, като има немалко дни с доста високи температури (над 5°C). В Северна България съотношението е точно обратното - там средно 20 - 23 денонощия от януари са със средна денонощна температура под 0°C, като немалко дни са с температура под 5°C под нулата. Максимумът на валежите е предимно месец ноември.

Въздушните маси над нашата страна през лятото са твърде често от океански произход, но до голяма степен трансформирани в приземните си слоеве, което води до чести вътрешно масови валежи. Те обаче са по-изразени в Умерено-континенталната и в Преходноконтиненталната подобласт, докато в Континентално-средиземноморската област, като най-северна част на района с по-устойчива антициклонална циркулация те са значително по-слаби.

По Черноморието на юг от Бургас минималните валежи са през август и средната им сума е около 20 - 25 mm. В останалата част на Средиземноморската климатична област минималните суми на валежите са през август или септември, като сумата им в низините не надминава 30 - 35 mm. Тази климатична област може да се раздели на две основни подобласти -Южнобългарска и Черноморска подобласти.

Южнобългарската климатична подобласт (B1)

Тази климатична подобласт заема най-южните крайгранични райони на страната от Беласица и Огражден до Странджа планина (без централните части на Родопите), долното течение на р. Марица, Източните Родопи, долината на р. Места, долината на р. Струма на юг от Кресненската клисура, както и прилежащите планински територии. Една сравнително малка част от територията има равнинен релеф - главно по речните долини. Останалата част е заета от планини. Характерна особеност на климата е меката и топла, но с повече валежи зима. Лятото е горещо и сухо. Дори и през януари температурата е 1-2°C над нулата, което определя района като един от най-топлите през зимата. При отделни резки застудявания, минималните температури могат да спаднат под минус 10°C - минус 14°C, а при изключителни застудявания и под минус 20°C. Лятото е много слънчево и горещо. Следните юлски температури са между 23°C и 25°C. Пролетта е по-топла от тази в черноморската подобласт. Разпределението на валежите е с подчертан есенно-зимен максимум (ноември-декември) и с минимум през август-септември. Студената част на годината е не само периодът с най-големи месечни валежи, но това е и периодът, през който падат най-обилните единични валежи.

Съобразно с морфографските условия в тази подобласт се различават седем климатични района:

- 1 - Странджански климатичен район;
- 2 - Бранишко-Дервентски климатичен район;
- 3 - Климатичен район на източнородопските речни долини;
- 4 - Климатичен район на долината на р. Места;
- 5 - Петричко-Сандански климатичен район;
- 6 - Малешевско-Пирински нископланински климатичен район;
- 7 - Планински климатичен район, вкл. среднопланинска и високопланинска част.

Черноморска климатична подобласт (B2)

Климатът тук се формира главно от непосредствената близост на водните маси на Черно море и характера на атмосферната циркулация. Средиземноморският характер на климата се потвърждава основно от режима на валежите.

Районът е открит за северните и североизточните ветрове. Пролетта е най-хладна за низините на нашата страна. Това се дължи главно на термичното влияние на морето, водната маса, на което остава със значително по-ниска температура през периода март - май от температурата на въздуха във вътрешността на страната. Лятото не е така горещо,

както в низините на вътрешността на страната главно поради влияние на морето. Средните юлски температури са от 22°C до 23.5°C. Термичният режим през лятото е силно повлиян от бризовата циркулация. В отделни синоптични обстановки температурите могат да достигнат до 39°C-40°C. Летните суми на валежите са средно между 110 и 150 mm.

Зимата е мека с положителни януарски температури, в северната му част около 0°C-1.5°C, а в най-южната част до плюс 3°C. Силните зимни застудявания се проявяват сравнително по-слабо, но в определени ситуации и в най-южните части са възможни температури до минус 17°C-18°C, а в северните дори до 25°C под нулата. Друга особеност на климата тук е относително по-честата проява на мъгли през топлата част на годината. Въпреки това тук преобладават ясните слънчеви и сухи дни.

Климатичните условия не са еднородни в подобластите, поради което те са разделени на отделни климатични райони, където обаче се запазват споменатите основни климатични особености. Климатичните райони са - *Северозападен район, Северен централен район, Североизточен район, Югозападен район, Южен централен район, Югоизточен район.*

Изменение на климата и емисии на парникови газове (ПГ)

Данни за климатичните изменения

Изменението на климата е едно от най-големите предизвикателства, с които човечеството ще трябва да се справи през следващите години. Особено значимо е това проявление по отношение на температурата на въздуха и режима на валежите. За да може да се постигне устойчиво развитие, както на човешката дейност, така и на опазване на околната среда е необходимо да се направи оценка на очакваните изменения.

Състоянието и динамиката на атмосферата, т.е. условията на температурата и валежите влияят върху броя на природни и антропогенни процеси, които от своя страна влияят върху състоянието на околната среда.

Високите температури спомагат за образуването на тропосферен озон през лятото и поради по-висока скорост на изпарение, те намаляват влажността на почвата, засягат отводняването, увеличават еутрофикацията на стоящите води, и не на последно място могат да доведат до пожари.

Метеорологичните условия влияят също и върху някои сектори на националната икономика и по този начин увеличават натиска върху околната среда от тези сектори. Температурата влияе върху консумацията на енергия за отопление и климатизация, като по този начин засяга замърсяването на въздуха, свързано с производството на енергия от топлоелектрическите централи (ТЕЦ).

Температурата и валежите също оказват и значителен ефект върху селското стопанство, чрез употребата на вода за напояване, торене, агрохимикали, разпространение на вредители и количеството на добивите.

Други засегнати сектори могат да бъдат горското стопанство и в по-малка степен, услугите. Екстремни метеорологични условия, като наводнения, дългосрочни периоди на суша и силни ветрове, могат да причинят големи щети на националната икономика.

Температурата на въздуха оказва влияние и върху човешкото здраве. Извънредно високите температури, които са все по-чести през лятото, носят рискове за здравето.

Метеорологичните условия и изменението им изискват широк спектър от стратегии и поставяне на политически цели за качеството на въздуха, качеството и

количеството на водните ресурси, управлението на водите, енергетиката, селското стопанство, горското стопанство и опазването на човешкото здраве.

За наблюдение на климата и изменението му се използват индикатори, които са разделени в две групи, в зависимост от надморската височина, а именно:

За райони с надморска височина до 800 m:

- Средногодишна температура на въздуха;
- Количество на валежите;
- Максимален денонощен валеж за един ден;

За райони с надморска височина от 800 до 1800 m:

- Количество на валежите;
- Максимален денонощен валеж за един ден;
- Максимална височина на снежната покривка;

В периода 1988 – 2019 г. средната годишна температура на въздуха за ниската част от страната (за районите с н.в. до 800 m) е нараснала средно с 0.91°C спрямо нормата за референтния климатичен период 1961 – 1990 г., като се изменя в границите от 10.6°C до 13.3°C (Фиг.1). Запазва се нарастващата тенденция на колебанията на средната годишна температура на въздуха, а температурните аномалии за всички години след 2007 г. (с изключение на 2011 г.) са над +1°C.

Средногодишната сума на валежите през 2019 г. (за районите с н.в. до 800 m) е 529 mm. Средно за страната най-валежните месеци са юни и ноември, съответно 148 % и 128 % от месечната норма, а най-сух е март – 26 % от месечната норма.

В периода 1988 – 2019 г. не се наблюдава отчетлива тенденция в колебанията на средната максимална височина на снежната покривка в районите с надморска височина 800-1800 m. Стойността на този показател за 2019 г. е 38 cm – под средното за периода 1988 – 2019 г. Максималната за сезона височина на снежната покривка е измерена в района на вр. Рожен – 189 cm.

Влияние на климатичните промени върху сектор Рибарство

Влиянието на климатичните промени върху сектор Рибарство се прогнозира чрез влиянието на тези промени върху водните ресурси на страната. Влиянието на климата върху речния отток, се осъществява чрез пряко влияние на климатичните елементи - валежи, температура и изпарение. Различните прогнозни сценарии за климатични промени оказват влияние в различна степен, но във всички случаи това влияние се оценява като неблагоприятно. Единно е становището, че страната попада в зона на засушаване. Намалява общото количество на валежите и речният отток, особено чувствително изразено в Черноморския район. Това ще се отрази неблагоприятно както върху местообитанията в малките реки, така и в езерата и други влажни зони. Ефектът на положителния тренд на зимните и летните температури е установен в западните части на Черно море. Особено чувствителни зони ще са плитките заливи, като Варненския залив, лимани и крайморски езера. Във връзка с температурните промени на морската вода съществува опасност от масово развитие на микроводорасли и свързаната с тях поява на токсични вещества във водата. Много от водните организми са чувствителни и могат да бъдат засегнати, което ще ограничи възможностите за някакво отглеждане на аквакултури във морето без предварително третиране на морската вода. Ще се увеличи продължителността на периодите на ниски води в речните ни система. Предполага се че ще се увеличават събития като **наводненията**.

Засушаването е природно явление, което възниква по-скоро постепенно, а не внезапно, за разлика от наводненията. От метеорологична гледна точка засушаването се асоциира със сухи периоди с различна продължителност и степен на засушаване. Основната мярка за засушаване е недостатъчното количество валежи за определена дейност, както и времето на падането им, разпределението и интензивността на този дефицит по отношение на съществуващите запаси, потреблението и използване на водата (напр. растеж на селскостопански култури, напояване, ниво на водохранилище). Продължителността и обхвата на засушаванията са неизвестни, тъй като валежите са непредсказуеми по количество, продължителност и местоположение.

Наблюдаваните и очаквани въздействия от климатичните промени показват като цяло средно увеличение на наблюдаваната средногодишна температура и намаление на валежите. Високите температури на въздуха в съчетание с валежния дефицит през летния сезон ще увеличат риска от всички видове засушаване – метеороложко или климатоложко, хидроложко, селскостопанско и социо-икономическо. Метеороложкото засушаване е резултат от недостиг на валежи, докато хидроложкото засушаване описва дефицит на обема на водоснабдяване. Селскостопанското засушаване е свързано с недостиг на вода за растежа на растенията и се оценява като недостатъчна почвена влажност за компенсиране на загубите от сумарното изпарение.

Различават се няколко типа засушаване - почвено, атмосферно, почвено-атмосферно и хидрологично. През отделните сезони засушаването се отличава с някои характерни особености.

Пролетната суша се характеризира с невисоки температури, ниска влажност и силни ветрове, което влошава условията за сеитба, поникване и нормално начално развитие. Пролетните засушавания са особено характерни за Северозападна България (40% от случаите) и Черноморското крайбрежие (50 %).

Летните суши се характеризират с високи температури, ниска влажност на въздуха и интензивно сумарно изпарение (физическо и транспирация). Това са типични почвеноатмосферни засушавания, особено когато продуктивната почвена влага започва рязко да пада под 70 % от пределната полска влагоемност. Особено опасно е, когато засушаването е съчетано със суховеи. Интензивните летни засушавания са най-продължителни по Черноморското крайбрежие и в Горнотракийската низина.

През *есента сушата* се отразява неблагоприятно върху провеждането на есенната дълбока оран, сеитбата и поникването на есенниците, които навлизат в зимата недостатъчно развити и често страдат от измръзване. Тези засушавания са характерни за Черноморското крайбрежие, Североизточна България и Горнотракийската низина (източник: В. Александров).

Валежите в България се изменят от 550-600 mm в най-ниските части на Дунавската равнина и Тракийската низина до 1000-1100 mm в най-високите части на планините в страната. Особеностите в разпределението на валежите са резултат на циркулационните условия над територията на България, които са чувствително повлияни от орографията. Характерни за климата на България са недостатъчните количества валеж, което е предпоставка за съществуване на тенденция към чести засушавания. Разпределението на валежите е един от основните показатели на засушаването за даден район.

Необходимо е да се отбележи, че в над 100-годишния период, през който има инструментални наблюдения на валежите у нас няма година, в която всички месеци да имат само поднормални или само наднормални валежи. И през най-засушливите години

има отделни месеци или два-три последователни месеца със значителни валежи (120 % и повече от средната стойност).

Както беше отбелязано вече, средният годишен валеж се изменя в широки граници от 550 mm в най-ниските части до 1000 - 1100 mm в планините.

Най-малък (под 500 mm) е валежът в крайните североизточни и източни райони на Дунавската равнина, на изток от линията Силистра - Ген. Тошево - Варна. В една неголяма част от Дунавската равнина годишната сума на валежите е 500-550 mm, а в останалата част на равнината е 600-700 mm. В Тракийската низина годишно падат 500-700 mm. По Черноморието валежите са сравнително малки (450 - 500 mm) и само на юг от Маслен нос те бързо нарастват. В Созопол те са около 500 mm, в Царево - 650 mm, а в Резово – близо 800 mm. В планините годишната сума на валежите нараства линейно с надморската височина.

Пространственото разпределение на годишните валежни суми определя като засушливи (поради недостатъчни в климатичен аспект годишни валежни количества) следните територии в страната: Дунавските общини в области Монтана, Враца и Плевен; някои общини в области Софийска и София-град, общините по поречието на р. Струма (области Кюстендил и Благоевград); община Пазарджик и общините разположени в централната част на област Пловдив; по-голямата част от област Ямбол; както и редица общини от Източна България – в области Шумен, Силистра, Добрич, Варна и Бургас. Необходимо е да се отбележи, че област Добрич е изцяло подложена на риск от засушаване. Ниските годишни валежни количества са предпоставка от значима уязвимост от засушаване на общини Генерал Тошево, Шабла, Каварна и Балчик. В области Варна и Бургас също фигурират общини с висок риск към засушаване – Аксаково, Варна, Несебър и Поморие (източник: В. Александров).

Освен за цялата година валежите в България са неравномерно разпределени и през различните сезони от годината. През топлото полугодие повечето общини от Черноморското крайбрежие са с висок риск към засушаване, а също и общините Петрич, Сандански и Струмани в област Благоевград. Важно е да се отбележи, че цяла Югоизточна България (с изключение на община Малко Търново) е потенциално уязвима към атмосферно засушаване през периода от април до септември.

Територии от области София-град и Софийска област са с ограничени валежни количества през зимата. Рискът от зимно засушаване е по-висок в Северна България, отколкото в Южна България, където валежите, особено в планинските райони са значими.

Емисии на парникови газове

По отношение на парниковите газове (ПГ) за периода 1988 – 2019г. емисиите на основните парникови газове имат тенденция към намаляване. През 2019 г. са емитирани общи емисии на ПГ — 55 955,28 Gg CO₂-екв. или 48,74% от емисиите през базовата година (1988). Емисиите на парникови газове на човек от населението намаляват от 13,0 тона CO₂- екв. през 1988г. до 8,0 тона CO₂-екв. през 2019 г. По този показател България се доближава до средния за Европейския съюз. Анализът на данните от националните инвентаризации за периода до 2019г. показва, че емисиите на парникови газове са значително по-ниски в сравнение с базовата 1988г. и в момента България има необходимия резерв, който осигурява изпълнение на ангажиментите, поети с подписването на Протокола от Киото.

Като страна по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (РКОНИК), Република България има задължението да провежда ежегодни инвентаризации на емисиите на парникови газове по източници и поглътителни, съгласно утвърдената от РКОНИК методология. Инвентаризациите обхващат емисиите на основните парникови газове: въглероден диоксид (CO₂), метан (CH₄), диазотен оксид (N₂O), хидрофлуоркарбони (HFCs), перфлуоркарбони (PFCs) и серен хексафлуорид (SF₆), както и предшественици (прекурсори) на парниковите газове (NO_x, CO и NMVOC) и серен диоксид (SO₂). За сравняване на различните ПГ, чрез различната им сила да ускорят глобалното затопляне, от Междуправителственият комитет по изменение на климата (IPCC), е създаден индекс, наречен “потенциал за глобално затопляне” (ПГЗ). Въздействието на топлинната енергия на всички ПГ се сравнява с въздействието на CO₂ (ПГЗ = 1) и се обозначава като CO₂ еквивалент (CO₂ - екв.). За наблюдение и оценка на нивата на парникови газове се използват следните индикатори:

- Общи емисии на парникови газове;
- Емисии на парниковите газове по сектори от класификацията на Междуправителствения комитет по изменение на климата (IPCC);
- Годишни емисии на парникови газове на човек от населението;
- Годишни емисии на парникови газове за единица брутен вътрешен продукт (БВП).

Таблица 2.1.1-1 Агрегирани емисии на ПГ (без сектор “Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство”), Gg CO₂-екв. и дял в проценти на общите годишни емисии спрямо базовата година

Парникови газове/години	CO ₂	CH ₄	N ₂ O	HFCs	PFCs	SF ₆	Общо	Дял
1988	89606,29	607,70	33,55	0,00	0,00	3,30	114801,00	100%
1990	76698,70	14623,00	8652,69	0,00	0,00	3,69	99978,08	87%
1995	57950,33	10116,48	4833,88	3,33	0,00	4,90	72908,91	64%
2000	45465,69	8439,84	3919,23	33,02	0,00	6,49	57864,27	50%
2005	50656,29	7665,75	4189,50	195,16	0,00	8,16	62714,87	55%
2010	47860,75	7200,80	4052,96	663,05	0,06	18,76	59796,37	52%
2015	48275,62	7097,72	4724,85	1222,08	0,03	18,07	61338,35	53%
2016	45502,40	6832,39	5048,02	1399,33	0,02	18,75	58800,91	51%
2017	47582,29	6700,44	5031,56	1816,64	0,03	17,51	61148,47	53%
2018	43637,53	6431,35	4942,36	2252,53	0,01	17,99	57281,77	50%
2019	42222,52	6245,90	5650,04	1818,54	0,01	18,26	55955,28	49%

В Таблица 2.1.1-1 са посочени емисиите на основните ПГ, сумарните емисии (без отчитане на ЗПЗГС) и дялът на общите емисии от емисиите през базовата 1988 г., приети за 100%. Анализът на разпределението на основните ПГ в общите емисии (в CO₂ - екв.) за 2019 г. показва, че емисиите на CO₂ имат най-голям дял от общите емисии на ПГ – 75,40%, емисиите на CH₄ са на второ място с 11,16%, емисиите на N₂O с дял 10 % остават на трето място, F - газове са с дял от 3,26% – на четвърто.

Сектор Рибарство не е сред основните и значими източници на емисии на ПГ.

Обобщение за текущото състояние на климата и климатичните изменения:

Климатичните елементи валежи, температура и изпарение пряко влияят върху речния отток, което се отразява върху сектор „Рибарство“. Основните дейности в сектора – риболов и производство на аквакултури се характеризират с ясно изразена зависимост от сезоните. Различните прогнозни сценарии за климатични промени оказват влияние в различна степен, но във всички случаи това влияние се оценява като неблагоприятно. Единно е становището, че страната попада в зона на засушаване. Намалява общото количество на валежите и речният отток, което е особено чувствително изразено в Черноморския район.

За територията на България е изразена силна тенденция към нарастване на максималните температури на въздуха през лятото и увеличаване на броя на тропическите нощи (с минимална температура над 20°C), както и на продължителността на сухите периоди (последователен брой дни без валеж). Очаква се температурите на въздуха в страната да се повишат през 2025 г. с 1.1-1.2°C, през 2050 с 2.1-2.2°C и през 2100 – с 4.2-4.3°C. Предвижда се валежите да намалее през 2025 с 2-3%, 2050 – с 4-5% и с 8-10% през 2100 година. Според повечето климатични сценарии зимните валежи в България ще се увеличат до края на сегашното столетие, но валежите през топлото полугодие и най-вече през лятото се очаква да намалее. Това е с ограничително въздействие върху развитието на рибарството и аквакултурите и налага търсенето на решения за адаптация на сектора към изменящия се климат и последиците от това.

2.1.2. Състояние на атмосферния въздух

Емисии на вредни вещества във въздуха на национално ниво

За детайлна оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ) се използва индикатор, представящ националните емисии на вредни вещества във въздуха, изчислени по „Единна методика за инвентаризация на емисиите на вредни вещества във въздуха“ за 10 групи източници на емисии (сектора) и обхваща следните вещества:

- серни оксиди (SO_x);
- азотни оксиди (NO_x);
- неметанови летливи органични съединения (NMVOC);
- амоняк (NH₃);
- въглероден оксид (CO);
- тежки метали (живак - Hg, кадмий – Cd, олово – Pb);
- полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ);
- диоксини и фурани (DIOX);
- фини прахови частици (ФПЧ₁₀);
- специфични замърсители.

Замърсяването с ФПЧ₁₀ продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух в страната и процентът на населението, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ₁₀ над допустимите норми е много висок – 60.8 % от 3.3 млн.

население, живеещо в населени места, в които се контролира този замърсител. Изчисленията са извършени съгласно методика на Европейската агенция по околна среда и Ръководството за инвентаризация на емисиите на вредни вещества във въздуха (*EMEP/EEA Air Pollutant Emission Inventory Guidebook*). Трябва да се направи уточнението, че методиката изчислява възможния максимум на евентуално засегнатото население, със следното допускане: във всяко населено място, в което е регистрирано превишение на нормата, цялото население е подложено на негативното влияние на прахови частици. При всички положения при извършване на изчисленията по Методиката на ЕАОС засегнатото население е завишено.

Съгласно данни от Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България от 2021 г., представящ данни за 2019 г., топлоелектрическите централи (вкл. рафинерии) са най-големият източник на серен диоксид – 46% от общото емитирано в страната количество. Основните източници на азотни оксиди са пътният транспорт - 43%, топлоелектрическите централи (вкл. рафинерии) - 16%, друг транспорт - 13% и селско стопанство (най-голям дял има използването на неорганични азотни торове) – 16%. Селското стопанство емитира 87% от общото количество амоняк. Основен антропогенен източник на NMVOC е битовото изгаряне - 26% от общото емитирано количество за страната. Друг основен източник са използваните разтворители - 20%. Битовото отопление е основен източник на фини прахови частици с 54% емисии от общото количество ФПЧ₁₀ и 77% от ФПЧ_{2.5}, изхвърляни в атмосферата. Другите източници на ФПЧ₁₀ са горивните процеси в индустрията и селското стопанство. За ФПЧ_{2.5} другите основни източници са пътният транспорт и горивните процеси в индустрията – по 7%.

Качество на атмосферния въздух

Съгласно изискванията на националното и европейско законодателство територията на страната е разделена на шест Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) – Агломерация Столична, Агломерация Пловдив, Агломерация Варна, Северен/Дунавски, Югозападен и Югоизточен. Анализът на данните за качеството на атмосферния въздух (КАВ) се извършва по райони, като се отчита спецификата на всяко населено място, в което се извършва контрол.

Националната автоматизирана система за КАВ се състои от 48 стационарни пункта, в т.ч. 9 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 30 автоматични измервателни станции /АИС/, 5 автоматични ДОАС системи, разположени в градовете Свищов, Никопол, Силистра, Бургас и в с. Ръжена (област Ст. Загора), както и 4 АИС за мониторинг на КАВ в горски екосистеми (КФС „Рожен“, „Юндола“, „Витиня“ и „Старо Оряхово“). Пунктовете за контрол качеството на атмосферния въздух (КАВ) са разположени в 34 населени места.

Всички автоматични измервателни станции в системата на МОСВ (АИС и ДОАС) работят в непрекъснат режим на работа /24 часа/, като данните за КАВ от тях постъпват в реално време в съответните регионални диспечерски пунктове (РДП) в РИОСВ и в централния диспечерски пункт (ЦДП) в ИАОС София, където е разположена Националната база данни за КАВ.

Пунктовете с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ работят 5 дни в седмицата в светлата част на денонощието. Пробовземане с продължителност 24 часа се извършва при определяне на показателите ФПЧ₁₀, олово, кадмий и полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ).

В Националната автоматизирана система за КАВ ежедневно се контролират концентрациите на фини прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}), серен диоксид, азотен диоксид/азотни оксиди, въглероден оксид, озон, бензен, олово, кадмий, никел, арсен,

ПАВ. Допълнително, според характера и източниците на емисии в отделни райони от територията на страната се контролират специфичните показатели: фенол, амоняк, аерозоли на сярна киселина, толуол, ксилол, стирол, серовъглерод, сероводород, метан и неметанови въглеводороди, както и някои други специфични замърсители. Контролират се и следните метеорологични параметри: скорост и посока на вятъра, атмосферно налягане, обща слънчева радиация, влажност и температура на въздуха. Чрез ръчно пробовземане и последващ лабораторен анализ се контролира съдържанието на Cd, Pb, Ni, As и ПАВ във фракция ФПЧ₁₀.

Серен диоксид

Серен диоксид се емитира при изгаряне на горива, съдържащи сяра. Вулканите са най-големият естествен източник на серен диоксид. Продължава тенденцията за превишение на СЧН и на СДН за серен диоксид в гр. Гълъбово. Основните източници на серен диоксид в Югоизточен РОУКАВ са топлоелектрическите централи от енергиен комплекс „Марица Изток“.

Съгласно *Годишния бюлетин за КАВ за 2020 г.* средночасовата норма за серен диоксид през 2020 г. е превишена в 3 пункта – Перник – 23 пъти, Гълъбово – 28 пъти и Сливен – еднократно. Аларменият праг ($500 \mu\text{g}/\text{m}^3$, измерени в три последователни часа) е превишен по два пъти в Перник и Гълъбово.

Превишенията на СДН за серен диоксид също са наблюдавани в Перник – 3 бр. и в Гълъбово – 2 бр., а горния оценъчен праг е превишен веднъж в пункт София-Хиподрума, 3 пъти в Плевен, 4 пъти в Благоевград, 8 пъти в Перник, 5 пъти в Гълъбово, веднъж в Димитровград и веднъж в Пирдоп.

Азотен диоксид

Азотният диоксид е газ, образуващ се основно от окислението на азотен оксид (NO). Превишения на средночасовата норма за 2020 г. са измерени в пунктове София-Младост – 1 бр., София-Надежда – 1 бр., Пловдив – Каменица – 8 бр., Пловдив – ж.к. Тракия – 9 бр., Варна – СОУ Ангел Кънчев – 5 бр. и Димитровград – 9 бр. Не са установени превишения на алармения праг.

Фини прахови частици

Спрямо размера фините прахови частици се разделят на: ФПЧ₁₀ - частици с диаметър под 10 микрона и ФПЧ_{2.5} – частици с диаметър под 2.5 микрона. Замърсяването с ФПЧ₁₀ продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух в страната. Основните причини за наднормено замърсяване с прахови частици са отоплението с твърдо гориво през зимния сезон и емисиите от автомобилния и обществен транспорт. Най-голям брой превишения на СДН през 2020 г. са измерени в АИС Пловдив – ж.к. Тракия – 84 превишения, Броят на пунктовете, в които е регистрирано превишение на СГН, е 1 – Пловдив – ж.к. Тракия – $43,71 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (по-ниска от предходната година) за разлика от 2019 г., когато нормата е била превишена в 2 пункта и 2017 г., когато превишения са установени за 9 пункта. В 30 от общо 31 общини, в които има пунктове, разположени в населените места, СГН не е превишена през 2020 г.

През 2020 г. не са регистрирани превишения на средногодишната норма за ФПЧ_{2.5}.

Озон

През 2020 г. не е регистрирано превишение на прага за предупреждение на населението (три последователни концентрации над $240 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Регистрирани са общо 7

превишения на прага за информиране на населението ($180 \mu\text{g}/\text{m}^3$) в пункт София - Дружба – 6 превишения и в пункт София-Копитото – 1.

Обобщение за текущото състояние на атмосферния въздух

Замърсяването с ФПЧ_{10} продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух в страната и процентът на населението, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ_{10} над допустимите норми е много висок – 78.6 % от 3.3 млн. население, живеещо в населени места, в които се контролира този замърсител. Съгласно анализа може да се заключи, че дейностите в сектор „Рибарство“ не са значим източник на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух.

2.1.3. Състояние на водите

Водните ресурси в България се формират предимно от външен приток и са неравномерно разпределени както по количество, така и по качество. Наличните водни ресурси се определят от климатичните условия, геоморфологията, земеползването и трансграничните водни потоци. Дължината на течащите води у нас е 20 231 km, а водната повърхност е около 150 km^2 . Основната част от речния отток (81.3%) се формира в зоната на планините и хълмистите части на страната. В най-североизточните части на България липсват течащи води. Поради малката, и при това със сложен релеф, територия на България реките са сравнително къси, с неголеми водосборни басейни и следователно не много пълноводни. Всички реки в Северна България имат пролетно-лятно пълноводие, а реките в Южна България и по Черноморското крайбрежие зимно - ранно пролетно пълноводие.

България се отличава с относително значими пресни водни ресурси в сравнение с други европейски страни. През 2019 г. пресните водни ресурси на България се оценяват на 84 869,70 млн. m^3 , или с 0.15 % по-малко спрямо средномногогодишния обем (100 364,00 млн. m^3 , 1981-2019 г.). Намаляването се дължи на по-малкия вътрешен отток, но е толкова значимо, порди намаления приток от р. Дунав, който представлява 86,10 % от възобновимите пресни ресурси на страната. Съществен спад се наблюдава при вътрешния отток - 28 %.

Водните обекти в които може да се осъществява отглеждане на риби и други водни организми у нас са: териториалните крайбрежни води на Черно море и изкуствени водни басейни - малки, средни и големи язовири, и специализирани басейнови стопанства, изградени във вътрешността на страната. Общата водна площ, включваща и вътрешните водоеми на страната, която се използва за аквакултура е 55 362.5 dka, съгласно данни от информационно статистическата система на ИАРА.

На национално ниво, политиката по управление на водите се осъществява от Министерство на околната среда и водите - Дирекция „Управление на водите“, а на басейново ниво – от 4 Басейнови дирекции:

- БД Черноморски район, с център гр. Варна;
- БД Дунавски район, с център гр. Плевен;
- БД Източнобеломорски район, с център гр. Пловдив;
- БД Западнобеломорски район с център гр. Благоевград.

Фигура 2.1.3-1 Басейнови райони за управление на водите

БД имат управленски, регулаторни, контролни и информационни функции.

Четири Басейнови дирекции оценяват екологичното и химичното състояние на повърхностните водни тела и химичното и количественото състояние на подземните водни тела съгласно единни национални подходи и методологии, съгласувани и утвърдени от МОСВ.

2.1.3.1. Състояние на повърхностните води

В съответствие с §1, ал. 1, т. 23 от Допълнителните разпоредби на Закона за водите, „повърхностни води“ са водите на сушата, с изключение на подземните води, както и преходните води и крайбрежните морски води, освен по отношение на химичното състояние, в който случай се включват и вътрешните морски води и водите на териториалното море.

Черноморски район за басейново управление на водите

ПМДРА 2021-2027 г. предвижда инвестиции основно в този район за басейново управление, предвид спецификата на програмата и концентрирането на сектор „Рибарство“ в района на Черноморието.

Общо описание и характеристика на района

Черноморският район за басейново управление включва всички реки, формиращи своите течения главно на българска територия, които се вливат в Черно море направо или посредством крайморски езера и заливи, включително вътрешните морски води и териториалното море. На запад граничи с Дунавски басейнов район и с Източнобеломорски басейнов район, на север с Република Румъния, а на юг – с Република Турция.

Черноморският басейн обхваща:

○ *Водосборните области на реките, вливащи се в Черно от северната до южната граница, в това число и прилежащи езера, обособени речни басейни;*

Добруджански Черноморски реки - основните реки са Батова, Шабленска, Изворска, Челикдере. От Добруджанските реки, вливащи се направо в Черно море, по-значителна река е Батова с 39 km дължина и 339 km² водосборна област и кота на извора 294 m. След като тече успоредно на Черноморското крайбрежие в северна посока, реката при с. Батово прави завой и се влива в Черно море между градовете Варна и Балчик. Река Батова има няколко незначителни притока. Освен р. Батова към Черноморските Добруджански реки принадлежат още седем малки рекички с дължини между 3 и 13 km и водосборни области между 4 и 90 km².

река Провадийска - основните реки са Провадийска, Девня, Крива, Мадара, Главница. Водосборната област на река Провадийска е ограничена от поречията на р. Русенски Лом, Черноморските Добруджански реки и р. Камчия. Площта на водосборната област на поречието е 2132 km² с дължина на реката 119 km. Реката води началото си от хълмиста местност 2 km над с. Добри Войниково и извор на кота 426 m. Тече в югоизточна посока, която посока запазва до вливането си в Белославското езеро. Река Провадийска има осем притока, от които по-значителни са: Крива река — дължина 48 km и водосборна област 218 km²; Главница - дължина 41 km, водосборна област - 375 km² и Девненска - дължина 27 km, водосборна област 201 km².

Дерета Приселци-Черноморец - представени са от малки водни течения, които директно се вливат в Черно море.

река Камчия - река Камчия се образува от сливането на реките Голяма Камчия и Луда Камчия на 26 m н.в. Протича в източна посока в широка долина между Авренското (Момино) плато на север и Камчийска планина на юг. По долината се прокарва границата между Дунавската равнина и Предбалкана. Приустиевите части на долината са блатисти и обрасли с лонгозни гори. Влива се в Черно море при курортния комплекс „Камчия“. Площта на водосборния басейн на реката е 5358 km², като на северозапад и север граничи с водосборните басейни на реките Русенски Лом и Провадийска река, на запад — с водосборния басейн на река Янтра, а на юг — с водосборните басейни на река Тунджа и реките Айтоска, Хаджийска, Двойница и Фъндъклийска, вливащи се директно в Черно море.

Севернобургаски реки - основните реки са Фандъклийска, Панаир-дере, Двойница, Вая, Драшела, Хаджийска, Ахелой, Курбардере, Айтоска и Чукарска (Чакърлийска). Последните две реки се вливат в Черно море посредством Бургаско езеро. Общата площ на водосборния басейн на Севернобургаски реки е 2185 km². Реките в тази проектна единица са сравнително къси, с малки водосборни области. Характерно за поречията южно от Камчия е, че колкото повече се отива на юг, толкова повече се увеличава гъстотата на речната мрежа. По-главните от тях от север на юг са р. Двойница, р. Хаджийска, р. Ахелой и р. Айтоска. Река Двойница води началото си на север от с. Козирино на 1.5 km под в. Балъова чука. Дължината ѝ е 53 km, водосборната площ възлиза на 479 km², при залесеност - 20 % и среден наклон на реката - 9 ‰. Река

Хаджийска извира северно от с. Руен. Дължината ѝ е 55 km, водосборната площ възлиза на 356 km², средната надморска височина на басейна е 179 м, залесеност - 37 % и среден наклон на реката - 6 ‰. Река Ахелой извира край с. Дряновец (в местността Адата), в източната част на Карнобатско-Айтоската планина и се влива в Черно море южно от гр. Ахелой. Дължината ѝ е 39.9 km. За начало на река Айтоска е приета р. Дермендере, която минава през гр. Айтос и която води началото си от чешмата Конакбунар на 10 km североизточно от града. Дължината ѝ е 32 km, водосборната площ възлиза на 305 km², при залесеност - 15 %, среден наклон на реката - 9.9 ‰ и средна гъстота на речната мрежа - 0.580 km/km².

Мандренски реки - основните реки са Русокастренска, Средецка, Факийска, Изворска, които се вливат в Черно море посредством езеро Мандра. За начало на река Русокастренска е приета р. Чаирска, която извира от в.Бадбунар (231 м н. в.) на 3 km източно от село Крумово градище (община Карнобат). Дължината ѝ е 65.4 km, водосборната площ възлиза на 525 km², при средната надморска височина на басейна - 131 m залесеност - 15 % и среден наклон на реката - 3.5 ‰. Река Средецка извира северозападно от в.Тетрабаир в местността Габъра, на 3 km западно от с.Деница, област Ямбол. Дължината ѝ е 69 km, водосборната площ възлиза на 985.3 km², при средната надморска височина на басейна - 170 m, залесеност - 24,00% и среден наклон на реката - 4.3 ‰. Река Факийска оформя началото си от множество притоци близо до българо-турската граница. Дължината ѝ е 87.3 km, водосборната площ възлиза на 641 km², при средната надморска височина на басейна - 260 m, залесеност - 24 % и среден наклон на реката - 4.8 ‰.

Южнобургаски реки - основните реки са Ропотамо, Дяволска, Караагач и Лисово дере, Маринка, Отманли. Последните две реки заустват непосредствено в Черно море в залива Цигански пристан. Река Ропотамо извира от североизточното подножие на странджанския рид Босна под името Церовска река, наречена така на село Церово, преселено през 1878 г. в с. Ново Паничарево. Най-големия приток на р. Ропотамо е Росенската река (Мехмеченската река или Цера), извираща от Медни рид над с. Росен. Общата дължина на р. Ропотамо е 48.500 km, водосборната площ възлиза на 249 km², при среден наклон на реката - 1.84 ‰. Река Дяволска зауства южно от гр. Приморско, има дължина 37 km и водосборна площ 133 km². Река Караагач протича южно от гр. Китен и образува дълбок естуар при вливането си в Черно море, който на места достига до 11-14 m дълбочина. Реката е дълга 15 km.

река Велека - река Велека извира в турска територия посредством много карстови извори в близост до с. Ковчаз. В турска територия Велека тече в изключително залесен басейн и минава българо-турската граница на около 500 m от с. Мориане. Дължината на р. Велека е 147 km, водосборната площ възлиза на 995 km², при средна надморска височина на басейна - 311 m, залесеност - 50 % и среден наклон на реката - 4 ‰.

река Резовска - Резовска река (на турски Мутлудере) е гранична река. Тя извира от най-високата част на Странджа планина, източно от Ковчаз в Турция и тече в източна посока. След с. Паспалово реката служи за граница между България и Турция до устието си в Черно море при с. Резово. Общата дължина на реката е 112 km. Водосборният и

басейн обхваща 738 km², от които 183 km² в българска територия. Залесеността на водосбора е 60 %. Най-големият ѝ приток е р. Велика. Характерно за притоците на Резовска е, че през лятото повечето от тях пресъхват, като само на отделни места се запазват вирове с голяма дълбочина (2-3 m), предимно в техните горни и средни течения. Резовска река е със силно изразена междугодишна и вътрешногодишна неравномерност. Пълноводието е през януари-април, когато минават 64% от годишния отток. Летните месеци са изключително маловодни. Това се дължи на специфичния климат, формиран под влияние на трите морета - Черно, Мраморно и Бяло.

Фигура 2.1.3.1-1. Основни поречия в Черноморски басейн за басейново управление, Източник: БДЧР, проект на ПУРБ 2021-2027 г.

Повърхностните водни тела в **Черноморския район за басейново управление** са типологизирани в съответствие със система „Б”, съгласно РДВ.

Вътрешните повърхностни води са представени от:

- категория „реки” - 8 типа;
- категория “езера” - 4 типа;

- категория “преходни води” - 5 типа.

Таблица 2.1.3.1–1 Типове повърхностни водни тела в Черноморски район за басейново управление

№	Име на типа	Означение на типа	Брой водни тела
РЕКИ			
1	Планински тип реки в екорегиян 12	R 2	11
2	Полупланински тип реки в екорегиян 12	R 4	54
3	Големи черноморски реки	R 10	6
4	Малки и средни черноморски реки	R 11	69
5	Карстови извори	R 15	3
ЕЗЕРА			
1	Равнинни и полупланински езера и блата	L 4	1
2	Големи дълбоки язовири	L 11	3
3	Малки и средни полупланински язовири	L 12	6
4	Малки и средни равнинни язовири	L 16	6
ПРЕХОДНИ ВОДИ			
1	Черноморски речни лимани	R 16	13
2	Черноморски сладководни езера и блата	L 7	3
3	Черноморски слабосолени езера и блата	L 8	4
4	Черноморски средносолени езера и блата	L 9	6
5	Черноморски свръхсолени езера	L 10	2

○ *Крайбрежни морски води и териториално море на Република България, включително вътрешните морски води*

Управлението на крайбрежните води със цел постигане на добро екологично и химично състояние се извършва в рамките на Плана за управление на речните басейни 2016 - 2021 г. (изискване на Рамкова директива за водите 2000/60/ЕС), а управлението на териториалните води и изключителната икономическа зона (ИИЗ) на Република България и постигането на добро състояние на морската околна среда по 11 дескриптора (характеристики), се извършва чрез разработената Морска стратегия (изискване на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО). В обхвата на действие на стратегията влизат и крайбрежните морски води, при наличие на аспекти от тяхното управление, необхванати от ПУРБ.

Крайбрежните морски води обхващат акваторията от Черно море, която попада в границите на една морска миля от брега.

Таблица 2.1.3.1-2 Типове водни тела в крайбрежните морски води - Черноморски басейнов район.

№	Водно тяло	Код на ВТ	Код на типа	Характеристики на типа
1	от Дуранкулак до н. Шабла	BG2BS000C001	CW3	силно изложен; плитък; смесен (скала, пясък)
2	от н. Шабла до Камен бряг	BG2BS000C002	CW1N	силно изложен, плитък; пясък
3	от Камен бряг до н. Калиakra	BG2BS000C1003	CW1N	силно изложен, плитък; пясък
4	от н. Калиakra до Каварна	BG2BS000C1004	CW8	защитен; плитък; тиня
5	от Каварна до н. Галата	BG2BS000C1013	CW2N	умерено изложен; плитък; тиня
6	Варненски залив	BG2BS000C005	CW5	умерено изложен; плитък; смесен (скала, пясък, тиня)
7	от н. Галата до к.к. Камчия	BG2BS000C1113	CW3	силно изложен; плитък; смесен (скала, пясък, тиня)
8	от к.к. Камчия до Шкорпиловци	BG2BS000C1006	CW3	силно изложен; плитък; смесен (скала, пясък)
9	от Шкорпиловци до н. Емине	BG2BS000C1007	CW3	силно изложен; плитък; смесен (скала, пясък)
10	от н. Емине до Свети Влас	BG2BS000C1008	CW4N	защитен; плитък; пясък
11	от Св. Влас до Поморие	BG2BS000C1108	CW5	умерено изложен; плитък; смесен (скала, пясък, тиня)
12	от Поморие до Сарафово	BG2BS000C1208	CW9	защитен; плитък; смесен (скала, пясък)
13	Южен Бургаски залив	BG2BS000C1308	CW2N	умерено изложен; плитък; тиня
14	Бургаски залив > 30м	BG2BS000C1010	CW6N	силно изложен; междинен; тиня
15	от н. Акин до н. Маслен нос	BG2BS000C1011	CW5	умерено изложен; плитък; смесен (скала, пясък, твърди седименти)

№	Водно тяло	Код на ВТ	Код на типа	Характеристики на типа
16	от н. Маслен нос до устието на р. Резовска < 30 m	BG2BS000C1012	CW3	силно изложен; плитък; смесен (скала, пясък, твърди седименти)
17	От н. Маслен нос до устието на р. Резовска > 30 m	BG2BS000C1112	CW3	силно изложен; междинен; смесен (скала, пясък, твърди седименти)

Източник: Оценка на актуалното състояние на водите в Черноморски район за басейново управление за 2019 г. https://www.bsbd.org/UserFiles/File/annual%20reports/Doklad_2019.pdf

Оценка на химичното и екологично състояние на повърхностните водни тела

Ежегодно се провежда мониторинг на повърхностните води. Изследват се физико-химични елементи за качество, биологични елементи за качество, специфични замърсители и приоритетни вещества. Определени са пунктове за контролен и оперативен хидробиологичен мониторинг, пунктове за контролен и оперативен физико-химичен мониторинг и пунктове за мониторинг на приоритетни вещества в седименти и биота. Системата за мониторинг на водите позволява оценяването на състоянието на водните тела (екологично и химично). Могат своевременно да се установят негативните процеси, да се прогнозира тяхното развитие и предотвратят и ограничат вредните последици. Контролира се степента на ефективност на осъществяваните мерки за постигане на екологичните цели за водните тела.

Екологичното състояние на повърхностните водни тела се оценява съобразно разработените типово специфични референтни условия и класификационна система за биологичните елементи за качество и поддържащите ги основни физико-химични елементи за качество. За силномодифицираните и изкуствените водни тела състоянието се определя като екологичен потенциал. Оценката на състоянието на повърхностните водни тела в Черноморски район за басейново управление е представена във втори ПУРБ на ЧРБУ 2016 – 2021 г. и ще бъде актуализирана в третия цикъл, след изпълнението на пълния шестгодишен цикъл на мониторинг, който обхваща различни хидроморфологични, биологични, физико-химични параметри, специфични замърсители и приоритетни вещества.

В Таблица 2.1.3.1-3 е представено екологичното състояние/ потенциал на повърхностните водни тела по категории води, ПУРБ 2010-2015 г. и ПУРБ – 2016-2021 г.

Таблица 2.1.3.1-3. Екологично състояние/ потенциал на повърхностните водни тела по категории води, ПУРБ 2010-2015 г. и ПУРБ 2016-2021 г.

Категория ВТ	Общ брой		Отлично състояние		Добро състояние/ потенциал		Умерено състояние/ потенциал		Лошо състояние/ потенциал		Много лошо състояние/ потенциал	
	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015
Реки	123	90	3	11	60	42	46	31	8	5	6	1
СМВТ - реки	33	19	-	-	4	6	17	10	9	1	3	2
Езера	1	5	-	-	-	2	-	1	1	2	-	-
СМВТ - езера	-	22	-	3	-	5	-	5	-	3	-	6
Изкуствени водни тела	3	4	-	-	1	2	1	1	-	1	1	-
Преходни води - езера	5	-	-	-	1	-	2	-	-	-	2	-
Преходни води - СМВТ - езера	9	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7	-
Преходни води - ИВТ - езера	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Преходни води - реки	12	-	2	-	4	-	4	-	2	-	-	-
Преходни води - СМВТ - реки	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Крайбрежни морски води	17	13	-	-	2	5	10	3	5	5	-	-
Общ брой	205	153	5	14	72	62	83	51	25	17	20	9

В Таблица 2.1.3.1-4 е представено химичното състояние на повърхностните водни тела по категории води, ПУРБ 2010-2015 г. и ПУРБ – 2016-2021 г.

Таблица 2.1.3.1-4. Химично състояние на повърхностните водни тела по категории води, ПУРБ 2010-2015 г. и ПУРБ 2016-2021 г.

Категория ВТ	Общ брой		Добро състояние		Непостигащо добро състояние		Неопределено химично състояние	
	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015	ПУРБ 2016-2021	ПУРБ 2010-2015
Реки	123	90	32	11	2	-	89	-
СМВТ - реки	33	19	10	-	2	-	21	-
Езера	1	5	-	-	-	-	1	-
СМВТ - езера	-	22	-	3	-	-	-	-
Изкуствени ВТ	3	4	-	-	-	-	3	-
Преходни води - езера	5	-	-	-	-	-	5	-
Преходни води - СМВТ - езера	9	-	-	-	2	-	7	-
Преходни води - ИВТ - езера	1	-	-	-	-	-	1	-
Преходни води - реки	12	-	-	-	-	-	12	-
Преходни води - СМВТ - реки	1	-	-	-	-	-	1	-
Крайбрежни морски води	17	13	3	-	3	-	11	-
Общ брой	205	153	45	14	9	0	151	0

Лошо и много лошо състояние на повърхностните води от категории реки, езера и преходни води е обусловено от следните фактори:

- замърсяване с органични вещества, азот и фосфор от населени места;
- непостоянен речен отток, съчетан със замърсяване от населени места под 2000 е. ж. без ПСОВ;
- замърсяване с азот, фосфор, желязо, манган, алуминий и хром от индустриални източници;
- замърсяване с минерални форми на азот и фосфор от дифузни източници (зеделски практики);
- еутрофикационни процеси, съпроводени с ежегодни цъфтежи на фитопланктон (Варненско и Белославско езеро);

Влошеното (умерено / лошо) състояние на категория крайбрежни води е обусловено от следните фактори:

- морски заливи с недостатъчен водообмен с открити води;
- натиск от наземни антропогенни източници (пристанищна дейност, туризъм, зауствания на ПСОВ над 10 000 е.ж., канализационни мрежи на населени места без осигурено пречистване на отпадъчните води, зауствания от индустриални обекти);
- водообмен със съседни водни тела, подложени на значително антропогенно въздействие от пристанищна дейност, туризъм, зауствания на отпадъчни води от ПСОВ на населени места над 10 000 е.ж.;
- индиректно въздействие от речните води, вливащи се в крайбрежните водни тела, явяващи се едновременно точков и дифузн източник на натиск.
- въздействие от локални точкови и дифузни източници в крайбрежната зона
- дифузно замърсяване от депониране на драгирани седименти от крайбрежните езера и подстъпите към тях (Морска гара, канал 1 и канал 2) в района на крайбрежни водни тела Варненски залив (код BG2BS000C005) и Бургаски залив < 30 м (код BG2BS000C1308).
- вероятно дифузно замърсяване от атмосферата.

По данни от Доклад за Оценка на актуалното състояние на водите в Черноморски район за басейново управление за 2019 г., във връзка с проведен мониторинг през 2019 г., като цяло не се констатира съществено изменение в състоянието по наблюдаваните елементи за качество в сравнение с ПУРБ.

За част от водните тела общата оценка на екологичното състояние е различна в сравнение с предходните години от прилагането на ПУРБ, което не е свързано с реална промяна в състоянието на наблюдаваните елементи за качество, а се дължи на:

- включване на данни по повече обследвани БЕК – макрофити, фитобентос и по-рядко риби;
- промени в границите на класовете за качество по отношение съдържанието на фосфор, в сравнение с приложената класификационна система при разработването на ПУРБ за Черноморския басейнов район; промените са съгласно приложение № 6 на Наредба № Н-4 / 14.09.2012 г. (изм. ДВ, бр. 79. / 23.09.2014 г.) за характеризирание на повърхностните води;
- извършена актуализация на класификационната система за оценка по БЕК фитопланктон, на база на проведеното 3-годишно обследване за валидиране на референтните условия на вътрешните повърхностни води в Черноморския басейнов район;
- извършена актуализация на границите на типовете, респ. на водните тела.

На база на получените резултати може да се обобщи следното:

1. Без промяна остава установеното много лошо състояние на водните тела, повлияни от заустване на недобре пречистени или непречистени отпадъчни води от поголемите селищни агломерации, например в басейните на р. Провадийска, р. Врана, р. Айтоска и др., където все още не са стартирали, или са в процес на реализация мерки, свързани с изграждане на ПСОВ.

2. Влошаването на състоянието по анализирания елементи за качество на водите е обусловено от следните фактори: непостоянен речен отток на реките, пресъхващи мониторингови пунктове вследствие на изградени поредица от язовири в поречието на реките; замърсяване от населени места и индустриални източници; - замърсяване с биогенни елементи от дифузни източници (зеделски практики).

Различните видове натиск оказват специфично въздействие върху състоянието на повърхностните води. Това въздействие се изразява в негативна промяна на различните параметри на състоянието на водното тяло и влошаване на качеството на водната екосистема. По-долу е представено въздействието за водните тела от различните категории по данни от *Междинен преглед на значимите проблеми при управлението на водите в Черноморски район за басейново управление, октомври, 2021 г.*:

- *Въздействие за водните тела от категория „реки“:*
 - Биогенно въздействие – при анализа на биогенното въздействие са проследени следните показатели: общ азот (N Total), азот амониен (N-NH₄), азот нитратен (N-NO₃), азот нитритен (N-NO₂), общ фосфор (P-Total) и ортофосфати като фосфор (P-PO₄). Констатирани са превишения по тези показатели в 94 бр. (60%) от общия брой водни тела от категория „река“ (156 бр.). Най-засегнати от това въздействие са водните тела от тази категория в поречието на р. Камчия, р. Провадийска, Мандренски и Севернобургаски реки.
 - Органично въздействие - Натискът от натоварването с органични вещества предизвиква изменението на кислородното съдържание в повърхностните водни тела. Други показатели, които се повлияват от органичното замърсяване са основните физикохимични показатели, в т.ч. рН – водороден показател, биологична потребност от кислород за 5 денонощия, химична потребност от кислород - ХПК, общ органичен въглерод и съдържание на соли (електропроводимост), както и БЕК (например за реките фитобентос и дънни безгръбначни, а за езерата фитоплактон). Констатирани са превишения по тези показатели в 24 бр. (15%) от общия брой водни тела от категория „река“ (156 бр.). Най-засегнати от това въздействие са водните тела от тази категория в поречието на р. Камчия и Севернобургаски реки.
 - *Въздействие за водните тела от категория „езера“:*
 - към момента биогенно въздействие се констатира в 2 бр. (50%) – яз. „Поляница“ и яз. „Скала 1“ от общия брой водни тела от категория „езеро“ (4 бр.);
 - Органично въздействие се констатира в 1 бр. (25%) – яз. „Скала 1“ от общия брой водни тела от категория „езеро“ (4 бр.).
 - *Въздействие за водните тела от категория „преходни води“:*
 - Биогенно въздействие се констатира в 20 бр. (71%) от общия брой водни тела от категория „преходни води“ (28 бр.).
 - Органично въздействие се констатира в 3 бр. (11%) от общия брой водни тела от категория „преходни води“ (28 бр.).
 - *Въздействие за водните тела от категория „крайбрежни води“:*
 - към момента биогенно въздействие се констатира в 2 бр. (12 %) от общия брой водни тела категория „крайбрежни води“ (17 бр.). Това са крайбрежно морско тяло „от Дуранкулак до н. Шабла“ с код BG2BS000C001 най-северното тяло, морска граница с Румъния) и „от Каварна до н. Галата“ с код BG2BS000C1013;

- Не се констатира органично въздействие върху крайбрежните води.

Отглеждането на аквакултури в рибовъдни сладководни стопанства и мидени ферми в морски води води до замърсяване на водните тела с биогенни вещества. Рибовъдството се проявява преди всичко като точков източник на натиск при интензивното отглеждане на риба в изкуствено създадени проточни басейни (рибарници). При тази форма на рибовъдство се осигурява постоянен приток на вода, черпена от близко разположени водни обекти (реки, канали, сондажи, кладенци), която поддържа необходимото ниво на разтворен кислород в рибовъдните басейни. Преминавайки през тях водата се зауства в близко разположен воден обект, и може да бъде обогатена с биогенни вещества от жизнената дейност на аквакултурите, в т.ч. и неусвояна храна. Посочените фактори предизвикват повишаване нивата на биогените във водните екосистеми, водещи от своя страна до цъфтежи на водорасли и силно понижение на кислорода през тъмния период от денонощието. Като резултат се наблюдава дебалансиране на физико-химичното състояние на водната екосистема, които предизвикват лошо състояние на БЕК и като крайно негативно последствие могат да доведат до замори на отглежданата риба, когато кислородът достига критично ниски нива в ранните часове на денонощието.

Дифузно замърсяване на водните тела от рибовъдни дейности се наблюдава при интензивното отглеждане на аквакултури в садкови стопанства, разположени в големи, дълбоки язовири и при полуинтензивното (свободно) отглеждане на аквакултури в средни и малки язовири. Дифузият натиск върху водоемите може да се предизвика от жизнената дейност на аквакултурите и органичното разграждане на неусвоената от тях храна (обикновено богата на протеини). Посочените фактори предизвикват повишаване нивата на биогените, водещи от своя страна до цъфтежи на водорасли и силно понижение на кислорода през тъмния период от денонощието. Като резултат се наблюдава дебалансиране на физико-химичните фактори във водната екосистема, които предизвикват лошо състояние на биологичните елементи и като крайно негативно последствие могат да доведат до замори на отглежданата риба, когато кислородът достига критично ниски нива в ранните часове на денонощието. На територията на ЧРБУ се извършва рибовъдство в риборазвъдни сладководни стопанства, разположени в средни и малки язовири (повърхностни води от категории „река“ и езеро“).

Дейностите, свързани с отглеждане на аквакултури (местни Черноморски риби и неместни видове като ципура, скумрия, лаврак и дъгова пъстърва, скариди, двучерупчести мекотели като черноморски миди и стриди от вида *Crassostrea gigas*) биха могли да причинят дифузно замърсяване с биогени в крайбрежните води чрез изграждане на рибни (мидени) ферми в морските води и поточно от изкуственото им хранене и отделящия се остатъчен материал по време на жизнен цикъл. Към момента има издадено разрешително за една рибна ферма с планирано отглеждане на риби в садки. Основно дейностите по отглеждане на аквакултури са насочени към отглеждане на черни миди в мидени ферми с естествено хранене на мидите от морската среда.

Обикновено екологичните ефекти от отглеждането на миди върху водния стълб и по косвен начин върху биоразнообразието се наблюдават локално в самите ферми или в близост до тях. Техният екологичен отпечатък е свързан с въздействие върху числеността на популациите на фитопланктона, но те са незначителни. Значението на тези ефекти също се определя от пречистващия капацитет на местообитанието и преобладаващите водни течения. Те са по-изразени, ако мидената ферма е разположена в плитките райони с бавни течения.

Капацитетът на околната среда да пречисти и усвои финните биоотпадъци от култивирането на миди се определя от дълбочината на водата и скоростта на течението,

въпреки че пречистващия ефект на околната среда може също да варира сезонно във връзка с факторите, като например температурата на водата.

Състояние на морската околна среда (вкл. териториалните води и ИИЗ на Република България)

Основна цел на Рамкова Директива за Морска стратегия 2008/56/ЕС (РДМС) е поддържането или постигането на добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) до 2020 г. В тази връзка е разработена Морската стратегия на Република България и програма от мерки към нея (2016-2021 г.). Стратегията се отнася за крайбрежните морски води, териториалните морски води и изключителната икономическа зона на Република България, като в крайбрежните морски води допълва Плана за управление на речните басейни в Черноморски район.

В съответствие с РДМС 2008/56/ЕО, целият Черноморски басейн се разглежда като един регион. На ниво държава членка РДМС се отнася задължително до обхвата на териториалните води и Изключителната икономическа зона (ИИЗ). По дефиниция, Изключителна икономическа зона (ИИЗ) е морското пространство до 200 морски мили извън площта, прилежаща към териториалното море, в което крайбрежната държава упражнява своите права и суверенитет за целите на проучване и експлоатация, опазване и управление на природните ресурси, независимо дали живи или неживи, морското дъно, както и покриващите го води. ИИЗ е с ширина 200 морски мили от правите линии, от които се измерва териториалното море, съгласно членове 55, 56 и 57 на Конвенция на ООН по морско право (UNCLOS). През 2000 г. е приет Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Р България, с който се урежда правният режим на морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Р България и кои пространства обхващат вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона, континенталния шелф и изключителната икономическа зона (Фигура 1). В морските пространства, вътрешните водни пътища и в пристанищата България упражнява суверенитет, определени суверенни права, юрисдикция и контрол, в съответствие с общопризнатите принципи и норми на международното право и международните договори, по които България е страна.

В Таблица 2.1.3.1-5 е представена актуализирана информация за районите за оценка на морската околна среда, наименование, площ и покритие.

Таблица 2.1.3.1-5 Актуализирана информация за райони за оценка, наименование, площ, покритие

№	Актуализирани райони на оценка на периода 2012-2017 г.			Площ, km ²		
1.	Изключително- икономическа зона на Република България	Брегови сектор	Нос Сиврибурун – нос Калиакра	157	2685	35 600
2.			Нос Калиакра – нос Галата	821		
3.			Нос Галата - нос Емине	698		
4.			Нос Емине – Маслен нос	857		
5.			Маслен нос - Резово	153		
6.		Шелф			9 933	
7.	Открито море			22 982		

Член 9 от Рамковата Директива за морската стратегия (РДМС) изисква от държавите-членки да определят набор от характеристики за добро състояние на околната среда въз основа на дескрипторите от приложение I. Определянето на характеристиките на ДСМОС следва да се основава на критериите, определени в Решение 2017/848/ЕС на Комисията и да се ръководи от ориентировъчния списък с елементи, предвиден в Приложение III на РДМС. Тези характеристики следва да позволяват определяне на напредъка и успеха в прилагането на директивата. По-долу са представени данни от проект на национален доклад на България за Актуализация на първа част от Морската стратегия, съгласно чл. 8, чл. 9 и чл. 10 (2012-2017):

Дескриптор 1 Биоразнообразие

1.1.1. Морски птици

Дефиниция за Дескриптор 1,4 Морски птици: Доброто състояние ще бъде постигнато, когато популационните характеристики (видов състав, разпространение, численост, здравен статус и динамика, състояние на местообитанието) на целевите видове птици са стабилни, дори се наблюдава устойчиво увеличаване, без значителни колебания в посочените популационни характеристики в средносрочен и дългосрочен аспект.

В програмата за мониторинг по Дескриптор 1,4 – Морски птици са включени два вида птици:

1. Мигриращият вид Средиземноморски буревестник (*Puffinus yelkouan*), включен в приложение I от Директивата за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО и Приложение II от Бернската конвенция като вид с консервационно приоритетен статут и определен като уязвим („VU“) съгласно Червения списък на Международния съюз за защита на природата (IUCN) 2016-1.

2. Средният (качулат) корморан (*Gulosus aristotelis desmarestii*), включен в приложение I от Директива за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО и Приложение II от Бернската конвенция като вид с консервационно приоритетен статут и определен като незастрашен („LC“) съгласно Червения списък на Международния съюз за защита на природата (IUCN) 2016-1.

През периода 2012-2017 г. не е извършвана оценка на състоянието на двата вида. В доклада от 2016 г. са направени някои обобщения за състоянието на видовете: • Качулат корморан - установените птици при мониторинга през 2016 са почти два пъти по-малко от предходната 2015 г. Това може да се дължи на редица фактори като: по-късно извършено наблюдение (края на месец юни), наличие на храна в морето, при което птиците се хранят далеч от брега, неподходяща дневна светлина, която да освети вътрешността на крайбрежните пещери и скалите, което да направи гнездата и самите птици по-добре видими за наблюдателите. Поради тази причина, броят на птиците, установени по двата метода, както и броят на кормораните през 2015 г. и 2016 г. не трябва да се счита за абсолютен максимален, нито да се тълкува като спад в числеността на колонията. Извършените наблюдения през 2016 г. както по южното, така и по северното Черноморие подсказват стабилност в числеността на вида, както и в местоположението и границите на колониите. Необходимо е осъществяване на мониторинга ежегодно за да бъдат оценени отделните критерии по дескриптора и особено D1C2 и D1C3, които са ключови за оценка на развитието на популацията на вида. • Средиземноморски буревестник – видът не е регистриран през 2016, като това може да се дължи на редица причини и особено на липсата на рибни пасажи (които буревестниците следват) по време на периода на проучване. Нерегистрирането на вида не трябва да се тълкува като

индикатор за промяна в числеността на мигриращите птици от този вид. • По време на мониторинга от плавателен съд не са установени източници на замърсяване или заплаха за двата целеви вида птици.

1.1.2. Морски бозайници

Общо определение за ДСМОС по Дескриптор 1 - Биоразнообразие (морски бозайници): Доброто състояние ще бъде постигнато когато и трите вида морски бозайници не променят ареала си на разпространение, срещат се често не само в отдалечените райони, но и в близост до източниците на натиск (крайбрежни градове, морски курорти и пристанища) и показват признаци на стабилна или увеличаваща се численост на популациите. Случаи на бозайници, загинали поради човешки дейности (рибарство и корабоплаване) са изключително редки.

Трите вида китоподобни обитават постоянно българската акватория на Черно море и актуализираната оценка обхваща и трите вида. Прагови стойности са определени само по критерии D1C2 и D1C4, по които е направена оценка, а за останалите критерии не може да бъде направена оценка поради недостатъчност на данни. В съответствие с „Ръководството за оценка съгласно член 8 от РДМС“, резултатът от оценката по критерии трябва да бъде интегриран, за да се формира крайната оценка на състоянието на всеки вид и общо за групата. Методът на интеграция за видовете е на принципа „One Out All Out (ОААО)“. Резултатите показват, че само видът *P.p. relicta* е в „Добро състояние, но функционалната група е в „Недобро“ състояние, тъй като останали два вида са в „Недобро“ състояние.

1.1.3. Рибите – видове, които не са обект на промишлен риболов

Общо определение за ДСМОС по Дескриптор 1 - Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов): популациите на непромишлените видове риби и групи от видове се характеризират с непроменен или нарастващ ареал на разпространение, числеността / биомасата на видовете е висока и стабилна, демографските характеристики на популациите не са повлияни неблагоприятно от антропогенния натиск, а редките и застрашени видове, включени в съществуващото законодателство и международни конвенции, са защитени до нивото, което се изисква.

Актуализираната оценка за периода 2012 – 2017 г. обхваща трите групи риби – крайбрежни, дънни и пелагични шелфови видове. Обект на оценка са общо 29 вида риби. Прагови стойности са определени само по критерии D1C2 и D1C3 за част от видовете и риболовните уреди, като по останалите критерии не може да бъде направена оценка поради недостатъчност на данни или липса на прагови стойности. Резултатите показват, че с няма видове в „Добро“, а един вид не е оценен и състоянието му е „Неизвестно“. Крайната оценка по дескриптора показва, че рибите, които не са обект на промишлен улов са в „Недобро“ състояние и за периода 2012 – 2017 г., ДСМОС не е постигнато. Тези резултати трябва да се тълкуват с внимание, тъй като се основават на данни, които не са събирани регулярно и не са с един и същ времеви и пространствен обхват.

Рибарството оказва голямо въздействие върху общностите на морските животни и може да има далечни последици върху разнообразието на видово ниво (определено като състав, вид и относителна доминантност). Формиранията от риби и други организми са типично структурирани, чрез комбинация от морфологична специализация, хищничество и конкуренция. Чрез промяна в относителното изобилие от видове, риболовът може да наруши тези процеси и по този начин да промени съвкупността на тази структура.

1.1.4. Пелагични местообитания

Дескриптор 1, 4 „Пелагични местообитания“ разглежда приноса на биологичното разнообразие и хранителните мрежи на сообщества във водния стълб към общата цел за постигане на добро състояние на морската околна среда. Дескриптор 1 -

биоразнообразието се поддържа, качеството на хабитатите, разпределението и числеността на видовете са в съответствие с преобладаващите физикогеографски, географски и климатични условия. По отношение на Дескриптор 4 – разнообразието на трофичните гилдии, относителната им численост и баланса между тях не са неблагоприятно повлияни от антропогенните натиски.

Оценката на състоянието на морската околна среда в българската акватория на Черно море за периода 2012-2017 г., базирана на фитопланктонните индикатори „Биомаса на фитопланктона“ и „Численост на фитопланктона“ по морски райони на оценка показва :

- Постигнато ДСМОС в район Маслен нос–Резово;
- Постигнато ДСМОС в район Емине – Маслен нос по индикатор „Биомаса на фитопланктона“;
- Постигнато ДСМОС в район Сиврибурун – Калиакра, Калиакра - Галата, Галата – Емине по индикатор „Биомаса на фитопланктона“ през зимния, пролетния и летния сезон, а по индикатор „Численост на фитопланктона“ през летния сезон.
- Постигнато ДСМОС в шелфовия район по индикатор „Биомаса на фитопланктона“.

Оценка по отношение на зоопланктонното съобщество по райони:

- Сиврибурун – н. Калиакра - На основата на трите приложени индикатори и принципа за даване на крайната оценка сподхода ООАО, районът не постига добро екологично състояние за периода 2012- 2017 г;
- н. Калиакра – н. Галата - Оценката на района, спазвайки подхода на ООАО е не постигане на ДСМОС, въпреки, че доближава нормите.
- н. Галата – н. Емине - Оценката на района е не постигане на ДСМОС, но се доближава до нормите за това.
- н. Емине – Маслен нос - Общата оценка за състоянието на района по отношение на пелагичните местообитания -зоопланктон е, че ДСМОС не е постигнато.
- н. Маслен нос – Резово - Общата оценка за състоянието на района по отношение на зоопланктонния компонент в пелагичното местообитание е, че ДСМОС не е постигнато.
- Район на оценка Шелф - Общата оценка за състоянието на район шелф по отношение на мезозоопланктонното съобщество е, че ДСМОС не е постигнато.
- Район на оценка Открито море - Обща оценка за състоянието на район открито море по отношение на мезозоопланктонното съобщество не е направена.

Gulland (1987) отбелязва промени в равновесието на малките пелагични видове риби, поради промени в конкуренцията, наложени в резултат на селективния риболов. Подобни колебания обаче са наблюдавани и при липса на извършване на риболовни активности.

1.1.5. Бентосни местообитания

Приносът на бентосните местообитания и целостта на морското дъно към общата цел за постигане на добро състояние на морската околна среда се разглежда от Дескриптори 1 и 6 на РДМС.

Дескриптор 1 Биоразнообразие: Биологичното разнообразие се поддържа. Качеството и разпространението на местообитанията, както и разпределението и обилието на видовете съответстват на преобладаващите физикогеографски, географски и климатични условия.

Дескриптор 6 Цялост на морското дъно: Целостта на морската дъно е на ниво, което осигурява запазване на структурата и функциите на екосистемите, по-специално бентосните екосистеми не са неблагоприятно повлияни.

Най-силно повлияни като цяло от физическите смущения от риболовните дейности са дънните местообитания в три района: н. Сиврибурун - н. Калиакра (между Шабла и н. Калиакра) н.Калиакра-н.Галата(югозападно от н. Калиакра) и н.Емине – н.Маслен нос (голям Бургаски залив).

Предполагаемият натиск в тези райони е от тралиране с бийм трал за *Rapana venosa*, както и с придънен пелагичен трал за трифона (*Sprattus sprattus*).

Белезите по меките дъна вследствие на тралирането могат да останат в продължение на няколко години и могат да се характеризират с променени в бентосни общности, доминирани от видове, способни да колонизират нарушени местообитания; нетният ефект е променено биоразнообразие в тези зони.

Най-слабо повлияните райони са крайбрежният район н. Маслен нос – Резово и шелфовият район. В шелфовия район се очертава полоса на висок натиск на дълбочина 40-60 m, която е характерна за риболов на трифона.

Сред местообитанията, най-висока пропорция на неблагоприятно въздействие е определена в циркулитаторалните тини и смесени седименти. Във всички райони на оценка се счита за недооценено увреждането на крайбрежните местообитания, по-специално на инфралиторалния пясък, в който се извършва нерегламентирано драгиране за добив на бяла мида, но натискът е неоценен, поради липсата на система за наблюдение върху преобладаващата част от рибарските лодки с дължина < 12 m. Източниците на несигурност в направените оценки са свързани с оценката на физическия натиск, както и със средната до висока степен на сигурност в картите на моделираните широки типове дънни местообитания в Черно море, определена като средна до ниска (EuSeaMap 3, 2019). Резултатите от оценката по критерий D6C3 за пространствения обхват от неблагоприятните въздействия за всеки тип местообитание във всеки район на оценка участват в изготвянето на оценката по критерий D6C5.

Дескриптор 2 Неместни видове

Дескриптор 2: Неместните видове, въведени с човешки дейности, са на равнища, които не предизвикват неблагоприятни промени в екосистемата.

В оценителния период 2012-2017 г. в националните морски води са установени два нововъведени неместни вида, принадлежащи към дънната безгръбначна макрофауна, както следва:

- *Eurypanopeus depressus* (Smith, 1869). М
- *Arcuatula senhousia* (Benson, 1842).

От седемте района, само в един от крайбрежните райони - н. Емине – н. Маслен нос не е постигнато добро състояние, поради установените 2 нововъведени вида, което преминава праговата стойност за крайбрежните води от 1 вид.

Дескриптор 3 Видове риби и черупкови, обект на търговски риболов

Общо определение за ДСМОС по Дескриптор 3 - Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов): Популациите на всички видове риби и черупкови, които са обект на търговски риболов са в рамките на безопасните биологични граници, размножителната биомаса (SSB) на запасите е на ниво, което би могло да осигури максимални устойчиви улови (MSY) или по-високи и всяка популация има размерно-възрастова структура, която е показателна за здрава популация. Риболовните дейности се извършват по начин и в мащаб, който не надвишава максималния устойчив улов, не води до систематично намаляване на експлоатираните популации и техните размножителни възможности, не увреждат техните местообитания (особено увреждане на дънните местообитания в резултат от тралиране) и не намаляват възможностите за използване на рибните запаси от бъдещите поколения.

Актуализираната оценка за периода 2012 – 2017 г. оценява състоянието на общо девет вида риби и един вид бяла мида. Прагови стойности по критерии са определени за

част от видовете, като за останалите не може да бъде направена оценка поради недостатъчност на данни или липса на прагови стойности. Резултатите показват, че с няма видове в „Добро“ състояние, а два вида не са оценени и състоянието им е „Неизвестно“. Крайната оценка по дескриптора показва, че рибите, които са обект на промишлен улов са в „Недобро“ състояние и през периода 2012 – 2017 г., ДСМОС не е постигнато.

Дескриптор 5. Евтрофикация

Определение за ДСМОС по дескриптор 5: Добро състояние на морската околната среда (ДСМОС) във връзка с Дескриптор 5 ще бъде постигнато, когато евтрофикацията предизвикана от човека е сведена до минимум, особено на неблагоприятните ефекти от нея, като загуба на биологично разнообразие, деградация на екосистемите, вреден цъфтеж на водораслите и недостиг на кислород в придънните води.

Интегрираната оценка на състоянието по Д5 е направена само за крайбрежните морски райони, поради не достатъчни оценки на състоянието по отделните индикатори в шелф и открито море. Оценката в крайбрежната зона е извършена в ГИС среда като средно аритметично на растерите, отговарящи на площи в ДСМОС и не- ДСМОС по трофичен индекс TRIX (Vollenweider et al. (1998), обединяващ индикаторите D5C1, D5C2 и D5C5 в пелагиала и растер, оценяващ състоянието в морската среда получен от интерполация на индекса EQR M-AMBI(n) ((Sigovini et al., 2013). Методът на оценка е One Out All Out. От получената оценка нито един от крайбрежните райони не достига ДСМОС по Д5.

Дескриптор 6 Физическа загуба и физически смущения върху морското дъно

Като цяло, физическият натиск от риболовните дейности обхваща повече от две трети (73 %) от площта на морското дъно на дълбочина по-малка от 200 m пред българския бряг, със средна интензивност на натиска варираща от много ниска - SAR = 0.000001 до висока - SAR = 0.62.

Направените оценки за пространствения обхват на физическия натиск от риболовните дейности се отличават с известна несигурност, която произтича от следните източници: - Отсъствие на система за наблюдение върху повечето рибарски съдове с дължина < 12 m. Тези лодки оперират в близката крайбрежна зона на дълбочина < 15 m. Следователно, физическите смущения върху дъното, например от нелегално драгиране за добив на бяла мида *Donax trunculus*, остават извън обхвата на оценката. Така, физическите смущения в близката крайбрежна зона се считат за недооценени. - Липса на информация за риболовния уред и неговите технически параметри (ширина, ефективно разкритие) по време на конкретните риболовните операции, поради несвързаност на Сателитната системата за наблюдение с електронни дневници. Това би могло да води, както до недооценяване, така и до надценяване на протралираната площ, в зависимост от реалните размери на риболовните уреди. - Несигурност за началото и края на риболовната операция, които при настоящата оценка са определени въз основа на скоростта, подходяща за риболов.

Дескриптор 7 Изменения на хидрографските условия

Определението за добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) по Дескриптор 7 (D7), съгласно чл. 9 от РДМС (Директива 2008/56/ЕС), гласи, че трайните изменения на хидрографските условия, възникнали в резултат от човешките дейности в морската околна среда (индивидуални и кумулативни), не оказват значимо неблагоприятно влияние върху биотичната и абиотичната структура на широките типове дънни местообитания и техните функции.

Състоянието на макрозообентоса във всички изследвани райони в околностите на хидротехническите съоръжения при Черноморец, Сарафово и Приморско е недобро и това вероятно се дължи на настъпилите изменения в хидродинамични параметри,

характеризиращи вълнението, дължащи се на присъствието на съоръженията. Най-лошо е състоянието в пристанище Сарафово, където е установена пълна дефаунизация на дънните седименти. Освен изменените хидрографски условия, там се допуска наличието и на други видове натиск като замърсяване. В останалите пристанища фауната е с до два пъти по-ниско видово Актуализация на първа част от Морската стратегия, съгласно чл. 8, чл. 9 и чл. 10 (2012-2017) 245 богатство спрямо референтните стойности и изразено доминиране на видовеопортюнисти, характерни за екологичен стрес.

Дескриптор 8 Замърсители в морската околна среда

Химическото замърсяване на повърхностните води представлява заплаха за водната среда с такива последици като остра и хронична токсичност във водните организми, натрупване на замърсители в екосистемата и загуба на местообитания и биологично разнообразие, както и представлява заплаха за човешкото здраве. Държавите, членки на ЕС във връзка с Дескриптор 8 трябва да следят за наличие на приоритетни вещества и специфични замърсители в морската среда (води, седименти и биота), за които са установени средногодишни стойности и/или максимално допустими концентрации, като стандарт за качество на околната среда на европейско, регионално или национално равнище.

Индикаторите от групата на UPBT достигат максимум до 50% ДСМОС, като найниският процент е 33% за два МРО – н. Емине – Маслен нос и открито море.

Основна причина за непостигане на добро екологично състояние в морските райони за оценка са високото съдържание на живак, трибутил калаени съединения, кадмий и олово във води, както и на живак, броминиранидифенил етери и сумата от диоскини и диоксиноподобни съединения в биота. Видовете биота, в които са установени максималните количества замърсители са: за живак - стронгил (*Neogobius melanostomus*), сафрид (*Trachurus mediterraneus ponticus*), акула (*Squalus acanthias*). Във всички проби биота се наблюдават завишени концентрации на броминиранидифенил етери, като максимални са количествата в калкан (*Psetta maxima maeotica*) и кефал (*Mugil cephalus*). Единствено в акулата освен живак и броминиранидифенил етери са установени и завишени концентрации на диоскини и диоксиноподобни съединения. Индикаторите от групата на non UPBT достигат ДСМОС в два морски района на оценка н. Галата – н. Емине и открито море. В останалите МРО процентът на постигналите добър екологичен статус варира между 91-95%. Основната причина за това са завишените концентрации на кадмий в петте МРО, както и на оловото в района н. Емине-Маслен нос.

Дескриптор 9 Замърсители в риба и други морски храни

Държавите, членки на ЕС във връзка с Дескриптор 9 трябва да следят за евентуално наличие на вещества, за които са установени максимални нива на европейско, регионално или национално равнище в ядливите части на рибата, ракообразните, мекотелите и др. уловени или събрани от природата, предназначени за консумация от човека. Настоящият подход за мониторинг на рибата и останалите морски хранителни продукти, за съответствие с нивата, установени за опазване на общественото здраве е различен от мониторинга на флората и фауната за екологични цели. Съществуващите програми за мониторинг на риба и морски хранителни продукти за общественото здраве като цяло се фокусират по-скоро върху оценката на потребителската експозиция, отколкото върху оценка на екологичното състояние (Доклад „Формулиране на ДСМОС...“, 2013).

Превишаване на праговата стойност за сумата от диоскини и диоксино подобни е установено в пробата от карагъоз (*Alosa immaculata*) уловена в МРО н. Емине – Маслен нос - 6.77 mg/kg при прагова стойност 6.5 mg/kg. В пробата от акула (*Squalus acanthias*) уловена в открито море праговата стойност е завишена двукратно 13.9 mg/kg. В същата

проба концентрацията на полихлорирани бифенили (PCBs) - 864 mg/kg превишава праговата стойност 200 mg/kg четири пъти.

Направено е заключението, че в изследваните проби индикаторите, които не достигат добър екологичен статус са кадмий и сума от диоксини и диоксино подобни. На границата са и концентрациите на живака и полихлорираните бифенили в пробата от акула (*Squalus acanthias*) уловена в открито море. Видовете, в които са установени превишаванията са рапана (*Rapana venosa*), барбуня (*Mullus barbatus ponticus*), карагъз (*Alosa immaculata*) и акула (*Squalus acanthias*). От морските райони на оценка само три постигат Добро състояние: н. Сиврибурун – н. Калиакра, н. Галата – н. Емине и Маслен нос – Резово.

Дескриптор 10 Морски отпадъци

Определение за ДСМОС по Дескриптор 10: Липсват или са пренебрежимо малко морските отпадъци, натрупани по плажните / брегови ивици, плаващи по морската повърхност и отложени по морското дъно, както в близост до крайбрежните „горещи точки“, източници на отпадъци - речни устия, курорти, урбанизирани райони, обществени плажове и морски пристанища, така и в откритите морски води. Липсват случаи на открити заплетени, наранени и / или мъртви морски бозайници, морски птици и видове риби, в резултат от внесени отпадъци в морската околна среда.

Въпреки, че в подобрената програма за мониторинг по Дескриптор 10 (D10) (2016) не са дефинирани конкретни количествени прагови стойности за отделните индикатори, а такива за наблюдение на цялостната тенденция на количествата за 6-годишен период, събраните данни отчитат високи нива на отпадъците по наблюдаваните плажни ивици. Поради това, може да бъде направено първоначално заключение за състоянието за този двугодишен период като недобро.

По-малък брой отпадъци по плажните ивици се регистрира в по-слабо населени райони (липса или малки населени места), гористи райони, плажни ивици, част от защитени зони или обявени за природосъобразен туризъм.

Генерираните отпадъци са основно от местното население и туристите, посещаващи наблюдаваните плажове по време на летния сезон в България (31 май - 30 септември).

По категории отпадъци, на всички плажове преобладават различни полимерни отпадъци, основно такива, свързани с храна и напитки (пластмасови бутилки, чаши, тапи, капачки, прибори, опаковки, торбички, сламки), фасове и филтри от цигари, парчета пластмаса с различни рамери, стиропор, полиуретанова пяна за изолация, въжета, канапи, рибарски мрежи или парчета от тях.

Подкатегория фасове и филтри от цигари (G27) се среща в значителни количества през всички кампании в периода 2015-2017 г.

В близост до мониторираните плажове липсват контейнери за отпадъци, което е основателна причина за големите количества регистрирани отпадъци на бреговата ивица.

На този етап не могат да бъдат определени базисни и прагови стойности за количеството отпадъци по критерий D10C1. Необходими са допълнителни изследвания и разработване на прагови стойности. Предвид, че екологичната цел по критерий D10C1 е поставена за определен период от време (6-годишен), в рамките на настоящата актуализация на член 9 от РДМОС не е направена оценка дали дефиницията за ДСМОС е постигната.

Чрез проведените проучвания през 2015-2016 г. и мониторинговата програма през 2017 г. по критерий D10C1 беше потвърдено, че движещите сили спрямо отпадъците в морската среда са туризъм, урбанизация, пристанища, корабоплаване, търговски и рекреационен риболов. Не са наблюдавани негативни въздействия върху плажовете,

морската повърхност и дъно от акумулиране на отпадъци, изразяващи се в загуба на местообитания, загуба на биологично разнообразие, наранени и/или мъртви морски бозайници и птици, вследствие на оплитане в мрежи, поглъщане на отпадъци и / или тяхното разграждане в бозайници и птици. Това не означава, че липсват такива и в следващите години на изпълнение на мониторинга следва да се насочат усилия към идентифициране на тези заплахи за морската околна среда.

Дескриптор 11 Морски шум

Подводният шум се определя като антропогенен звук, който има потенциал да причини отрицателни въздействия върху морската среда, включително морската биота. Въздействието на подводния шум върху морските организми може да варира от поведенчески нарушения, до загуба на слуха и в най-лошия случай - смъртност. В този контекст Директива 2008/56/ЕО (Рамкова директива за Морска стратегия, РДМС) признава подводния шум като важен натиск върху морската среда, който трябва да бъде оценен с оглед постигане на добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) във връзка с Дескриптор 11. За постигане на ДСМОС, този дескриптор предвижда въвеждането на енергия, включително подводен шум, да бъде на нива, които не влияят неблагоприятно върху популациите на морските животни.

Данни, които се изискват за мониторинг на антропогенните дейности с импулсни източници в честотната ленка 10Hz – 10kHz (Dekeling et al., 2014):

- Географско местоположение (географска ширина/ географска дължина/ лицензионен блок/ район);;
- Продължителност на дейността (начална и крайна дата)
- Ниво на източника или заместител (нивото може да бъде изразено в различни мерни единици, в зависимост от източника) ;
- Дълбочина на източника (метри) – допълнителен;
- Скорост на платформата (за движещи се източници, напр. сеизмични проучвания) – допълнителен.

Определение за ДСМОС по Качествен Дескриптор 11 съгласно чл. 9 от РДМС: Въвеждането на енергия, включително подводен шум, да бъде на нива, които не влияят неблагоприятно върху популациите на морските животни.

Актуализираната оценка на състоянието на морската околна среда по отношение на подводния шум се основава на критерии D11C1 (импулсен звук) и D11C2 (постоянен нискочестотен звук):

Антропогенен импулсен звук във водата (D11C1)

В съответствие с Решение (ЕС) 2017/845 на Комисията относно методите за мониторинг по D11C1, данните за импулсния подводен шум могат да бъдат представени чрез географското местоположение на дейностите, генериращи такъв натиск. Подходът за постигане на това изискване, предложен в Ръководството за мониторинг на подводния шум в европейските морета (Dekeling et al., 2014), е използване на координатна мрежа за събиране и съхраняване на данните в база данни наречена „регистър на шума“. Освен това се събират данни само за дейности, използващи източници на импулсен звук, които са над следните минимални прагове за ниво на шума:

- Експлозии (цивилни и военни дейности) – TNT еквивалентна маса на заряда > 8 g;
- Пневматични пушки (сеизмични проучвания) – $Sl_{zero} - to-peak > 209 \text{ dB re } 1 \mu\text{Pa m}$;
- Ниско/средно честотни сонари (цивилни и военни дейности, включващи използването на активни акустични източници – $176 \text{ dB re } 1 \mu\text{Pa m}$;
- Забивни пилоти (конвенционална техника, използвана в много крайбрежни и офшорни конструкции, като офшорни платформи, пристанищни

разширения и строителни дейности) – не се препоръчва минимален праг, всички събития трябва да бъдат включени в регистъра;

- Други източници - 186 dB re1 $\mu\text{Pa}^2 \text{ m}^2 \text{ s}$;

Обобщените резултати от оценката за българските морски води за периода 2013-2017 г. показват:

Година	2013	2014	2016	2017	Средно 2013- 2017
Брой дни на импулсен блок	139	26	80	2	-
% на площта с източници на импулсен звук	31%	28%	21%	3%	83%

Най-висок дял (в проценти) на единиците площ с импулсна шумова активност и най-голям брой дни с импулсни източници в българските морски води са установени през 2013 г. (31%). Тази активност намалява постепенно през следващите години - 2014 г. (28 %), 2016 (21 %) и 2017 г. (7%).

Актуализираната оценката въз основа на критерий D11C1 предоставя базисна линия за 2013-2017 г. Тя описва настоящото състояние на българските морски води по отношение на въведения антропогенен импулсен шум. Тази оценка не демонстрира оценка на състоянието или тенденции, тъй като прагови стойности за въздействието на този натиск върху популациите на морските животни все още не са определени, няма достатъчно данни и не е извършена оценка през първия цикъл на прилагане на Директива 56/2008/ЕС.

Антропогенен постоянен нискочестотен звук във водата (D11C2)

Обобщените нива на звуково налягане (SPL) за 2016-2017 г. са:

	Медиана (dB re1 μPa)		5ти персентил		95ти персентил		RMS (dB re1 μPa)	
Централна честота	63	125	63	125	63	125	63	125
2016	75.49	80.42	68.38	72.50	90.70	93.12	76.80	81.44
2017	73.60	80.27	66.21	70.63	91.14	96.73	76.20	81.55

Актуализираната оценката въз основа на критерий D11C2 предоставя базисни нива на постоянния нискочестотен шум в българските морски води през 2016-2017 г. Тази оценка не демонстрира оценка на състоянието или тенденции, тъй като прагови стойности за въздействието на този натиск върху популациите на морските животни все още не са определени, няма достатъчно данни и не е извършена оценка през първия цикъл на прилагане на Директива 56/2008/ЕС.

Въз основа на извършената актуализирана оценка са дефинирани екологични цели по дескриптори (съгласно чл. 10 от РДМОС).

Цели за опазване на околната среда на повърхностните водни тела:

Актуализацията на целите за опазване на околната среда на повърхностните води е извършена на база:

- оценки на екологично и химично състояние на актуализираните водните тела, вкл. определяне на показатели с отклонения от СКОС;

- отчитане изпълнението на планираните в първия ПУРБ цели и изключения от постигането им;

- отчитане на извършените промени при актуализация на границите на повърхностните водни тела.

За повърхностните водни тела в добро екологично състояние/добър екологичен потенциал и добро химично състояние са планирани следните цели за опазване на околната среда:

- към 2015г.: „Поддържане и запазване на добро екологично състояние/добър екологичен потенциал“ и „Поддържане и запазване на добро химично състояние“;

- към 2021г. и 2027г.: „Запазване на добро екологично състояние/добър екологичен потенциал“, „Запазване на добро химично състояние“.

За повърхностните водни тела в по-ниско от добро екологично състояние/по-нисък от добър екологичен потенциал са планирани следните цели за опазване на околната среда, в зависимост от обосноваване на изключение:

- към 2015г.: „Предотвратяване влошаването на екологичното състояние/потенциал“, „Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло“.

- към 2021г. и към 2027г. - „Предотвратяване влошаването на екологичното състояние/потенциал“, „Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерено/добро екологично състояние“, „Постигане на умерено/добро състояние по биологични елементи“, „Постигане на умерено/добро състояние по физикохимични елементи“, „Запазване на добро екологично състояние/потенциал“;

За повърхностните водни тела в по-ниско от добро химично състояние са планирани следните цели, в зависимост от обосноваване на изключение:

- към 2015г.: „Постигане на добро химично състояние“, „Предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване наведнъж или на етапи на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на приоритетни и приоритетно опасни вещества“.

- към 2021г. и към 2027г. „Постигане на добро химично състояние“, „Запазване на добро химично състояние“, „Предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване наведнъж или на етапи на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на приоритетни и приоритетно опасни вещества“.

Дунавски район за басейново управление на водите

Общо описание и характеристика на района

Дунавски район за басейново управление обхваща българската територия от международния басейн на река Дунав.

Той включва всички Дунавски притоци, образували своите речни мрежи и течения на територията на България и изливащи води в р. Дунав на българска територия. Само р. Нишава и нейните главни притоци р. Ерма, Габерска и Височица събират води от територията на България, но пресичат държавната граница с Република Сърбия на запад, където заустват в р. Дунав. Дунавските притоци на Северна България събират водите си от северните склонове на Стара планина, която е най-водообилна в най-високите си части: в Западна Стара планина - Чипровска и Берковска планини и в Централната част около в. Ботев (2376 m).

В тази част на Балкана падат най-обилните за района валежи - годишните суми превишават 1000-1200 mm. По-обилните валежи формират и най-високи модули на речния отток, който в тези части на Стара планина превишава 20-25 l/s/km². По-голямата овлажненост на тези части съчетано с планинския релеф, големите надморски височини

и наклони са допринесли до силно развитие на гъстотата на речната мрежа, която достига 1,5-2,5 km/ km² и повече.

Модулите на средногодишния отток на района в поречието на р. Горни Искър – по Северните склонове на Рила превишават 35-40 l/s/km². Гъстотата на речната мрежа достига и превишава 3 km/ km².

В северна посока от билото на Стара планина, следвайки главното понижение на надморската височина на северните склонове, се намалява и водообилността на водосборите и реките. Така вече в подножието на Стара планина приблизително по линията гр. Монтана - Ловеч - Омуртаг годишните валежи спадат до 650-700 mm, а отточният модул - до около 4-5 l/s/km², а гъстотата на речната мрежа пада до 0,5 l/s/km².

Модулът на оттока в придунавската част на равнината е под 0,5 - 1 l/s/km², гъстотата на речната мрежа - под 0,1-0,2 km/ km². В Североизточна България - в поречието на Добруджанските реки вследствие на окаerstenостта на територията речните течения фактически изчезват и остават само сухи долини и корита, в които вода тече само при продължителни интензивни дъждове.

Очертаната закономерност в териториалното изменение на овлажнеността е нарушена за р. Искър на юг от Стара планина. Там посоките на изменение на овлажнеността се променят съобразно понижението на склоновете на долините и Софийската котловина, модулът на оттока достига до 2 l/s/km² и гъстотата на речната мрежа до 0,8 km/ km².

В по-ниските части на Дунавския район максимумът на пролетното пълноводие се измества към март - април вследствие на по-ранното снеготопене, като запазва максималната си процентна стойност, но намалява отточния максимум над 40-50 mm, за р. Русенски Лом под 10 mm.

Пълноводието е най-концентрирано във високопланинските райони - през месеците април-май. В ниските райони то се разпластява във времето, като се увеличава неговата продължителност и намалява високата му част.

Маловодието е през летните и есенни месеци: от юни-юли до октомври-ноември, като минимумът е най-често през август-октомври.

Основните поречия са:

Поречия на реките Ерма и Нишава

Тези две реки се вливат в река Дунав извън границите на България – на сръбска територия.

Река ЕРМА (Трънска река) Река в Сърбия и България, ляв приток на Нишава, която се влива на територията на Сърбия. Извират от Влашка планина (Сърбия). Дължината на р. Ерма е 65 km, в България - 25 km. Водосборна площ на реката на територията на България е 360.5 km². По-големи притоци са реките Ябланица (24.6 km), и Лишковица (15.5 km).

Река НИШАВА (Гинска река) Река в средната част на Западна България и в Сърбия, десен приток на Южна Морава, която се влива на запад от Ниш, Сърбия. Под името Гинска река извира от местността "Голямо мочурище", на около 0.6 km западно от вр. Малък Ком (висок 1959 m), Западна Стара планина. Водосборната площ на реката в България е 330.90 km², а дължината ѝ е 218 km, от които 40 km са в България.

Поречие на р. Огоста

За начало на Огоста е приета Чипровска река (35.1 km), която извира в Чипровско-Берковска планина, Западна Стара планина. Дължина на реката е 144.1 km, с водосборна площ от 3157.1 km². Огоста приема водите на около 40 притока, най-големи от които са Превалска река (дължина 19.3 km), Лопошанска Огоста (17.0 km), Дългоделска Огоста (29.4 km), Берковска река (16.8 km), Бързия (35.3 km), Шугавица (45.6 km), Ботуня (68.7 km), Въртешница (38.2 km), Черна река (12.9 km).

Поречия на реките на запада от р. Огоста

Тук се включват поречията на реките Тимок, Тополовец, Войнишка, Видбол, Арчар, Скомля, Лом, Цибрица и техните притоци.

Поречие на р. Искър

Река Искър е най-старата река на Балканския полуостров и е единствената река, запазила първоначалната си посока след станалите по-късно големи промени на земната повърхност. Искър е най-дългата река в България – 368 km, тече от юг на север и се влива като десен приток на р. Дунав. Има 25 притока. Образува се от реките Бели, Черни и Леви Искър. За начало на р. Искър се приема Черни Искър. Водосборът на р. Искър е 8646 km². Гъстотата на речната мрежа е 1.1 km / km². Най-големият приток на р. Искър е р. Малък Искър с дължина е 85.5 km. Други значими притоци на р. Искър са р. Лесновска (Стари Искър) - 65 km и р. Златна Панега (50 km).

Поречие на р. Вит

За начало на р. Вит е приета р. Бели Вит. Дължината на река Вит е 153 km, а заедно с Бели Вит - 189 km, с площ на водосборната област 3225 km². Средният наклон на реката е 9.6 0 /00. Гъстотата на речната мрежа е твърде малка – 0.5 km / km², което се дължи главно на формата на водосборната област и малката ѝ надморска височина. Броят на притоците е малък – р. Вит има около десет притока с дължина над 10 km, от които най-голям е Каменка с дължина 49.2 km и водосборна област 498.2 km².

Поречие на р. Осъм

Река Осъм се образува от сливането на Черни и Бели Осъм, като за начало е приет Черни Осъм. Той събира водите си от връх Левски и м. Венците. Гъстотата на речната мрежа е едва 0.4 km / km². Дължината на р. Осъм е 278 km (314 km заедно с Черни Осъм - 36 km). Водосборната площ е 2824 km².

Поречие на р. Янтра

Река Янтра води началото си от така наречената Голяма поляна под връх Атово падале. Водите си черпи от шест неголеми извора, които се събират в една глава образуват общ извор) с дебит около 30 l/s. Дължината на р. Янтра е 285.5 km; водосборната ѝ площ е 7 861,9 km², което представлява 1.0% от водосборния басейн на река Дунав. Поради малкия наклон (4.6‰) на течението в Дунавската равнина, Янтра прави големи меандри (коефициент на извитост 3.1 — най-голям за територията на България). Гъстотата на речната мрежа за главната река е 0,7 km / km², а за нейните притоци варира между 0,3 km / km² (р. Елийска) и 1,5 km / km² (р. Острешка). По-значителни притоци са: р. Росица – с дължина 164.3 km и водосборна площ 2261.9 km²; р. Лефеджа – дължина 91.8 km, площ 2458.2 km², р. Джулюница – дължина 85.3 km, площ 864.3 km², и пр.

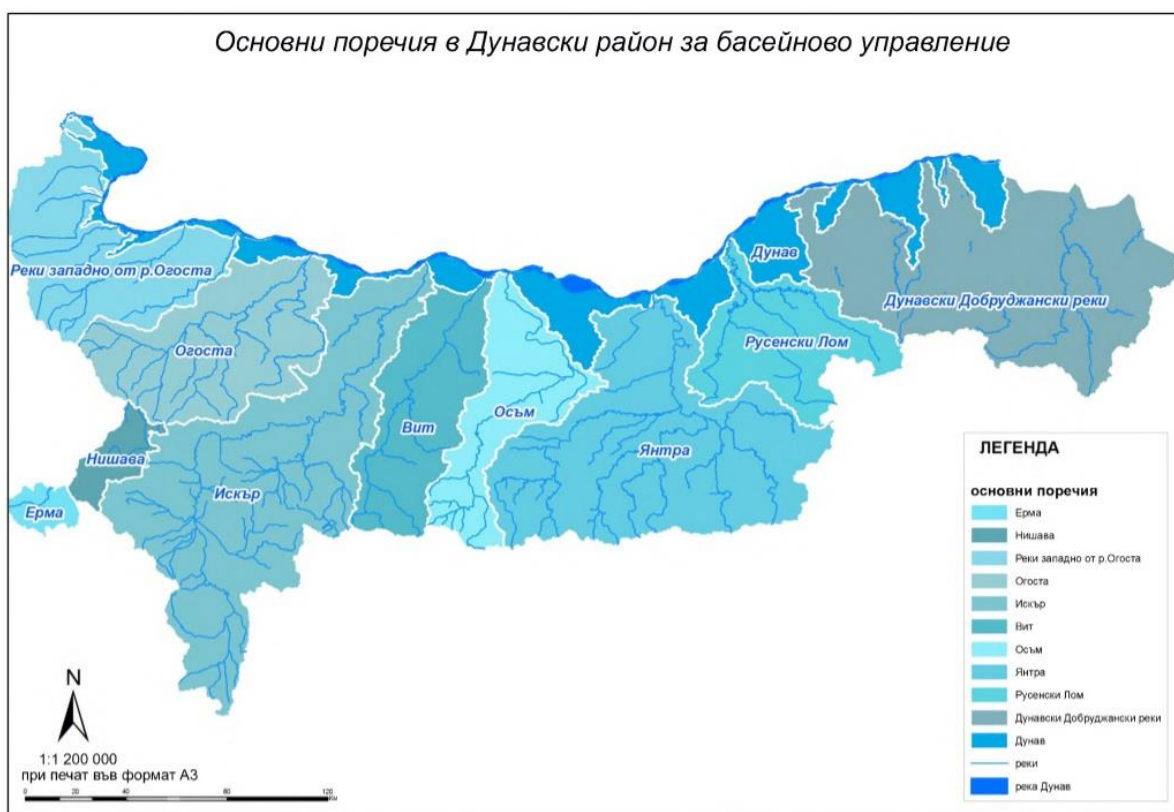
Поречие на р. Русенски Лом

Река Русенски Лом се образува от сливането на Бели и Черни Лом. Дължината ѝ е 50 km. Заедно с дясната съставяща я река Бели Лом дължината на Русенски Лом става

197 km. Водосборната ѝ площ е 2947 km². Двата главни клона – Черни и Бели Лом, имат дължина до сливането си съответно 130.3 и 140.7 km. Поречието на река Русенски Лом има изцяло равнинен характер като средната надморска височина на басейна е 272 m. Поради равнинния релеф (наклонът ѝ е 0.62‰), река Русенски Лом образува множество меандри.

Дунавски добруджански реки

Добруджанските притоци на р. Дунав заемат най-горната североизточна част на България. Противно на другите наши реки, които започват от стръмните склонове на високите планини и постепенно слизат към равнините, добруджанските реки започват от обширните равнини на високите полета и слизат в речните суходолия. Те имат повърхностен отток само в горните си течения, като водата по-надолу по течението поради голямата пропускливост на почвата и малкия наклон постепенно попива и изчезва далеч преди заустването на реките.

Фигура 2.1.3.1-2 Основни поречия в Дунавски район за басейново управление на водите, Източник: ПУРБ 2016-2021, БДДР

Повърхностните водни тела в Дунавски район са типологизирани, както следва:

- Категория „реки“ – 7 типа;
- Категория „езера“ – 8 типа.

Таблица 2.1.3.1–6 Типове повърхностни водни тела в Дунавски район за басейново управление

№	Име на типа	Означение на типа
Категория „Река“		
1	Планински реки в Понтийска провинция	R 2
2	Полупланински реки в Понтийска провинция	R 4
3	Среден и долен Дунав	R 6
4	Големи притоци на р. Дунав	R 7
5	Малки и средни дунавски реки	R 8
6	Добруджански пониращи реки	R 9
7	Карстови извори и други изворни съобщества	R 15
4	Малки и средни черноморски реки	R 11
Категория „Езера“		
1	Алпийски глациални езера	L 1
2	Планински езера	L 2
3	Равнинни и полупланински езера и блата	L 4
4	Крайречни езера и блата	L 5
5	Големи дълбоки язовири	L 11
6	Средни и малко полупланински язовири в екорегия 12	L 12
7	Големи равнинни среднодълбоки язовири	L 14
8	Малки и средни равнинни язовири в екорегия 12	L 16

Оценка на химичното и екологично състояние на повърхностните водни тела

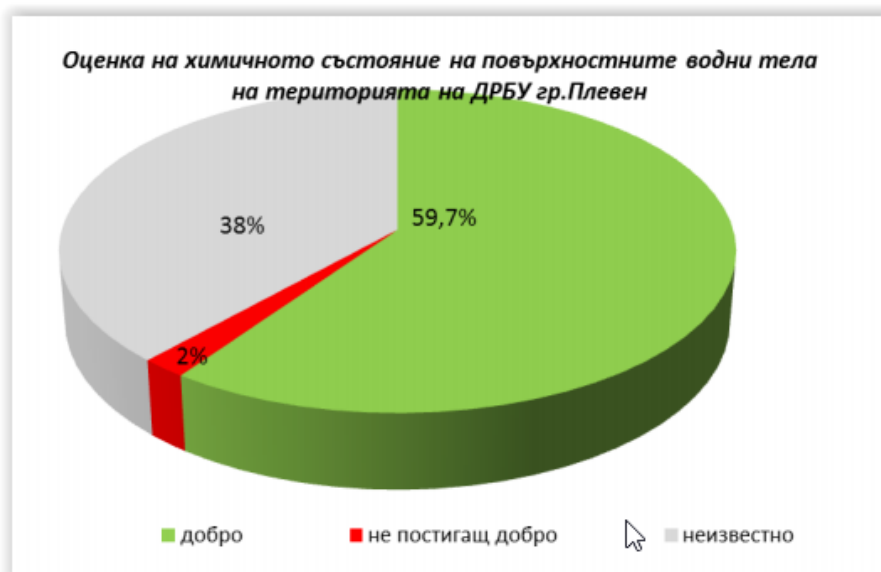
Мрежата за мониторинг обхваща общо 202 пункта – 170 на реки и 32 на язовири. В Програмата за контролен мониторинг са включени 142 пункта, а в тази за оперативен – 60. Оценка е типова специфична, за всеки тип водно тяло, категоризирана в пет основни категории на състоянието - отлично, добро, умерено, лошо и много лошо.

От всички 256 повърхностни водни тела, оценка е направена в 8 от тях, а 51 нови водни тела не са оценени, поради липса на данни от мониторинг. Резултатите сочат, че пунктовете в добро и умерено състояние формират около половината от общия брой пунктове. Най-нисък е дялът на пунктовете в лошо екологично състояние, а 1/5 са с неизвестно екологично състояние (**Фигура 2.1.3.1-1**).

Фигура Error! No text of specified style in document..1-3. Екологично състояние на повърхностните водни тела на територията на БДДР. Източник: ПУРБ (2016-2021) на БДДР

Оценката на химичното състояние не е направена в 38 от пунктовете (Фигура 2.1.3.1-4) и причините са подробно написани в ПУРБ. По-голям дял от проучените пунктове са в добро химично състояние.

Фигура Error! No text of specified style in document..1-4. Химично състояние на повърхностните водни тела на територията на БДДР. Източник: ПУРБ (2016-2021) на БДДР.

Към момента водно тяло Дунав (тип R6- големи реки – Долен Дунав) е предварително определено като силно модифицирано. След анализ на данните от JDS 3 и резултатите от мониторинг, по БЕК макрозообентос, фитобентос, фитопланктон, макрофити и риби общата оценка по БЕК е умерен екологичен потенциал. В българския участък не са констатирани превишени СКОС. Химичното състояние на българо-румънския участък на р. Дунав е отчетено като неизвестно.

За БДДР данните от *Анализа на състоянието на повърхностните водни тела 2018-2019 г.* ключват отчитания на 47 пункта за контролен и 118 пункта за оперативен

мониторинг; 12 пункта, включени в Транснационалната мониторингова мрежа в рамките на Конвенцията за опазване на р. Дунав и на нейни притоци (TNMN) и 114 пункта в програмата за води за питейно-битово водоснабдяване в зоните за защита на води. Данните от посочения доклад и от Междинната оценка на състоянието на повърхностните водни тела по отделни елементи на качеството, сочат 4 пункта с обща екологична оценка отлично състояние/потенциал, 76 пункта с обща екологична оценка отлично състояние/потенциал и 261 пункта с обща екологична оценка отлично състояние/потенциал.

Резултатите от анализа за периода 2016-2017 година за река Дунав показват подобряване на качеството на реката и в този наблюдаван участък, по отношение на основните физикохимични елементи за качество. Измерените стойности отговарят на изискванията за отлично/добро състояние. Стойностите от анализа на специфичните замърсители не показват отклонения от СКОС по изискванията за добро състояние, съгласно Наредба Н-4.

Като точкови източници на замърсяване в Дунавски район са разгледани:

- Неизградени ГПСОВ на населените места, които имат изградена канализация;
- Нереконструирани и неефективни ГПСОВ на населените места с над 2000 ек. ж.;
- Нереконструирани и неефективни промишлени пречиствателни станции, вкл. и от животновъдни ферми;
- Незакрити и/или nereкултивирани общински и нерегламентирани сметища;
- Незакрити и/или nereкултивирани производствени и нерегламентирани сметища;
- Кумулативно въздействие върху повърхностните води от битови и/или промишлени емисии.
- Нереконструирани и неефективни промишлени пречиствателни съоръжения;
- Неспазване на добрите земеделски практики по отношение на съхранение и използване на торове и препарати за растителна защита, вкл. отглеждане на животни;
- Мини/Кариери/Находища на нефт и газ.

Като значими дифузни източници на замърсяване в Дунавски район са разгледани:

- Неизградена или недоизградена канализационна мрежа на населените места с над 2000 ек. ж.;
- Незакрити и/или nereкултивирани общински и нерегламентирани сметища;
- Незакрити и/или nereкултивирани производствени и нерегламентирани сметища;
- Нереконструирани и неефективни промишлени пречиствателни съоръжения;
- Неспазване на добрите земеделски практики, по отношение на съхранение и използване на торове и препарати за растителна защита, вкл. отглеждане на животни;
- Мини/кариери/ находища на нефт и газ;
- Неизградени или неефективни пречиствателни съоръжения за въздух;
- Ерозирани речни брегове;

○ Урбанизирана територия/ Промислена територия/ Земеделска територия/ Горска територия/ Други видове земеползване.

Във връзка с натиска от физични изменения в БДДР са установени следните типове:

- Изграждане или ползване на язовири за питейно-битово водоснабдяване, отглеждане на аквакултури и свързаните с тях дейности, напояване или производство на електрическа енергия;
- Диги;
- Бендове;
- Корекции;
- Баластриери;
- Подпорни стени;
- Използване на повърхностните води за корабоплаване, вкл. изграждане на пристанищна инфраструктура и поддържане на плавателни пътища;
- Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН);
- Водовземане и заустване от и в повърхностни води;
- Водовземане от подзени води за различни цели;

Оценка на натиска от климатични изменения:

В резултат на натиска от засушаване, пройки валежи и повишаване на средногодишната температура, очакваните значими преки въздействия са:

- Намаляване на оттока/нивото;
- Наводнения;
- Промяна на температурния режим.

Влиянието на сектор „Рибарство“ върху повърхностните води не е отчетено като значимо за състоянието им.

Източнобеломорски район за басейново управление на водите

Общо описание и характеристика на района

Източнобеломорски район заема централните части на Южна България и обхваща водосборите на реките Марица, Тунджа, Арда и Бяла река. Те формират началото си на българска територия, след което напускат самостоятелно границите на страната и преминават в Република Гърция и Република Турция. Всичките основни реки в ИБР са част от международния речен басейн на р. Марица, която се влива в Егейско море.

Източнобеломорски район е с площ 35 227 km², която представлява около 32% от територията на страната. На запад граничи със Западнобеломорски район за басейново управление, на север – с Дунавския район за басейново управление, на изток – с Черноморския район за басейново управление, а на юг – с Република Гърция и Република Турция.

Източнобеломорски район включва следните водосборни басейни до държавната граница с Турция и Гърция:

Река Марица е най-дългата река на Балканския полуостров. Тя има водосборна област до устието си 53 000 km², а до държавната граница между България и Гърция — 21 084 km². Марица е и най-пълноводната река в България. Река Марица води началото си от Рила планина, от двете Маричини езера под в. Манчо. До границата тя е дълга 321 km. Марица има към 100 по-значителни притока, които са разположени симетрично спрямо главната река, т.е. броят на левите и десните притоци е почти еднакъв. От тях най-големите с водосборна област над 100 km² са Ракитница — водосборна област 3293 km² и дължина 145 km, Тополница — площ 1790 km² и дължина 155 km, Вьча — площ

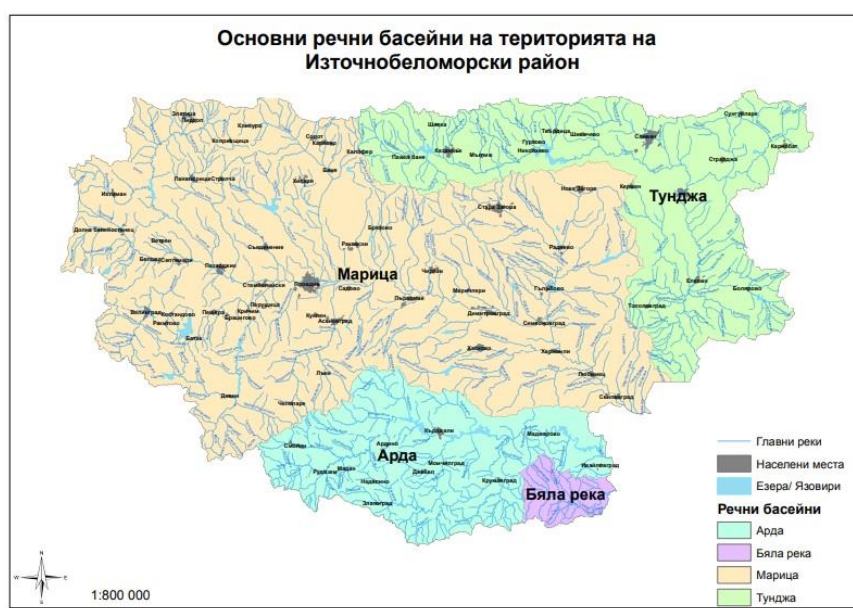
1645 km² и дължина 112 km, Стряма — площ 1395 km² и дължина 110 km, Чепеларска — площ 1010 km² и дължина 86 km.

От останалите притоци 47 са с водосборни области под 100 km², 46 между 100 и 500 km² и само 6 реки с водосборни области между 500 и 1000 km². Притоци на Марица са също и реките Тунджа и Арда, но тъй като те обхващат значителни площи и до границата текат като самостоятелни реки и се вливат в Марица на турска територия, то те се разглеждат като отделни речни басейни. Река Марица със задграничните и притоци събира водите си от почти всички големи български планини – южните склонове на Централна и Източна Стара планина, всички склонове на Средна гора, източните части на Рила, всички северни и източни дялове на Родопите. Най-високите части на тези планини са едни от най-вододайните райони.

Река Тунджа е най-големият приток на р. Марица, който се влива в нея на турска територия. Водосборната ѝ област е 7883 km² със средна надморска височина на цялата водосборна област — 386 m. Заедно с водосборна на река Фишера, площта ѝ е 8 026 km². Тунджа извира от централната част на Стара планина източно от в. Ботев. Дължината ѝ до границата е 350 km. До гр. Ямбол протича право на изток, като оттам прави завой на 90° и приема южна посока, която посока запазва до вливането си в р. Марица. Река Тунджа приема към 50 притока, от които по-значителните са: р. Мочурица — водосборна площ 1278 km², дължина 86 km; р. Синаповска — площ 871 km², дължина 55 km р. Поповска и др.

Река Арда е най-голямата родопска река и един от най-големите притоци на Марица. Площта на водосборната ѝ област до границата възлиза на 5201 km². Тя извира от Ардин връх, тече през дълбока долина до турско-българската граница и се влива в Марица на турска територия при гр. Одрин. Дължината на р. Арда до границата възлиза на 241 km. При кота 62 m н. в. в река Арда се вливат около 25 притока, по-важни от които са: Върбица с площ на водосборната област 1203 km² с една дължина от 98 km, Крумовица – площ 671 km², дълга 58 km и др.

Река Бяла има водосборна област заедно с тази на р. Луда река до държавната граница между България и Гърция 636 km². Река Бяла извира в близост до с. Черничево, общ. Крумовград и тече от запад на изток в южната част на Източните Родопи. При кота 667 m до границата тя е дълга 72,3 km. Дължината на *р. Луда река* от изворите до държавната граница е 17,6 km. Река Бяла има около 13 по-значителни притока, които са разположени симетрично спрямо главната река, т.е. броят на левите и десните притоци е почти еднакъв. От тях най-големите са Кокарджадере, Арпадере, Хамбардере, Юруклерска и Луда река.

Фигура 2.1.3.1-5 Основни поречия в Източнoбeлoмoрски район за басейново управление на водите,Източник ПУРБ 2016-2021, БДИБР

Повърхностните водни тела в Дунавски район са типологизирани, както следва:

- Категория „реки“ – 5 типа;
- Категория „езера“ – 7 типа.

Таблица 2.1.3.1–7 Типове повърхностни водни тела в Източнoбeлoмoрски район за басейново управление

№	Име на типа	Означение на типа	Брой водни тела
Категория „Река“			
1	Планински тип	R 3	118
2	Полупланински тип	R 5	58
3	Големи равнинни реки	R 12	10
4	Малки и средни равнинни егейски реки	R 13	37
5	Субсредиземноморски малки и средни реки	R 14	38
Категория „Езера“			
1	Планински езера в EP7	L 3	4
2	Големи дълбоки язовири	L 11	5
3	Средни и малки полупланински язовири в EP7	L 13	13
4	Големи равнинни плитки до средно дълбоки язовири	L 15	6
5	Малки и средни равнинни язовири в EP 7	L 17	22

Оценка на химичното и екологично състояние на повърхностните водни тела

При оценката на химичното състояние на повърхностните водни тела са използвани данни от проведен мониторинг през 2020-2021 г. на приоритетни вещества в 274 водни тела на територията на ИБР, като за 16 е определено лошо състояние, а за 255

добро химично състояние. От водните тела 55 са определени в добро химично състояние с ниска степен на достоверност, поради намалената честота на пробовземане на приоритетни вещества.

През 2020 г. 40 повърхностни водни тела са в неизвестно химично състояние, тъй като не е извършен мониторинг на приоритетни вещества, поради липсата на идентифициран натиск.

Таблица Error! No text of specified style in document..1-8 Брой повърхностни водни тела по химично състояние през 2020 г., изт. Доклад за състоянието на повърхностните води за 2020 г.

	ВТ	Арда	Тунджа	Бяла	Марица
Химично състояние	Добро	33	53	1	168
	Лошо	2	1	0	13
	Неизвестно	8	9	1	22
	общо ВТ	43	63	2	203

Резултатите от Доклада за състоянието на повърхностните води за 2020 г. показват: добро химично състояние в 82 % от проучените пунктове, лошо в 5% и неизвестно за 13%. Екологичното състояние е отчетено като добро за 116 водни тела, умерено – за 143 и лошо и много лошо състояние – за 51 водни тела. Сравнено с предходната година се наблюдава подобрение на екологичното състояние.

По отношение на екологичното състояние, анализът на резултатите показва, че през 2020 г. водните тела в добро екологично състояние/потенциал са 116, в умерено – 143 и в лошо и много лошо състояние 51 водни тела. В неизвестно състояние е едно водно тяло, поради невъзможност за провеждане на мониторинг. При сравняване на резултатите с тези през 2019 г. не се наблюдава подобряване на екологичното състояние/потенциал (през 2019 г. 110 водни тела са в добро екологично състояние, 152 в умерено, 48 водни тела в лошо и много лошо екологично състояние/ потенциал и едно водно тяло е в неизвестно състояние). Основните физико-химични показатели, по които се наблюдават отклонения са свързани с органично замърсяване - ортофосфати, общ фосфор, амониев азот, нитритен азот, нитратен азот, общ азот и БПК, причина за които са непречистени отпадъчни води от населени места, заустване на промишлени отпадъчни води и интензивна селскостопанска дейност.

Таблица Error! No text of specified style in document..1-9 Брой повърхностни водни тела по екологично състояние през 2020 г., изт. Доклад за състоянието на повърхностните води за 2020 г.

	Общо ВТ	Марица	Тунджа	Арда	Бяла	ИБР
Екологично състояние/ потенциал	Отлично	4	0	0	0	4
	Добро	71	14	25	2	112
	Умерено	87	39	17	0	143
	Лошо	27	9	1	0	37
	Много лошо	13	1	0	0	14
	Неизвестно	1	0	0	0	1
	ВТ	203	63	43	2	311

В отлично екологично състояние/потенциал са едва 1% от повърхностните водни тела, в добро – 36%, в умерено – 46%, в лошо – 12%, в много лошо – 5% и няма водни тела в неизвестно състояние. Основните източници на замърсяване са непречистени битово-фекални отпадъчни води от населените места, производствени предприятия, в т.ч. закрити рудници,

Като точкови източници на замърсяване в Източнореломорски район са разгледани:

- Неизградени ГПСОВ на населените места, които имат изградена канализация;
- Нереконструирани и неефективни ГПСОВ на населените места с над 2000 еквивалент жители;
- Нереконструирани и неефективни промишлени пречиствателни станции, вкл и от животновъдни ферми;
- Незакрити и/или некултивирани общински и нерегламентирани сметища;
- Кумулативно въздействие върху повърхностните води от битови и/или промишлени емитери.

Точковите източници оказват натиск върху водните тела, свързан със: заустване на непречистени или частично пречистени битови отпадъчни води от населени места; заустване на частично пречистени промишлени отпадъчни води; заустване на непречистени или недостатъчно пречистени промишлени отпадъчни води зауствани в канализационните мрежи и системи; заустване на недостатъчно пречистени отпадъчни води от животновъдни ферми; Заустване на отпадъчни води от стари общински сметища, които не отговарят на екологичните изисквания и нерегламентирани сметища.

Като дифузни източници на замърсяване в Източнореломорски район са разгледани:

- Неизградена или недоизградена канализационна мрежа на населените места с над 2000 еквивалент жители;
- Незакрити и/или некултивирани общински и нерегламентирани сметища;
- Незакрити и/или некултивирани производствени и нерегламентирани сметища;

- Нереконструирани и неефективни промишлени пречиствателни съоръжения; Неспазване на добрите земеделски практики, по отношение на съхранение и използване на торове и препарати за растителна защита, вкл. отглеждане на животни
- Мини/Кариери/Находища на нефт и газ;
- Неизградени или неефективни пречиствателни съоръжения за въздух;
- Ерозирали речни брегове;
- Урбанизирана територия/Промислена територия/Земеделска територия/Горска територия/Други видове земеползване.

Дифузните източници оказват натиск върху водните тела, свързан с: населени места с над 2000 е.ж. без изградена или частично изградени канализационна мрежа/система; площадки на стари общински сметища, които не отговарят на екологичните изисквания и нерегламентирани сметища; площадки на стари производствени сметища, които не отговарят на екологичните изисквания и нерегламентирани сметища; промишлени лагуни; земеделие - Площадки за съхранение на торове, торене на земеделски площи, използване на препарати за растителна защита, складове за препарати за растителна защита, вкл. използвана земеделска площ и обработваема земя във водосборната площ на повърхностното водно тяло; животновъдство – брой и гъстота на отглежданите животни във водосборната площ на повърхностното водно тяло; добив на подземни богатства; атмосферни отлагания на замърсители; водоплощна ерозия; преглед на ползването на земята във водосборната площ на водното тяло.

Хидроморфологичен натиск се оказва от:

Изграждане или Ползване на язовири за питейно-битово водоснабдяване, отглеждане на аквакултури и свързаните с тях дейности, напояване или производство на електрическа енергия;

Диги;

Бентове;

Корекции;

Баластриери;

Подпорни стени;

Използване на повърхностните води за корабоплаване, вкл. изграждане на пристанищна инфраструктура и поддържане на плавателните пътища;

Район със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН); Водовземане и заустване в повърхностни води.Източници на въздействие върху водните тела, свързани с климатичните изменения, са:

Засушаване – което води до намаляване на оттока/нивото;

Поройни валежи – което води до наводнения;

Повишаване на средната температура – което води до промяна в температурния режим.

Западнобеломорски район за басейново управление на водите

Общо описание и характеристика на района

Западнобеломорски район (ЗБР) с център гр. Благоевград е един от четирите района за басейново управление на водите, определени на основание чл.152 от Закона за водите.

На изток ЗБР граничи с Източнбеломорски район, на север – с Дунавски район, на юг и запад границите съвпадат съответно с държавните граници на Република България с Република Гърция, Република Сърбия и Република Македония.

Западнобеломорски район обхваща водосборните области на реките Струма, Места и Доспат, които са трансгранични. Реките Струма (извират от планина Витоша – 2246 m н.в.) и Места (извират от Рила планина - 2240 m н.в.) пресичат държавната граница и се вливат в Егейско море на територията на Република Гърция. Река Доспат (извират от Западните Родопи - 1643 m н.в) пресича държавната граница и устието ѝ е на територията на Република Гърция.

Басейн на река Струма

Река Струма извира на 2246 m надморска височина, на 250 m южно от вр.Черни връх (2290 m) във Витоша. Дължината ѝ е 415,2 km, от които на българска територия — 290 km, която ѝ отрежда шесто място сред реките на Република България след Дунав, Искър, Тунджа, Марица и Осъм. Реката протича през няколко котловини и няколко пролома. Площта на водосборния басейн на р. Струма възлиза на 17300 km² и обхваща части от четири балкански държави — Република България, Република Гърция, Република Северна Македония и Република Сърбия. Най-голям е делът на Република България, възлизащ на 10797 km², което представлява 9,73% от територията на страната. С тази си площ водосборният басейн на р.Струма е вторият по големина в Република България след този на р.Марица. Той обхваща цялата област Кюстендил, западната част на област Благоевград, около 80% от област Перник и много малка част от област София. В него попадат 21 общини, от които 18 изцяло и 3 частично. Река Струма има сравнително еднакво развита мрежа от леви и десни притоци. От 24-те реки с дължина над 20 km, които се вливат в р.Струма 12 са левите притоци и също толкова десните. В нея се вливат общо 90 притока с дължина над 5 km, които се разпределят по следния начин:

- Реки над 20 km — 24 броя, в т.ч. река Струмешница — 114 km (най-голям приток);
- Реки между 10 и 20 km — 18 броя;
- Реки между 5 и 10 km — 48 броя.

Формата на водосборната област е силно продълговата като средната ѝ дължина е около 250 km, а средната ѝ ширина е около 40 km, с ясно изразен планински характер, което определя и големия наклон на притоците ѝ. Средната надморска височина на водосборния басейн е 900 m. Тя е единствената река в Република България, за която не можем да говорим за горно, средно и долно течение в неговия буквален смисъл, защото средната надморска височина на водосбора на средното течение е по-висока от тази на горното. Средната надморска височина на водосбора при гр. Перник е 1018 m, при с. Ръждавица– 884 m, при с. Невестино- 856 m, при гр. Бобошево - 974 m, при с. Крупник -

973 m и при границата - 898 m. На територията на водосбора на р. Струма са инсталирани и функционират в момента 33 хидрометрични станции, от които 5 по главната река, а останалите са по притоците ѝ. Те са част от Националната хидрометрична мрежа.

Басейн на река Места

Река Места се образува от сливането на реките Черна Места (лява съставляща) и Бела Места (дясна съставляща), на 941 m надморска височина, на 2,5 km североизточно от град Якоруда. Дължината на реката е 273 km, от които на българска територия 126 km, която ѝ отрежда 20-то място сред българските реки. След изграждането на големия язовир Тисавросна на гръцка територия, дължината на реката се намалява на 246 km. Влива се под името Нестос, чрез делта в Егейско море на територията на Република Гърция. Реката отводнява югоизточните склонове на Рила, източните склонове на планините Пирин и Славянка, западните и югозападните склонове на Западните Родопи. За условно начало е приет изворът на десния ѝ приток р. Бела Места на 2240 m надморска височина. Намира се над езерото Грънчар в Източна Рила. Водите от извора и тези, изтичащи от езерото Грънчар се сливат в река Грънчарница, която преди да се влее в р. Бела Места приема няколко притока.

Река Черна Места води началото си от 2620 m надморска височина и извира от Източна Рила под имената Раждавица и Софаница (Софандере). Преди сливането си реките Бела Места и Черна Места текат през дълбоки речни долини със стръмни брегове, като наклонът им постепенно намалява до 30% при град Якоруда. След сливането на притоците Черна Места и Бела Места, река Места има по-полегати брегове. Водосборният басейн на реката попада изцяло в Екорегия №7 "Източни Балкани". Реката протича в югозападната част на Република България в район, признат като най-силната вододайна зона на страната. Река Места с нейния водосбор от 2767 km² заема 20% от площта и 32,6% от оттока на този район. Спрямо общите показатели за Република България водосборният басейн на р. Места покрива 2,49% от площта и формира 6,5% от общия воден отток на страната. Данните показват, че тази зона е един от богатите на водни ресурси райони на Република България. Водосборният басейн на реката е с най-голяма средна надморска височина измежду реките в Република България. Средната ѝ надморска височина в българската част е 1318 m. Притоците на река Места водят началото си от най-високите български планини — Рила, Пирин и Западните Родопи. Тя има около 30 по-големи и около 20 по-малки притока, най-големият от които е река Доспат, която се влива в река Места на гръцка територия.

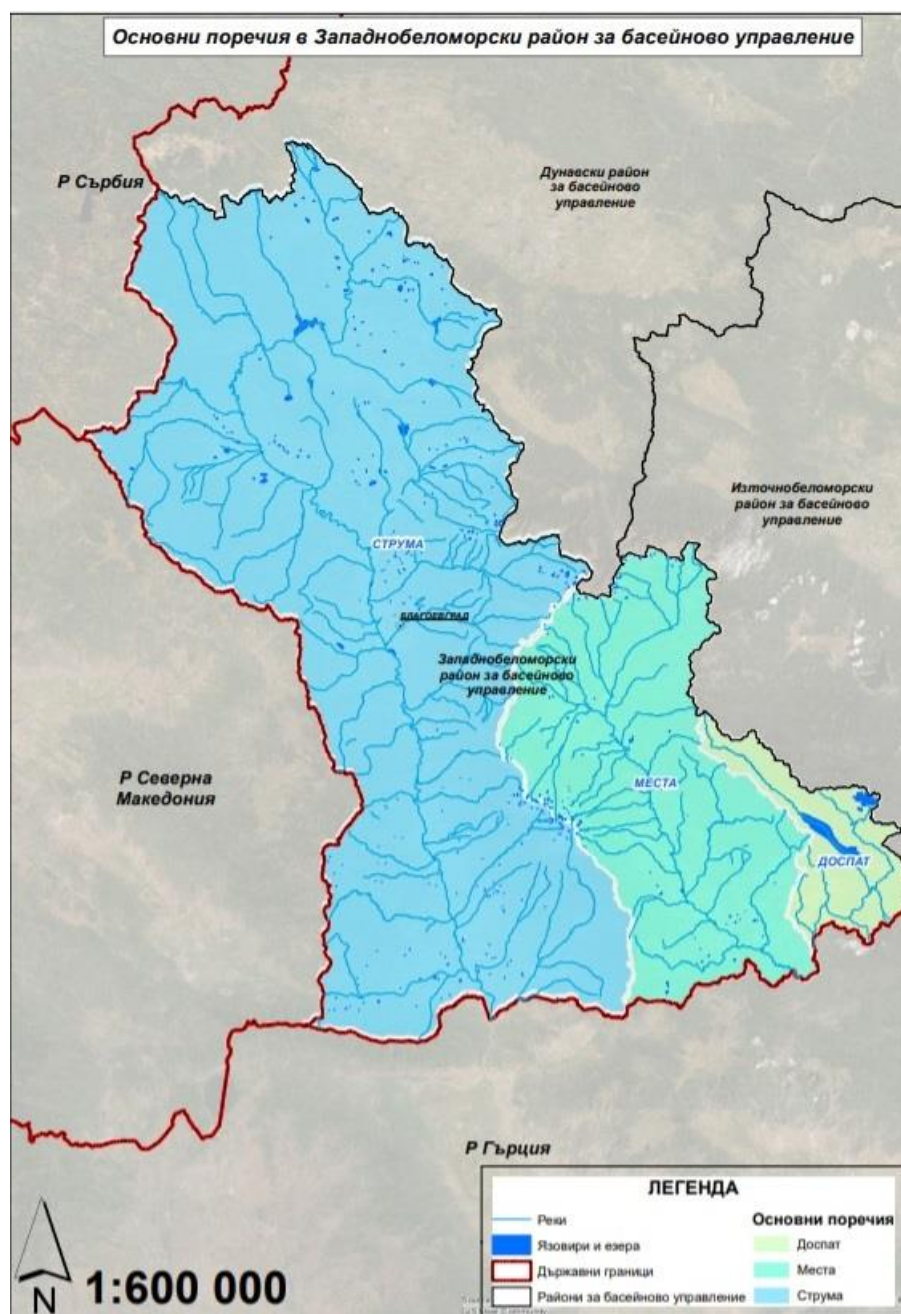
Басейн на река Доспат

Река Доспат е ляв приток на река Места. Дължината ѝ е 110 km, от които на българска територия — 96,2 km, която ѝ отрежда 29-то място сред реките на Република България.

Река Доспат извира на 1610 m н.в., на около 800 m югозападно от връх Шипоко (Гюлтепе, 1643 m) във Велийшко-Виденишки дял на Западните Родопи. Първите 6-7 km протича в южна посока, след което завива на югоизток, като долината ѝ е дълбока, праволинейна и добре залесена. Дължината на реката до границата е 96,2 km. В горното си течение реката меандрира през Доспатската котловина с височина (1150-1200 m), част от която е залята от водите на язовир Доспат. На 1,6 km източно от село Туховища, община Сатовча реката напуска границата и изцяло навлиза в гръцка територия като

долината до устието ѝ запазва проломния си характер. До 1997 г. се е вливала отляво в река Места, на 366 m н.в., на 700 m, югозападно от гръцкото село Борово (Потами), но сега при високи води на изградения на река Места язовир Тисаврос се влива в него северно от селото.

Площта на водосборния басейн на река Доспат на българска територия е 633,5 km², което представлява 22,89% от водосборния басейн на река Места, само на българска територия. На югозапад и запад водосборният басейн на Доспат граничи с водосборните басейни на реките Бистрица, Канина и Златарица, леви притоци на р.Места и с още няколко по-малки нейни притоци. На север — с водосборния басейн на Чепинска река, десен приток на Марица. На североизток и изток — с водосборния басейн на река Въча, десен приток на р. Марица. Най-големият ляв приток на река Доспат е река Сърнена (Караджа дере), течаща през Виденишкия рид с дължина 39,2 km, площ на водосборната област 181,1 km². Устието ѝ е при с. Барутин на разстояние 24,9 km от държавната граница. Други по-големи нейни притоци са Беладеново дере, Черешковица (ляв приток на река Сърнена), Владово дере, Гърчаво дере, Осинска, Барутинска река (ляв приток на река Осинска) и Жижовска.

Фигура 2.1.3.1-6 Основни поречия в Западнобеломорски район за басейново управление на водите, Източник: проект на ПУРБ 2022-2027, БДЗБР

Повърхностните водни тела в Западнобеломорски район са типологизирани, както следва:

- Категория „реки“ – 6 типа;
- Категория „езера“ – 5 типа.

Таблица 2.1.3.1–10 Типове повърхностни водни тела в Западнобеломорски район за басейново управление

№	Име на типа	Означение на типа
	Категория „Река“	

№	Име на типа	Означение на типа
1	Алпийски реки	R 1
2	Планински	R 3
3	Полупланински	R 5
4	Малки и средни равнинни	R 13
5	Субсредиземноморски реки (пресъхващи)	R 14
6	Карстови извори	R 15
Категория „Езера“		
1	Алпийски езера	L 1
2	Планински езера	L 3
3	Равнинни и полупланински естествени езера и блата	L 4
4	Големи дълбоки язовири	L 11
5	Средни и малки полупланински язовири	L 13

Оценка на химичното и екологично състояние на повърхностните водни тела

Съгласно Бюлетина за състоянието на повърхностните и подземните водни тела в Западнореломорски район за басейново управление през 2019 г. оценката на повърхностните тела категория „река“ по речни басейни показва:

За басейна на р. Струма оценката на повърхностните водни тела, категория „река“ показва: по екологичното състояние/потенциал 24 водни тела са в отлично състояние, 36 в добро, 26 в умерено, 6 в лошо и 6 в много лошо, като за 8 тела през 2019 г. не е провеждан мониторинг. Процентното разпределение е следното: в отлично състояние са 23% от водните тела, в добро – 34%, в умерено – 24%, в лошо и много лошо – по 6% и не е провеждан мониторинг за 7% от водните тела през 2019 г. Оценката на химичното състояние показва добро състояние за 61 водни тела, непостигащи добро състояние са 3 водни тела, а за 42 няма данни от мониторинг през 2019 г. Процентното разпределение по химично състояние е: 57% в добро състояние, 3% непостигащи добро и за 40% липсват данни.

За категория „езеро“ по екологично състояние/потенциал 3 водни тела са в отлично състояние, 6 в добро и 1 в умерено, няма водни тела от тази категория в лошо и много лошо състояние, а липсват данни за 2 водни тела. Процентно – 25% са в отлично състояние, 50% в добро, 8% в умерено и за 17% няма данни. По химично състояние 5 водни тела са в добро, а 1 в непостигащо добро състояние, като липсват данни за 6 водни тела, съответно 42% са в добро, 8 – в непостигащи добро и за 50% няма данни.

За басейна на р. Места за повърхностните води категория „река“ екологичното състояние/потенциал е: отлично за 14 водни тела, добро за 10, умерено за 16, лошо за 1 и много лошо за 1, като за 12 водни тела няма данни от 2019 г. Процентното разпределение за екологично състояние/потенциал за 2019 г. е: 26% в отлично състояние, 18% в добро, 30% в умерено, и по 2% в лошо и много лошо, като за 22% от водните тела няма данни за 2019 г. По химично състояние 24 водни тела са в добро химично състояние, 0-непостигащи добро, а за 30 няма данни – процентите са както следва: 44% в добро химично състояние и за 56% няма данни.

В басейна на река Места попада 1 повърхностно водно тяло от категория „езеро” - Група езера "Източен Пирин" (езеро Безбог, Кременски езера) с уникален код BG4ME700L1009. Водното тяло е оценено в добро екологично състояние през 2019 г. Няма данни от проведен мониторинг на приоритетни вещества през 2019г.

За басейна на р. Доспат състоянието на повърхностните водни тела категория „река“ показва, че няма водни тела в отлично екологично състояние/потенциал за 2019 г., 3 водни тела са в добро, 3 в умерено, няма такива в лошо, 1 е в много лошо състояние, и за 1 водно тяло няма данни за 2019 г. процентно екологичното състояние/потенциал е: 38% в добро състояние, 38% в умерено, 12% в много лошо и за 12% няма данни за годината. По химично състояние в добро състояние са 5 тела, няма такива непостигащи добро състояние, за 3 тела няма данни – съответно 63% от водните тела са в добро химично състояние и за останалите няма данни.

В басейна на река Доспат попадат 2 повърхностни водни тела от категория „езеро” - язовир Широка поляна с уникален код BG4DO600L119 и язовир Доспат с уникален код BG4DO900L117. И двете водни тела са в умерен екологичен потенциал през 2019 г., с отклонения по основни физикохимични параметри и поради установени превишения на СКОС за специфичен замърсител (цинк в язовир Доспат). За язовири Широка поляна и Доспат няма данни от проведен мониторинг на приоритетни вещества през 2019г.

Най-честите причини за влошено екологично състояние на повърхностните водни тела в ЗБР са следните:

- превишенията на нормите за добро екологично състояние по показателите, свързани с кислороден режим – разтворен кислород, наситеност с кислород, БПК₅ – свързани с органично замърсяване от непречистени битови и промишлени отпадъчни води;
- превишения на нормите за добро екологично състояние по отношение на биогенни вещества – амониев азот, нитратен азот, нитритен азот, общ азот ортофосфати и общ фосфор - свързани с биогенно замърсяване от непречистени битови отпадъчни води и дифузно замърсяване от селскостопански дейности – земеделие и животновъдство;
- установени превишения на СКОС за следните специфични замърсители – мед, цинк, цианиди, по-рядко желязо и манган – свързани с нерегламентирани зауствания на непречистени битови и промишлени отпадъчни води;
- влошени стойности на индикативните БЕК.

Източници на натоварване:

Като точкови източници на замърсяване в Западнобеломорски район са идентифицирани:

- Зауствания на битови отпадъчни води от:
 - Градски пречиствателни станции за отпадъчни води (ГПСОВ) на населени места (агломерации) с над и под 2000 еквивалент жители (е.ж.).
 - Градски канализационни мрежи (ГКМ) на населени места (агломерации) с над и под 2000 е.ж.
 - Локални пречиствателни станции за битови отпадъчни води (ЛПСОВ). Зауствания на промишлени отпадъчни води с:

- Разрешително по Закона за водите (ЗВ).
- Комплексно разрешително (КР), съгласно Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Като дифузни източници на замърсяване на повърхностните води в Западнобеломорски район са определени и разгледани :

- Депата за отпадъци;
- Населени места под и над 2000 е.ж. без изградена или частично изградени канализационна мрежа във водосборната площ на поречията;
- Земеделие и съпътстващите го дейности във водосборната площ на повърхностното водно тяло/поречие/ЗБР;
- Използвана земеделска площ (ИЗП) – категории:
 - Дял на ИЗП, върху която са приложени торове;
 - Дял на ИЗП, върху която са внасяни препарати за растителна защита;
 - Складове за препарати за растителна защита;
- Животновъдство – брой и гъстота на отглежданите животни, вкл. и товар азот и фосфор във водосбора на повърхностното водно/поречие/ЗБР;
- Добив на подземни богатства във водосборната площ на повърхностното водно тяло/поречие/ЗБР;
- Ерозия и типове почва - преглед на степента податливостта на ерозия и типовете почви във водосбора на повърхностното водно тяло/поречие/ЗБР;
- Преглед на ползването на земята във водосборната площ на повърхностното водно тяло/поречие/ЗБР;
- Риборазвъждане – зарибяване на язовири, отглеждане на аквакултури;
- Туризм и рекреация;
- Замърсявания от минали дейности;
- Атмосферни отлагания - атмосферни замърсители, постъпващи във водосбора на повърхностното водно тяло/поречие/ЗБР;
- Транспорт - замърсители от автомобилния транспорт (магистрали и първокласни пътища).

По данни от ПУРБ 2016-2021 г., на територията на ЗБР попадат 18 язовири с определено предназначение в рибностопанско отношение – 7 бр. от тях за предназначени за любителски риболов, а останалите 11 бр. са определени за аквакултури. При тези за любителски риболов, във водния обект се поддържа естествено състояние на екосистемата поради липса на антропогенен натиск. При аквакултурите натискът е свързан с промяна на концентрацията на вещества, допринасящи за еутрофикацията –основно нитрати и фосфати, както и вещества с неблагоприятно въздействие върху кислородния баланс и които могат да се измерват с ХПК и БПК₅. Основните дейности, оказващи хидроморфологичен натиск върху водните тела в Западнобеломорски район за басейново управление са:

- водовземане (включително свързаното с него изграждане на съоръжения);

- морфологични изменения, в т.ч. изграждане на съоръжения за защита от наводнения (диги, корекции);
- дейности по изземване на наносни отложения;
- регулиране на оттока (прехвърляне на води, ретензионни обеми и др.);
- производство на електроенергия чрез водно-електрическа централа (МВЕЦ).

Натиск от климатични изменения:

В резултат от натиска от изменение на климатични фактори се наблюдава: повишение на температурите, намаляване на валежите, промени в разпределението на валежите, топене на ледени масиви, повишаване на морското равнище.

Очакваните преки въздействия от изменение на климата върху водите са: намален отток в реките, понижени водни нива в язовирите, понижени нива на повпочвените води, сезонни промени в отток, промени в периода на снеготопене, увеличаване на заплахите от наводнения.

В комбинация с природни и социални фактори като: понижена способност за регенерация на почвата, свързана с обезлесяване и урбанизация, повишена потребност от вода за селскостопански, производствени и битови нужди, влошаване състоянието на съществуващата инфраструктура (язовири, водоснабдителна и канализационни системи), очакваните преки косвени въздействия са:

- недостиг на вода за селскостопански производствени и битови нужди;
- въздействие върху производствената инфраструктура;
- въздействие върху градските услуги.

Динамиката във времето на очакваните климатични промени и тяхното сезонно разпределение показва сигнали както за вероятни наводнения, така и засушавания през различните бъдещи времеви периоди.

Обобщение за състоянието на повърхностните води и връзка със сектор „Рибарство“

Екологичното състояние зависи от антропогенното натоварване. В близост до големите градове то е от много лошо до умерено. Отдалечавайки се от тях екологичното състояние на водните тела е от умерено до добро (на места отлично). Тенденцията във времето е състоянието да се запазва или подобрява.

Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ) за периода 2016-2021 г. показват, че близо една трета от всички повърхностни водни обекти (297 от общо 955 - 31%) отговарят на набелязаната цел "добър екологичен статус на водните тела". Въпреки това съществуват значителни разлики, вариращи между 41% в Дунавски речен басейн и едва 5% в Черноморски район. На национално равнище 34% от повърхностните водни тела имат добро химично състояние. Във водата на Варненския залив фитопланктонът, макрозообентосът и зоопланктонът са в лошо състояние. Замърсени са водите и на почти всички наши големи реки. Степента на замърсеност на отделните поречия е различна и зависи от броя на замърсителите, количеството и качеството на отпадъчните води (органични и неорганични, токсични и безвредни) и обема на речния отток. Във всички Басейнови дирекции най-често срещаните причини за невъзможност за постигане на добър статус са повишените концентрации на азот и фосфор, както и високите нива на еутрофикация на водите. Изхвърлянето на необработени или недостатъчно обработени

битови отпадъчни води, изхвърлянето на недостатъчно обработени промишлени отпадъчни води, както и селскостопанските дейности са често срещани причини за замърсяването на повърхностните водни тела. Главни източници на замърсяването са отпадъчните промишлени води от целулозната, дрождовата, химическата, рудообогатителната, консервната, месната и текстилната промишленост, нефтопреработвателната, индустриалните предприятия (целулоза и хартия, химикали, консервиране), отпадъчни води от населените места и животновъдните ферми.

Едно от влиянията, които аквакултурите оказват върху околната среда се изразява в органично натоварване на повърхностните води чрез въвеждане на органична материя. Според българското законодателство, допустимите концентрации на общ азот във водата, отделени след производството на аквакултури, не трябва да надхвърля 10 mg.l^{-1} , а на фосфор 5 mg.l^{-1} (Наредба № 6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти). С най-малък риск от негативно въздействие са аквакултурите, отглеждани по екстензивен и полуинтензивен метод в малки и средни язовири, в землени басейнови стопанства, където вследствие на прилагане на поликултурното отглеждане на риба се усвоява цялата хранителна база на водоема, а макрофитната растителност спомага за извличане на значителна част от биогенните елементи от водата, идващи от аквакултурата. От друга страна относително ниската или даже липсваща проточност на водата в басейните и язовирите ги превръща в утайтели и спомага по този начин за пречистване на водата.

Във връзка с контрола върху влиянието на садковата аквакултура върху екологичното състояние/потенциал на водните тела е разработена успешно и се прилага на национално ниво методика за определяне на максимално допустимото количество риба, което може да се отглежда в садки за всеки отделен язовир, базирана на спецификите на водите, вида на отглежданата риба, начина и вида на използвания фураж, водосбора, времето на престой на водата в язовира и др. Към настоящия момент се изпълнява обществена поръчка с предмет: „Определяне на екологичния капацитет на комплексните и значими язовири от Приложение 1 на Закона за водите (с изключение на тези за питейно-битово водоснабдяване) за осъществяване на сладководно рибовъдство, съгласно методиката, разработена по проект FISHFARMING“, възложена от МОСВ. Въвеждането на производствен лимит за садковите стопанства има за основна цел запазване/постигане на добър екологичен потенциал на водните тела и устойчиво развитие на садковата аквакултура в тях.

Доколкото не са регистрирани необичайни климатични събития, водещи до значителна и трайна промяна на качествата на водите в традиционните зони на риболов и морски аквакултури, то не може да се очаква и изразено влияние на тези фактори върху текущите дейности, свързани с риболова и морското дело. ПМДРА 2021-2027 г. предвижда инвестиции в човешкия капитал, свързани с разпространение на научни знания сред операторите в риболова за по-добро разбиране на ефектите от изменението на климата върху управлението на риболова (напр. по отношение на въздействието на миграцията на рибните запаси и инвазивните видове).

2.1.3.2. Състояние на подземните води

Факторите, които определят условията за формиране, динамиката и режима на подземните води са физико-географски: релеф, климат, хидрология и хидрография и геоложки: геоложки строеж, литоложки състав на скалите и тектонски структури.

Подземните води представляват около 1/3 от водните ресурси в страната. По произход, физико-химични свойства и цели, за които се използват, подземните води в България се делят на три основни вида – пресни, минерални и високоминерализирани.

В зависимост от средата, в която се формират, подземните води могат да се класифицират като грунтови и артезиански (напорни). Към артезианските води се отнасят и минералните води, които твърде често са обект на отделни проучвания. Като отделна категория се разглеждат и карстовите води, които по начин на залягане могат да бъдат както грунтови, така и артезиански. Поради специфичните условия за формирането им, подземна циркулация и хидрохимични характеристики се обособяват като отделна категория.

Съгласно ПУРБ 2016 – 2021 г. на районите за басейново управление в България са обособени 169 подземни водни тела. От тях 50 на брой са в Дунавския район, 40 – в Черноморския район, 41 – в Източнороморския район и 38 подземни водни тела в Западнороморския район.

На територията на страната се осъществява мониторинг на подземните води, чрез изградените: пунктове за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води, пунктове за мониторинг на зони за защита на водите, както и пунктове за мониторинг на количественото състояние на подземните води – измерване на водно ниво в кладенци и на дебита на извори.

През периода 2000-2019 г. се наблюдава постепенно подобряване на качеството на подземните води за по-голяма част от показателите. Процентът на пунктове, в които средногодишните стойности надвишават стандартите за качество (СК) на подземните води, показва тенденции на намаляване за всички показатели, с изключение на нитратите. За показателите манган, общо желязо, амониеви йони, нитритни йони, перманганатна окисляемост и фосфати се наблюдават по-значителни тенденции към понижаване на процента пунктове с превишения на СК. При сулфатите и електропроводимостта – тенденцията на снижаване е по-слабо изразена. При хлоридите не се наблюдава ясно изразена тенденция за 20-годишния период. За нитратите се наблюдава слаба тенденция на повишение за целия 20-годишен период, с тенденция за последните пет години,

В периода 2000–2019 г. средногодишните концентрации на индикаторите, изчислени спрямо средните им концентрации през 2000 г. (базова година) показват, че всички показатели варират под или с незначителен процент над базовата 2000 г. Всичките показатели показват слаба тенденция на намаление през 20-годишния период спрямо средните стойности на базовата година 2000г., с изключение на калций, магнезий, електропроводимост, рН и хлориди – за които липсва изразени тенденции. Средните стойности на нитратите не показват изразена тенденция за 20-годишния период, но след 2007 г. средните стойности са над средната стойност през базовата година.

Трендовете на изменение на нитратното съдържание в подземните води за двата четиригодишни периода 2012–2015 г. и 2016–2019 г., показват различно съотношение на тенденциите при мониторинговите пунктове в различните типове на разкритите подземни води според дълбочината на водното ниво. При водите от Тип 0 - най-плитките разкрити подземни води преобладава процентите на пунктовете с тренд на незначителни изменения на концентрациите на нитрати (31.15%), и на пунктовете със силно увеличение на концентрациите (31.15%). При подземни води от Тип 1а се наблюдават почти изравнени проценти на пунктовете, разпределени в петте вида тенденции, със много слабо доминиране на пунктовете с тренд на незначителни изменения на концентрациите на нитрати (23%). При водите от Тип 1b с ниво на подземните води 15-30 m, също не се забелязва значимо преобладаване на някоя от тенденциите, като най-високи са процентите на пунктовете с тенденции на слабо намаление от 5 до 1 mg/l (25,4

%) и слабо увеличение на нитратите от 1 до 5 mg/l (27,1%). При най-дълбоко залягащите разкрити подземни води (тип 1с) най-висок е процентът на мониторинговите пунктове със слабо увеличение на нитратите от 1 до 5 mg/l (50%). При закритите подземни води от Тип 2 се наблюдава слабо доминиране на пунктовете с незначителни изменения на концентрациите на нитрати (36.9%). За карстовите извори най-висок е делът на пунктовете с незначителни изменения на концентрациите на нитрати (38.5%).

От анализа на данните за измерени водни нива в кладенци и измерени дебита на извори за периода 2009–2019 г. преобладават добре изразени тенденции на понижение, както в дебита на изворите (57%) така и в нивата на кладенците (52%) от всички наблюдавани пунктове. Положителни тенденциите на покачване на дебита на изворите и повишение на нивата на кладенците са установени в 37 % от изворите и в 30 % от кладенците. Без добре изразени тенденции на изменение (в състояние на относителна устойчивост) е бил дебитът на изворите в около 6% от наблюдаваните извори и нивата на подземните води в 18% от наблюдаваните кладенци.

Връзката на състоянието на подземните водни тела с реализацията на ПМДРА 2021-2027 г. е непряка, като главно касае тези подземни водни тела, които се разполагат в първия слой до земната повърхност (слой 1), които са в пряка връзка с повърхностните води.

Черноморски район за басейново управление на водите

На територията на Черноморски район за басейново управление са идентифицирани 40 подземни водни тела в 7 водоносни хоризонта, както следва:

- Кватернерен водоносен хоризонт – 13 водни тела;
- Неогенски водоносен хоризонт – 9 водни тела;
- Палеогенски водоносен хоризонт – 4 водни тела;
- Горнокреден водоносен хоризонт – 6 водни тела;
- Долнокреден водоносен хоризонт – 4 водни тела;
- Малм – валанжински водоносен хоризонт – 2 водни тела;
- Юрскотриаски и палеозой – протерозой водоносни хоризонти - 2 водни

тела.

В крайбрежната зона на Българското Черноморие са застъпени следните типове подземни води:

От Дуранкулак до Албена са карстови води. Водообилността им е от малка до средна и с модул на подземния отток $M_{по} < 5 \text{ dm}^3/\text{skm}^2$; От Албена до Дружба порнокарстов тип води с различен модул на подземния отток; От Дружба до Шкорпиловци порни води с проводимост на пласта $T > 500 \text{ m}^2/\text{d}$; От Шкорпиловци до Св. Влас и до Резово райони с пукнатинен тип води с $M_{по} < 1 \text{ dm}^3/\text{skm}^2$, които в Района на Равда и Каменар са с по-висок $M_{по}$ от 5 до $1 \text{ m}^3/\text{s km}^2$. В Бургаският залив и терасите на реките Хаджийска, Дяволска, Ропотамо, Факийска и Резовска – порови води.

В северното Черноморие в бреговата зона са изградени редица сондажи с термални води които се ползват от плажуващите. Такива са в Тюленово, Русалка, Каварна, Тузлата, Албена, Златни пясъци, Дружба, Аспарухово. Всички те са с минерализация M до $1 \text{ g}/\text{dm}^3$. Само сондажът при с. Крапец е с по-висока минерализация над $5 \text{ g}/\text{dm}^3$.

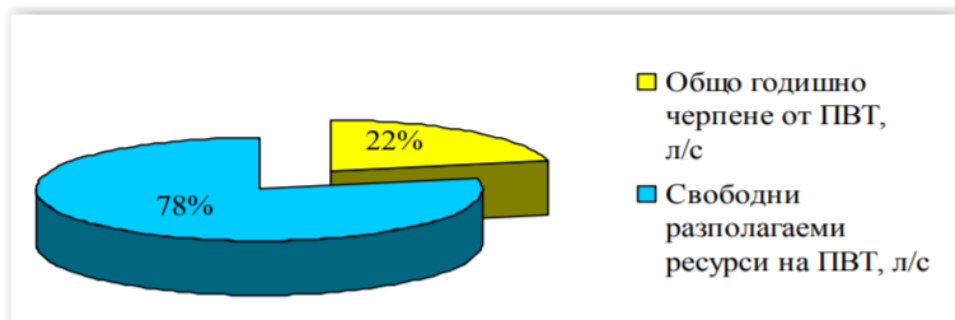
В района в който са застъпени карстовите води са известни няколко по-големи карстови извора с дебит от 20 до 100 l/s. Такива са при Българево, Каварна и Балчик. Най-голям карстов извор, който захранва Шабленското езеро е с дебит от 100 до 500 l/s.

Подземните сладководни ресурси в Бургаската долина, Варненския регион, Стара Загора, област Разград показват замърсяване по отношение на съдържанието на хлориди, сулфати, нитрати, обща минерализация. Замърсяването с нитрати и сулфати е резултат от високата степен на използване на торове в земеделските земи.

Подземните води се подхранват изключително чрез инфилтрация на валежна вода непосредствено в разкритията на водоносния хоризонт. Частично тя се подхранва и от повърхностни води и то само във валежните периоди. Зоната на разкритие на водоносния хоризонт представлява и зона на подхранване не само на ненапорната, но и на напорната му част.

В Раздел 4 на действащия ПУРБ са отразени резултати от анализите на химичното и количественото състояние на подземните води. Съгласно този анализ 23 ПВТ са в добро химично състояние, а 17 ПВТ са в лошо химично състояние. Определени са 17 ПВТ в риск.

Данните сочат увеличение на общия брой водни тела в сравнение с предходния период за управление на водите (**Таблица 2.1.3.2-1**). Налице е увеличение на водните тела оценени в добро, умерено, лошо и много лошо екологично състояние/потенциал и намаление на отлично екологично състояние/потенциал в сравнение с предходния период за управление на водите.

Фигура Error! No text of specified style in document..2-1 Оценка на количественото състояние чрез воден баланс

Установени са два участъка на морска интрузия: участък "12 бр. сондажи, гр. Обзор, с водоползвател "Одесос-570" ЕООД и участък "Прибрежна част Граничар-Дуранкулак-Ваклино-Крапец-Езерец-Шабла и Тюленово".

Източниците на замърсяване са предимно дифузни. Интензивното земеделие с използване на неорганични азотни и фосфорни торове може да доведе до замърсяване на подземните води. Внасянето на по-големи количества торове, необходими за развитието на културите, както и неправилното им съхранение и употреба, причинява замърсяване с нитрати и фосфати на почвата и чрез просмукване през почвения слой замърсителите проникват в подземните води. Възможни емитирани замърсители към подземните води са азот и фосфор. Възможни емитирани замърсители към подземните води от инфраструктура без канализация са: амониеви йони, нитрати, нитрити, фосфати.

Голяма част от дъждовната вода в градските райони се пада на пътища, тротоари, алеи, паркинги и други непромокаеми повърхности. По-голямата част от тази вода или се стича в местните реки и потоци, чрез дренажна мрежа или намира своя път към по-

пропускливи области, където тя прониква през почвата и подхранва подземните води. Тези повърхностни води включват замърсители като пясъчинки, бактерии от животински произход, перилни препарати, масла от двигатели, горива, обезопасяването със сол по пътищата в зимните месеци, въпреки че произхода и състава на тези потенциални замърсители могат да варират в зависимост от обхвата на дейности извършвани в тези области. Възможни емитирани замърсители към подземните води са: нефтопродукти, органични замърсители и др. 4. Установено е превишение на Мп в ПВТ в Черноморски РБУ.

Резултатите от направената оценка на състоянието на подземните води по водни тела с данни от проведения мониторинг през 2019 г. доказват, че в лошо състояние са общо 21 водни тела (52,5% от ВТ на територията на БДЧР), а в добро състояние са 19 водни тела (47,5%).

Повишеното съдържание на замърсители в подземните води се дължи предимно на: дифузни източници: инфраструктура без канализации, земеделски земи, обработваеми, смесени земеделски площи, животновъдни ферми; точкови източници: зауствания на отпадъчни води (ГПСОВ, инсталации и съоръжения за категориите промишлени дейности попадащи в Приложение №4 към Закона за опазване на околната среда (ЗООС) с комплексно разрешително, ферми, складове и др. селскостопански обекти, ББ кубове.

В установените райони с морска интрузия се наблюдава трайно наличие на повишено съдържание на хлориди, сулфати, ел проводимост и натрий. Те по площ не надвишават 20 % от разкритата площ на ПВТ. Морската интрузия е ограничена и във други пунктове в радиус от 2,0 км в ПВТ не е установено превишение над СК на показателите: електропроводимост, хлорни йони, сулфати и съответно разпространение.

Дунавски район за басейново управление на водите

На територията на ДРБУ гр.Плевен са определени 50 броя подземни водни тела (ПВТ), разпределени по водоносни хоризонти, както следва:

- Първи слой – кватернерни и неогенски водоносни хоризонти с порови води;
- Втори слой – неогенски водоносни хоризонти с порови води;
- Трети слой – неогенски водоносни хоризонти с карстови и карстово-порови води;
- Четвърти слой – горно-кредни водоносни хоризонти;
- Пети слой – водоносни хоризонти от триас-юра-креда;
- Шести слой – горна юра – долна креда - Малм-валанжски водоносен хоризонт.

Получените резултати от оценката на химичното състояние показват, че от 50 подземни водни тела (ПВТ) попадащи на територията на ДР: 22 водни тела са оценени в „лошо“ химично състояние; 28 водни тела са оценени в „добро“ химично състояние, съответно процентното разпределение е 56% от ПВТ са в добро химично състояние, а 44% в лошо.

С най-голям дял са телата с установени повишени стойности на концентрациите над стандарта за качество за съдържание на нитрати – 14 ПВТ. В две тела са установени повишени стойности в концентрациите над стандарта за качество по показателя общ хром. Това са тела с код: BG1G0000QAL004 и BG1G0000QAL007. В тяло с код BG1G0000QAL004 се наблюдават и стойности на нитратите граничещи със стандарта за качество.

В две тела са установени отклонения от изискванията за добро състояние по показателите желязо и манган. В две тела са идентифицирани превишения над стандарта по показател манган. В две тела са установени повишени стойности на показателя желязо над стандарта за качество.

Резултатите сочат, че свободните разполагаеми количества са около 20 пъти по-големи от черпените водни количества.

Анализите показват, че най-голям дял от черпените води се пада на ПБВ за населението, следвано от индустрията. Данните от ПУРБ за черпени годишни количества, разпределени по цели за водовземане, показва, че за аквакултури се черпи едва 0,3% - най-малко, сравнено с другите потребители.

Обобщената информация от последния доклад (2018 – 2019 г.) за състоянието на подземните води сочи, че значими замърсители по отношение на химичното състояние на подземните води са: просмукване на замърсители при взаимодействие с повърхностните води; липсата на канализации и ПСОВ в населените места; интензивното земеделие; индустриални източници на замърсяване; действащи депа за твърди битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на Наредба 6 /27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци; нерегламентирани сметища и минна дейност.

Източнобеломорски район за басейново управление на водите

В Източнобеломорския район са определени 41 подземни водни тела, разпределени по водоносни хоризонти, както следва:

- Порови води в Неоген – Кватернер – 16 бр.;
- Порови води в Неоген – 2 бр.;
- Пукнатинни карстови води в Палеоген – Неоген – 5 бр.;
- Пукнатинни води в Креда - 3 бр.;
- Карстови води в Триас – 5 бр.;
- Пукнатинни и карстови води в Протерозой – 10 бр.

От определените 41 подземни водни тела, 23 броя са разположени изцяло в I хоризонт и са подложени на най-силен натиск. Т

По данни от Раздел 4 на ПУРБ на БДИБР (2016 – 2021 г.) в лошо химично състояние са 18 броя ПВТ, като основните замърсители са следните: желязо, нитрати, фосфати, магнезий, хлориди, манган, амониеви йони, калций, твърдост (обща), сулфати, натрий, перманганатна окисляемост. В добро състояние са 56%, а в лошо 44% от ПВТ.

За определянето на количественото състояние на подземните водни тела е използван методът на водния баланс (разполагаеми ресурси минус общото годишно черпене от ПВТ по данни от издадените разрешителни за водовземане и от кладенците за собствени потребности на граждани), описан в използвания подход. В ПУРБ по тези данни и използвания балансов метод 2 от общо 48 подземни водни тела са определени в лошо количествено състояние:

- BG3G000000Q017 Порови води в Кватернер - Ямбол – Елхово;
- BG3G000000N018 Порови води в Неоген - Кватернер - Пазарджик Пловдивския район.

След преразглеждане на границите на подземните водни тела в ИБР и използване на данни от реално ползваните водни количества оценката за количественото състояние на посочените водни тела бе променена от лошо в добро състояние по следните причини:

- Поради сходните характеристики и невъзможност точно да се определи границата между водните тела BG3G000000N014 Порови води в Неоген - Ямбол – Елхово и BG3G000000Q017 Порови води в Кватернер - Ямбол – Елхово са обединени в едно водно тяло - BG3G000000N054 Порови води в Неоген – Кватернер - Ямбол – Елхово. Общият ресурс на новото водното тяло и извършената справка за реално черпените от него водни количества определят добро количествено състояние;

- Данните за реално ползвания воден ресурс от ПВТ BG3G000000N018 Порови води в Неоген - Кватернер - Пазарджик Пловдивския район показват, че на настоящия етап се използват около 83% от определения разполагаем ресурс, което определя неговото добро количествено състояние. *Въпреки това то остава в риск за непостигане на целите по РДВ и затова в периода на втория ПУРБ е предвидена мярка за преразглеждане на издадените разрешителни за водовземане от подземни води на територията на това ПВТ.*

Съгласно разпоредбите на чл. 5 на РДВ и чл. 157, ал. 1, т. 2 от Закона за водите (ЗВ) при актуализацията на ПУРБ е идентифициран значимият натиск в резултат от човешка дейност, който може да причини влошаване на доброто състояние; на подземните води. Определено е и въздействието от този натиск върху подземните водни тела във връзка с определяне на риска да не постигнат добро състояние до 2021 г. Като значим натиск за подземните води с определено всяко черпене или група черпения в определен район, при които експлоатационният индекс е над 40 %. За 3 от общо 41-те подземни водни тела в ИБР експлоатационният индекс надвишава 40 %, т.е. те са подложени на значим натиск. За 4 броя ПВТ е определен експлоатационен индекс от 20% до 40% (т.е. тела във воден стрес), на територията на които има райони със значим натиск. Общата оценка на риска за непостигане на добро химично и количествено състояние на подземните водни тела* на територията на ЗБР показва, че за 17 от общо 41 броя ПВТ съществува риск от непостигане на добро химично състояние, а за 7 подземни водни тела съществува риск от непостигане на добро количествено състояние.

Западнобеломорски район за басейново управление

Раздел 4 от ПУРБ на БДЗБР съдържа изчерпателна информация за оценката на състоянието на водите. Оценката на химичното състояние на ПВТ за ПУРБ (2010 - 2015 г.) е извършена, като са разгледани резултатите от измерванията на основни физикохимични замърсители, специфични замърсители и приоритетни вещества, заложили в програмите за мониторинг. При оценката на химичното състояние на определените в ПУРБ (2010 - 2015 г.) 39 бр. ПВТ, не са установени такива в лошо химично състояние.

Резултатите от анализа на оценката на съотношението експлоатационни ресурси/водовземане показват, че нито едно подземно водно тяло не е в лошо количествено състояние.

По тест „Воден баланс“ са определени в лошо количествено състояние 4 бр. ПВТ, за които в един или няколко пункта от националната мрежа на НИМХ за мониторинг на количественото състояние на ПВТ е установено въздействие и тенденция към понижаване на водните нива в периода 2010 - 2013 г. За нито едно ПВТ общото годишно черпене на подземни води не превишава разполагаемите му ресурси. По тест „Поток на повърхностни води“ няма ПВТ определени в лошо количествено състояние. За нито едно от 8-те ПВТ в териториалния обхват на ЗБР с идентифицирана хидравлична връзка с

повърхностни водни тела, сумарните привлекаеми количества не превишават 50 % от допустимото за черпене водно количество в рамките на водосбора на повърхностното водно тяло. По тест „Сухоzemни екосистеми, зависими от подземни води“ са определени в лошо количествено състояние 2 бр. ПВТ, като оценката е извършена само на база оценката на природозащитния статус (ПрС) на екосистемата.

Данните от последния доклад за състоянието на подземните води на БДЗБР сочат, е при извършената оценка 30 ПВТ са определени в добро химично състояние, а в лошо състояние - 11 ПВТ, като за отделните водни тела са посочени показателите с констатирани отклонения. За 7 ПВТ са регистрирани превишения на СК п показател нитрати, за 2- по показател сулфати, 1- желязо, 1- арсен, фосфати- 3, манган- 4, обща алфа-активност 2, уран БДЗБР.

На база на извършените анализи на резултатите от мониторинг и последващата оценка на състоянието на подземните води в Западнoбеломорски район за изминалата 2019 г., са направени следните изводи:

- Налице е запазване и потвърждаване, както и през 2018г., на лошо химично състояние на 4 ПВТ. За две от тях е оценена в резултат на установени превишения на Стандарт за качество на околната среда (СКОС)/Праг на замърсяване (ПЗ) за подземни води за замърсителя нитрати. Посочените две подземни водни тела са включени в Регистъра на нитратно-уязвимите зони в Раздел 3 на ПУРБ на ЗБР (2016-2021); за 1 - поради установени превишения на СКОС/ПЗ за подземни води по показателите електропроводимост, сулфати и арсен; за 1 - поради установени превишения на СКОС/ПЗ за подземни води по показателите сулфати, желязо, манган, калций, амониев йон;
- За разлика от 2018г., в лошо химично състояние е оценено 1 ПВТ, поради установени отклонения от СКОС/ПЗ за подземни води по показателите манган, сулфати, желязо, нитрати перманганатна окисляемост, калций, активна реакция
- В добро химично състояние е оценено подземно едно водно тяло поради липса на отклонения от СКОС/ПЗ от СК/ПЗ за подземни води. През 2018 г. цитираното водно тяло е било оценено в лошо химично състояние, поради установени превишения на допустимите стойности на показателите нитрати, ортофосфати, желязо, сулфати, арсен, никел, олово в пунктове за контролен и собствен мониторинг.
- Останалите 32 бр. подземни водни тела са запазили доброто си химично състояние от 2018 г.

От анализа на данните за периода 2009 г. – 2018 г. за измерени водни нива в кладенци и измерени дебита на извори – преобладават добре изразени положителни тенденции на покачване, както в дебита на изворите (54%), така и в нивата на кладенците (48%) от всички наблюдавани пунктове.

Отрицателни тенденциите на спадане на дебита на изворите и спадане на нивата на кладенците са установени в 37 % от изворите и в 38 % от кладенците.

Без добре изразени тенденции на изменение (в състояние на относителна устойчивост) е бил дебитът на изворите в около 9% от наблюдаваните извори и нивата на подземните води в 14% от наблюдаваните кладенци.

Обобщение за състоянието на подземните води и връзка със сектор „Рибарство“

От представените данни може да се направи извода, че до момента няма данни, които да сочат, че сектор „Рибарство“ оказва значително влияние върху състоянието на подземните води на територията на страната.

2.1.3.3. Зони за защита на водите

Съгласно Закона за водите, чл. 119а, зоните за защита на водите са:

1. територията на водосбора на повърхностните водни тела и земната повърхност над подземните водни тела по чл. 119, ал. 1, т. 1 и 2;
2. водните тела, определени като води за отдиш и водни спортове, включително определените зони с води за къпане, съгласно наредбата по чл. 135, ал. 1, т. 7;
3. зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително: а) уязвими зони; б) чувствителни зони;
4. зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;
5. защитените територии и зони, определени или обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

На територията на Република България са обособени зони за защита на водите, чиито мониторинг се извършва по райони за басейново управление (Дунавски, Черноморски, Източноевропейски и Западноевропейски район за басейново управление).

Съгласно Плановите за управление на речните басейни, оценката на състоянието на зоните за защита на водите е както следва:

А) Територията на водосбора на повърхностните водни тела и земната повърхност над подземните водни тела по чл. 119, ал. 1, т. 1 и 2

Опазването на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване (ПБВ) се осъществява чрез определяне на зони за защита на питейните води в изпълнение на чл. 119, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗВ, които включват:

- всички водни тела, които се използват за питейно-битово водоснабдяване и имат средно денонощен дебит над 10 m^3 или служат за водоснабдяване на повече от 50 човека;
- водните тела, които се предвижда да бъдат използвани за питейно-битово водоснабдяване.

Черноморски район за басейново управление на водите

В Черноморски район за басейново управление са определени 3 броя самостоятелни питейни повърхностни водни тела, съгласно Приложение XI на РДВ 2000/60/ЕС и в съответствие с националния подход "Определяне/ Актуализация на границите на повърхностни водни тела". Местата за извличане на вода за човешка консумация от повърхностни води трябва да отговарят на определени стандарти, осигуряващи питейна вода със съответното качество. Съгласно Заповед № РД-415/28.04.2004 г. на Министъра на околната среда и водите, на основание Наредба №12/18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначения за питейно - битово водоснабдяване, в Черноморски район за басейново управление, това са трите язовира за питейно-битово водоснабдяване: "Камчия", "Ясна поляна", "Тича".

Единственият резервен водоизточник за питейно - битово водоснабдяване на територията на ЧРБУ, е язовир „Георги Трайков“, който не е въведен в експлоатация.

От 2013г. съществува водовземане за питейно-битово водоснабдяване от течащи повърхностни води – от река Луда Камчия при с. Ичера, с учредена Заповед за санитарно – охранителна зона № 10/ 15.02.2008 г.

Съгласно чл. 119а, ал.2 от Закона за водите е извършена актуализация на регистъра на питейните подземни водни тела, като са идентифицирани 31 бр. подземни тела, които отговарят на критериите, съгласно Закона за водите и са определени като води, предназначени за човешка консумация. На територията на Черноморски район за басейново управление, водите за питейнобитови цели от подземни води се извличат от сондажни кладенци, дренажи и каптажи. Съгласно информация от регистъра на издадените разрешителни за водовземане от подземни води, на територията на ЧРБУ съществуват 987 бр. водовземни съоръжения от подземни води за питейно–битово водоснабдяване, със сумарен дебит 3562,94 l/s.

Съгласно ПУРБ Черноморски район 2016-2021 г., състоянието на зоните за защита на повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, е оценено като добро.

Дунавски район за басейново управление на водите

На територията на Дунавски район за басейново управление се намират 72 зони за защита на повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване. В добро състояние са оценени 71 от зоните, като не достигаща добро състояние е зона с код BG1DSWIS1109 – РВ „Каменно здание“ на р. Перловска.

Източнобеломорски район за басейново управление на водите

В Източнобеломорски район като зони за защита на водите са определени 63 броя питейни повърхностни водни тела, които предствляват 20% то всички повърхностни водни тела на територията на ИБР. Всички подземни водни тела на територията на Източнобеломорски район са определени като зони за защита на подземните води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване. Резултатите от оценка на химичното състояние на зоните за защита на подземните води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване в ИБР, показват, че 68 % от тях са оценени в добро, а 32 % са в лошо състояние.

Западнобеломорски район за басейново управление на водите

Направената оценка на състоянието на зоните за защита на повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, на територията на Западнобеломорски район за басейново управление (ПУРБ 2016-2021 г.), показва, че всички 63 зони са в добро състояние.

Оценката на състоянието на зоните за защита на подземните води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, също показва, че всички 34 зони са в добро състояние.

Влиянието на рибарството и аквакултурите върху зоните за защите на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване е нормативно ограничено. Съгласно *Наредба № 27 от 10.11.2008 г. за ползването на язовирите – държавна собственост, в рибностопанско отношение и правилата за извършване на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите – държавна собственост по чл. 3, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите, чл. 2, ал. 5 - в язовирите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, аквакултури, не се разрешават, а любителски риболов е разрешен единствено извън санитарно-охранителните зони съгласно изискванията на Наредба № 3 от 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и*

съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Б) Водните тела, определени като води за отдих и водни спортове, включително определените зони с води за къпане, съгласно наредбата по чл. 135, ал. 1, т. 7

Съгласно нормативните изисквания на Наредба №5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане (ДВ, бр.53 от 10.06.2008г.), която е в съответствие с Директива 76/160/ЕЕС относно качеството на водите за къпане, е регламентирано:

- Водите за къпане са специално обособени части от повърхностно водно тяло, използвани масово от хората за къпане – море, язовири, реки, езера за къпане.
- Зоните за къпане, са частта от повърхностното водно тяло, където се намират водите за къпане.

В съответствие със задълженията си на компетентен орган по прилагане на европейското законодателство в тази област, Министерството на здравеопазването, чрез своите териториални органи – Регионалните здравни инспекции, извършва регулярен контрол и мониторинг на качеството на водите за къпане.

На база на резултатите от мониторинга през 2020 г. (**Таблица 2.3.3.-1**), зоните за къпане в страната са категоризирани както следва:

- с „отлично качество“ – 60.42 % от зоните (58 зони при 55 за 2020 г.);
- с „добро качество“ – 38.54% от зоните (37 зони, при 25 през 2019 г.).

Състоянието на зона за къпане BG3410407079002049 „Плаж Росенец - север“ е неопределено през 2020 г..

През 2020 г. няма зони за къпане, оценени в „лошо“ или „задоволително състояние“.

Таблица 2.1.3.3-1 Състояние на зоните за къпане в страната, 2014-2020 г.

Код на зона за къпане	Име на зона за къпане	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BG3242661710017001	Язовир"Пчелина"2	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро
BG3310104426003018	Камчия - плаж "Романтика"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3310507598003020	Бяла - Северен плаж	отлично	отлично	добро	задоволява	задоволява	задоволява	добро
BG3310507598003021	Бяла - Централен плаж	добро	отлично	добро	задоволява	задоволява	задоволява	добро
BG3310507598003022	Бяла - плаж "Чайка"	отлично	добро	добро	задоволява	задоволява	добро	добро
BG3310507598003023	Бяла - къмпинг "Луна"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро	добро
BG3310610135003001	Златни ръсци - ПСОВ	лошо	задоволява	добро	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003002	Златни пясъци - Морско казино	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3310610135003003	Златни пясъци - Ривиера	отлично	отлично	отлично	добро	добро	отлично	отлично
BG3310610135003004	Кабакум - Централен	отлично	добро	добро	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003005	Слънчев ден - хотел "Марина"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро

Код на зона за къпане	Име на зона за къпане	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BG3310610135003006	Св.Св. Константин и Елена - Голям плаж	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003007	Св.Св. Константин и Елена - до минерален басейн	отлично	отлично	отлично	добро	задоволен	добро	добро
BG3310610135003008	Св.Св. Константин и Елена - Малка Ривиера	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003009	Св.Св. Константин и Елена - Сент Елиас	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003010	Варна - Бриз 3-буните	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003011	Варна - Офицерски плаж	лошо	лошо	лошо	лоша	лоша	неопределена	добро
BG3310610135003012	Варна - Централен плаж	задоволен	лошо	задоволен	задоволен	задоволен	добро	добро
BG3310610135003013	Варна - Южен плаж	задоволен	задоволен	задоволен	задоволен	задоволен	.	добро
BG3310610135003014	Варна - Аспарухово - централен	добро	задоволен	задоволен	задоволен	задоволен	задоволен	добро
BG3310610135003015	Фичоза - хижа "Ветеран"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003016	Хижа "Черноморец"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3310610135003017	Паша Дере	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG3311383404003019	Шкорпиловци - Централен плаж	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	отлично
BG3320302508008012	Тузлата	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро
BG3320302508008013	Робинзон	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро
BG3320302508008014	Балчик - Централен	добро	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро
BG3320302508008015	Нов Плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3320302508008016	Балчик - двореца	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3320339459008020	Кранево - Централен	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3320339459008021	Кранево - Юг	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3320353120008018	Фиш-Фиш	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3320353120008019	Албена	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3321705009008009	Божурец	добро	добро	добро	добро	добро	добро	добро
BG3321707257008007	Болата	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG3321735064008008	Каварна - Централен	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро
BG3321765543008005	Русалка - Голям плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3321765543008006	Русалка - Централен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG3321772693008010	Иканталяка	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро

Код на зона за къпане	Име на зона за къпане	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BG33217726 93008011	СБА	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	добро
BG33229241 02008001	Дуранкулак - Север 1	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG33229241 02008002	Дуранкулак - Север 2	отлично	добро	добро	добро	добро	добро	добро
BG33229394 93008003	Крапец - Север	отлично	отлично	добро	добро	добро	отлично	отлично
BG33229830 17008004	Къмпинг "Добруджа"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34104070 79002017	кв. Сарафово - Централен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	добро	отлично	отлично
BG34104070 79002018	Бургас - Черноморски солници	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34104070 79002019	Бургас - Северен плаж	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34104070 79002020	Бургас - Централен плаж	отлично	добро	добро	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34104070 79002021	кв. Крайморие - Централен плаж	добро	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG34104070 79002049	Плаж "Росенец - север"							неопределена
BG34113008 78002043	Ахтопол - Централен плаж	добро	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично
BG34113440 94002037	Лозенец - Централен плаж	задоволен	лош	задоволен	добро	добро	отлично	отлично
BG34113440 94002046	Къмпинг "Юг"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34113486 19002038	Къмпинг "Оазис"	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34113486 19002039	Плаж "Арапя"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG34113486 19002040	Попски плаж	лош	задоволен	добро	добро	добро	добро	отлично
BG34113486 19002041	Царево - Централен плаж	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро	добро
BG34113486 19002042	Къмпинг "Нестинарка"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	отлично	отлично
BG34113665 28002044	Плаж "Бутамята"	отлично	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро
BG34113665 28002045	Силистар	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34113665 28002048	Плаж "Устието на р. Велека"				добро	добро	отлично	отлично
BG34115027 03002047	Плаж "Иракли"	добро	добро	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34115115 38002003	в.с. "Елените"	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро	отлично
BG34115115 38002004	Свети Влас - Централен плаж	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34115115 38002005	Свети Влас - плаж "Специализирана болница"	отлично	отлично	отлично	отлично	добро	отлично	отлично
BG34115515 00002006	Слънчев бряг - хотел "Виктория Палас"	отлично	добро	добро	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34115515 00002007	Слънчев бряг - хотел "Глобус"	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично

Код на зона за къпане	Име на зона за къпане	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BG34115515 00002008	Слънчев бряг- хотел "Бургас"	отличено	отличено	отличено	добро	отлично	отлично	отлично
BG34115515 00002009	Несебър - Южен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34115530 45002001	Обзор - Централен плаж	добро	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично
BG34115530 45002002	Обзор - Южен плаж	отлично	отлично	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34115610 56002010	Плаж "Академик"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG34115610 56002011	Равда - Централен плаж	отлично	отлично	отлично	добро	отлично	отлично	отлично
BG34115610 56002012	Равда - плаж "НДК"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34117008 33002013	Къмпинг "Ахелой"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34117574 91002014	Поморие - Централен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34117574 91002015	Поморие - Източен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34117574 91002016	Поморие - Южен плаж	добро	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34121678 00002025	Къмпинг "Златна рибка"	добро	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично
BG34121678 00002026	Созопол - Централен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34121678 00002027	Созопол - плаж "Харманите"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	отлично	отлично
BG34121678 00002028	Къмпинг "Смокини"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34121678 00002029	в.с. "Дюни"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34121678 00002030	в.с. "Дюни" - Юг	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34121678 00002031	Плаж "Аркутино"	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34121811 78002022	Черноморец - Централен плаж	задоволен	задоволен	задоволен	добро	добро	отлично	отлично
BG34121811 78002023	Черноморец - Южен плаж	задоволен	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34121811 78002024	Къмпинг "Градина"	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34127370 23002035	Китен - Северен плаж	добро	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34127370 23002036	Кинет - Южен плаж	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG34127583 56002032	Приморско - Северен плаж	отлично	отлично	отлично	добро	добро	отлично	отлично
BG34127583 56002033	Приморско - Южен плаж	отлично	добро	добро	добро	отлично	отлично	отлично
BG34127583 56002034	Международен младежки център	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично	отлично
BG42516065 67009001	Язовир "Кърджали" - плаж 1	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро
BG42516150 00009002	Язовир "Кърджали" - плаж 2	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро

Код на зона за къпане	Име на зона за къпане	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BG42516152 68009003	Язовир "Студен кладенец"	отлично	отлично	отлично	добро	добро	добро	добро

Черноморски район за басейново управление на водите

✓ Област Бургас – 49 бр. зони за къпане

Потенциални източници на замърсяване са:

- Канализационни зауствания на ВиК оператори;
- Индивидуални зауствания;
- Дифузно замърсяване от населените места (дъждовни канализации, битови отпадъци);
- Дифузно замърсяване от земеделски райони;
- Лодкостоянки в близост до зона за къпане при определени условия, свързани с експлоатацията на лодките, морските течения и др. може да окажат влияние върху качеството на водите за къпане.

✓ Област Варна – 23 бр. зони за къпане

Най-вероятният замърсител на водите за къпане за областта са дифузните източници на отпадъчни води.

✓ Област Добрич – 20 бр. зони за къпане

Съгласно данни от проведения мониторинг от РЗИ-Добрич, през 2020 г. 8 от зоните за къпане са в добро състояние, всички останали са в отлично състояние.

Дунавски район за басейново управление на водите

✓ Област Разград – 1 бр. зона за къпане

В съседство със зоната не се намират точкови или дифузни източници на въздействие и замърсяване върху водите за къпане. Качеството им отговаря на по-строгите препоръчителни изисквания на Директива 2006/7/ЕС. Земеделски земи са разположени от източната страна над язовира, над гората, която играе ролята на буферна зона и не оказват пряко въздействие върху качеството на водата.

Източнобеломорски район за басейново управление на водите

✓ Област Кърджали – 3 бр. зони за къпане

Потенциални източници на замърсяване са:

- Канализационни зауствания на ВиК оператори;
- Индивидуални зауствания;
- Дифузно замърсяване от населените места (дъждовни канализации, битови отпадъци);
- Дифузно замърсяване от земеделски райони;
- Замърсяване от разположени в близост до зоните за къпане садки за отглеждане на сладководни видове риба – водите около от зоните за къпане са определени за „аквакултури“, като има издадени разрешителни за отглеждане на сладководни видове риба. Това крие потенциален риск от замърсяване на водите в зоната за къпане с микрофлора и биологичен материал.

Евентуален проблем, който би могъл да възникне с развитието на аквакултурата, е разпространението на патогенни организми. Този процес се осъществява сравнително лесно предвид средата и начина, по който се отглеждат рибите. Отвореният дизайн на много от стопанствата за аквакултури позволява преминаването на патогени от култивираните риби към околната среда.

В) Зони, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително: уязвими зони; чувствителни зони

Водните тела, които са чувствителни към влиянието на хранителни вещества - биогенни елементи (основно азот и фосфор) във водата са обявени за чувствителни и уязвими зони.

Териториите, определени за защита на повърхностните и подземните водни тела от замърсяване на водите, причинено или предизвикано от нитрати от земеделски източници, се определят като нитратно уязвими зони.

Водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на еутрофикация - обогатяване с биогенните елементи азот и фосфор, се характеризира като "чувствителна зона". В Република България чувствителните зони са определени със Заповед № РД970/28.07.2003г. на Министъра на околната среда и водите

Черноморски район за басейново управление на водите

- Повърхностни водни тела, които са замърсени или застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници - 13 бр.
- Подземни водни тела, които са замърсени или застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници – 14 бр.
- Чувствителни зони - Черно море, от границата при с. Дуранкулак до границата при с. Резово; всички водни обекти във водосбора на Черно море

Дунавски район за басейново управление на водите

- Подземни водни тела, попадащи в уязвими зони – 41 бр.
- Чувствителни зони - река Дунав и всички води, попадащи във водосбора на р. Дунав. Поречие Дунавски Добруджански реки и дерета е определено като нормална зона.

Източнобеломорски район за басейново управление на водите

- Уязвими зони - за Източнобеломорски район тази зона е една, но заема 16 620 km², което представлява 47% от площта на района за басейново управление. 16 подземни ВТ са свързани с уязвими зони.
- Чувствителни зони – определени за 6 зони за защита на водите. Във водосбор на чувствителна зона попада целият басейн на р. Марица и р. Тунджа и басейна на р. Арда от извори до вливане на р. Крумовица.

Западнобеломорски район за басейново управление на водите

- Уязвими зони - съгласно Заповед РД 930/25.10.2010 г. на територията на БД ЗБР е определена такава зона.
- Чувствителни зони – определени за 9 бр. повърхностни водни тела.

Влиянието на аквакултурите може да бъде директно чрез биогенно натоварване на вода и седименти, разпространение на патогени и др. Често ефектът от аквакултурите върху водните тела се асоциира с големите ферми с интензивно производство. При екстензивни и полуинтензивни производства влиянието е минимално, като в повечето случаи се отчита даже подобряване на качеството на водата, вследствие на усвояването на биогени от страна на висшата водна растителност и утайтелните процеси, протичащи в басейните. Основен източник на биогенно натоварване от интензивното производство са съдържащите се във фуражите елементи азот (N) и фосфор (P). Те попадат във водата директно от фуража, неусвоен от рибите или с метаболитните продукти, отделени като

екскременти и урина. Количества им нарастват при небалансирани по количество и качество диети (прехранване, грешки в размера и вида на фуража, неправилно подаване на храната, погрешна схема на хранене и др.). С нарастване на количеството на биогенни елементи във водата, особено в периодите на активно хранене на рибата, съществува опасност от еутрофикация на водоемите. В тази връзка, за да се намали максимално влиянието както на садковото, така и на интензивното басейново отглеждане на риба като цяло, от особено значение е определянето на пределнодопустимото количество риба, което може да се отглежда в садки, без то да променя екологичното състояние/потенциал на водното тяло и въвеждане на механично и биологично пречистване на водата след пъстървовите ферми.

Г) Зони за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми

Изготвен е списък със стопански значимите видове риби и други организми от МОСВ във връзка с прилагането на чл. 119а, ал. 1, т. 4 от Закона за водите (Писмо с изх. № 05-08-6421/11.10.2012) и са определени стопански ценните видове риби в България:

Балканска пъстърва (*Salmo trutta fario*)

Щука (*Esox lucius*)

Бяла риба (*Sander lucioperca*)

Шаран (*Cyprinus carpio*)

Европейски сом (*Silurus glanis*)

Бял амур (*Ctenopharyngodon idella*)

Пъстър толостолоб (*Aristichthys nobilis*)

Бял толостолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*)

Езерен рак (*Astacus leptodactylus*)

Черноморски район за басейново управление на водите

При определяне на зоните в крайбрежни морски води, осигуряващи или имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми, са изключени зоните за къпане, зоните на заустване на непречистени отпадъчни води, местата на вливане на по-големите реки, районите с пристанищни съоръжения, защитените акватории, фарватерите и морските полигони.

В крайбрежните морски води са определени 12 зони, осигуряващи и имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми.

Основни фактори с потенциално отрицателно въздействие върху зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми в повърхностни води и зоните за възпроизводство на черупкови организми, и съответно, върху организмите, предмет на опазване в тях, са: влошаване качеството на водата поради замърсяване от битови, промишлени и/или транспортни (корабоплаване) източници, хидроморфологичният натиск, свързан с изграждането на физически бариери (бентове, баражи, вълноломи и др.), промяна/регулиране на режима на оттока (за р. Ропотамо), прекомерното водочерпене от подземни пресни води от водосборите на крайморските езера, брегоукрепителни дейности и изграждане на друга инфраструктура (пътища, хотели, места за забавление и др.). Пряко отрицателно въздействие върху популациите на риби и безгръбначни животни, предмет на опазване в зоните за опазване на стопански

ценни видове риби и други организми, оказва прекомерното ползване на биологичните ресурси (свръхулов).

Д) Защитени територии и зони, определени или обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване

Черноморски район за басейново управление на водите

○ *Защитени зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване*

При актуализацията на ПУРБ (2016 г. – 2021г.), на територията на Черноморски район за басейново управление, екосистемите, в които водата е основният фактор, от който зависят екологичните условия и свързаните с тях животни и растения - влажни зони остават 7 бр. Това са Дуранкулашко езеро, Шабленско езеро, Комплекс Поморие (Поморийското езеро и устието на р. Ахелой), Атанасовско езеро, Езеро Вая, Пода (Защитена местност Пода и залива Форос), Комплекс Ропотамо.

Зоните за защита на природните местообитания и на дивата флора и фауна, съгласно Директива 92/43/ЕИО са 55 бр., като 18 броя са защитени зони по Директива за местообитанията.

При актуализацията на ПУРБ (2016 -2021 г.) са определени 26 бр. зони за защита на птиците по НАТУРА 2000, съгласно Директива 92/43/ЕИО.

○ *Зони за защита на водите, в които водата е основния фактор, от който зависят екологичните условия и свързаните с тях животни и растения*

Те включват национални паркове, природни паркове, резервати, поддържани резервати, природни забележителности и защитени местности. Същите са определени според изискването на националния подход за определяне на тези зони - целта за обявяване на ЗТ да е опазване на видове или местообитания, които са свързани с опазване на водите.

При актуализацията на ПУРБ (2016-2021 г.) на ЧРБУ, регистъра на защитените територии включва 216 защитени територии. Съгласно Проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I“ и утвърдения подход за „Определяне/Актуализиране на зони за защита на водите“¹¹ са идентифицирани 152 бр. защитени територии.

Дунавски район за басейново управление на водите

○ *Защитени зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване*

По данни от ПУРБ 2016-2021 г., в обхвата на Дунавски район за басейново управление са включени 98 броя защитени зони за опазване на природните местообитания и 50 броя защитени зони за опазване на дивите птици.

○ *Зони за защита на водите, в които водата е основния фактор, от който зависят екологичните условия и свързаните с тях животни и растения*

По данни от ПУРБ 2016-2020 г., в ДРБУ са определени 190 броя защитени територии, обявени по ЗЗТ, в които поддържането и подобряването на състоянието на видовете е важен фактор за тяхното опазване. Те включват национални паркове,

природни паркове, резервати, поддържани резервати, природни забележителности и защитени местности.

Източнобеломорски район за управление на водите

○ *Защитени зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване*

По данни от ПУРБ 2016-2020 г., в Източнобеломорски район са определени 63 защитени зони за опазване на природните местообитания, като те заемат 34.1% от площта на района за басейново управление и 36 зони за опазване на дивите птици, които заемат 20.7% от площта на района за басейново управление.

○ *Зони за защита на водите, в които водата е основния фактор, от който зависят екологичните условия и свързаните с тях животни и растения*

Защитените територии в Източнобеломорски район, целта на обявяване, на които включва опазване на местообитания на животински и растителни видове, за които важен фактор е поддръжката или подобряването на състоянието на водите, заемат 2,11% от площта на района за басейново управление. Това са 46 защитени територии, които са зони за защита на водите.

Западнобеломорски район за управление на водите

○ *Защитени зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване*

По данни от ПУРБ 2016-2020 г., в Западнобеломорски район са определени 25 защитени зони за опазване на природните местообитания и 19 зони за опазване на дивите птици.

○ *Зони за защита на водите, в които водата е основния фактор, от който зависят екологичните условия и свързаните с тях животни и растения*

По данни от ПУРБ 2016-2020 г., в ЗБР са определени 44 броя защитени територии

Риболовът се явява само една от разнообразния набор от антропогенни дейности, които засягат местообитанията и ефектите му обикновено са трудни за разграничаване от широкия спектър на индустриални, селскостопански и други влияния.

Едно от възможните въздействия, които може да има тралирането е създаването на потребност от кислород във водния стълб, който има потенциал да образува бариера, която може да възпрепятства движението на мигриращите риби.

Леглата с морски треви, растителност и мекотели са подложени на голямо разнообразие от антропогенни смущения, поради местоположението им в плитките води на крайбрежната зона.

Много от риболовните уреди оказват влияние върху системите с морска трева (напр. механични драги, хидравлични драги). Те изораваат морското дъно и предизвикват изкореняването им. Директните въздействия върху леглата от морска трева от риболова варират в зависимост от вида на използваните съоръжения.

Продължителното помътняване на водата като резултат от риболовните операции също може да влоши местообитанията, особено в по-дълбоките граници на

разпространението на морската трева и растителност, където растенията са близо до границата на светлината от околната среда.

Съществува потенциален риск от заплитане на птици в съоръженията, използвани за култивиране на риба, поради факта, че гмуркащите се птици могат да бъдат привлечени от рибата и гранулите фураж, и впоследствие могат да се удавят в резултат на заплитане под водата с мрежи и други съоръжения, използвани във фермите.

Потенциалният ефект върху размножаването и храненето на птиците включва също намалено или променено местообитание за хранене или изместване от местата за хранене. Физическото присъствие на съоръженията на фермите води до намаляване на местообитанията, достъпни за птици, хранещи се от повърхността, като чайки, рибарки и др., докато намаляването на прозрачността на водния стълб потенциално би могло да намали способността за гмуркане на птиците, за да открият плячката си.

Други потенциални ефекти включват нараняване или смърт от поглъщане на чужди предмети, като отпадъци от производството, сблъсък със съоръженията и привличане на птици към изкуствено осветление, ако такова се използва във фермата.

Въпреки гореописаните въздействия, голяма част водните тела, в които се извършват дейности по морско дело и рибарство, попадат под законовата защита на Закона за биологичното разнообразие и Закона за защитените територии.

За разлика от това потенциалният благоприятен ефект от аквакултурите върху птиците включва осигуряването на нощувки в места по-близо до зоните за хранене, като по този начин се пести енергия и се дава възможност за по-ефективно търсене на храна. Друг положителен ефект за птиците е привличането на струпвания от малки риби към фермите, които могат да станат потенциална плячка за тях.

Обобщение за текущото състояние по отношение на зоните за защита на водите

В по-голямата си част състоянието на зоните за защита на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, е оценено като добро. Влиянието на рибарството и аквакултурите върху тези зони е нормативно ограничено. Съгласно *Наредба № 27 от 10.11.2008 г. за ползването на язовирите – държавна собственост, в рибностопанско отношение и правилата за извършване на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите – държавна собственост* по чл. 3, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите, чл. 2, ал. 5 - в язовирите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, аквакултури, не се разрешават, а любителски риболов е разрешен единствено извън санитарно-охранителните зони съгласно изискванията на *Наредба № 3 от 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди*.

През 2020 г. качеството на водите за къпане в цялата страна е „отлично“ и „добро“. Сектор „Рибарство“ не представлява значима заплаха за състоянието им. По-скоро би могъл да бъде потенциален източник на замърсяване на водите – когато в близост до зоната за къпане има лодкостоянки (в резултат на преработка на улова във връзка с неговото прибиране - отделяне на отпадъчни води и органични замърсители); в случай на преминаване на патогенни организми от култивираните риби към околната среда.

Влиянието на сектор „Рибарство“ върху чувствителните и уязвими зони за защита на водите се изразява в биогенно натоварване на вода и седименти. Основен източник на биогенно натоварване от интензивното производство са съдържащите се във фуражите

елементи азот (N) и фосфор (P). Те попадат във водата директно от фуража, неусвоен от рибите или с метаболитните продукти, отделени като екскременти и урина.

Пряко отрицателно въздействие върху популациите на риби и безгръбначни животни, предмет на опазване в зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други организми, оказва прекомерното ползване на биологичните ресурси (свръхулов).

Сред основните фактори с потенциално отрицателно въздействие върху зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми в повърхностни води и зоните за възпроизводство на черупкови организми, и съответно, върху организмите, предмет на опазване в тях, са: влошаване качеството на водата поради замърсяване от битови, промишлени и/или транспортни (корабоплаване) източници, хидроморфологичният натиск, за които фактори дейностите, свързани с рибарство и аквакултури биха могли директно или индиректно да допринесат.

2.1.3.4. Риск от наводнения

Директивата за наводненията (ДН) се прилага в държавите членки на ЕС от 2011 г. В законодателството на Република България тя е транспонирана с изменението на Закона за водите (ЗВ) през 2010 г. ДН има три основни етапа за приложение на национално ниво:

- Предварителна оценка на риска от наводнения (ПОРН);
- Съставяне на карти на районите под заплаха от наводнения и районите с риск от наводнения;
- Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН).

Дейностите по ДН трябва да се преразглеждат на всеки 6 години при необходимост. След първото изпълнение на ДН в Република България в периода 2011-2018 г., сега тя се преразглежда за втори път.

Предварителната оценка на риска от наводнения се извършва съгласно утвърдена методика по чл. 187, ал. 2, т. 6 от ЗВ. Настоящата ПОРН 2022-2027 г. е извършена, съгласно приетата „Методика за предварителна оценка на риска от наводнения от 2020 г.“ (утвърдена със Заповед № РД-940/20.11.2020 г.).

Черноморски район за басейново управление на водите

Със Заповед № РД-803/10.08.2021 г. Министъра на околната среда и водите утвърждава актуализираните в съответствие с горесцитираната Методика райони със значителен потенциален риск от наводнения в Черноморски район за басейново управление.

В Черноморския район попадат 34 района със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН), от които 4 нови. Те са разположени в 13 основни поречия. Най-голям е броят им във водосборите на р. Камчия (8 бр.), териториите с директен отток към Черно море (8 бр.) и р. Факийска (4 бр.). Общата им дължина е 954 km.

Типовете наводнения, които са определени за районите в Черноморски РБУ са 5 вида: морски, речни, дъждовни-поройни, дъждовни-градски и инфраструктурни.

Дунавски район за басейново управление на водите

Със Заповед № РД-804/10.08.2021 г. Министъра на околната среда и водите утвърждава актуализираните в съответствие с горесцитираната Методика райони със значителен потенциален риск от наводнения в Дунавски район за басейново управление.

В Дунавския РБУ са определени 35 РЗПРН, от които 8 нови. Те са разположени в девет основни поречия. Най-голям е броят им във водосборите на реките Янтра (9 бр.), Искър (7 бр.) и Русенски Лом (5 бр.).

Типовите наводнения, които са определени за районите в Дунавски РБУ са: речни, дъждовни-поройни, дъждовни-градски и инфраструктурни.

Източнобеломорски район за басейново управление

Със Заповед № РД-805/10.08.2021 г. Министъра на околната среда и водите утвърждава актуализираните в съответствие с горесцитираната Методика райони със значителен потенциален риск от наводнения в Източнобеломорски район за басейново управление.

За Източнобеломорски РБУ са определени 41 РЗПРН, от които 6 нови. Те са разположени в трите основни поречия – на р. Марица (24 бр.), на р. Тунджа (7 бр.) и р. Арда (10 бр.).

Типовите наводнения, които са определени за районите в Източнобеломорски РБУ, са: речни, дъждовни-поройни, дъждовни-градски и инфраструктурни.

Западнобеломорски район за басейново управление на водите

Със Заповед № РД-802/10.08.2021 г. Министъра на околната среда и водите утвърждава актуализираните в съответствие с горесцитираната Методика райони със значителен потенциален риск от наводнения в Западнобеломорски район за басейново управление.

В Западнобеломорски РБУ са определени 17 РЗПРН, от които 3 нови. Те са разположени в трите основни поречия – на р. Струма (10 бр.), на р. Места (6 бр.) и на р. Доспат (1 бр.).

Типовите наводнения, които са определени за районите в Западнобеломорски РБУ са: речни, дъждовни-поройни, дъждовни-градски и инфраструктурни.

Обобщение за текущото състояние по отношение на риска от наводнения

Предвид, че обектите на сектор „Рибарство“ са обикновено в непосредствена близост до водни обекти, следва инвестициите в сектора да са съобразени с риска от наводнения и да се предприемат мерки, в съответствие и с актуалните, действащи по време на инвестициите ПУРН, за недопускане и превенция на наводнения и защита на обектите при евентуални такива явления.

2.1.4. Състояние на земните недра

Съвременният природногеографски облик на територията на България е плод на продължително и сложно развитие, началото на което е поставено в геоложкото минало. Основните форми на релефа са се образували при действието на нагъвателните, разседните, вулканските и седиментационните процеси, особено през последния неотектонски етап от развитието на територията на страната.

В геоложката история на България се отделят следните етапи с различна специфика: предпалеозойски (докамбрийски), каледоно-херцински, алпийски и неотектонски. Те обхващат дълги периоди от време, в течение на които природните условия са се изменяли. Особеностите на геотектонската обстановка през тези етапи са се отразили върху характера и разпространението на изключително разнообразни по възраст скални комплекси и структури.

В България са разпространени трите основни вида скали с различен произход и възраст – магмени (масивни), седиментни и метаморфни. Това е предпоставка за наличие на разнообразни по вид и произход минерални суровини, проявата на многообразни негативни геодинамични процеси, както и определят различна сеизмична характеристика на различните части от територията на страната.

В строежа на страната са обособени няколко главни структурни области, които се различават не само по тектонския си стил, но и по разнообразието на скалите, които ги изграждат.

- **Мизийска плоча (платформа)** - обхваща Севернобългарската равнина и Влашката низина. На север и на запад граничи с Южните Карпати, а на юг — с предпланините на Стара планина;
- **Балканиди (Балканска орогенна система)** - линейно ориентирана тектонска структура, разположена по югозападния и южния ръб на Мизийската плоча. В миналото това пространство е било разкъсано от множество надлъжни разломи (линеаментен сноп), по които през палеозоя и долния триас е проникнала магма. Балканидите обединяват три тектонски зони: Предбалкан, Старопланинска ивица и Средногорие;
- **Родопска област (част от Моравско-Родопска зона)** - неконсолидирана структура, изградена от докамбрийски скали. В нея освен Родопите се включват още Рила, Пирин и по-голямата част от Източна Тракия;
- **Крайщидна зона (част от Моравско-Родопска зона)** - тектонска ивица на дълбоко разкъсване. Процесът е започнал в началото на палеозоя и по-късно се активизира през мезозоя и неозоя.

Територията на страната е подложена на въздействието на почти всички неблагоприятни и разрушителни геоложки процеси и явления, които се обединяват под наименованието геоложка опасност: тектонски движения, абразия, ерозия, свлачища, срутища, пропадане, слягане, набъбване, втечняване на дисперсни наслаги и др.

Прогнозите за условията и местата на проявление на свлачищните процеси у нас могат да бъдат подпомогнати от някои закономерности, като напр. привързаността им към широки разломни зони, към активни разломни структури с контрастни движения, към перифериите на издигащи се масиви, високо сеизмични райони, оводнени склонове, скалните венци на издигнати плата, участващи с техногенни интервенции. При наличие на тези и други обстоятелства, вероятността от проява на свлачищни процеси е по-голяма.

Свлачища

Свлачищата са един от основните елементи, формиращи геоложката опасност. Те са широко, но неравномерно проявени на територията на страната. Обособени са райони с повишена концентрация на тези геодинамични процеси. Един от тях е високият Дунавски бряг. Почти непрекъснатата свлачищна ивица се проследява между Дунавци и устието на р. Искър. В източна посока по-значителни свлачищни райони са развити около Никопол, Свищов и Тутракан. Голямо разпространение имат и свлачищата по северното Черноморско крайбрежие. Почти непрекъснатата свлачищна ивица с дължина около 30 km и широчина, достигаща 2-3 km се разполага северно от гр. Варна до гр. Каварна. Множество свлачища са развити в долнокредните седименти на Предбалкана: по поречието на р. Янтра – северно от В. Търново, в Ловешко, Севлиевско, Врачанско. С по – значителни размери във вътрешността на страната са свлачищата в Тракийската низина, Софийската и Пернишката котловина, свлачищата при Смолян.

2180 свлачища с обща площ около 218 000 дка са регистрирани на територията на България към 31 декември 2019 г. От тях активни са 847 с площ около 4800 дка.

Срутища

Срутища се проявяват предимно в планински райони, по стръмни до отвесни склонове, като размерите им се обуславят от наклона, височината и напукаността на

масива. Срутванията се дължат на различни фактори – изветряне, ерозия, абразия, обилни валежи и земетресения.

Ерозионни процеси

Ерозионните процеси са резултат от действието на повърхностните води. Влияят се от комплекс фактори: морфометрични и морфодинамични показатели на релефа, литоложките разновидности, повърхностните водни течения, течащите води, наличието на почвена покривка, вида растителност, климатични условия и антропогенната дейност. Ерозионните процеси, протичащи по бреговете на реките са в пряка връзка с развитието на свлачищата по тях, което е най-ясно изразено по р. Дунав. Ерозионните процеси застрашават безопасната експлоатация на изградените обекти и съоръжения.

Ерозионните процеси често са предпоставка за формиране на свлачища по склоновете и нанасяне на чувствителни щети. Силната енергия, която притежават тези високи вълни водят до формиране на големи наносни количества, с които се затлачват дъната на изградените язовири и се ограничава техния полезен обем.

Абразия

Абразията е един от най-важните процеси, съставляващи геоложкия риск по Черноморското крайбрежие. Тя се проявява в 70% от дължината на бреговата зона. Последниците от действието на морската абразия са: активизиране на стари и/или предизвикване на нови свличания, срутища, разрушаване на подпорни стени и съоръжения, изградени в бреговата зона.

Пропадане на лъоса

Пропадането на лъоса е процес на внезапно слягване на лъосовите седименти при увлажняване в съчетание с натоварване. Лъосовите строителни почви заемат около 12000 km² в северна България и се отличават със своята недоуплътненост и структурна неустойчивост.

Пропадъчният лъос се разделя на три разновидности: *песъчлив*, *типичен* и *глинест*. В тази връзка пропадането на лъоса като геодинамичен процес не се отразява значително на трасетата на линейната инфраструктура, но за изграждането на обекти на промишленото строителство (гари, пристанищни съоръжения, терминали и др.) е от първостепенно значение.

Обобщение за текущото състояние на земните недра

В последните години климатичните изменения придобиват все по-голямо влияние върху геоложките процеси и явления. Периодите на продължително засушаване, интензивните валежи, високите прииждащи вълни в много случай водят до силна проява на ерозионни процеси по речните брегове, морския бряг и бреговете на водохранилищата, развитие и удълбочаване на овражната мрежа. Тези ерозионни процеси често са предпоставка за формиране на свлачища по склоновете и нанасяне на чувствителни щети. Силната енергия, която притежават тези високи вълни водят до формиране на големи наносни количества, с които се затлачват дъната на изградените язовири и се ограничава техния полезен обем. Всички инвестиционни проекти следва да се базират на актуални, специално разработени за конкретното местоположение хидро-геоложки проучвания.

2.1.5. Състояние на почвите и земеползването

Територията на България се характеризира с голямо разнообразие на почвената покривка. Съгласно Класификационната схема на почвите в България според WRBSR,

2014, 2015 са установени 115 почвени подтипа, обединени в 25 почвени групи/типа почви и 11 почвени класа. Формирането и разпространението на почвените различия се определя от спецификата на физико-географските условия и сложните съчетания между тях, което е причината за значителното разнообразие на факторите на почвообразуване (почвообразуващи скали, силно разчленен релеф, различни биоклиматични условия и антропогенна дейност) и мозаична структура. Почвените ресурси на България притежават като цяло висок потенциал от продуктивни, регулаторни и буферни функции.

Почвите в територията на страната се отнасят към две европейски почвеногеографски области (съществени части от Суббореалния и Субтропичния почвен сектор на Европа) (Н. Нинов, 1997 г. География на България) - Карпатско-Дунавска почвена област (Северна България) и Средиземноморска почвена област (простира се на юг от Стара планина) – **Фигура 2.1.5-1.**

Фигура 2.1.5-1 Почвено-географско райониране на България (по Нинов, 1997)

Почвите в района на Черноморското крайбрежие се отнасят към две подобласти на Карпатско-Дунавската почвена област и Средиземноморска почвена област.

- Долнодунавската почвена подобласт. В пределите на Долнодунавската подобласт са разпространени карбонатни, обикновени, лесивирани и ливадни черноземи (*calcaric*, *hpaolic*, *luvic Chernosems*). Те се отделят в обособена Дунавско-Понтийска почвена фракция на мицеларни черноземи, обусловени от климатичните условия на тази крайна, но влажна и топла част на Европейската черноземна зона.

- Балканско-Средиземноморска почвена подобласт. Тя е част от субтропичния ксерофитно-горски почвен сектор на Европа. Простира се на юг от Стара планина. Преобладаващ почвен тип на равнините и долните части на планинските

склонове са канелените канелените почви (*calcaric chromic*), а също така канеловидни лесевирани (*chromic*) и плитки почви (*Leptosols*). В югоизточната Причерноморска част, по наветрените склонове на Странджа, са разпространети по-хумидни почвени типове: жъртоземи (*Alisols*) и червеноземи (*Nitrisols/Acrisols*).

Почвата като компонент на околната среда е незаменим, ограничен и практически невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване. Най- разпространените форми на увреждане на почвите са химическото замърсяване, различните форми на деградационни процеси /ерозия, киселяване, засоляване/, почвено запечатване.

Състояние на почвите

Запасеността на почвите с биогенни елементи се определя чрез концентрациите на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, както и съотношението между органичен въглерод и общ азот. Запасеността на почвите с биогенни елементи е ключов въпрос за осигуряване храненето на растенията и почвеното плодородие. Количественото им съдържание не се променя динамично от година в година, поради което се контролира през 5 години за територията на цялата страна.

Почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество. През 2018 г., обработваемите земи и постоянно затревените площи се характеризират с високо съдържание на органичен въглерод, азот и средна запасеност с фосфор в двете дълбочини: съответно 0-20cm/20-40cm за обработваеми земи и 0-10cm/10-40cm за постоянно затревени площи. Стойностите при наблюдаваните показатели са в рамките на средните за страната стойности, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане/минерализиране на органичното вещество.

Основният натиск по отношение на запасеността на почвите с биогенни елементи идва от селското стопанство и по-специално от небалансираната употреба на торове. Тенденциите в последните години показват намаляване на наторените почви с азотни торове на декар, нарастване за фосфорните торове и повишаване на количеството употребен оборски тор.

Ерозията на почвата е най-широко разпространения почвено деградационен процес. Ерозията засяга огромни площи от територията на страната. Тя е естествен процес, който е силно зависим от антропогенните фактори. Обезлесяването и прочистването на естествената растителност при реализация на инфраструктурни, промишлени, туристически и др. проекти, интензивното земеделие и липсата на адекватни противоерозионни мероприятия водят до задълбочаване на проблемите, свързани със загуба на ценни почви в следствие на развитието на ерозия. Около 60 % от територията на страната е засегната в различна степен от ерозионни процеси, като в планинските, полупланинските райони, Лудогорието и южните части на страната тя достига до 70 %. Бреговата ерозия е характерна за реките и водоемите като влошава качеството на водата в тях, което рефлектира и върху животинския свят, в т.ч. и рибните популации.

Ветровата ерозия се проявява главно при големи и открити равнини – предимно обезлесени. От нея са застрашени леките разпрашени почви. В България приблизително 24-30 % от почвите са подложени на ветрова ерозия. С най-висок интензитет е ветровата ерозия в областите Добрич (1,59 t/ha/y), София град (1,32 t/ha/y), Варна (0,65 t/ha/y) и Бургас (0,60 t/ha/y).

През 2018 г. се наблюдава слаба промяна в средногодишния интензитет на плоскостната водна ерозия. През 2018 г. териториите със земеделски земи, които имат слаб ерозионен риск са 3 650 449 ha, тези с умерен и висок риск са съответно 1 729 017 ha и 564 758 ha. Най-много площи с висок ерозионен риск – степен 7 „силна до много силна“, има в областите Ловеч, София област, Габрово, Търговище и Кърджали, а най-малко – в областите Добрич и Ямбол.

Уплътняването на почвите е процес, засягащ основно земеделските земи. Главна причина за проявлението му е неправилната обработка на земите при използване на тежка механизация при висока влажност на почвите. Процесът е включен като заплаха в Европейската стратегия за опазване на почвите. Поради спецификата на земеделието в България на този етап няма статистически данни за обхвата на процеса в страната. Почвеното запечатване е част от списъка на ЕАОС с основните екологични индикатори (EEA Core set of indicators, CSI 014) - „загуба на земи”.

Почвеното запечатване през последните години се оценява като съществена глобална заплаха за увреждане на почвите. Това са почви използвани и трайно застроени за селищно изграждане, търговско, промишлено и инфраструктурно строителство, най-вече при изграждане на пътна и железопътна инфраструктура. За България трайно застроените площи представляват около 5 % от територията /над 560000 ha/. През последните 20 години в Европа застроените площи нарастват с 20 % при ръст на населението 6%. В България темпът на нарастване на почвеното запечатване е по-слабо изразен, като в същото време общата численост на населението намалява. Този процес е по-силно изразен в последните години за крайбрежните и курортни селища, където строителството бележи най-висок ръст. Тенденциите за следващите години е процесът да бъде по-силно изразен поради планираните инфраструктурни проекти.

Свлачището е процес, при който се нарушава устойчивостта на огромни количества земна маса и се създават условия за предвижването им /свързани със силно пресечени терени и др. геоложки дадености в определени райони/, като след активизирането им може да се стигне до бедствени ситуации.

На територията на страната към 31.12.2018 г. са регистрирани 2 170 бр. свлачища с обща площ около 21 758,2 ha, като от тях: активни/периодично активни свлачища на територията на страната са 851 бр. със засегната площ около 6 242,6 ha; потенциалните/временно стабилизиран свлачища са 875 бр. със засегната площ около 10 152,4 ha; затихнали/стабилизиран свлачища – 444 свлачища със засегната площ около 5 363,2 ha.

Териториите с най-висок риск от развитието на свлачищни процеси са локализиран в поречието на р. Дунав, черноморското крайбрежие, басейна на Марица Изток и въгледобивните райони на югозападна България.

Замърсяването на почвите е процес на натрупване на вредни вещества в почвите от естествен и/или антропогенен източник, чиито свойства и концентрации причиняват нарушаване на техните функции независимо дали се превишават или не действащите в страната норми. Почвените замърсявания са два вида:

Дифузно

Основен източник на дифузно замърсяване на почвите е транспортът - емисии от тежки метали и полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ), както и от износването на гумите, спирачките и течовете на масло от двигателите.

Селскостопанското земеползване е също източник на дифузни замърсители на повърхностните и подземни води, а речния отток и дъждовете довеждат замърсителите с различен произход до повърхностните крайбрежни водни тела. Основните биогенни замърсители от земеделските дейности са азот, фосфор, нитрати и фосфати.

Животновъдството, както и неправилното използване на животинската тор са друг източник на дифузно замърсяване на повърхностните води. Дифузно замърсяване на преходни и крайбрежни води е възможно при следните случаи:

- заустване на непречистени отпадъчни води от населени места без изградени канализационни системи;
- постъпване на замърсени води чрез реки, дерета, отводнителни канали директно или индиректно чрез други близки водни обекти, заустващи в Черно море;
- замърсявания от атмосферата;
- замърсявания, постъпващи в крайбрежните води от нерегламентирани сметища или непочистени плажове;
- естествено протичащи ерозионни и свлачищни процеси и морска абразия.

Локално

Локалното замърсяване на почвите е свързано най-често с атмосферни замърсявания от промишлените предприятия, бита, от транспортната мрежа, при което замърсителите се отлагат върху земите и почвите. Промислените предприятия са един от основните източници на замърсяване на почвите с тежки метали, а теченията на реките се явяват най-честия транспортен коридор, чрез който тези замърсители попадат в почвите, понякога на значителни разстояния от източника си.

През периода 2005 – 2018 г. почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на замърсяване с тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители: Полиароматни въглеводороди (ПАВ), Полихлорирани бифенили (ПХБ) и Хлорорганични пестициди. За 2018 година са отчетени 11 пункта от общо 106, в които има завишено съдържание на някои тежки метали и металоиди.

Земеползване

В периода 2009 – 2019 г. се наблюдава трайна тенденция към увеличаване или запазване на площите, заети с обработваеми земи и намаляване на необработваемите земи. В сравнение с предходната година, обработваемите земи намаляват незначително - с 0.1%.

Структурата на ползването на земята в България за периода 2010-2019 г. е променлива. Данни за функционално използване на земята по години е представена в **Таблица 2.1.6. -1.**

Таблица 2.1.6-1. Функционално използване на земята, ha

Функционално използване	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Минно дело и депа за разтоварване	36648	37370	37167	31950	31355	31452	30954	30850	32080	32080
Селско стопанство и рибовъдство	5613052	5659672	5698442	5573156	5594471	5614178	5616694	5610353	5607182	5612534
Горско стопанство и защита на средата	3704405	370425	3706299	3844184	3855065	3866372	3866358	3866780	3871566	3871365
Промишленост, енергийно производство и търговия	67315	67 803	69 916	67148	66148	67146	67247	66740	67065	68065
Мрежи (плавателни, пътни, въздушни и др.)	190061	188100	187992	160262	156253	156430	154206	154370	153317	152926
Администрация и местно управление	26262	26070	26070	24590	24490	24286	24286	23992	23941	23851

Функционално използване	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Армия	46508	48539	48437	49238	49338	47522	47522	47827	47760	47664
Образование, култура и култови места	11806	9908	9908	9088	8592	8592	8592	8592	8498	8499
Здравни и социални центрове, спорт и развлечения	42953	43275	43482	44135	44824	44925	44920	45018	45119	45106
Индивидуални и колективни жилища	284151	282392	281795	270937	271058	271054	270758	269382	268635	267912
Не се използват или временно не се използват, нямат специално предназначение	1077029	1032804	990682	1025502	998596	968233	968653	976186	975026	970189

(Източник: БАНСИК 2019 г.)

В периода 2009-2019 г. се наблюдава трайна тенденция към увеличаване площите, заети с обработваеми земи и намаляване на необработваемите земи. В сравнение с предходната година обработваемите земи намаляват незначително с 0.3%. През 2019 г. общата площ на Площта със селскостопанско предназначение (ПССП) е 5 222 925 ha, което представлява 47.1% от територията на страната (11 099 хил. ha). Тя включва площта на обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи със селскостопанско използване (вкл. високопланински пасища и затревени повърхности със слаб продуктивен потенциал), семейни градини и необработваните повече от пет години земеделски земи. Използваната земеделска площ (ИЗП) заема площ 5 037 470 ha през 2019 г., като се наблюдава увеличение с 0.1% спрямо предходната 2018 г. (5 030 27 ha).

Обобщение за текущото състояние на почвите и земеползването

Почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на замърсяването с тежки метали и металоиди, както и по отношение на запасеността с биогенни елементи/органично вещество.

Ерозията на почвата е най-широко разпространения почвено деградационен процес. Ветровата ерозия се проявява главно при големи и открити равнини – предимно обезлесени. В България приблизително 24-30 % от почвите са подложени на ветрова ерозия.

За България трайно застроените площи представляват около 5 % от територията /над 560000 ha/. Този процес е по-силно изразен в последните години за крайбрежните и курортни селища, където строителството бележи най-висок ръст.

Свлачището е процес, при който се нарушава устойчивостта на огромни количества земна маса и се създават условия за предвижването им /свързани със силно пресечени терени и др. геоложки дадености в определени райони/. Териториите с най-висок риск от развитието на свлачищни процеси са локализиран в поречието на р. Дунав, черноморското крайбрежие, басейна на Марица Изток и възгледобивните райони на югозападна България.

В периода 2009 – 2019 г. се наблюдава трайна тенденция към увеличаване или запазване на площите, заети с обработваеми земи и намаляване на необработваемите земи. В сравнение с предходната година, обработваемите земи намаляват незначително - с 0.1%.

2.1.6. Състояние на ландшафта

Класификационната система на ландшафтите в България (География на България, 1997 г.) е изготвена съгласно класифицирането на природно-териториалните комплекси в България. Ландшафтната система включва 4 класа ландшафти: равнинни, междупланински равнинно-низинни, котловинни и планински, обхващащи 13 типа, 30 подтипа и 77 групи ландшафти.

Съгласно схемата на ландшафтното райониране (География на България, 1997 г.) страната е поделена на четири области:

- Севернозонална област на Дунавската равнина;
- Старопланинска област;
- Южнобългарска планинско-котловинна област;
- Междупланинска зонална област на южнобългарските низини и ниски планини.

Низинен релеф /0-200 м.н.в./. Заема 31.5 % от територията на страната и обхваща части от Дунавската равнина, Горнотракийската низина, Бургаската низина, крайбрежната черноморска ивица и др.;

Равнинно-хълмист релеф /200-600 м.н.в./. Заема най-голямата част от територията на България /41 %/ и обхваща части от Дунавската равнина, Задбалканските полета (Карловско, Казанлъшко, Твърдишко и др.), част от котловинните полета по поречието на р. Срума (Благоевградско, Симитлийско), част от земите на Източното Средногорие, средното поречие на р. Тунджа и др.;

Нископланински релеф /600-1000 м.н.в./. Заема 15.2 % от територията на страната. В него се включват сравнително по-високата част от Предбалкана, част от Стара планина, Средногорието, планините в Краището.

Среднопланински релеф /1000-1600 м.н.в./. Заема площ от 9.8 % от територията на България и обхваща части от Предбалкана, значителна част от Стара планина, част от Средногорието и Родопите;

Високопланински релеф /над 1600 м.н.в./. Заема 2.5 % от територията на страната. В него се включват Рила и Пирин. Средната надморска височина за страната е 470 м, и като цяло тя намалява от юг на север и от запад на изток.

Описание на основните антропогенни компоненти на ландшафта на крайбрежието и морето

Човешката дейност е преобразувала в различна степен преобладаващата част от планетата. Антропогенното въздействие върху ландшафта на крайбрежието е започнало още през древността. Най-сериозно е антропогенното въздействие върху бреговата ивица в районите на Варна и Бургас. Жилищните и обществени територии на тези градове са отделени от брега с Морски градини, но пристанищните комплекси и свързаните с тях производствени зони са разположени до самия бряг. Това са Южната промишлена зона на Бургас и Промислени зони Юг“ и „Острова“ във Варна. Самите пристанищни комплекси са преобразували напълно естествения бряг. Изградени са вълноломи, прокопани са канали, напълно е унищожена растителността и е променена формата на брега. Пристанищата са характерни с кейовите стени и съоръженията към тях, морските фарове, корабите. Някои от обслужващите сгради имат потенциална ценност като обекти на индустриалното наследство.

Антропогенното натоварване на бреговата ивица е категоризирано в три степени: незначително, умерено и прекомерно. Две от зоните с прекомерно натоварване са именно пристанищните и индустриални райони на Варна и Бургас. Другите две подобни зони са резултат от прекомерното урбанизиране на курортните територии през последните две десетилетия. Това са Слънчев бряг и Златни пясъци.

Освен непрекъснатото застрояване покрай брега, особено неблагоприятно въздействие върху крайморския и морския ландшафт има и характерът на част от това застрояване. Голямата интензивност, плътност и височина на хотелите в Слънчев бряг, Елените, Златни пясъци има трайно отрицателно въздействие върху ландшафта особено при възприемането му откъм морето.

Значително е антропогенното натоварване на 12% от брега. Умерено е натоварването на 46% и незначително на 42% от общата брегова линия на Република България.

Освен от курортното строителство антропогенното натоварване по самия бряг се дължи в не малка степен и на изграждането на вълнозащитни стени и дамби, както и на изграждането на пристанищна инфраструктура.

Съществуващите проблеми на морския и крайбрежен ландшафт са в преобладаващата си част, свързани с човешката намеса в околната среда. Изграждането на брегозащитни и брегоукрепителни съоръжения е друга дейност, която съществено преобразува брега. Голяма част от крайбрежието е подложена на свлачищни, абразионни и ерозионни процеси. Те са резултат на геоложките условия, но много често са допълнително провокирани от ново строителство или лоша поддръжка на инфраструктурата. Екологичните проблеми на ландшафта в обхвата на Черноморския район включват още:

- Голямото разрастване през втората половина на XXв на индустриалните зони по крайбрежието в районите на Варна и Бургас и съвременното им състояние с лошо поддържани сгради и благоустрояване;
- Презастрояването от последните десетилетия основно във и около курортите Слънчев бряг и Златни пясъци. Формиране в тези зони на линейни градове от хотели и апартаментни сгради с голяма височина, интензивност и плътност на застрояване по протежение на брега;
- Замърсяване с плаващи по водната повърхност отпадъци – различни остатъци от рибарски мрежи, бидони, пластмасови опаковки, бутилки, битови предмети, корабно гориво и др.. Тяхното присъствие във всички зони на разглежданата акватория и по самия бряг има изключително негативно въздействие върху ландшафта. Плуващите отпадъци не подминават защитените територии и зони, които са на брега или имат акваториална част;
- Промяна в цвета на морската вода (цъфтеж на водата) вследствие на замърсяване и последваща антропогенна евтрофикация.

Риболовът и отглеждането на аквакултури имат пряко отражение върху морския ландшафт. Техните конструкции са сравнително отдалечени от брега, но независимо от това повечето са видими с просто око. При изграждането им се търси здравина и функционалност, но не и естетика. Даляните са разпространени по крайбрежието доста отдавна. През последните години се появяват и зони за отглеждане на аквакултури, като най-много са мидените ферми. Увеличаването на броя на инсталациите започва да се превръща в проблем, особено в някои зони, където има по- голямо струпване. Често пъти тези зони са в съседство на защитени територии, тъй като водите в такива райони са най-слабо замърсени.

Чувствителните ландшафти обхващат териториите по поречията на реките, защитените зони, влажните зони и други зони от националната екологична мрежа Натура 2000. В тях всякаква намеса би могла да има необратими последици върху устойчивостта на ландшафтните комплекси.

Обобщение за текущото състояние на ландшафта

Ландшафта има важна роля в екологичната, културната и социална сфера и представлява благоприятстващ икономическата дейност ресурс, който допринася за устойчивото развитие на околната среда и обществото. Дейностите по отношение опазването на ландшафта от планирани дейности са ключови при усвояването на всяка територия и са предмет на оценка на въздействието върху околната среда регламентирани с нормативната уредба и съответствие с Европейската конвенция за ландшафта.

Чувствителните ландшафти обхващат териториите по поречията на реките, защитените зони, влажните зони и други зони от националната екологична мрежа Натура 2000.

Съществуващите проблеми на морския и крайбрежен ландшафт са в преобладаващата си част, свързани с човешката намеса в околната среда.

Екологичните проблеми на ландшафта в обхвата на Черноморския район са - голямото разрастване през втората половина на XXв на индустриалните зони по крайбрежието; презастрояването; замърсяване с плаващи по водната повърхност отпадъци; промяна в цвета на морската вода (цъфтеж на водата) вследствие на замърсяване и последваща антропогенна евтрофикация.

2.1.7. Състояние на биологичното разнообразие

2.1.7.1. Растителност и флора

Съгласно биогеографското райониране на Европа по ETC/BNP (European Topic Center on Biodiversity and Nature Protection), прието от Европейската комисия и влязло в Директивата за местообитанията (92/43/ЕЕС), България се отнася към 3 биогеографски района: Алпийски, Континентален и Черноморски.

Районирането на растителността в България, основано на фитогеографска и геоботанична информация, разделя страната на 3 области. Европейската неморална (широколистна горска) област включва провинциите Евксинска, Илирийска (Балканска) и Македоно-Тракийска. Евразийската степна и лесостепна област е представена от Долнодунавската провинция, а Средиземноморската склерофилна горска област е от Източносредиземноморската провинция.

Растителността в България принадлежи към Холарктическото флористично пространство. От растително-географска гледна точка растителната покривка на България представлява комплекс от съобщества с бореален, средноевропейски (най-широко разпространени), степен (на второ място по разпространение), арктичен, алпийски, балкански (включително средиземноморски) и местен характер. Особено място в растителната покривка на България имат фитоценозите на южноевксинските видове, локализирани в Странджа и Източна Стара планина. Горите от източен бук (*Fagus orientalis*) и източен дъб (*Quercus polycarpa*) представляват сложен комплекс от южноевксински и средноевропейски видове Ксеротермните дъбови гори, в състава на които влизат или формират самостоятелни фитоценози мъждрян (*Fraxinus ornus*), об. габър (*Carpinus orientalis*) и др., имат ясно изразени средиземноморски черти. Някои от храстовите видове формират фитоценози, които имат доста широко разпространение. Особен интерес представляват и реликтните ценози на степни видове. Разпространението на понто-панонски континентални лъсови и пясъчни степи е ограничено, но съществено за биоразнообразието в България. Специфично е и участието в растителността на страната на ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета теснолистен клин (*Astragalus angustifolius*) и субконтинентални храстови съобщества. Сложна е също така структурата на тревната растителност в равнините с участието на много полухрастови видове, особено на варовити и ерозирани терени. След унищожаването на горите по-често се развиват ксеромезофитни и ксеротермни ценози. В повечето случаи растителната покривка е комплекс от храстови и тревни ценози. Все по-нарядко в низините и котловините могат да се намерят запазени гори на дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflora*), червен дъб (*Q. robur*), полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*), полски бряст (*Ulmus minor*) и други мезофилни и хигрофилни дървесни видове. Значително е намаляло и разпространението на мочурни и блатни

ценози. Разнообразието на растителната покривка в България се допълва и от халофитната (включително и в някои райони от вътрешността на страната) и псамофитната растителност. Крайбрежните скали са местообитания на особено редки фитоценози и ендемични видове.

Растителността по черноморското крайбрежие се отнася към Евксинската провинция на Европейската широколистна горска област, обхващаща Странджа, Източна Стара планина и черноморското крайбрежие. В биотично отношение районите на четиринадесетте крайморски общини попадат в Черноморския биогеографски район, който е много специфичен и се отличава от останалите биогеографски райони на страната. Тази специфичност се изразява с наличие на много видове, които липсват във вътрешността на страната и повечето от които принадлежат към топлолюбивите елементи. Този факт нарежда Черноморието между районите с най-силно подчертан субмедитерански характер на флората и фауната.

Черно море е характерно с ограниченото си биоразнообразие. Това се дължи на наличието на сероводород в дълбоководната зона на басейна, заемаща 87% от обема му, на ниската соленост на водите и ограничената връзка на морето със Световния океан.

За разлика от морските води, прилежащото крайбрежие е известно с богатото си биоразнообразие. За значимостта на пространството е фактът, че тук са обявени десетки защитени територии по Закона за защитените територии и защитени зони по НАТУРА 2000.

В Червена книга на Р България, том I са включени са общо 808 вида, разпределени по следния начин: водорасли – 6 вида; мъхове – 102 вида; папратообразни растения – 8 вида; голосеменни растения – 4 вида; покритосеменни растения – 539 вида; гъби – 149 вида (Пеев 2011). Обект на защита (включени в Приложение 3 на ЗБР) са 574 вида висши растения. Предмет на опазване в защитени зони (включени в Приложение 2 на ЗБР) са 21 вида висши растения и мъхове (Закон за биологичното разнообразие). В Приложение 3 на ЗБР са включени 22 вида растения, които са компонент от биологичното разнообразие на водните екосистеми и влажните зони.

В състава на естествената растителност у нас са установени около 12 400 растения, като най-значително е видовото разнообразие на водораслите (около 4 000 вида). След тях по брой се нареждат семенните растения – голосеменни и покритосеменни, представени от около 3 500 вида. Следват гъби, мъхове, лишеи, папратовидни. По-големият брой от видовете в нашата флора, са спонтанно разпространени в равнините и планините на страната в повече или по-малко естествени или променени от човешката дейност местообитания. Те образуват групата на автохтонните растения, от които около 500 вида предимно многогодишни тревисти растения, храсти и дървета, са доминанти и субдоминанти във формираните растителни съобщества.

Леглата с морски треви, растителност и мекотели са подложени на голямо разнообразие от антропогенни смущения, поради местоположението им в плитките води на крайбрежната зона. Те могат да бъдат класифицирани като група от индивиди, които чрез своето присъствие влияят върху предоставянето на ресурси на другите членове на морската екосистема. Тяхното значение се изразява в ролята им като убежище за малките рибки и хранителен хабитат. В резултат на това въздействието върху тези местообитания е особено опустошително за морската екосистема.

Продължителното помътняване на водата като резултат от риболовните операции също може да влоши местообитанията, особено в по-дълбоките граници на

разпространението на морската трева и растителност, където растенията са близо до границата на светлината от околната среда. След унищожаването на леглата от морски треви се премахва и свързващото влияние на корените и коренищата вследствие, при което може да настъпи значителна загуба на утайка с повишаване на мътността в тези райони, което значително влошава шанса за възстановяването на морските легла с растителност, поради влошените светлинни условия.

2.1.7.2. Животински свят

България е една от страните в ЕС с най-богато биологично разнообразие. Местата от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за местообитанията (**Директива 92/43/ЕИО** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна) и Директивата за птиците (**Директива 2009/147/ЕО** относно опазването на дивите птици). Това определя и големината на мрежата от защитени зони в България - общо 341 защитените зони от Натура 2000, покриващи 34.9 % от територията на страната. За 13 от зоните границите по двете директиви съвпадат. 120 броя защитени зони съгласно Директивата за опазване на дивите птици, покриващи 23.1% от територията на България и 234 броя защитени зони съгласно Директивата за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, покриващи 30.3% от територията на България. Местообитанията и видовете, които са обект на опазване в зоните са посочени в приложенията към двете директиви и съответно в Приложения 1 и 2 на ЗБР. Основно предназначение на мрежата от защитени зони е да опазва видовете и природните местообитания в благоприятно природозащитно състояние. Състоянието на един вид се счита за благоприятно, когато неговата популация и ареал са стабилни или се увеличават и има достатъчно големи по площ местообитания за дългосрочното поддържане на неговата популация. Състоянието на природно местообитание се счита за благоприятно, когато площта, която покрива, е стабилна или увеличаваща се, неговата структура и функции са стабилни и състоянието на типичните за него видове е благоприятно. Защитените зони по двете европейски директиви, съставляващи Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България, покриват 33.8 % от площта на страната ни.

Територията на страната включва части от 3 биогеографски района – Алпийски, Континентален и Черноморски, съгласно биогеографското райониране на Европа по ETC/BNP (European Topic Center on Biodiversity and Nature Protection), прието от Европейската комисия и влязло в Директивата за местообитанията (92/43/ЕЕС).

Необикновено голямото разнообразие на животински видове в България е с международно значение. За България са описани повече от 20 000 безгръбначни. В тази обща цифра се включват над 1 800 таксона протозои и над 2 500 паякообразни, молуски, нематоди и други ненасекомни безгръбначни. Около 85% от известните безгръбначни са насекоми, описани са почти 17 500 вида и подвида насекоми, а общият брой се оценява на 27 000. В някои разреди насекоми (напр. Ephemeroptera, Heteroptera, Orthoptera) в България се срещат повече видове, отколкото в цяла Централна Европа. Специално трябва да се отбележи необичайно разнообразната пещерна безгръбначна фауна на България.

Гръбначната фауна е проучена най-задълбочено и е известно, че включва 730 вида: 94 вида бозайници, 383 вида птици, 36 влечуги, 16 земноводни и 207 черноморски и сладководни риби. Хироптерофауната наброява 29 вида – почти всички съществуващи видове в Европа. В България разнообразието от едри бозайници, при 23 съществуващи вида, е измежду най-богатите в Европа.

За Българското черноморско крайбрежие са характерни животински видове от Евросибирската, Средиземноморската и Ирано-Туранската фаунистична област. Животинският свят е представен от сърна, дива свиня, заек и др. По нашето крайбрежие преминава прелетен път Виа Понтика.

Ихтиофауната в България включва 219 вида, 108 от които обитават сладки и бракични /леко солени/ води и 111 обитават морето¹. 193 вида са местни и 6 от тях са Балкански ендемити (*Chondrostoma vardarense*, *Sabanejewia balcanica*, *Sabanejewia bulgarica*, *Barbatula bureschi*, *Salmo macedonicus* и *Vimba melanops*). Четиридесет и един вида са включени в Червената книга на застрашените видове (електронно издание), 24 са включени в Приложения II и III на Закона за биоразнообразието, а 26 се опазват в Защитените зони от НЕМ Натура 2000. Ихтиофауната в Северна България е формирана под прякото влияние на река Дунав, която е най-богатата на видове риби европейска река. Рибните съобщества в реките и езерата в района на Черно море са доминирани от сладководни видове, но широко представени (особено в приустиевите части на реките) са и типични морски видове. Понто-Каспийските реликти и Борео-Атлантическите реликти са типични за Дунавския регион. В Егейския водосбор, който обхваща басейните на реките Струма, Места, Марица, Тунджа и Арда, се срещат редица видове, специфични само за този регион.

Значим отрицателен фактор, който оказва влияние върху рибната фауна главно в язовирите, но също така и в много речни участъци, е безконтролното зарибяване. В редица случаи се извършва зарибяване с неместни видове риби, които са обекти за любителски риболов, но могат да бъдат сериозни конкуренти за храната с местните видове да оказват пряк хищнически натиск върху техните популации или да създават нежелани хибриди. Заедно с това, при безконтролните зарибявания често се внасят и инвазивни чужди видове риби (слънчева риба, псевдорасбора) или безгръбначни (зеброва мида), които оказват неблагоприятно влияние върху местните рибни съобщества или модифицират параметрите на местообитанията. При това, неблагоприятните въздействия могат да засягат както видове, обект на стопански и любителски риболов, така и консервационно значими местни видове. Измененията в състава и структурата на рибните съобщества в Черно море в дългосрочен аспект са свързани с риболовния натиск, замърсяването на водите от промишлеността, крайморските градове и туристическата инфраструктура, а в последните години и с климатичните промени. Значителен хищнически натиск върху популацията на черната мида оказва инвазивният хищен охлюв рапана (*Rapana thomasi*). Инвазията на друг чужд вид, ктенофората *Mnemiopsis leidyi* довежда до промени в трофичната структура на планктонните съобщества и влошаване на трофичните условия за планктоноядните риби, каквито са хамсията и триционата, както и ларвите и малките на повечето черноморски видове.

Друг източник на натиск върху ихтиофауната е подводният шум. Той се определя като антропогенен звук, който има потенциал да причини отрицателни въздействия върху морската среда, включително морската биота. Въздействието на подводния шум върху морските организми може да варира от поведенчески нарушения, до загуба на слуха и в най-лошия случай - смъртност.

Фактът, че морската флора и основната част от морската фауна се намират под водната повърхност до известна степен намалява нейното въздействие при възприемането на ландшафта. Независимо от това те имат своето важно място в цялостното впечатление от природната среда. Могат да бъдат наблюдавани от брега, от различни плавателни съдове, при плуване в морето, както и при все по-разпространените спортове като гмуркане и подводен риболов. При последните две дейности се разкрива в най-голяма степен красотата на подводната флора и фауна. Цветът на морето и

неговите постоянни промени до голяма степен се дължат на наличието на подводната растителност.

- *Риби*

В Българската акватория на Черно море има около 150 (по различни автори от 130 до 160) вида риби, които принадлежат към 44 семейства. Обект на риболов са над 20 вида риби.

- *Морски бозайници*

В Черно море и морските пространства на Р. България са разпространени три вида морски бозайници: Афала (*Tursiops truncatus ponticus* Barabash-Nikiforov, 1940); Обикновен делфин (*Delphinus delphis ponticus* Barabash-Nikiforov, 1935); Морска свиня (*Phocoena relicta* Abel, 1905). Съгласно Червената книга на България (2011) Афала (*Tursiops truncatus ponticus*) и Морска свиня (*Phocoena relicta*) са с природозащитен статус „уязвим“. Техният IUCN природозащитен статус е „застрашен“. Обикновеният делфин (*Delphinus delphis ponticus*) не е включен в Червената книга на България (2011), но международният му IUCN статус е „уязвим“.

В *Методологическото ръководство – Насоки за мерки за намаляване на подводния шум* (METHODOLOGICAL GUIDE - GUIDANCE ON UNDERWATER NOISE MITIGATION MEASURES, ACCOBAMS-MOP7/2019/Doc 31Rev1, 2019) е разгледано въздействието върху китоподобните на импулсния и продължителния шум.

Таблица 2.1.7.2-1 Нива на импулсен и продължителен подводен шум:

Източник на шум	Нива на шум при източника	Пропускателна способност	Основна амплитуда	Времетраене на продължителността	Посока на разпространение
Забиване на пилоти, сондиране, драгиране (импулсен)	228 dB спрямо 1 μ Pa m (пик) или 243 – 257 dB спрямо 1 μ Pa m (пик до пик)	20 Hz – 20 kHz	100 Hz – 500 Hz	50 ms	Във всички посоки
Сеизмични проучвания (импулсен)	220 – 262 dB спрямо 1 μ Pa m (пик до пик)	5 Hz – 100 kHz	10 Hz – 120 Hz	10 – 100 ms	Надолу
Експлозивни (импулсен)	272 - 287 dB спрямо 1 μ Pa m (пик)	2 Hz – 1 kHz	6 Hz – 21 Hz	1 – 10 ms	Във всички посоки
Сонари – морски (импулсен)	223-235 dB спрямо 1 μ Pa m (пик) в зависимост от типа сонар	100 Hz – 500 Hz (нискочестотен тип сонар) 2 kHz – 8 kHz (средночестотен тип сонар)	3.5 kHz (средночестотен тип сонар)	6s – 100s (нискочестотен тип сонар) 0.5s – 2s (следночестотен тип сонар)	Хоризонтално фокусирано

Източник на шум	Нива на шум при източника	Пропускателна способност	Основна амплитуда	Времетраене на продължителността	Посока на разпространение
Сонари – академични и индустриални (импулсен)	203 – 240 dB спрямо 1 μ Pa m (rms-сонар)	1 kHz – 400 kHz	Различна	0.2 ms – 100 ms	Зависи от типа на сонара
Търговско корабоплаване	120-180 dB	6 Hz – 30 000 Hz	5 Hz - 1000 Hz	Продължителна	Във всички посоки

Следва да се отбележи, че шумът от риболовните кораби не е посочен към основните източници на продължителен шум, но информация за шума от **малки плавателни съдове** се предоставя от доклада по Конвенцията за биологично разнообразие (ANTHROPOGENIC UNDERWATER NOISE: IMPACTS ON MARINE AND COASTAL BIODIVERSITY AND HABITATS, AND MITIGATION AND MANAGEMENT MEASURES). Според доклада шумът от скоростна лодка (с дължина 5,5 m при 20 kts) е 160 dB, пропускателната способност – 1-5 kHz, посоката на разпространение - 80° X 180°. Посочени са стойности и от други източници, които нямат отношение към рибарството и аквакултурите.

Въздействието на импулсния шум се свързва с ниски до средни поведенчески въздействия (промяна в поведението на индивидите и спиране на нормалните за тях дейности) и със средни до много високи физиологични въздействия (увреждане на слуха, увреждане на тъкани, кръвоизливи, наранявания, водещи директно до смърт). Реакцията на морските бозайници на шума зависи от съвкупност от фактори – вид, индивид, възраст, пол, предишни въздействия на шум, поведенческо състояние. Наблюдаваните реакции на шум при морските бозайници теоретично могат да доведат до въздействия като намалена ефективност на храненето, по-високи енергийни нужди, по-малко групова сплотеност, по-висока степен на хищничество, понижаване на репродуктивността, като по този начин шумът се отразява сериозно на популацията.

Въздействието на продължителния подводен шум се свързва основно с търговското корабоплаване. Въздействието е свързано с промяна на естествените акустични условия на местообитанията на китоподобните. Продължителният шум води до маскиращ ефект по отношение на комуникацията, навигацията, откриване на плячката при китоподобните.

В тази връзка, Ръководството предлага мерки и техники за ограничаване на импулсния и продължителния шум.

- *Птици*

Само два вида птици са изцяло зависещи от морето през периодите на гнездене, миграция и зимуване в разглежданата акватория на Черно море. Това са Средиземноморският буревестник (*Puffinus yelkouan*) и Средният (качулат) корморан (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*). И двата вида са включени в Приложение I от Директива за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО и Приложение II от Бернската конвенция.

2.1.7.3. Защитени територии

За периода 2004-2019 г. площта на защитените територии се е увеличила. В края на 2019 г. броят на защитените територии в България е 1 017 с обща площ 584 921.8 ха или 5.27% от територията на страната. Според Закона за защитените територии, защитените територии са 6 категории: резервати (55), национални паркове (3), природни забележителности (346), поддържани резервати (35), природни паркове (11), защитени местности (573). Защитените територии и ефективното им опазване допринасят за изпълнението на изискванията на редица международни конвенции и споразумения, по които България е страна.

Към настоящия момент България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 1013 ЗТ с обща площ 584 600,7 ха. Разпределението им по категории е както следва:

- Национални паркове – 3, с площ 150 362,3 ха;
- Природни паркове – 11, с площ 256 441,4 ха;
- Резервати – 55, с площ 77 064,9 ха;
- Поддържани резервати – 35, с площ 4 520,9 ха;
- Защитени местности – 564, с площ 79 391,7 ха;
- Природни забележителности – 345, с площ 16 819,4 ха.

Съгласно чл.4, ал.1 от ЗЗТ Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Съгласно чл. 2, ал.2 от същия закон опазването на природата в защитените територии има предимство пред другите дейности в тях. Режимите за опазване и ползване на защитените територии са регламентирани със ЗЗТ и заповедите за обявяването им.

В обхвата на Черноморската акватория Черноморските общини (Аврен, Аксаково, Балчик, Бургас, Бяла, Варна, Долни чифлик, Каварна, Несебър, Поморие, Приморско, Созопол, Шабла и Царево) попадат изцяло или частично 53 *защитени територии* по смисъла на Закона за защитените територии, от които:

- 3 резервата (Р) (Камчия, Калиакра, Ропотамо);
- 3 поддържани резервата (ПР) (Атанасовско езеро, Балтата, Пясъчната лилия);
- 31 защитени местности (ЗМ): (Дуранкулаино езеро, Шабленско езеро, Яйлата, Степите, Ароматна матиола, Ботаническа градина-Балчик, Блатно кокиче, Казашко, Мочурището, Ятата, Ракитник, Лиман, Лонгоза, Смриките, Иракли, Пясъчна банка Кокетрейс, Калината, Орото, Поморийско езеро, Бургаски солници, Пода, Узун герен, Ченгене скеле, Находище на блатно кокиче в местността Блатото, Блатото Алепу, Беглик таи-Ропотамо, Острови Св.св. Иван и Петър, Колокита, Стамополу, Устието на река Велека, Силистар.);
- 14 природни забележителности (ПЗ) (Скалният мост, Белите скали, Нос Емине, Пясъчни дюни 5 броя, Пясъчни дюни местност Бабата-Слънчев бряг, Пясъчни дюни местност Алепу, Нос Червенка, Пясъчни дюни между къмпингите Златна рибка и Градина, Пясъчни дюни местност Каваците, Нос Агалина, Скални образования фиордите и Тюленовата пещера в местност Маслен нос, Пясъчни дюни между гр.Приморско и местност Перла, Пясъчни дюни - Международен младежки център, Наково кладенче.);
- 2 природни парка (ПП) (Златни пясъци и Странджа).

По-голямата част от защитените територии (52), изцяло или частично, попадат в границите на защитени зони НАТУРА 2000.

Част от акваторията на Варненското езеро (ивица от 250 m край брега) попада в границата на защитена местност Казашко". Всички останали защитени територии са част от крайбрежието.

Защитена местност „Кокетрайс“

Защитената местност „Кокетрайс“ е обявена е със заповед № РД-54 от 01.02.2001 г. с площ 760 хектара. В границите ѝ попада по-голямата част от пясъчната банка Кокетрейс. Това е най-голямата и сложна пясъчна структура от този тип в българската част на крайбрежните води в Черно море. Тук е установено местообитанието „Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини“. То е в добро състояние и това прави защитената местност от значение за опазването му в национален мащаб. Високо е разнообразието от видове безгръбначни и риби. Няколко вида ракообразни и ланцетника са включени в Протокола за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие към Конвенцията за опазване на Черно море и Червения списък към същата конвенция.

Резерват „Калиакра“

Резерват „Калиакра“ е обявен през 1941 г. и е една от първите защитени територии в България. Това е единственият резерват в България, включващ и защитена морска акватория. Обявен е с цел опазване на местообитанията на Тюлена монах. През последните години /1996 г./ видът е наблюдаван епизодично в морето в близост до резервата, но няма постоянна колония. В резервата, върху сравнително голяма площ, се опазват степни местообитания – понто-сарматски степи, характерни за ограничен участък от черноморското крайбрежие. Тук могат да се наблюдават делфини, аристотелеви корморани, скален кос, папуняк, дебелоклюна чучулига, черногърбо каменарче и други редки видове, общо 32 вида птици по платовидната част и още 12 по скалните корнизи. Резерватът е разположен на втория по големина прелетен път в Европа – Via Pontica. Над Калиакра всяка есен от август до октомври преминават значителни количества реещи се птици – повече от 29 000 щъркели, пеликани и жерави, както и над 3000 грабливи птици, включително световно застрашените видове степен блатар, ловен сокол и царски орел и др. В района на Калиакра редовно зимува и световно застрашеният вид червеногуша гъска.

Резерватът попада в границите на Рамсарски обект и е Орнитологично важно място.

Р. „Камчия“, Р. „Ропотамо“, ПР. „Балтата“, ПР. „Вельов вир“, ЗМ „Блатно кокиче“, ЗМ „Калината“, ЗМ „Лонгоза“, ЗМ „Беглик таи - Ропотамо“;

Резерватите и прилежащите им защитени местности заемат долните течения, устията и прилежащите им територии на реките Батова, Камчия и Ропотамо, както и преувлажнени понижения край реките. В тях се опазват заливни лонгозни гори съхранени единствено на Балканския полуостров, като Камчийския лонгоз е най-голямата и запазената от тях. Тези горски екосистеми са уникални за Европа по отношение на растителността, структурата и специфични екологични условия. В състава на същинската лонгозна гора влизат запазени коренни съобщества на полския ясен, дръжкоцветния дъб, полския бряст и други влаголюбиви дървесни и храстови видове, съчетани с всичките 6 вида дървовидни лиани, срещащи се в България – обикновен повет, бръшлян, хмел, гърбач, скрипка, дива лоза, а също така и седем вида тревисти лиани. Като цяло преобладават растителните съобщества с доминиране на полския ясен. Характерни за речните лимани са хигрофитната и хидрофитна растителност като бяла и жълта водна лилия, блатно кокиче, битински синчец и др.

Крайбрежните ивици са заета от дюни с псамофитна тревна растителност, главно пясъчна амофила, пясъчна лилия и др. Животинският свят също е уникален. Общо 47 вида гръбначни животни са включени в Червената книга на България. Описани са 25 вида риби, 9 вида земноводни и 23 вида влечуги и др. В границите на резерват Ропотамо попада Змийския остров. На острова се опазва единственото у нас естествено находище на кактуси.

Защитените територии попадат в границите на Рамсарски обекти и са определени за Орнитологично важни места.

Влажни зони – ПР „Атанасовско езеро“; ЗМ „Дуранкулаино езеро“; ЗМ „Шабленско езеро“; ЗМ „Яйлата“; ЗМ „Лиман“; ЗМ „Поморийско езеро“; ЗМ „Бургаски солници“; ЗМ „Пода“; ЗМ „Ченгене скеле“; ЗМ „Блатото Алену“; ЗМ „Стаммополу“; ЗМ „Устието на река Велека“.

По-голямата част от влажните зони представляват плитки, закрити лимани и лагуни, заемащи прибрежните ниски части на дълбоки речни суходолия, които най-често имат хидравлична връзка с акваторията на Черно море. Това са плитки, крайбрежни, разположени успоредно на брега сладководни водни басейни напълно или частично отделени от морето с пясъчни наноси. Условието в тях варира в зависимост от различни фактори - валежи, изпарения, навлизане на морска вода при бури, пресъхване на вливащи се в тях сладководни течения, което е предпоставка за специфичния им и променлив организмов състав. В тях се развива растителност от видове, свързани както с морски води, така и с влажните зони на сушата. Установени са един български (*Seseli rhodopaeum*) и 4 балкански растителни ендемита, както и други 23 вида с важна международна и национална консервационна значимост. Сред тях се открояват бялата водна лилия и жълтата водна роза, чиито находища са единствените по северното българско Черноморие. Изключително богата по състав е ихтиофауната.

Всички влажни зони попадат в границите на Рамсарски обекти и са определени за Орнитологично важни места.

ПР „Пясъчната лилия“, ПЗ „Пясъчни дюни 5 броя“, ПЗ „Пясъчни дюни местност Бабата-Слънчев бряг“, ПЗ „Пясъчни дюни местност Алену“, ПЗ „Пясъчни дюни между къмпингите Златна рибка и Градина“, ПЗ „Пясъчни дюни местност Каваците“, ПЗ „Пясъчни дюни между гр. Приморско и местност Перла“, ПЗ „Пясъчни дюни - Международен младежки център“, ЗМ „Ятата“.

В защитените територии се опазват местообитания формирани по крайбрежието върху пясъчни субстрати - дюни.

ЗМ „Ботаническа градина-Балчик“; ЗМ „Смриките“; ЗМ „Иракли“; ЗМ „Беглик таи - Ропотамо“; ЗМ „Острови Св.св. Иван и Петър“; ЗМ „Колокита“; ЗМ „Силистар“; ПЗ „Скалният мост“; ПЗ „Белите скали“; ПЗ „Нос Емине“, ПЗ „Нос Червенка“; ПЗ „Нос Агалина“; ПЗ „Скални образувания фиордите и Тюленовата пещера в местност Маслен нос“

Опазват се местообитания формирани върху скалисти морски брегове изградени както от магмени скали така и от седиментни скали. Растителните съобщества върху скалния субстрат са формирани под въздействието на солените пръски от прибой.

Всички защитени територии са разположени на втория по големина прелетен път в Европа – *Via Pontica* и осигуряват благоприятни условия за хранене и почивка на редица прелетни видове птици.

ПП „Златни пясъци“

Съчетание на климатични и други средообразуващи фактори е довело до обособяването на специфичен уникален природен комплекс. Почти цялата територия на

парка е заета от термфилни широколистни гори. Развитието на сублонгозна растителност в ниските части на парка е една от специфичните особености на горската растителна покривка. Поради смекчаващото влияние на морето в тези гори участват и много средиземноморски и субсредиземноморски видове.

В парка са установени и се опазват 28 типа природни местообитания от които 11 са от консервационна значимост на европейско ниво.

ПП „Странджа“

Природен парк "Странджа" е най-голямата защитена територия в България. Паркът обхваща почти изцяло територията на българската част на Странджа планина, като на изток граничи с Черно море. Специфичният климат и географското положение на Парка го прави своеобразен мост между Европа и Азия. Разположен на биогеографски кръстопът, флората на парка е уникално съчетание на реликтната южно-евксинска, средиземноморската, средноевропейската, балканската, евроазиатската, понтийско-централно-азиатската и атлантическата растителност. Природният му комплекс е уникален за Европа. В тази връзка паркът е включен в списъка на петте приоритетни за опазване територии в Централна и Източна Европа.

По-голямата част от защитените територии (52), изцяло или частично, попадат в границите на защитени зони НАТУРА 2000.

Други елементи на Националната екологична мрежа В Националната екологична мрежа, която включва защитени зони и защитени територии, съобразно Закона за биологичното разнообразие, приоритетно са включени КОРИНЕ места, Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологични важни места.

България е сред първите страни, присъединили се към **Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбивы птици (Рамсарска конвенция)**, подписана без задължение за ратификация в изпълнение на Решение на Министерски съвет № 389 от 18 ноември 1974 г., в сила за страната от 24 януари 1976 г., изменена с Протокол, подписан в Париж на 3 декември 1982 г. и влязъл в сила за България на 27 февруари 1986 г.

В списъка на Конвенцията за влажните зони с международно значение (Рамсарските места), България е представена с 11 влажни зони, представляващи приблизително 0.45% от територията на страната – Атанасовско езеро, Комплекс Беленски острови, Дуранкулашко езеро, Остров Ибиша, Шабленско езеро, Местността пода, Поморийско езеро, Комплекс Ропотамо, Езеро Сребърна, Езеро Вая и Карстов комплекс Драгоманско блато.

КОРИНЕ места

КОРИНЕ места са географски територии, определени на базата на стандартни критерии, които включват комплекси от уязвими и застрашени местообитания от значение за опазването на биоразнообразието и ландшафта в Европа.

КОРИНЕ места в България заемат площ 1 396 561 ha, което представлява 12,6 % от територията на страната.

Орнитологично важни места (ОВМ)

ОВМ са изключително важни за поддържането на видовете птици, чието опазване зависи от местообитанията и екосистемите в които се срещат. В България през 2005 г. са определени 114 ОВМ, покриващи обща площ от 26 021 km² от територията на страната

и 542,72 km² морска акватория. Голяма част от ОВМ напълно или частично съвпадат с КОРИНЕ места и/или със защитени територии. Общо 372 вида птици са установени в мрежата от ОВМ, което представлява 89 % от българската орнитофауна и 71 % от птиците в Европа.

Важни места за растенията (ВМР)

Идентифицирането на ВМР създава рамка за достигане на цел 5 на Глобалната стратегия за опазване на растенията. Определянето им предоставя важна информация за Натура 2000 и Пан-европейската екологична мрежа. В България общо са определени 125 ВМР, заемащи територия от 1403770 ha. В тези 125 места се намират изцяло или основни части от приоритетни и важни хабитати, видове с различна степен на консервационна значимост от всички категории на IUCN. Значителна част (около 80%) от мрежата на ВМР попада в защитени територии. В много случаи те са обявени именно заради растителния ген фонд съдържащ се в тях. Развитието на мрежата от ВМР е сериозно допълнение към мрежата от Орнитологично важни места, NATURA 2000 и др., като Българо-гръцката трансгранична мрежа.

2.1.7.4. Защитени зони

Защитените зони са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците.

Те са предназначени за опазване или възстановяване на благоприятното състояние на включените в тях природни местообитания, както и на видовете в техния естествен район на разпространение. България е на второ място в ЕС с процент от територията, която попада в екологичната мрежа Натура 2000.

По данни от Информационна система за защитени зони от Екологична мрежа Натура 2000, целеви за опазване видове/природни местообитания, са както следва:

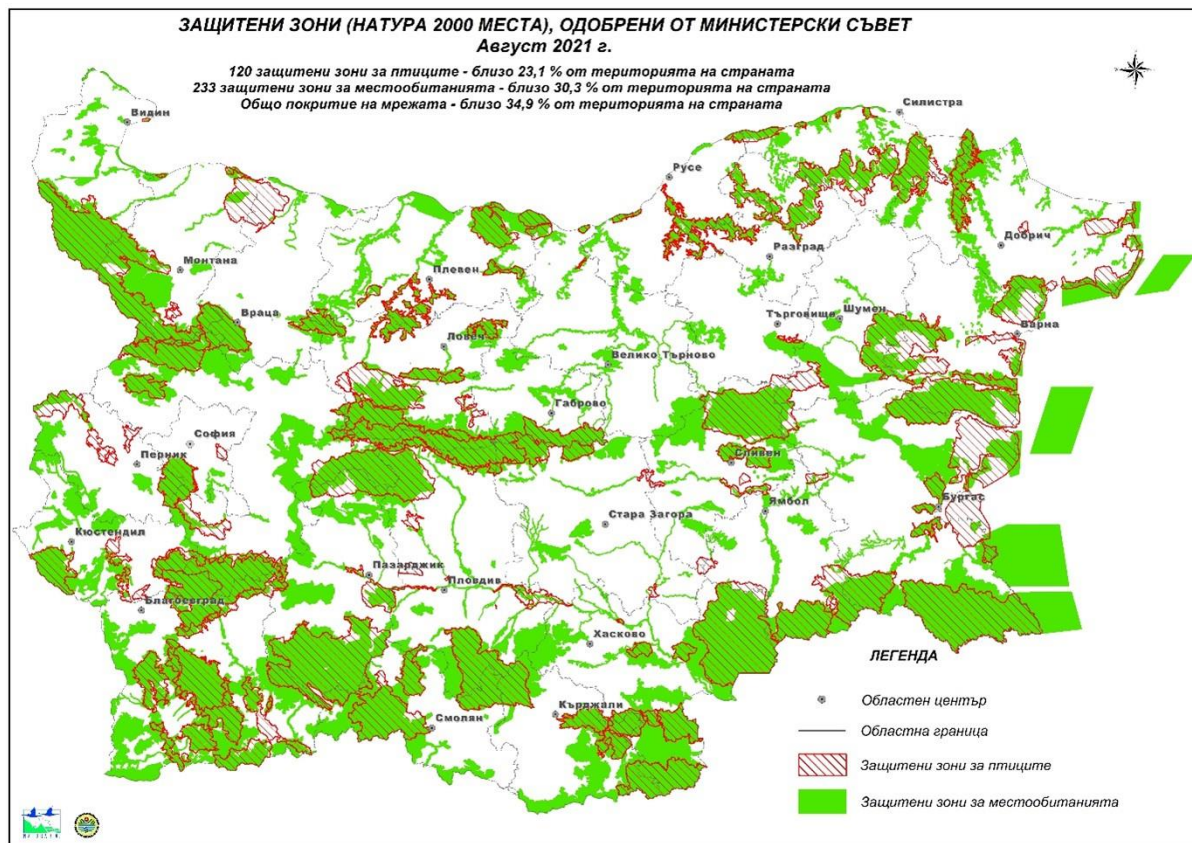
- Безгръбначни животни – 40 вида;
- Риби – 24 вида;
- Земноводни – 6 вида;
- Влечуги – 6 вида;
- Бозайници – 24 вида;
- Растителни видове – 22 вида;
- Природни местообитания – 90 броя;
- Птици – 239 вида.

С решение на Министерски съвет са приети 340 защитени зони (353 на брой, но 13 са с обща граница по двете директиви) от екологичната мрежа Натура 2000, покриващи общо 34.9% от територията на страната. Броят на определените защитени зони, съгласно Директивата за птиците в България е 120 с обща площ 2 616 550 ha (23.1% от общата територия на страната), а броят на определените защитени зони, съгласно Директивата за местообитанията, е 233 с обща площ 3 615 603 ha (30.3% от общата територия на страната). Защитените зони включват общо 282 135 ha морски пространства.

Таблица № 2.1.7.4 – 1 Брой и площ на защитените зони от мрежата от Националната екологична мрежа Натура 2000

	Брой	Площ [ha]	Територия [ha]	Морски пространства [ha]	Територия %
Защитени зони за местообитания	233	3 615 603	3 367 916	247 687	30.3 %
Защитени зони за птиците	120	2 616 550	2 562 061	54 488	23.1%
Общо Натура 2000 зони	340*	4 155 839	3 873 704	282 135	34.9%

На Фигура 2.1.7.4-1 е представено териториалното разположение на защитените зони от мрежата Натура 2000 на територията на България.

Фигура 2.1.7.4-1 Защитени зони, одобрени от Министерски съвет
(източник: [Интернет страница на Министерство на околната среда и водите](#))

Защитените зони включват общо 282 135 ha морски пространства, или 6,9% от общата им площ. От защитените зони в морските пространства преобладават тези по Директивата за местообитанията с площ от 247 687 ha. По-голямата част от 33 в морските пространства попадат в териториалните води на Р България, като само 3 от тях частично се разпростират извън териториалните води и имат морска част. Това са защитените зони

обявени по Директивата за местообитанията – 33 с код BG 0000573 „Комплекс Калиакра“, 33 с код BG 0001501 „Емона“ и 33 с код BG 0001001 „Ропотамо“.

Целите на опазване на 33 по Директивата за местообитанията са следните:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

По черноморското крайбрежие са обявени 19 защитени зони по Директива 2009/147 за опазване на дивите птици. Общата площ на 33 възлиза на 416 536,86 ha. Сухоzemната част на зоните обхваща 362 048,46 ha, а акваторията 54 488,7 ha. Осем от тези защитени зони по Директивата за птиците включват в територията си част от Черно море – 33 BG0002060 „Галата“, 33 BG0002045 „Комплекс Камчия“, 33 BG0002051 „Калиакра“, 33 BG0002044 „Камчийска планина“, 33 BG0002082 „Батова“, 33 BG0002097 „Белите скали“, 33 BG0000156 „Шабленски езерен комплекс“ и 33 BG0002050 „Дуранкулашко езеро“.

Основните цели на опазване на защитените зони по Директивата за птиците са:

- Опазване и поддържане на местообитанията на видовете птици, предмет на опазване в зоната, за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние;
- Възстановяване на местообитания на видовете птици, предмет на опазване в зоната, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Обобщение за текущото състояние на биологичното разнообразие, защитените територии и защитените зони

В страната, от Министерски съвет са приети 340 защитени зони (353 на брой, но 13 са с обща граница по двете директиви) от мрежата Натура 2000, покриващи общо 34.9% от територията на страната.

С Решение на Националния съвет по биологично разнообразие са одобрени две нови защитени зони BG0000636 „Ниска Рила“ и BG0002129 „Рила буфер“.

Защитените зони включват общо 282 135 ha морски пространства, или 6,9% от общата им площ. От защитените зони в морските пространства преобладават тези по Директивата за местообитанията с площ от 247 687 ha.

По черноморското крайбрежие са обявени 19 защитени зони по Директива 2009/147 за опазване на дивите птици. Общата площ на 33 възлиза на 416 536,86 ha.

2.1.8. Състояние на материалните активи

Материалните активи в сектор „Рибарство“ включват риболовния флот, рибарски пристанища/лодкостоянки, оборудване на риболовни кораби и риболовни съдове, стопанства за аквакултури, обекти за търговия с риба и рибни продукти и др.

Стопански риболов

Сектор Рибарство има специфично място и роля в българското земеделие и в националната икономика. Въпреки, че неговият дял в БВП е по-малък от 1,0%, той заема

важно място в структурната рамка на земеделския отрасъл и е от определящо икономическо и социално значение за някои географски зони и райони. Общото производство на риба се формира от 2 два главни източника - стопански риболов и аквакултури. Стопанският риболов се разделя на две групи - морски риболов в Черно море и сладководен риболов - в р. Дунав. До 2006 г. стопански риболов се е извършвал и във вътрешните водоеми (средните и големи язовири) на страната.

Състояние на риболовния флот

Стопански риболов се осъществява в Черно море и река Дунав. В тях стопански риболов се извършва по реда на Глава 1-ва и 3-та от Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА) с разрешения от закона риболовни уреди, както и с риболовни уреди от плавателни съдове - лодки и риболовни кораби с различни размери (в 5 сегменти - до 6 m, 12 m, 18 m, 24 m и повече от 24 m). Риболовните кораби, опериращи в Черно море, съставляват риболовния флот на Р. България. Риболовните плавателни съдове, опериращи в река Дунав, по смисъла на Кодекса за търговското корабоплаване (КТК) са риболовни плавателни съдове, (разговорноизветни като рибарски лодки) обичайно са с дължина 6-7 m.

Българският риболовен флот оперира само в Черно море и към 31.12.2018 г. се състои от 1 857 риболовни съда с общ капацитет от БТ 6 087,76 и 54 522,88 kW. От тях 1 762 са по-малки от 12 m, което е приблизително 95% от всички български кораби. Като предпочитан тип риболовен уред се използват набор от хрилни мрежи (плаващи, закотвени).

През периода 2007-2018 г. българският риболовен флот е намалял както като тонаж, така и като мощност във всички сегменти. Всяко вписване или увеличаване на тонажа или мощността на двигателя в регистъра на флота, е компенсирано с премахването на поне същото количество от флота.

Икономическото състояние на флота се влияе от редица фактори, като основните от тях са: стари риболовни кораби - средна възраст около 23 г.; дисбаланс между променливите разходи и текущите приходи; ниска покупателна възможност на населението; сезонност на риболова - годишни миграции на част от видовете риба със стопанско значение; вариации в цените на горивата; липса на пазарен регулатор, гарантиращ еднакви нива на изкупните цени, които да определят максимални и минимални стойности; липсата на достатъчен брой рибни борси и центрове за първа продажба в близост до пристанищата.

През 2018 г. се наблюдава повишаване на броя на активните кораби в сегментите ТВВ и ТМ, а в останалите сегменти се забелязва спад. Неактивността на риболовните кораби се дължи предимно на ремонти дейности, преустройства или предстоящи продажби и прехвърляния на собствеността и в по-малка степен на снабдяване с нови риболовни уреди.

България има крайбрежна ивица от 378 km, континентален шелф от 10 886 квадратни километра и изключителна икономическа зона в Черно Море от около 25 699 квадратни километра. Повечето от риболовните дейности се провеждат в териториални води (до 12 морски мили). Към 31.12.2018 г. българският флот се състои от 1857 кораба, опериращи само в Черно Море, с общ капацитет 6087,76 GT и 54 522,88 kW.

Рибарски пристанища/лодкостоянки

Определените пристанища за разтоварване на риба, вкл. и на калкан по Черноморското крайбрежие към края на 2019 г. са представени в **Таблица 2.1.8-1**.

Таблица 2.1.8-1 Списък на определените пристанища за разтоварване на риба, вкл. и на калкан

Пристанища:	
Каварна	<i>BG KVN - 4326N 02820E</i>
Балчик	<i>BG BAL - 4325N 02810E</i>
Варна	<i>BG VAR</i>
Несебър	<i>BG NES - 4239N 02744E</i>
Поморие	<i>BG POR</i>
Созопол	<i>BG SOZ - 4225N 02742E</i>
Царево	<i>BG TRV - 4210N 02751E</i>

Разтоварванията се извършват задължително в присъствието на инспектор от ИАРА в следните периоди на денонощието: от 1 октомври до 31 март - от 8 ч. до 18 ч.; от 1 април до 30 септември, с изключение на периода на забраната, от 6 ч. до 20 ч.

Пристанищата, определени за трансбордиране са Варна (Varna) - BG VAR и Бургас (Burgas) - BG BOJ. Разтоварванията се извършват от 1 април до 30 септември, с изключение на периода на забраната - от 6 ч. до 20 ч.

Съгласно изискванията на Регламент 1005/2008 достъпът на кораби от трети държави, с цел разтоварване и трансбордиране, се разрешава на посочените две пристанища

По цялото черноморско крайбрежие са определени места за разтоварване на уловите от съответните категории риболовни кораби (от различните сегменти) според техните параметри. През 2019 г. разтоварвания са извършени на 64 места, които са основните места за разтоварване на улови след 2010 г.

Риболовните кораби, фигуриращи в Регистъра на риболовните кораби (РРК) и извършващи стопански риболов във водите на река Дунав са с пристанищна регистрация в Русе, Видин, Силистра, Сомовит, Тутракан, Лом, Оряхово и Свищов.

Регистрираните места на разтоварване през годините са: Русе, Силистра, Видин, Свищов, Козлодуй, Оряхово, Ряхово, Лом, Батин, Бръшлян (обл. Русе), Сомовит и Тутракан.

По река Дунав има общо 38 броя лодкостоянки. Те са разпределени в 8 (осем) участъка на р. Дунав - от устието на р. Тимок до гр. Силистра.

Стопанства за аквакултурите в България

За 2019 г. производство са отчели 446 стопанства, което представлява 60% от всички регистрирани за годината. Няма данни за причините, поради които останалите 40% от стопанствата не са отчели продукция за съответния период, дали окончателно или временно са прекратили производството, провеждат строителна или ремонта дейност или др. Броят на активните стопанства за последните три години остава приблизително постоянен - около 450, независимо от постоянно нарастващия брой регистрирани стопанства за същия период.

За периода 2013-2019 г. броят на новорегистрирани стопанства се утроява (спрямо 2013 г.), достигайки 754 в края на 2019 г. Най-голям е броят на топловодните стопанства - 535 (72% от общия брой), 78 са студеноводни (10%) и 104 (14%) смесени. Колекторните установки за черна мида са 29 или 4 %.

Басейновите стопанства оперират със земен тип басейни (основно в шарановъдството и по-рядко в пъстървовъдството) и бетонни басейни (основно тип „канални“). Сред басейновите стопанства преобладават непълносистемните, от угоителен тип, произвеждащи риба за консумация. Единичните размери на угоителните басейни варират, но обикновено те са до няколко десетки декара. Отглеждането на риба в басейновите стопанства е предимно полу-интензивно и интензивно, като основно средство за интензификация е храненето с фуражи. В интензивните стопанства рибата се изхранва със специализирани фуражи, а в полуинтензивните на базата на естествената хранителна база на басейна с добавка от зърнени фуражи.

Садковите стопанства в България са разположени във вътрешните сладководни водоеми (големи, средни и малки язовири). Садковите стопанства, опериращи в големите и дълбоки язовири са с относително стабилни резултати, въпреки понякога значителните колебания във водната ниво на язовирите. Броят на новосъздадените садкови стопанства се запазва постоянен (около 35) през последните 8 години. През 2019 г. активност са отчетели 30 стопанства.

Язовирното, свободно отглеждане на риба, е широко прилагана форма на аквакултура у нас и към момента представлява гръбнакът на топловодното рибовъдство в страната. Използват се основно малки и средни по площ (20-00 дка) равнинни язовири, в които се практикува основно поликултурно отглеждане на риба с един основен вид (шаран) и няколко допълнителни мирни (бял и пъстър толстолоб, бял амур, лин и др.) или хищни видове (европейски сом, бяла риба, щука и др.). Основен метод е полуинтензивното отглеждане на рибата чрез използване на зърнени фуражи.

Рециркулационните аквакултурни системи (РАС) са подходяща алтернатива на традиционните стопанства в България, особено в случаите, когато източниците на водата са с ограничено количество и качество, разполагаемата площ е малко, температурните и климатичните дадености на региона са далеч от оптимума за отглеждания вид, има ограничения за заустване на отработените води в дивата природа или в случаите, когато отглежданият вид риба е чужд и трябва да се предотврати изпускането му в околната среда. В България има построени или са в процес на строителство над 20 стопанства с рециркулационни системи.

Обекти за търговия с риба и рибни продукти

Пазарът на риба, други водни организми и рибни продукти в България е свързан с развитието на подсектори: стопански риболов, аквакултури, преработка на риба и други водни продукти, търговия с риба и други водни продукти. Предлагащото се формира от собствен улов, собствено производство на аквакултури и внос, търсенето - от вътрешно потребление и износ.

Положителните тенденции са: значимия износ от общото производство на шаранови и пъстървови видове, високо вътрешно потребление на пъстървови видове, черна морска мида и скариди, съчетано с високо качество на българското производство от аквакултури, признато на българския пазар.

Евентуални заплахи биха били много ниско вътрешно потребление на риба и рибни продукти, съчетано с нарастващо потребление на пресни/охладени продукти от внос, които директно конкурират продуктите от български улов слабо развити пазари и тържища за директна продажба от рибари и фирми в сектор Стопански риболов.

Обобщение за текущото състояние на материалните активи

От анализа на развитието на сектор „Рибарство и аквакултури“ могат да се систематизират следните изводи:

Повишена контролна дейност и мониторинг, което подобрява своевременното администриране на риболовната дейност чрез подобрена комуникация и координация между звената и централното управление на администрацията;

Подобрена законова национална рамка чрез въведени промени в Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА), които позволяват да се предприемат ефективни мерки срещу неактивните плавателни съдове, както и срещу непредоставянето на формуляр за икономическа статистика.

Наличието на административни мерки срещу незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов.

Българският риболовен флот оперира само в Черно море и към 31.12.2018 г. се състои от 1 857 риболовни съда с общ капацитет от БТ 6 087,76 и 54 522,88 kW. От тях 1 762 са по-малки от 12 m, което е приблизително 95% от всички български кораби.

През 2018 г. се наблюдава повишаване на броя на активните кораби в сегментите ТВВ и ТМ, а в останалите сегменти са забелязва спад.

През 2019 г. разтоварвания са извършени на 64 места, които са основните места за разтоварване на улови след 2010 г.

За 2019 г. производство са отчетели 446 стопанства, което представлява 60% от всички регистрирани за годината. За периода 2013-2019 г. броят на новорегистрирани стопанства се утроява (спрямо 2013 г.), достигайки 754 в края на 2019 г.

Необходими са инвестиции за ДМА в сектора, с оглед въвеждане на иновации, ресурсна ефективност, обновяване.

2.1.9. Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство

България разполага със завидно богатство от културно-исторически паметници. 167 от регистрираните паметници на културата са със световно значение. Страната ни е включена в индикативния списък на ЮНЕСКО с 14 исторически, 7 културни и 2 природни обекта. Всепризнат факт е многообразието на българско културно-историческо наследство, което привлича стотици хиляди туристи годишно в музеите, манастирите, галериите и фестивалите на страната.

Културното наследство е неизменна част от околната среда и може да се определи като „антропогенна околна среда“. Въпрос на национална отговорност е опазването на богато културно наследство на България. Защита на културното наследство се осигурява от държавата, а реда за осъществяването ѝ е регламентиран от Закона за културното наследство.

Според дефинициите в чл. 47 от Закона за културното наследство (ЗКН) археологическите недвижимите културни ценности са материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания. Многообразието на човешките дейности и огромният хронологически отрязък, в който са съществували, обуславят изключително разнообразие на този вид обекти. Най-многобройни са регистрираните селища от праисторията до късното средновековие и свързаните с тях светилища, крепости, храмове и некрополи. Широко разпространени са надгробните могили, които са свързвани основно с погребалните практики на траките. Съхранените от времето останки

от праисторията, античността и средновековието, част от които са реставрирани и експонирани, днес са найатрактивните демонстрации за многовековната история на България.

Подводно културно наследство

Съществуващите екологични проблеми касаещи подводното културно наследство са сериозни и разнообразни. В миналото те са причинили частичното или пълното унищожаване на редица археологически паметници, а днес продължават да са реална заплаха за редица обекти. Основните рискове за културните паметници под вода са свързани със следните дейности:

Изграждането, разширяването, удълбочаването и почистването на пристанища са били причина за откриване, но и унищожаване на много археологически обекти - праисторически и антични селища, потънали кораби, пристанищни акумулации.

Изграждането на пристанищни съоръжения обикновено причинява сериозни промени на плажната ивица - акумулиране на пясък от едната страна на вълноломите, за сметка на другата. Това може да доведе до разкриване на културни паметници, или до допълнителното им погребване с пясък и седименти. Поради тази причина при реализирането на нови пристанищни проекти този ефект следва да бъде оценен от гледна точка на опазване на културното наследство.

Брегоукрепителните дейности и изграждането на вълнозащитни съоръжения следва да бъдат съобразени с подводно наследство, тъй като крайбрежната зона е с много висок потенциал за наличие на културни паметници. Редица подобни реализирани проекти са нанесли сериозни щети на културното наследство. Пример за това е Стариет град Несебър.

Прекарване на тръбопроводи, електропроводи, комуникационни кабели и друга инфраструктура по дъното са мащабни проекти, които обикновено засягат археологически обекти.

Сондирането с цел проучване и добив на нефт, природен газ и други подземни ресурси създава предпоставки за повреда или унищожаване на археологически обекти, намиращи се в зоната на сондажите.

Добив на инертни материали и суровини, включително на минни отпадъци, от Черно море и от крайбрежните езера и реки също поставя под сериозен риск неизвестни за науката археологически обекти. До сега тези мащабни дейности са извършвани без археологическо проучване и наблюдение.

Насипване на плажове с пясък от прилежащата им акватория е практика на някои места по крайбрежието, която до сега е извършвана без археологически контрол. Тази дейност създава предпоставки за разкриване и разрушаване на културни ценности.

Депониране на отпадъчни материали (основно строителни) поставя под риск културното наследство на големи площи. Изборът на акватория за депониране трябва да бъде съобразен с вероятността за наличие на културни паметници. Необходимо е извършването на спасително археологическо проучване на площите, предвидени за депониране с цел предотвратяване на погребването и разрушаването на културни паметници.

Нелегалното дънно тралене е причинило сериозни щети на много археологически паметници - основно потънали кораби. Този широко разпространен и нерегламентиран улов на дънни видове (риба, рапан, бяла мида) използва тралове, които

„орат“ дъното и понякога се натъкват на останки от кораби (карго, котви, корпуси), които обикновено повреждат.

Иманярската дейност е засегнала сериозно много археологически обекти, особено потънали кораби в плитките крайбрежни зони. Тъй като е извършвана под вода и на археологически паметници, които периодично са разкривани и заравяни от пясъка, тази противозаконна дейност остава скрита и е трудно да бъдат оценени нейните мащаби и пагубни резултати. Като иманярство може да бъде определено и дънното тралене с цел събиране на амфори от известни на рибарите потънали кораби с такова карго.

Водолазна дейност и туристическо колекционерство са причина за масово изземване на артефакти от морското дъно. Изваждането на културни ценности от морското дъно е най-сериозно в районите на събиране на рапани и на извършване на водолазен туризъм.

Замърсяването, особено в акваториите на съвременните пристанища, води до промяна на химическия състав на водата и на биосредата и до нарушаване на създаденото равновесие между археологическите паметници и околната им среда, опазвало ги столетия. Това неминуемо води до влошаване на състоянието на артефакти и археологически обекти.

Освен антропогенните дейности са налице и редица естествени процеси, влияещи на културното наследство под вода:

Глобалното затопляне създава рискове за културното наследство. То променя околната среда, с която подводните паметници са създали баланс, и която е благоприятствала тяхното съхраняване. Необходима е адекватна стратегия за мониторинг и реакция на свързаните със затоплянето процеси.

Абразията и ерозията са сериозен проблем за много културни паметници намиращи се на брега на морето и в плитки води. Тези процеси трудно могат да бъдат ограничени и често водят до частично или напълно разрушаване на археологически обекти. Застрашените обекти следва да бъдат приоритетно проучвани, документирани и мониторирани.

Седиментацията е причинила частично или напълно погребване на повечето културни паметници на морското дъно. Седиментите обикновено забавят деструктивните процеси, но в дългосрочен аспект обектите остават скрити за човешкото знание и възможността да бъдат мониторирани, изследвани и предпазвани.

Обобщение за текущото състояние на културното наследство

Представените екологични проблеми касаещи подводното културно наследство са причинили частичното или пълното унищожаване на редица археологически паметници в миналото, а днес продължават да са реална заплаха. Почти всички праисторически селища под вода са открити при дейности, свързани с изграждане на пристанища и пристанищна инфраструктура и са били унищожени, напълно или частично, при реализирането на тези проекти. Значителни части от подводното културно наследство на Несебър, а и на Созопол, са затрупани при изграждане на брегоукрепителни съоръжения. Повечето потънали кораби в районите на дънно тралене са засегнати от тралове.

Културното наследство крие големи, но все още неоценени икономически възможности и перспективи. То поставя пред страната и голяма културна отговорност и ангажимент за опазването, проучването и представянето му.

България разполага със завидно богатство от културно-исторически паметници. 167 от регистрираните паметници на културата са със световно значение. Страната ни е включена в индикативния списък на ЮНЕСКО с 14 исторически, 7 културни и 2 природни обекта.

2.1.10. Състояние по отношение на вредните физични фактори

Вредните физични фактори които ще бъдат разгледани в Доклада за екологична оценка, са: шум, вибрации, електромагнитни вълни.

Основните източници на шум в околната среда са:

- Транспортен шум – от автомобили, обществен и товарен транспорт, мотоциклети, мотопеди, наземен и подземен градски релсов транспорт, железопътен транспорт, авиационен транспорт;
- Градски вътрешно квартален шум – паркинги, гаражи, сметосъбирателни коли, спортни площадки, училища, детски градини и ясли, магазини, товарене и разтоварване на стоки, ресторанти, дискотеки, кино, театри, клубове и други обществени заведения, автогари, жп гари, летища;
- Вътрешно жилищен шум – от битови прибори, звукозаписна техника, озвучителни уредби, телевизори, музикални инструменти, разговори, битови кавги и др;
- Вътрешно градски шум – техническо оборудване, вентилационни уредби, хладилно оборудване, работилници и др;
- Промислен шум – производствени предприятия.

Крайбрежна зона

В разглежданата крайбрежна зона съществен екологичен проблем предизвиква автомобилният транспорт, който е най-значим източник на шум с наднормено въздействие върху значителна част от населението по черноморското крайбрежие (основно градовете Варна и Бургас). Предпоставка за повишени нива на транспортния шум са фактори като постоянно нарастващ брой на МПС, недостатъчен алтернативен транспорт, пътни настилки с ниски показатели и други, както и наличието на значителен транзитен дял на сухоземния транспорт, навлизащ дълбоко в застроените градски територии, до връзка с товарните пристанища и морския транспорт.

Морско пространство

Основен екологичен проблем е наличието на антропогенен подводен шум, създаван от различни дейности, извършвани в морската акватория: постоянен, нискочестотен шум, излъчван основно от морския транспорт и импулсен шум, излъчван при проучвания за добив на нефт и газ, военни операции (взривове, ниско- и средночестотни военни сонари), научни изследвания (активни акустични системи – научни сонари, ехолоти) и други. Шумовото замърсяване на морската среда оказва негативно въздействие особено върху морските бозайници (информация е представена към т. 2.1.7.2 по-горе). В българския черноморски регион се наблюдава тенденция към намаляване на техните численост и ареал на разпространение, особено в районите на Варненски и Бургаски заливи.

Вибрациите са сред водещите фактори в работната среда. Поради влиянието на интензивни вибрации се дължи появата на сериозни професионални заболявания с прогресиращ характер, които трудно се поддават на лечение и водят до частична загуба на работоспособност. Засега машините, които се прилагат в добива на полезни

изкопаеми и въглища, в строителството и ремонта на пътища и тунели, в жилищното строителство, в транспорта, металургията и машиностроението не осигуряват надеждна защита на здравето по отношение на това въздействие. Освен това, наличието на вибрации винаги е съпроводено с емисии на интензивен шум, което е комбинация от фактори, предпоставка за висок професионален риск. В черноморската акватория се извършват дейности, които могат да бъдат източник на вибрации: морски транспорт (кораби, моторни лодки), дейности за проучване на нефтени и газови находища, подводни строителни работи и други. На този етап няма данни от измервания на вибрации в морската среда, поради което не може да се направи оценка на състоянието на този фактор и наличието на евентуални екологични проблеми, свързани с него.

Електромагнитните вълни могат да бъдат нейонизиращи или йонизиращи, в зависимост от това дали при преминаването си през веществото, енергията на фотона е достатъчна, за да йонизира атомите на молекулата.

Йонизиращи лъчения

Съгласно Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда в Р България, 2020 ., през 2019 г. Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон не е регистрирала стойности на радиационния гама-фон, различни от естествените.

Не е наблюдавана тенденция за повишаване на обемната специфична активност на естествените и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

При наблюдението на радиационното състояние от фоновия мониторинг за:

- Необработваеми почви, не са констатирани изменения над характерните за съответните райони стойности на специфичната активност на естествените и техногенни радионуклиди;
- В повърхностните водни тела и седименти в страната, не са установени замърсявания с естествени и техногенни радионуклиди;
- В районите на потенциални замърсители не е установено разширяване на засегнатите от предишната дейност терени.

Нейонизиращи лъчения

Нейонизиращите лъчения включват голям брой фактори: електростатично поле, постоянно магнитно поле, радиочестотни електромагнитни вълни, лазерни лъчения и др.

По-голямата част от електромагнитните полета (ЕМП), създадени от човека са със специфична честота, която варира от високи радиочестоти (мобилните телефони), през средни честоти (компютърни екрани) до изключително слаби честоти (всички електрическите проводници за високо или ниско напрежение).

За територията на Република България излъчвателите на енергия на ЕМП (радио- и телевизионни предаватели и ретранслатори, радиолокаторни и навигационни станции и др.) се разполагат така, че напрегнатостта и плътността на мощност на ЕМП в района на населените територии да не превишават пределно допустимите нива, съгласно изискванията на Наредба № 9/1991г. пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти.

Резултатите от измерванията, извършвани от Регионалните здравни инспекции в страната (съгласно публикуваните *Годишни доклади на Регионални здравни инспекции с анализ на резултатите от мониторинга и контрола на нейонизиращи лъчения*)

показват, че стойностите на ЕМП не надвишават пределно допустимите нива съгласно изискванията на **Наредба № 9 от 14.05.1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно защитни зони около излъчващи обекти**, а именно $10 \mu\text{W}/\text{cm}^2$. Надвишаване на тази стойност се открива при не повече от 3% от измерените стойности.

Развитието на безжичните технологии и въвеждането на 5G технологията, разгръщането на системите за безопасност и защита, развитието на пристанищните радарни системи не могат да доведат до нарастване на електромагнитната експозиция върху населението, при стриктно спазване на действащото законодателство и контрол.

Секторът на рибарството и аквакултурите представлява значим източник на вредни физични фактори.

Обобщение за текущото състояние по отношение на вредните физични фактори

В разглежданата крайбрежна зона съществен екологичен проблем предизвиква автомобилният транспорт, който е най-значим източник на шум с наднормено въздействие върху значителна част от населението по черноморското крайбрежие (основно градовете Варна и Бургас).

На този етап няма данни от измервания на вибрации в морската среда, поради което не може да се направи оценка на състоянието на този фактор и наличието на евентуални екологични проблеми, свързани с него.

Не е наблюдавана тенденция за повишаване на обемната специфична активност на естествените и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

Не са установени съществени превишения на нормите за ЕМП в страната.

Не се очаква промяна в настоящата ситуация, отнасяща се до източници на шум, емисии в околната среда и контрол съгласно изискванията на действащото законодателство.

2.1.11. Състояние и управление на отпадъците

Отпадъците се приемат като екологичен, социален и икономически проблем, а нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да генерират големи количества отпадъци.

Съгласно Наредба № 2 от 23 юли 2014 г. за класификация на отпадъците, отпадъците от сектор „Рибарство“ се класифицират, както следва:

02 Отпадъци от селското стопанство, градинското растениевъдство, отглеждането на аквакултури, горското, ловното и рибното стопанство, производството и преработването на хранителни продукти

02 01 Отпадъци от селското стопанство, градинското растениевъдство, отглеждането на аквакултури, горското, ловното и рибното стопанство

02 02 Отпадъци от производство и преработване на месо, риба и други хранителни продукти от животински произход.

По данни на НСИ през 2019 г. генерираните неопасни отпадъци от икономическа дейност: Селско, горско и рибно стопанство се равняват на 853 917 t. Генерираните опасни отпадъци от същата икономическа дейност са 4 824 t.

Около 70% от общото количество замърсители, постъпващи в Черно море, са от черноморските страни. Част от тях и останалите 30% (от другите 11 страни във

водосбора) се вливат в Черно море чрез р. Дунав. Това е едно от най-засегнатите морета от прекомерно съдържание на хранителни вещества и органична пренатовареност поради използването на торове в земеделието, непречистени отпадни води от животновъдни обекти и населени места и замърсяване от индустриални центрове.

Оценките на състава на отпадъците от бреговете в различните морски региони, показват, че синтетичните материали имат най-голям дял в общото замърсяване с отпадъци. Категорията на пластмасовите отпадъци включва всички синтетични материали. Опаковките, риболовните мрежи, парчета от риболовни мрежи и малки парчета неидентифицируеми отпадъци от пластмаса и полистирен съставляват по-голямата част от отпадъците в тази категория.

Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване (Букурещ, 1992 г.), разглежда замърсяването от дейности на сушата, в морето и континенталния шелф от кораби, дъмпинг или трансграничен пренос на опасни вещества и подпомага сътрудничеството за установяване на научни критерии за определяне на правила, стандарти, препоръчителни практики и процедури за предотвратяване, намаляване и контрол на замърсяването.

Източниците на отпадъци в морето са многобройни и разнородни, поради което мерките за тяхното намаляване и предотвратяване навлизането им в морската среда трябва да се прилагат в широки географски граници и социални сфери.

В съответствие с начина на навлизане в морската среда, отпадъците се разделят на две категории:

- директно се изхвърлят в морето поради различни човешки дейности;
- издухани от вятъра и пренесени в морето от сушата или от водните маси, вливащи се в морето (от реки, дерета, зауствана вода от пречиствателни станции, канализации и др.). По-специално процесът на циркулация на отпадъците е тясно свързан с бреговата ивица, която е в контакт с морската среда, земята и атмосферата.

Основните морски източници на отпадъци са търговското корабоплаване, рибарството, плаването за развлечение и крайбрежните съоръжения.

Корабоплаване

Корабоплаването е смятано за основен източник на отпадъци и най-важният източник на морски отпадъци от базирани в морето дейности. Акваторията пред българския бряг и цялата ИИЗ на Р. България се явява район с интензивно корабоплаване.

Общо количество генерирани на корабите нефто-водни смеси (сантични води, мазутни утайки и др.) и отпадъци през 2011 (съгласно Морската стратегия на Република България 2016-2021 г.) е 1314 т.

Управлението на отпадъците от корабите се извършва от Дружество "Поддържане чистотата на морските води" АД (ПЧВМ) в гр. Варна и има филиал в гр. Бургас. Извършваните дейности са с екологична насоченост, а именно: поддържане чистотата на морските води, акваторията на пристанищата и подходните канали; почистване на петна от нефт и нефтопродукти в териториалното море и вътрешните морски води при аварийни разливи; техническо обезпечаване и мерки за ограничаване на опасността от замърсяване при товаро-разтоварните операции и ремонт; приемане и преработване на твърди и нефтени отпадъци, получени при експлоатацията на морските плавателни съдове, пристанищата и свързаните с тях дейности.

Морски отпадъци

Черно море е полужатворен басейн с много ограничен водообмен със Световния океан. Разпределението на морските отпадъци във водния стълб е в съответствие с плътността на водата и плаващата способност на отпадъците. Най-тежките предмети потъват и се натрупват на дъното на морето, а по-леките изплуват на повърхността и след определено време се изхвърлят на брега. Третата група остава в неутрално положение и остава във водния стълб между повърхността и дъното.

Отпадъци по морската повърхност > 2.5 cm

Част от морските отпадъци се задържат над водата поради свойствата на материала, от който са направени (полимер с положителна плаваемост) или форма (бутилки, контейнери, поплавкови мрежи и др.). Те плуват върху водната повърхност заедно с повърхностните течения, въпреки че вятърът също може да окаже значително влияние върху разпределението на обектите, плаващи по повърхността. Потенциалните щети, причинени от плаващи отпадъци, са много големи. Живата част на екосистемата, вкл. морските птици, рибите, костенурките и морските бозайници могат да се заплитат или поглъщат различни предмети и това е само един от ефектите на плаващите отпадъци.

Отпадъци по морското дъно > 2.5 cm

Крайбрежна зона (0-30 m)

Най-голям процент се пада на категория „Изкуствени полимерни материали“, които представляват 76% от общо идентифицираните отпадъци, следвани от категория „Метал“ – 16%. Категориите „Гума/каучук“, „Тъкан/текстил“, „Хартия/картон“ и „Стъкло/керамика“ представляват по 2% всяка категория от общо идентифицираните отпадъци. Отпадъци от категория „Обработен дървен материал“ не са регистрирани през проведената мониторинговата кампания в крайбрежните райони на оценка за 2018 г.

Общият брой на отпадъците за целият крайбрежен район е 112500 (items/km²), а общото тегло на всички отпадъци за целият крайбрежен район възлиза на 30385 kg/km² *Шелфова зона (30 – 100 m).*

Количеството морски отпадъци, натрупани/отложени на брега, не води до негативни промени на морската околна среда. Съставът, количеството и пространственото разпределение на отпадъците по крайбрежната ивица е на ниво, което не нанася вреда на крайбрежната и морската среда.

Северен шелфов район

Преобладаващите отпадъци са от категорията „Плат/текстил“, които представляват 45% от общо регистрираните в района. Отпадъците от категорията „Изкуствени полимерни материали“ са 44% от общо регистрираните отпадъци. Останалото % разпределение е „Обработен дървен материал“ – 6%, „Метал“ – 4% и „Гума/каучук“ – 2%.

Общото тегло на всички отпадъци за този район на оценка възлиза на 74.74 kg/km².

Южен шелфов район

В южният шелфов район на оценка, преобладаващите отпадъци са от категория

„Изкуствени полимерни материали“, като те представляват 87% от общо регистрираните в района. Отпадъците от категория „Плат/текстил“ са 8% от общо регистрираните отпадъци. Останалото процентно разпределение по категории отпадъци е както следва: категория „Гума/каучук“ – 3%, „Обработен дървен материал“ – 2% и категория „Метал“ също 2%.

Общото тегло на всички отпадъци за този район възлиза на 373.04 kg/km² – почти пет пъти повече от северният шелфов район.

Общият брой на отпадъците за целият шелфов район е 7811.69 items/km², а общото тегло на всички отпадъци за целият крайбрежен район възлиза на 447.78 kg/km².

Обобщение за текущото състояние по отношение на отпадъците

Отпадъците се приемат като екологичен, социален и икономически проблем, а нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да генерират големи количества отпадъци.

Около 70% от общото количество замърсители, постъпващи в Черно море, са от черноморските страни. Част от тях и останалите 30% (от другите 11 страни във водосбора) се вливат в Черно море чрез р. Дунав.

Оценките на състава на отпадъците от бреговете в различните морски региони, показват, че синтетичните материали имат най-голям дял в общото замърсяване с отпадъци.

Корабоплаването е смятано за основен източник на отпадъци и най-важният източник на морски отпадъци от базирани в морето дейности.

2.1.12. Опасни химични вещества и риск от аварии

Част от инвестиционните дейности по ПМДРА 2021-2027 г., свързани с изграждане и модернизация на обекти, свързани с рибарството и производството на аквакултури, ще бъдат ситуирани в територии, в които е възможно да се намират съществуващи/действащи предприятия, извършващи дейности по съхранение/производство/употреба на опасни химични вещества и смеси по Приложение № 3 на Закона за опазване на околната среда (ЗООС). В зависимост от количеството (когато е над съответното прагово количество) на тези вещества предприятията се класифицират като такива с нисък или с висок рисков потенциал по смисъла на глава седма от ЗООС.

Към момента на територията на страната има 124 предприятия с нисък рисков потенциал (ПНРП) и 87 с висок рисков потенциал (ПВРП) по смисъла на глава седма, раздел първи на ЗООС, част от които са пристанища и пристанищни терминали, т.е. в съседство на обекти на сектор „рибарство“.

Предвижданията на ПМДРА 2021-2027 г. нямат пряко отношение към употреба и съхранение на опасни химични вещества, съответно не биха могли да породят риск от големи аварии. В този смисъл програмата не се очаква да окаже въздействия, свързани със съхранението и употребата на ОХВС.

Обектите по предвидените в програмата дейности, обаче, могат да бъдат разположени близо до съществуващи предприятия/съоръжения, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал по смисъла на глава седма, раздел първи от ЗООС.

Като превантивна мярка за намаляване на риска от големи аварии са изискванията на глава седма, раздел първи на ЗООС, съгласно които при устройственото планиране на територията и планирането на защитата на населението и околната среда трябва да бъдат отчетени мерките за предотвратяване на големи аварии и ограничаване на последствията от тях за човешкото здраве и околната среда.

При устройственото планиране на територията се осъществява контрол на:

- разположението на нови предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал;
- изменения в предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал;
- планирането на нови строежи, включително изграждането на транспортни пътища, жилищни райони, обекти с обществено предназначение в близост до съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал, където разполагането или нови строежи може да бъде източник или да повиши опасностите или последствията от възникване на голяма авария в тези предприятия/съоръжения.

Обобщение за текущото състояние по отношение на опасните химични вещества и риска от аварии

Планирането и проектирането на обекти, в т.ч. разширение и модернизация на съществуващи такива в изпълнение на програмата следва да съобразява съществуващите предприятия с нисък и висок рисков потенциал от възникване на голяма авария с опасни химични вещества.

2.1.13. Здравно състояние на населението

А. Анализ на здравно-демографските показатели на населението на Република България

Основните здравни индикатори за оценка на здравното състояние на населението са демографските показатели (раждаемост, смъртност, детска смъртност, естествен прираст), заболяемост, болестност, смъртност по причини и други.

За целите на настоящата оценка са ползвани официални данни от:

- Статистически данни за последните 5 години – 2016-2020 г., публикувани на интернет страницата на Националния статистически институт;
- Здравен профил на страната 2019 г., издание на Европейската комисия (с актуалност на данните - 2017 г.);
- Здравеопазване 2020, издание на НСИ и Национален център по общественото здраве и анализи към Министерство на здравеопазването (с актуалност на данните – 2019 г.).

Численост на населението

Броят на населението на страната 31.12.2020 г. (по данни на НСИ) е 6 916 548 души (3 349 715 мъже и 3 566 833 жени).

В Таблица 2.1.13-1 са представени данни за населението на страната за 5-годишния период 2016-2020 г.:

Таблица 2.1.13-1 Численост на населението на страната за периода 2016-2020 г.
(Източник: НСИ)

Година	Общо	Мъже	Жени	В градовете	В селата
2016	7 101 859	3 449 978	3 651 881	5 204 385	1 897 474
2017	7 050 034	3 422 409	3 627 625	5 181 755	1 868 279
2018	7 000 039	3 395 701	3 604 338	5 159 129	1 840 910
2019	6 951 482	3 369 646	3 581 836	5 125 407	1 826 075

Година	Общо	Мъже	Жени	В градовете	В селата
2020	6 916 548	3 349 715	3 566 833	5 043 186	1 873 362

Данните за числеността на населението дават възможност да се направят следните анализи и изводи:

- За страната се запазва трайната тенденция за намаляване на населението. За анализираният 5-годишен период населението на страната е намаляло с около 2.6%. Основна причина е засилената емиграция извън страната, но както се вижда и по-долу от анализите – проблем в демографското развитие остава също така и високото ниво на смъртност на населението;
- Относителният дял на градското и селското население в областта остава постоянен през последните години, като за 2020 г. живеещите в градовете са 72.9%, а в селата – 27.1% - за последната година се наблюдава леко увеличение на населението на селата;
- В общия брой на населението преобладават жените – с 51.6%, а процентът на мъжете е 48.4%.
- Както и за предходните години, само две области – София (столица) и Кърджали увеличават населението си през последните години.

Възrastова структура на населението

В Таблица 2.1.13-2 са представени данни за възрастната структура на населението на страната за 5-годишния период 2016-2020 г.:

Таблица 2.1.13-2. Възрастна структура на населението на страната за периода 2016-2020 г. (Източник: НСИ)

Година	Под трудоспособна възраст	В трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст
2016	1 062 705	4 304 436	1 734 718
2017	1 065 993	4 248 503	1 735 538
2018	1 067 112	4 200 909	1 732 018
2019	1 066 554	4 156 198	1 728 730
2020	1 064 035	4 139 056	1 713 457

За разглеждания 5 годишен период продължава процесът на демографско застаряване на населението. Процесът е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете, което се дължи на по-високата смъртност сред мъжете, съответно – по-ниската продължителност на живота при тях. Остаряването на населението е по-силно изразено в селата отколкото в градовете, като относителният дял на възрастното население в селата – 65 и повече години е 1.4 пъти по-голям отколкото в градовете. Делът на младото население е по-висок в градовете с 1.3% сравнено със селата.

Раждаемост

Ниската раждаемост е основен фактор за намаляването на броя на населението. Данни за броя раждания за страната са представени в Таблица 2.1.13-3:

Таблица 2.1.13-3. Брой раждания за периода 2016-2020 г.

Раждания	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Живородени	64 984	63 955	62 197	61 538	59 440
Мъртвородени	462	404	379	344	354

Данните от таблицата показват запазване на тенденцията за намаляване на раждаемостта. Последната година, за разлика от предходните, се увеличава и броят мъртвородени.

Коефициентът на раждаемост през последните години също е с отрицателни тенденции, като за 2020 г. е 8,5 ‰, за 2019 г. е 8.8 ‰, за 2018 г. е 8.9‰, а за 2017 – 9.0‰, като варира по отношение на стойността му в селата и градовете (8.6‰ за град и 8.2‰ за село за 2020 г.).

В териториален аспект раждаемостта е най-висока в областите Сливен – 11.7‰, Ямбол – 9.4‰, Пловдив – 9.1‰, Пазарджик – 9.4‰, Стара Загора – 9.2‰, Варна – 9.0‰. С най-ниска раждаемост през 2020 г. (подобно на предходните години) са областите Габрово – 5,8‰, Видин – 5.9‰, Смолян – 6.1‰, Кюстендил – 6.8‰.

Обща и детска смъртност

Данни смъртността за (брой умирания) за периода на анализ са представени в **Таблица 2.1.13-4:**

Таблица 2.1.13-4. Брой умирания за периода 2016-2020 г.

Статистически район	Пол	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
България	мъже	56 122	56 781	56 367	56 118	65 950
	жени	51 458	53 010	52 159	51 965	58 785

От таблицата се вижда, че показателят варира през последните години, като за 2020 г. се наблюдава видимо увеличение на смъртните случаи, което се обяснява и с епидемията от COVID-19.

Приравнени на 1000 души, стойностите за обща смъртност и детска смъртност са представени в следващата таблица:

Таблица 2.1.13-5. Коефициенти на смъртност 2016-2020 г.

Коефициент	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Обща смъртност	15.1	15.5	15.4	15.5	18.0
Детска смъртност	6.5	6.4	5.8	5.6	5.1

Коефициентът на общата смъртност за 2020 г. е 18.0 на хиляда души, като се откроява сравнено с предходните години, през които варира между 15,1 и 15,5. Положителна е тенденцията за детската смъртност, която намалява, включително последната година.

Продължава да се наблюдава изразена мъжка свръхсмъртност. През 2020 г. показателят за смъртност сред мъжете е 19.6 на хиляда срещу 16.4 на хиляда при жените.

През 2020 г. в страната са умрели 301 деца на възраст под 1 г., като сравнено с 2019 г. - 342 деца, както и за предходната 2018 г., развитието по този показател е положително. Коефициентът на детската смъртност през 2020 г. е 5.1 на хиляда

живородени, като това е най-ниската регистрирана за страната стойност. Смъртността в селата е около два пъти по-голяма сравнено с градовете.

Основните причини за умираията на децата на възраст под 1 година за 2020 г., както и за предходните години, са: някои състояния, възникващи в перинаталния период (251.9 на сто хиляди живородени); вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (120.3 на сто хиляди живородени).

За последните години се очертава тенденция за сравнително висока детска смъртност от: болести на дихателната система - 61.8 на сто хиляди живородени, вкл. пневмония, на която се дължат 63% от тези смъртни случаи; болести на органите на кръвообращението - 39.0 на сто хиляди; симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде - 21.1 на сто хиляди; външни причини за заболяемост и смъртност - 19.5 на сто хиляди, някои инфекциозни и паразитни болести - 13.0 на сто хиляди и т.н.

В Таблица 2.1.13-6 и Таблица 2.1.13-7 са представени данни за структурата на обща смъртност по пол и причини за страната за 2016, 2017, 2018 и 2019 и 2020 г.

Таблица 2.1.13-6. Смъртност по причини за страната за 2016 и 2017 г. /на 100 000 души от населението/ (Източник: НСИ)

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	1509,3	1620,3	1404,3	1551,6	1652,4	1456,4
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести (A00-B99)	9,3	12,4	6,3	9,9	12,0	7,9
Туберкулоза (A15-A19, B90)	1,6	2,9	0,3	1,3	2,1	0,6
Болест, предизвикана от вируса на човешкия имунодефицит (HIV) (B20-B24)	0,3	0,5	0,1	0,3	0,5	0,1
Вирусен хепатит (B15- B19), B94.2	0,4	0,5	0,3	0,5	0,7	0,3
Други инфекциозни и паразитни болести (A00-A09, A20-B09, B25- B89, B91-B94.1, B94.8- B99)	6,8	8,3	5,4	7,8	8,7	7,0
Клас II Новообразувания (C00- D48)	242,6	289,6	198,3	246,3	294,1	201,2
Злокачествени новообразувания (C00- C97)	241,3	288,0	197,2	245,0	292,8	200,0
в това число:						
Злокачествени новообразувания на	5,4	9,1	2,0	5,4	8,6	2,4

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
устните, устната кухина и фаринкса (C00-C14)						
Злокачествено новообразуване на хранопровода (C15)	2,5	4,2	0,8	2,4	4,1	0,9
Злокачествено новообразуване на стомаха (C16)	15,5	20,0	11,2	16,1	20,3	12,1
Злокачествено новообразуване на дебелото черво (колон), ректума и ануса (C18- C21)	34,4	41,0	28,1	34,7	41,5	28,3
Злокачествено новообразуване на черния дроб и интрахепаталните жлъчни пътища (C22)	9,5	11,8	7,3	9,6	12,6	6,6
Злокачествено новообразуване на панкреаса (C25)	14,7	16,6	12,9	15,3	18,3	12,6
Злокачествено новообразуване на ларинкса (C32)	4,9	9,3	0,7	4,7	9,0	0,7
Злокачествено новообразуване на трахеята, бронхите и белия дроб (C33-C34)	47,1	76,6	19,2	47,5	76,2	20,4

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Злокачествен меланом на кожата (C43)	2,1	2,4	1,8	1,6	1,9	1,3
Злокачествено новообразуване на млечната жлеза (C50)	17,9	0,8	34,1	17,6	0,6	33,6
Злокачествено новообразуване на шийката на матката (цервикс) (C53)	4,8	-	9,4	5,1	-	9,9
Злокачествено новообразуване на тялото на матката (C54-C55)	5,3	-	10,4	5,5	-	10,7
Злокачествено новообразуване на яйчника (C56)	5,9	-	11,6	6,2	-	12,0
Злокачествено новообразуване на простатата (C61)	12,8	26,4	-	13,6	28,0	-
Злокачествено новообразуване на бъбрека, с изключение на бъбречното легенче (C64)	4,3	5,7	2,9	5,1	7,0	3,3
Злокачествено новообразуване на пикочния мехур (C67)	8,7	13,5	4,1	8,7	14,0	3,8

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Злокачествено новообразуване на главния мозък и други части на централна та нервна система (C70-C72)	9,4	10,5	8,5	9,4	10,8	8,1
Злокачествено новообразуване на главния мозък и други части на щитовидната жлеза (C73)	0,5	0,3	0,6	0,7	0,5	0,8
Болест на 'Hodgkin и лимфоми (C81-C86)	4,2	5,2	3,2	4,4	5,2	3,7
Левкемия (C91-C95)	6,4	7,5	5,4	6,1	7,3	5,0
Други злокачествени новообразувания на лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани (C88, C90, C96)	2,3	2,5	2,2	2,2	2,1	2,2
Други злокачествени новообразувания (C17, C23-C24, C26-C31, C37-C41, C44-C49, C51-C52, C57-C60, C62-C63, C65-C66, C68-C69, C74-C80, C97)	22,6	24,6	20,8	23,1	24,6	21,6

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Новообразования in situ, доброкачествени новообразования и новообразувания с неопределен или неизвестен характер (D00-D48)	1,3	1,6	1,1	1,3	1,3	1,2
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм (D50-D89)	1,8	2,4	1,3	2,0	2,3	1,7
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (E00-E89)	22,9	22,5	23,3	22,4	20,7	24,0
Захарен диабет (E10-E14)	22,5	22,2	22,7	21,8	20,3	23,2
Други ендокринни, хранителни и метаболитни разстройства (E00-E07, E15-E89)	0,4	0,3	0,6	0,6	0,4	0,7

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Клас V Психични и поведенчески разстройства (F01-F99)	1,3	1,4	1,1	1,1	1,3	0,9
Деменция (F01, F03)	0,4	0,2	0,6	0,4	0,3	0,5
Злоупотребата с алкохол (включително алкохолна психоза) (F10)	0,4	0,8	0,0	0,3	0,6	0,1
Наркотична зависимост, токсикомания (F11-F16, F18-F19)	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	-
Други психични и поведенчески разстройства (F04-F09, F17, F20-F99)	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3
Клас VI, VII, VIII Болести на нервната система и сетивните органи (G00-H95)	13,9	14,7	13,2	12,5	13,5	11,6
Болест на Parkinson (G20)	4,7	5,2	4,2	3,7	4,0	3,4
Болест на Алцхаймер (G30)	1,8	1,2	2,3	1,4	1,1	1,7
Други заболявания на нервната система и сетивните органи (G00-	7,4	8,3	6,6	7,4	8,4	6,4

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
G12, G14, G21-G25, G31-H95)						
Клас IX Болести на органите на кръвообращението (I00- I99)	988,5	988,8	988,2	1017,5	1012,2	1022,5
Исхемична болест на сърцето (I20-I25)	172,9	193,7	153,3	182,4	203,7	162,4
в това число:						
Остър инфаркт на миокарда (I21-I22)	66,7	86,7	47,8	66,8	84,9	49,8
Други форми на исхемична болест на сърцето (I20, I23-I25)	106,2	107,0	105,5	115,6	118,8	112,6
Други болести на сърцето (I30-I51)	357,7	361,6	354,1	376,5	375,4	377,6
Мозъчносъдови болести (I60-I69)	276,6	258,8	293,4	286,3	265,6	305,8
Други болести на органите на кръвообращението (I00- I15, I26-I28, I70-I99)	181,3	174,8	187,4	172,3	167,6	176,7
Клас X Болести на дихателната система (J00-J99)	62,1	76,2	48,8	64,5	78,7	51,0
Грип (J09-J11)	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Пневмония (J12-J18)	18,4	22,4	14,5	19,9	24,0	15,9

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J47)	17,0	23,3	11,0	16,2	22,2	10,5
в това число:						
Астма (J45-J46)	0,4	0,3	0,5	0,3	0,3	0,4
Други хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J44, J47)	16,5	23,0	10,5	15,8	21,9	10,1
Други болести на дихателната система (J00-J06, J20-J39, J60-J99)	26,6	30,4	23,0	28,3	32,4	24,4
Клас XI Болести на храносмилателната система (K00-K92)	55,2	74,1	37,3	54,8	74,8	35,9
Язва на стомаха, на дванадесетопръстника, гастроеюнална язва (K25-K28)	3,8	4,9	2,8	3,8	4,8	2,8
Цироза, фиброза и хроничен хепатит на черния дроб (K70, K73-K74)	24,9	39,4	11,1	24,5	39,3	10,5
Други болести на храносмилателната система (K00-K22, K29-K66, K71-K72, K75-K92)	26,5	29,8	23,4	26,5	30,6	22,6

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан (L00-L99)	0,8	0,9	0,7	0,8	0,6	1,0
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M99)	0,4	0,3	0,5	0,5	0,4	0,5
Ревматоиден артрит и артрози (M05-M06, M15-M19)	0,1	0,1	0,1	0,1	-	0,1
Други увреждания на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M02, M08-M13, M20-M99)	0,3	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4
Клас XIV Болести на пикочо-половата система (N00-N99)	20,7	22,3	19,1	21,9	24,2	19,8
Болести на бъбреците и уретера (N00-N29)	20,4	21,8	19,0	21,7	23,9	19,7
Други болести на пикочо-половата система (N30-N99)	0,3	0,5	0,1	0,2	0,4	0,1
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99)	0,0	-	0,1	0,1	-	0,1

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период (P00-P96)	2,9	3,8	2,0	2,9	3,6	2,3
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (Q00-Q99)	1,7	2,0	1,5	1,5	1,6	1,3
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде (R00-R99)	47,5	50,5	44,7	54,9	56,1	53,8
Внезапна смърт на кърмаче (R95)	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
Недобре определени и неуточнени причини за смърт (R96-R99)	25,3	31,4	19,5	28,1	33,9	22,6
Други симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни	22,2	19,0	25,2	26,8	22,1	31,2

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
изследвания, некласифицирани другаде (R00-R94)						
Клас XX Външни причини за заболеваемост и смъртност (V01-Y98)	37,7	58,5	18,0	38,1	56,3	20,9
Злополуки (V01-X59, Y85-Y86)	24,6	38,0	11,8	24,2	35,0	14,0
в това число:						
Транспортни злополуки (V01-V99,Y85)	9,2	15,0	3,8	8,1	12,2	4,2
Падания (W00-W19)	4,4	6,1	2,9	5,6	6,6	4,6
Случайно удавяне и потъване във вода '(W65-W74)	1,9	3,2	0,8	1,7	2,6	0,8
Случайно отравяне и въздействие на отровни вещества (X40-X49)	0,9	1,4	0,4	1,1	1,8	0,5
Други злополуки (W20- W64, W75- X39, X50-59, Y86)	8,0	12,4	3,9	7,7	11,8	3,9
Умишлено самонараняване (X60- X84, Y87.0)	9,4	14,7	4,3	9,9	15,5	4,5
Нападение (X85-Y09, Y87.1)	1,1	1,5	0,7	1,2	1,6	0,8

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2016			2017		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Нараняване с неопределени намерения (Y10-Y34, Y87.2)	1,9	3,0	0,8	2,1	3,1	1,2
Други външни причини за травми и отравяния (Y35-Y84, Y88-Y89)	0,8	1,3	0,3	0,7	1,1	0,3

Таблица 2.1.13-7. Смъртност по причини за страната за 2018, 2019 и 2020 г. /на 100 000 души от населението/ (Източник: НСИ)

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	1544,8	1653,4	1442,5	1549,4	1659,0	1446,2	1798,9	1963,0	1644,6
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести (A00-B99)	8,5	10,4	6,7	6,4	8,0	4,8	6,1	7,1	5,2
Туберкулоза (A15-A19, B90)	1,4	2,0	0,7	1,4	2,3	0,6	1,1	1,8	0,4
Болест, предизвикана от вируса на човешкия имунодефицит (HIV) (B20-B24)	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2
Вирусен хепатит (B15-B19), B94.2	0,5	0,6	0,4	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,3
Други инфекциозни и паразитни болести (A00-A09, A20-B09, B25-B89, B91-B94.1, B94.8-B99)	6,5	7,5	5,5	4,2	4,9	3,6	4,3	4,2	4,3
Клас II Новообразувания (C00-D48)	248,6	295,9	203,9	262,3	313,2	214,4	267,2	316,6	220,7
Злокачествени новообразувания (C00-C97)	247,2	294,7	202,5	260,7	311,5	212,8	265,7	315,1	219,3
в това число:									
Злокачествени новообразувания на устните, устната кухина и фаринкса (C00-C14)	5,5	9,2	2,0	5,7	9,3	2,3	5,8	9,1	2,7

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Злокачествено новообразуване на хранопровода (C15)	2,9	4,8	1,2	3,2	5,1	1,4	3,2	5,5	1,0
Злокачествено новообразуване на стомаха (C16)	15,7	20,0	11,6	15,5	18,7	12,6	15,6	19,5	11,9
Злокачествено новообразуване на дебелото черво (колон), ректума и ануса (C18-C21)	35,2	43,5	27,3	39,1	47,3	31,4	38,7	46,7	31,1
Злокачествено новообразуване на черния дроб и интрахепаталните жлъчни пътища (C22)	9,5	11,8	7,3	10,2	13,3	7,4	10,0	12,6	7,5
Злокачествено новообразуване на панкреаса (C25)	15,4	16,9	14,0	17,1	19,5	14,8	18,0	20,5	15,6
Злокачествено новообразуване на ларинкса (C32)	5,0	9,6	0,7	5,0	9,6	0,7	5,4	10,4	0,6
Злокачествено новообразуване на трахеята, бронхите и белия дроб (C33-C34)	47,5	74,5	22,1	49,9	78,9	22,6	50,0	76,7	24,8
Злокачествен меланом на кожата (C43)	2,1	2,3	1,9	2,7	3,2	2,2	2,5	2,9	2,0
Злокачествено новообразуване на млечната жлеза (C50)	17,7	0,4	34,0	19,3	0,6	37,0	20,6	0,7	39,4
Злокачествено новообразуване на шийката на матката (цервикс) (C53)	4,3	-	8,4	4,6	-	8,9	5,2	-	10,2
Злокачествено новообразуване на тялото на матката (C54-C55)	5,8	-	11,3	5,4	-	10,5	5,6	-	10,9
Злокачествено новообразуване на яйчника (C56)	5,4	-	10,5	6,0	-	11,7	6,6	-	12,8
Злокачествено новообразуване на простатата (C61)	14,8	30,6	-	15,9	32,8	-	17,2	35,5	-
Злокачествено новообразуване на бъбрека, с изключение на бъбречното легенче (C64)	4,9	6,5	3,3	5,7	8,1	3,5	5,6	8,3	3,1
Злокачествено новообразуване на пикочния мехур (C67)	8,3	13,3	3,5	8,7	13,9	3,8	9,0	14,5	3,9

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на централна та нервна система (C70-C72)	9,6	10,3	9,0	9,5	10,9	8,2	9,7	10,5	9,0
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на щитовидната жлеза (C73)	0,7	0,6	0,8	0,7	0,5	0,8	0,9	0,9	0,9
Болест на 'Hodgkin и лимфоми (C81-C86)	4,4	5,0	3,8	4,5	4,8	4,3	4,5	4,7	4,4
Левкемия (C91-C95)	5,7	6,0	5,4	6,4	7,2	5,6	6,2	7,5	5,0
Други злокачествени новообразувания на лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани (C88, C90, C96)	2,3	2,9	1,8	2,2	2,2	2,1	2,4	2,5	2,4
Други злокачествени новообразувания (C17, C23-C24, C26-C31, C37-C41, C44-C49, C51-C52, C57-C60, C62-C63, C65-C66, C68-C69, C74-C80, C97)	24,4	26,5	22,4	23,4	25,8	21,0	22,9	26,0	20,1
Новообразования in situ, доброкачествени новообразования и новообразувания с неопределен или неизвестен характер (D00-D48)	1,3	1,2	1,5	1,6	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм (D50-D89)	2,1	1,7	2,4	2,1	2,6	1,6	2,1	2,2	2,0
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (E00-E89)	24,3	23,1	25,3	22,4	21,7	23,2	26,1	25,9	26,3
Захарен диабет (E10-E14)	23,8	22,8	24,9	21,9	21,0	22,8	25,5	25,4	25,6
Други ендокринни, хранителни и метаболитни разстройства (E00-E07, E15-E89)	0,4	0,4	0,5	0,5	0,7	0,4	0,6	0,4	0,7

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Клас V Психични и поведенчески разстройства (F01-F99)	1,3	1,5	1,0	1,4	1,6	1,1	2,0	2,4	1,6
Деменция (F01, F03)	0,5	0,3	0,6	0,4	0,3	0,5	0,9	0,7	1,1
Злоупотребата с алкохол (включително алкохолна психоза) (F10)	0,5	0,9	0,1	0,5	0,9	0,1	0,7	1,3	0,2
Наркотична зависимост, токсикомания (F11-F16, F18-F19)	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Други психични и поведенчески разстройства (F04-F09, F17, F20-F99)	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,4	0,4	0,4
Клас VI, VII, VIII Болести на нервната система и сетивните органи (G00-H95)	13,4	14,3	12,6	14,5	15,5	13,5	13,7	14,3	13,0
Болест на Parkinson (G20)	3,4	3,8	3,1	4,3	4,7	3,9	3,5	3,8	3,3
Болест на Алцхаймер (G30)	1,4	1,1	1,7	1,6	0,9	2,2	1,2	1,0	1,5
Други заболявания на нервната система и сетивните органи (G00-G12, G14, G21-G25, G31-H95)	8,6	9,4	7,8	8,6	9,8	7,4	8,9	9,6	8,3
Клас IX Болести на органите на кръвообращението (I00-I99)	1004,2	1006,5	1002,1	998,2	993,1	1003,0	1090,1	1101,8	1079,1
Ишемична болест на сърцето (I20-I25)	171,9	190,7	154,2	188,1	209,8	167,6	219,8	245,3	195,9
в това число:									
Остър инфаркт на миокарда (I21-I22)	66,6	84,8	49,4	68,8	89,6	49,1	80,5	103,9	58,6
Други форми на ишемична болест на сърцето (I20, I23-I25)	105,3	105,9	104,7	119,3	120,2	118,4	139,3	141,4	137,3
Други болести на сърцето (I30-I51)	375,8	380,7	371,2	357,3	357,6	357,0	372,9	377,2	368,9
Мозъчносъдови болести (I60-I69)	294,2	277,4	310,0	296,2	276,3	315,0	317,4	302,5	331,4

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Други болести на органите на кръвообращението (I00-I15, I26-I28, I70-I99)	162,3	157,7	166,7	156,6	149,5	163,3	179,9	176,8	182,8
Клас X Болести на дихателната система (J00-J99)	69,3	84,4	55,0	60,1	75,4	45,7	86,6	107,5	67,0
Грип (J09-J11)	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,7	1,0	0,5
Пневмония (J12-J18)	18,4	23,3	13,7	20,9	26,2	16,0	42,9	52,2	34,1
Хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J47)	16,7	22,2	11,6	19,6	26,6	13,1	21,6	28,5	15,1
в това число:									
Астма (J45-J46)	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4
Други хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J44, J47)	16,4	21,9	11,3	19,1	26,1	12,5	21,2	28,1	14,7
Други болести на дихателната система (J00-J06, J20-J39, J60-J99)	34,1	38,9	29,5	19,4	22,4	16,5	21,4	25,7	17,2
Клас XI Болести на храносмилателната система (K00-K92)	56,2	76,6	37,0	59,0	80,9	38,3	59,9	82,1	39,0
Язва на стомаха, на дванадесетопръстника, гастроеюнална язва (K25-K28)	4,1	5,0	3,3	3,7	4,7	2,7	3,5	4,5	2,6
Цироза, фиброза и хроничен хепатит на черния дроб (K70, K73-K74)	24,5	39,9	10,0	27,2	44,6	10,9	26,4	43,3	10,6
Други болести на храносмилателната система (K00-K22, K29-K66, K71-K72, K75-K92)	27,6	31,7	23,8	28,1	31,6	24,7	30,0	34,4	25,8
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан (L00-L99)	0,7	0,8	0,6	0,7	0,6	0,7	0,8	1,0	0,6
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M99)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,7	0,4

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Ревматоиден артрит и артрози (M05-M06, M15-M19)	0,1	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Други увреждания на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M02, M08-M13, M20-M99)	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,6	0,3
Клас XIV Болести на пикочо-половата система (N00-N99)	21,9	23,5	20,4	26,2	28,8	23,7	25,9	29,2	22,8
Болести на бъбреците и уретера (N00-N29)	21,6	23,0	20,3	25,8	28,2	23,5	25,6	28,6	22,7
Други болести на пикочо-половата система (N30-N99)	0,3	0,5	0,1	0,4	0,6	0,2	0,4	0,6	0,2
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99)	0,1	-	0,1	-	-	-	0,1	-	0,1
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период (P00-P96)	2,5	2,9	2,0	2,2	2,8	1,7	2,0	2,3	1,7
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (Q00-Q99)	1,4	1,6	1,2	1,6	1,6	1,6	1,3	1,4	1,3
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неklasифицирани другаде (R00-R99)	53,9	55,6	52,4	55,1	57,1	53,2	55,0	57,1	53,1
Внезапна смърт на кърмаче (R95)	0,1	0,1	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-
Недобре определени и неуточнени причини за смърт (R96-R99)	28,2	33,9	22,8	30,6	37,0	24,7	33,7	39,7	28,0
Други симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неklasифицирани другаде (R00-R94)	25,7	21,5	29,5	24,4	20,1	28,5	21,3	17,3	25,1

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" 1	2018			2019			2020		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Клас XX Външни причини за заболяемост и смъртност (V01-Y98)	36,2	54,1	19,2	36,9	55,6	19,2	36,2	54,2	19,2
Злополуки (V01-X59, Y85-Y86)	23,0	33,8	12,8	23,2	34,5	12,5	21,1	30,6	12,3
в това число:									
Транспортни злополуки (V01-V99,Y85)	8,0	12,2	4,0	8,1	12,5	3,9	6,3	10,2	2,7
Падания (W00-W19)	5,8	7,3	4,4	6,6	8,7	4,6	6,5	7,6	5,4
Случайно удавяне и потъване във вода '(W65-W74)	1,8	3,1	0,6	1,4	2,5	0,4	1,2	2,0	0,4
Случайно отравяне и въздействие на отровни вещества (X40-X49)	1,0	1,5	0,5	0,9	1,2	0,6	1,4	2,3	0,6
Други злополуки (W20-W64, W75- X39, X50-59, Y86)	6,4	9,7	3,3	6,3	9,7	3,0	5,8	8,5	3,2
Умишлено самонараняване (X60-X84, Y87.0)	9,1	14,6	4,0	8,2	13,3	3,4	8,5	13,8	3,4
Нападение (X85-Y09, Y87.1)	1,2	1,6	0,9	1,0	1,5	0,6	0,7	1,0	0,5
Нараняване с неопределени намерения (Y10-Y34, Y87.2)	2,2	3,4	1,1	3,5	4,9	2,1	5,3	8,0	2,7
Други външни причини за травми и отравяния (Y35-Y84, Y88-Y89)	0,6	0,8	0,4	1,0	1,4	0,6	0,5	0,7	0,3

В структурата на смъртността по причини през 2020 г. не се наблюдават съществени промени спрямо предходните години. Водеща причина за умиранията остават *болестите на органите на кръвообращението*, чийто интензитет е 1090,1 на сто хиляди души от населението, а относителният им дял е 60.6%. Сред тях най-голяма е честотата на умиранията от мозъчно-съдови болести и исхемична болест на сърцето. Сравнено с предходните години се запазва тенденция за увеличаване.

На второ място са умиранията от новообразувания. През 2020 г. равнището на смъртност по тази причина е 265,7 на сто хиляди от населението, като смъртността сред мъжете се запазва много по-висока отколкото при жените. Тенденцията е за увеличаване на случаите в последните години.

В структурата на останалите причини за смърт следват: болести на дихателната система; болести на храносмилателната система; симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде; външни причини за заболяемост и смъртност и т.н. На тези шест класа болести през 2020 г. се дължат 95% от всички смъртни случаи в страната.

Съгласно констатациите на *Здравен профил на страната 2019 г., издание на Европейската комисия (с актуалност на данните - 2017 г.)* България отчита най-ниска средна продължителност на живота от 2000 г. насам.

Умиранията от COVID-19 през 2020 г. са 8554, равняващи се на 6,9% от всички умирания за 2020 г., с водещи по брой умирания области София-град и Пловдив и най-висока смъртност през месеците ноември и декември.

Естествен прираст

Данните за естествения прираст в страната на 1000 души от населението за периода 2016-2020 г. са представени в следващата таблица:

Таблица 2.1.13-8. Естествен прираст за страната за периода 2016-2020 г. (Източник: НСИ)

Година	2016	2017	2018	2019	2020
Стойност	-6	-6.5	-6.5	-6.7	-9.5

Данните показват, че отрицателният прираст нараства значително за последната година.

Заболеваемост на населението

Обект на изследване на заболеваемостта на населението е съвкупността от случаите на заболявания на лицата. Единица на наблюдение са регистрираните случаи, респ. болните лица, потърсили медицинска помощ. Техническа единица и източник на информацията е лечебното заведение, където са регистрирани случаите. Най-актуалните налични данни са от статистически справочник „Здравеопазване 2020“, НСИ (данните се отнасят за 2019 г.).

През 2019 г. се наблюдава увеличаване на заболяванията от някои **заразни болести** - морбили, варицела, епидемичен паротит, менингококов менингит и сепсис, вирусни хепатити, вирусни менингити и менингоенцефалити. Регистрирани са осем случая на малария, внесени от чужбина. Намаляват случаите на заболявания от коклюш, Ку треска, Кримска-Конго хеморагична треска, дизентерия, лептоспироза и лаймска борелиоза.

Заболеваемостта от активна **туберкулоза** през 2019 г. е 18.5 на сто хиляди. Сред децата до 17-годишна възраст е 5.7 на сто хиляди и е по-ниска в сравнение с предходната година.

През 2019 г. честотата на новите случаи на **заболявания от злокачествени новообразувания** нараства спрямо предходната година и е 434.9 на сто хиляди души от населението. В нозологичната структура на тези заболявания няма съществени изменения. Висока е заболеваемостта от злокачествени новообразувания на: млечната жлеза при жените; простатата; кожата; трахеята, бронхите и белия дроб; дебелото черво; тялото на матката; шийката на матката; ректосигмоидалната област, правото черво (ректум), ануса и аналния канал и т.н.

През 2019 г. **заболеваемостта от злокачествени новообразувания при децата до 17 години** е 5.0 на сто хиляди, като с най-висока честота са злокачествените заболявания на лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани - 2.6 на сто хиляди. Следват злокачествените новообразувания на: окото, главния мозък и други части на централната нервна система - 1.1 на сто хиляди; мезотелиалната и меките тъкани - 0.5 на сто хиляди; пикочната система, костите и ставните хрущали - по 0.3 на сто хиляди; неточно определени, вторични и неуточнени локализации - 0.2 на сто хиляди, и т.н.

Заболеваемостта от **сифилис** през 2019 г. е по-ниска в сравнение с предходната година и е 6.2 на сто хиляди души от населението.

Сред децата до 17-годишна възраст водещо място заемат заболяванията от микроспория, трихофития и фавус, като по-голямата част от регистрираните случаи са нови.

В края на 2019 г. броят на **болните, намиращи се под наблюдение на психиатричните заведения**, отделения, кабинети и амбулатории, е 116 851. Сред тях с най-голяма честота са случаите на: шизофрения - 332.7 на сто хиляди; психични и поведенчески разстройства, дължащи се на употребата на алкохол - 114.3 на сто хиляди; рецидивиращо депресивно разстройство - 104.3 на сто хиляди; биполарно афективно разстройство - 85.5 на сто хиляди, и т.н.

Хоспитализираните случаи (изписани и умрели) в стационарите на лечебните заведения през 2019 г. са 2 412 523, или 34 584.4 на сто хиляди души от населението. От тях 416 713 (17.3%) случая са по повод фактори, влияещи върху здравето състояние на населението и контакта със здравните служби.

В структурата на хоспитализираните случаи по класове болести водещо място през 2019 г. заемат болестите на органите на кръвообращението, дихателната система, храносмилателната система, новообразуванията, болестите на пикочо-половата система, травмите, отравянията и някои други последици от въздействието на външни причини, болестите на костно-мускулната и на съединителната тъкан, бременността, раждането и послеродовият период.

При децата до 17-годишна възраст най-голям сред класовете болести е относителният дял на хоспитализираните случаи поради: заболявания на дихателната система; някои състояния, възникващи през перинаталния период; травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини; някои инфекциозни и паразитни болести; болести на храносмилателната система. Сравнително високият относителен дял на хоспитализираните случаи при децата по повод фактори, влияещи върху здравето състояние на населението и контакта със здравните служби, е резултат от отчитането на здравите живородени деца към този клас.

Сред лицата на възраст 18 - 64 години най-голям сред класовете болести е дялът на хоспитализираните случаи поради болести на храносмилателната система, болести на органите на кръвообращението, бременност, раждане и послеродов период, болести на пикочо-половата система, новообразувания, болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан.

Водещи заболявания в структурата на хоспитализираните случаи по класове болести над 65-годишна възраст са болестите на: органите на кръвообращението, на храносмилателната система, новообразуванията и дихателната система.

През 2019 г. броят на освидетелстваните лица над 16-годишна възраст, на които е призната **трайно намалена работоспособност**/вид и степен на увреждане, е 55 494, или 9.4 на хиляда души от населението над 16 години.

Лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70% с най-голям относителен дял (33.3%), следвани от лицата със 71 - 90% (25.9%), лицата с над 90% (25.2%) и тези с до 50% (15.6%). От общия брой на освидетелстваните лица, на които е призната трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане през 2019 г., 35.0% са със срок две и три години, а 40.3% са „пожизнено“. Най-честата причина за призната трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане са болестите на органите на кръвообращението - 32.4%. Следват новообразуванията (24.9%), болестите на костно-мускулната система и съединителната тъкан (11.1%), болестите на ендокринната система, разстройствата на храненето и обмяната на веществата (5.9%) и т.н.

Наблюдава се определена специфика в нозологичната структура на заболяванията според тежестта на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане:

- При лицата с над 90% трайно намалена работоспособност/ вид и степен на увреждане водещи заболявания са новообразуванията, следвани от болестите на органите на кръвообращението, психичните и поведенческите разстройства, болестите на окото и придатъците му, болестите на нервната система, травмите и отравянията и някои други последици от въздействието на външни причини, болестите на костно-мускулната система и съединителната тъкан;
- При лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90% водещи са новообразуванията, следвани от болестите на органите на кръвообращението, болестите на костно-мускулната система и съединителната тъкан, психичните и поведенческите разстройства, болестите на ендокринната система, разстройствата на храненето и обмяната на веществата, а при лицата с трайно намалена работоспособност/ вид и степен на увреждане от 50 до 70% след болестите на органите на кръвообращението се нареждат болестите на костно-мускулната система и на съединителната тъкан, болестите на ендокринната система, разстройствата на храненето и обмяната на веществата, новообразуванията и други;
- Сред лицата с призната неработоспособност/вид и степен на увреждане до 50% най-чести са заболяванията на органите на кръвообращението, на костно-мускулната система и на съединителната тъкан, както и на ендокринната система, разстройствата на храненето и на обмяната на веществата. През последната година броят на освидетелстваните деца до 16-годишна възраст, на които са признати вид и степен на увреждане, е 3 441, или 3.2 на хиляда.

Най-голям е дялът на освидетелстваните деца с вид и степен на увреждане от 50 до 70% (41.9%). От освидетелстваните деца с признати вид и степен на увреждане 52.4% са със срок две и три години. Водещи причини за признати вид и степен на увреждане

при освидетелстваните деца са психичните и поведенческите разстройства (22.7%), болестите на дихателната система (19.4%), вродените аномалии (пороци на развитието), деформациите и хромозомните аберации (17.9%) и болестите на нервната система (12.0%).

При децата също се наблюдава известна специфика в нозологичната структура на заболяванията според тежестта на признатите вид и степен на увреждане. За съвкупността с вид и степен на увреждане над 90% водещи заболявания са вродените аномалии (пороци на развитието), деформациите и хромозомните аберации, новообразуванията, болестите на нервната система, психичните и поведенческите разстройства. При децата с вид и степен на увреждане 71 - 90% водещи заболявания са психичните и поведенческите разстройства, болестите на ендокринната система, разстройствата на храненето и на обмяната на веществата, вродените аномалии (пороци на развитието), деформациите и хромозомните аберации и болестите на нервната система. При децата с вид и степен на увреждане 50 - 70% и до 50% на първо място са болестите на дихателната система, като при първата група деца следват вродените аномалии (пороци на развитието), деформациите и хромозомните аберации, психичните и поведенческите разстройства, болестите на нервната система, болестите на костно-мускулната система и на съединителната тъкан и т.н., а при втората група деца - психичните и поведенческите разстройства, вродените аномалии (пороци на развитието), деформациите и хромозомните аберации, болестите на нервната система, болестите на окото и придатъците му, болестите на ухото и мастоидния израстък и т.н.

Като цяло заболяванията не могат да се свържат със сектор „Рибарство“.

Б. Анализ на рисковите фактори, свързани с населението и човешкото здраве, в т.ч. свързани с околната среда в резултат на развитието и състоянието на сектор „Рибарство“

Сектор „Рибарство“ принципно и като цяло е свързан с положително отражение върху здравето на населението, предоставяйки здравословна храна и условия за рекреация. Дейностите в сектора не са значими източници на неблагоприятни въздействия, в т.ч. на значими замърсители на околната среда, водещи до влошаване на нейното качество и риск за човешкото здраве. Работещите в сектора също не са изложени на значими неблагоприятни условия на труд.

Рисковите фактори за населението и здравето на хората условно могат да бъдат анализирани в три групи (съгласно начина им на разглеждане в *Годишните доклади на министъра за здравеопазването за състоянието на здравето на гражданите и изпълнение на Националната здравна стратегия* – последният такъв доклад е одобрен м. април, 2020 г. и се отнася за 2018 г.):

Рискови фактори, свързани със социално-икономическата среда (социални детерминанти на здравето)

Към тези фактори се отнасят:

- **доходите и разходите** на населението – за последните години се запазва тенденцията за ръст на доходите на домакинствата и леко изпреварване на ръста на разходите. По отношение на сектор „Рибарство“ доходността и разходите са с ясно определена сезонност, като съгласно Ситуационния анализ за състоянието на сектора, служещ като база за изготвяне на ПМДРА 2021-2027 г. се отчита увеличаване на възнагражденията на заетите в сектора;
- **бедността** - относителният дял на хората в риск от бедност и социално изключване остава сравнително висок, независимо че като цяло лицата, живеещи под

абсолютния праг на бедността, е намалял, поради известно съживяване на пазара на труда, за някои области се увеличава размера на дохода от трудова дейност, намаляване на икономически неактивни лица и безработните. За сектор „Рибарство“ през последните години се наблюдава увеличение на заетостта;

- **деца в риск от бедност и материални лишения** – за 2018 г. броят им намалява спрямо 2017 г. с 2.6%, като остава сравнително висок – 26,6% от децата на възраст 0-17 г. в България са изложени на риск от бедност;
- **безработица** – 2018 г. бележи исторически най-нисък брой безработни – 6.2% спрямо предходната година;
- **образование** – за 2018 г. записаните в детски градини, завършилите средно образование, записаните висше образование, докторантите и записаните студенти като цяло бележи лек спад. За сектор „Рибарство“ като сериозен проблем е отчетена липсата на образовани специалисти.

Рискови фактори, свързани начина на живот

Такива фактори са тютюнопушенето, употребата на алкохол, ниската физическа активност, храненето и хранителния статус на населението, употребата на наркотици. От тези фактори, връзка със сектор „Рибарство“ има храненето и хранителния статус на населението, като тази връзка е положителна, тъй като секторът предоставя здравословна храна на населението.

Рискови фактори, свързани с околната и трудовата среда

Като рискови фактори, **свързани с околната среда**, са възприети атмосферен въздух, питейни води, води за къпане, почви, отпадъци, шум, генетично модифицирани организми в храни, нейонизиращи лъчения, йонизиращи лъчения.

От анализа на компонентите и факторите на околната среда в страната, направен в предходните части на **т. 2.1 на ДЕО**, могат да се изведат следните изводи за рисковите фактори, свързани с околната среда и имащи отношение към проекта на ПМДРА 2021-2027 г.:

Сектор „Рибарство“ не е свързан със значими източници на емисии на вредни вещества в **атмосферния въздух** и няма принос към атмосферното замърсяване, което е факт за определени райони на страната.

Рибарството и аквакултурите нямат пряко отношение към **питейните води**, като потенциалните рискове са свързани с прекомерно черпене на вода за аквакултури (което може да се отрази на количеството на питейните води в съответен район) и заустване на непречистени отпадъчни води от производства (които биха могли да замърсят източници на питейни води, при несъобразяване на санитарно-охранителни зони около водоизточници, нерегламентирани зауствания, аварийни ситуации).

По отношение на **водите за къпане** – дейностите, свързани с рибарството и по-конкретни - рибарски пристанища, в т.ч. разтоварване на улов, в нерядко от случаите са ситуирани до учредени зони за къпане по Черноморското крайбрежие – в тези случаи има риск от влошаване на качеството на водите за къпане, което води до риск за здравето на плажуващите/къпещите се в тези зони. В тази връзка за допускане на такива дейности следва да се отчита възможността за замърсяване на водите за къпане и при риск да се предприемат адекватни мерки за опазване на човешкото здраве.

По отношение на **почвите**, дейностите в сектор „Рибарство“ не допринасят за натоварване и замърсяване на почвите с вредни вещества, нито отнемат значителни територии (почвено запечатване).

По отношение на **отпадъците** източник на такива е строителството на обекти и съоръжения за развитие на сектора, както и дейностите по риболов и производство на аквакултури, и преработка на продукти – в страната се прилага специфично законодателство за управление на различните видове отпадъци, в т.ч. за корабните отпадъци, което гарантира предотвратяването на възможното въздействие върху човешкото здраве.

По отношение на **шума** –секторът не е значим източник, като е важно дейностите за разтоварване на улов, преработка на продукти и производство на аквакултури да са ситирирани при съобразяване на най-близките обекти, подлежащи на здравна защита – някои от рибарските пристанища по Черноморието се намират в границите на населени места, в близост до зони за отдих и/или жилищни зони, което води до дискомфорт за обитателите и посетителите на тези зони, в т.ч. свързан с повишени нива на шум.

Дейностите в сектор „Рибарство“ нямат отношение към **нейонизиращите и йонизиращите лъчения**, както и към **генетично модифицираните организми**.

По отношение на **риските фактори, свързани с трудовата среда** по данни на НОИ сектор 03 Рибно стопанство е един от малкото сектори, за които в периода 2015-2019 г. не са показани данни за трудови злополуки и свързаните с тях показатели: коефициент на честота, коефициент на тежест, индекс на честота, индекс на тежест.

Обобщение за текущото състояние по отношение на населението и човешкото здраве

Тенденциите по основните демографски показатели се запазват в последните години, като се наблюдава прогресивно намаляване на населението, застаряване на населението, ниска раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен прираст, ниска продължителност на живота. Водещите причини за умирания се запазват както през последните години- болести на органите на кръвообращението и новообразувания.

Висока е заболяемостта от злокачествени новообразувания на: млечната жлеза при жените; простатата; кожата; трахеята, бронхите и белия дроб; тялото на матката; дебелото черво; шийката на матката; ректосигмоидалната област, право черво (ректум), анус и анален канал и т.н.;

В структурата на хоспитализираните случаи по класове болести водещо място заемат болестите на органите на кръвообращението, дихателната система, храносмилателната система, новообразуванията, болестите на пикочо-половата система, травмите, отравянията и някои други последици от въздействието на външни причини, болестите на костно-мускулната и на съединителната тъкан, бременност, раждане и послеродов период;

Положителна тенденция бележи показателят за детска смъртност.

Сектор „Рибарство“ не е свързан със значими неблагоприятни въздействия върху населението и човешкото здраве, като тенденциите в развитието на сектора и неговите дейности са с положително отражение. Риск съществува при несъобразяване на местоположението на обекти и дейности на сектора с най-близките обекти и зони, подлежащи на здравна защита.

2.2. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.

Въз основа на анализа на данните от характеристиката на околната среда в предходната т. 2.1 на ДЕО, в следващата таблица е оценено развитието на аспектите на

околната среда без прилагането на ПМДРА 2021-2027 г. по компоненти и фактори на околната среда, вкл. човешкото здраве. По този начин е оценено въздействието на „нулевата алтернатива“, т.е. отказ от реализиране на програмата.

Таблица 2.2-1 *Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.*

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПМДРА 2021-2027 г.
Климат и климатични изменения	<p>Установена е нарастваща тенденция на колебанията на средната годишна температура на въздуха, а температурните аномалии за всички години след 2007 г. (с изключение на 2011 г.) са над +1°C. Основният фактор за изменението на климата е парниковият ефект, който е следствие от емисиите на парникови газове в атмосферата на глобално ниво. Това води до заключението, че изменението на климата ще продължи и през следващите години, независимо дали ПМДРА 2021-2027г. се реализира или не. Тази нарастваща тенденция в изменението на климата може да бъде овладяна единствено чрез ограничаване на емисиите на ПГ от всички техни източници.</p> <p>Като цяло, сектор „Рибарство“ не се класифицира сред основните източници на ПГ в атмосферата, но предвидената в ПМДРА 2021-2027 г. подкрепа би могла да спомогне за тяхното ограничаване</p> <p>В случай на отказ от реализиране на ПМДРА 2021-2027 г., ще бъде пропусната възможността за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - осигуряване на подкрепа за инвестиции в енергийно ефективни инсталации за намаляване на въглеродните емисии (напр. инсталиране на системи за слънчева енергия за осветление) на корабите; - осигуряване на подкрепа за нисковъглеродни техники за риболов (техника, която позволява използването на по-малко гориво по време на риболовния процес); - осигуряване на енергийно ефективни инсталации от ВЕИ на борда на риболовния кораб, с които се намаляват въглеродните емисии (съоръженията за преработка на риба, транспорт и търговия на дребно); - подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател с хибриден.
Атмосферен въздух	<p>В периода 1990 – 2020 г. емисиите на основните замърсители намаляват. Замърсяването с ФПЧ₁₀ продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух в не малко райони в страната и процентът на населението, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ₁₀ над допустимите норми е висок.</p> <p>Сектор „Рибарство“ няма съществен принос към влошаване на КАВ, съответно не се очаква прилагането или неприлагането на ПМДРА 2021-2027 г. да се отрази на КАВ.</p>
Повърхностни води	<p>Не малка част от предвидените дейности по ПМДРА 2021-2027 г. са свързани с подобряване състоянието на водите и водните обекти, което ще бъде като пропусната полза при отказ от прилагане на програмата.</p> <p>Не се очаква съществена промяна в настоящите тенденции по отношение състоянието на повърхностните води в страната.</p>
Подземни води	<p>Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента с или без реализиране на ПМДРА.</p>
Земни недра	<p>Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента с или без реализиране на ПМДРА.</p>
Почви и земеползване	<p>Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента с или без реализиране на ПМДРА.</p>
Растителност и животински свят	<p>Тенденцията за отрицателно влияние върху растителността и животинския свят във водните тела и морските води, ще се запази вследствие на замърсяване на</p>

Компоненти и фактори на околната среда

Развитие без прилагане на ПМДРА 2021-2027 г.

	водите и крайбрежията, преулов, безконтролното зарибяване, често пъти с инвазивни видове, което оказва влияние и върху консервационно значими местни видове, и др. Отрицателното влияние води до намаляване на видовото богатство на ихтиофауната, намаляване на популациите на видове, обект на риболов и т.н.
Защитени зони и територии	Тенденцията за отрицателно влияние на сектор „Рибарство“ върху защитените зони и територии се очаква да се запази при неприлагане на ПМДРА 2021-2027г.
Ландшафт	Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента с или без реализиране на ПМДРА.
Материални активи	При неприлагане на ПМДРА 2021-2027г. ще се наблюдава неблагоприятно въздействие върху материалните активи на сектор „Рибарство“, свързано с оставяне на материалната база в съществуващия ѝ вид в по-голямата си част (поради липса на финансови средства за обновяването ѝ), забавяне на въвеждането на иновативни технологии, подходи на кръговата икономика, ресурсна и енергийна ефективност. По този начин ще се задълбочат и проблемите с компоненти на околната среда, поради отрицателното въздействие на остарели, нискоефективни и амортизирани плавателни съдове и съоръжения върху нея.
Културно-историческо наследство	Културното наследство е важен икономически стимул за развитието. Защита на културното наследство се осигурява от държавата, а реда за осъществяването ѝ е регламентиран от Закона за културното наследство. Неосъществяването на ПМДРА 2021-2027 г. няма да повлияе върху държавната и регионалната политика на закрила на културното наследство.
Вредни физични фактори	Не се очаква промяна в настоящата ситуация, отнасяща се до източници на шум, емисии в околната среда и контрол съгласно изискванията на действащото законодателство, независимо от прилагането на ПМДРА или не.
Отпадъци	Нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да генерират големи количества отпадъци. Неприлагането на ПМДРА 2021-2027 би могло да доведе до тежест в устойчивостта и производителността на морските екосистеми, особено най-уязвимите, които вече са подложени на множествен натиск с различен характер, като например изменението на климата, замърсяването, незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов, прекомерния улов и увеличаване на дейности като морски транспорт и туризъм. Проблем, към който са насочени дейности по програмата, е липсата на адекватно управление на отпадъците от кораби в голяма част от рибарските пристанища. Съответно при неприлагане на програмата, този проблем ще остане (или ще се разреши за по-дълго време, предвид липсата на финансови средства).
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Прилагането или неприлагането на програмата няма отношение към опасните химични вещества и риска от големи аварии – не се очаква промяна.
Здравно състояние на населението и здравен риск	При отказ от реализиране на ПМДРА 2021-2027 г. основният ефект върху населението ще е свързан с пропуснатите ползи от предвидените по програмата дейности, не малка част от които са с пряко и косвено положително въздействие върху човешкото здраве.

3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПМДРА 2021-2027 г.

Въз основа на характеристиката на аспектите на околната среда към момента (направена в т. 2 на ДЕО), в тази точка е обърнато внимание на онези територии, които ще са най-значително засегнати от ПМДРА 2021-2027 г.

Анализът на възможното значително засягане на територии от реализирането на програмата е направен по компоненти и фактори на средата, като са съобразени актуалните насоки на Европейската комисия, в т.ч. *Техническите насоки на Европейска комисия за интегриране на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“* съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост, като въздействията са анализирани и спрямо шестте екологични цели, обхванати от Регламента на таксономията.

Предвид призова на ЕС за запазване и устойчиво ползване на океаните и моретата и на техните ресурси, запазването и устойчивото използване на морското биоразнообразие, посредством прилагане на, наред с други мерки, съвременни и устойчиви понятия за управление на морската екосистема, управление на експлоатацията на морските ресурси и риболов, като се включат научно-обосновано управление на морските дейности, възстановяване и поддържане на запасите на равнища, при които може да се постигне максимален устойчив улов, управление, основано на екосистемите и опазване на морското биологично разнообразие, за целите на ДЕО по отношение на рибарската политика е приложен подходът на предпазливост на ООН.

ПМДРА 2021-2027 г. не определя конкретни територии за реализиране на предвидените дейности, но засегнати от инвестициите ще бъдат основно райони от страната, в които се извършват и има потенциал да бъдат развити дейности по морско дело, рибарство и аквакултури – Черноморско крайбрежие, р. Дунав и вътрешни водоеми, и в съответствие с подхода на предпазливостта като потенциално засегнати се разглеждат всички такива райони на територията на страната.

Конкретни потенциално засегнати от инвестициите територии са обособените чрез подхода ВОМР местни инициативни рибарски групи (МИРГ) - до момента са създадени 9 такива – Поморие (община Поморие), Самоков (община Самоков), Бяла (общини Бяла, Аврен, Долни чифлик), Варна (общини Белослав, Аксаково и Аспарухово), Пазарджик (община Пазарджик), Шабла (общини Балчик, Шабла и Каварна), Високи Западни Родопи (общини Доспат, Батак и Девин), Несебър (община Несебър) и Бургас (общини Бургас и Камено).

Съгласно *Анализа на прилагането на ВОМР на национално ниво в рамките на ПМДР 2014-2020 г.* се дават насоки от нови рибарски територии в рамките на ПМДРА 2021-2027 г., тъй като на ниво „регионално развитие“ вътрешните неравенства в регионите за планиране са значителни. По-сериозни и по-ясно са изразени са констатираните различия/ неравенства вътре в регионите (различията между областите и общините в рамките на един регион) и те са едни от основните проблеми за постигането на устойчиво регионално развитие.

По отношение на **изменението на климата**, предвид, че реализирането на повечето дейности е свързано с ползване на водни обекти за риболов и рибовъдство, следва да се имат предвид актуализираните Предварителни оценки на риска от наводнения на четирите БД, разработени като част от ПУРН 2022-2027 г., като се вземе предвид степента на риска от наводнения. Програмата ще има положително отражение

за ограничаване емисиите на ПГ, тъй като са предвидени изрични такива дейности за финансиране. Като цяло ЕФМДРА е насочен към осигуряване на подкрепа за постигане целите на Зеления пакт. Предвид, че приоритетите на ЕФМДРА са изцяло интегрирани в ПМДРА 2021-2027 г., следва да се отбележи, че програмата е изцяло ориентирана към повишаване на енергийната ефективност, намаляване на въглеродния отпечатък от сектора, принос към изпълнението на Зеления пакт. Предвижданията по нито един от приоритетите не са свързани със значително увеличаване на парниковите газове, а напротив, пряко или косвено водят до тяхното редуциране или предотвратяване.

По отношение на адаптирането към изменението на климата, предвидените мерки не са свързани с отрицателни преки и първични непреки въздействия. Нито една от дейностите по ПМДРА 2021-2027 г. не води до вредно въздействие на настоящия и прогнозирания бъдещ климат, върху населението, природата или активите – не се очаква нанасянето на значителни вреди на смекчаването на последиците от изменението на климата. Част от дейностите по програмата са с принос към повишаване на адаптивния капацитет и устойчивостта на сектора на рибарството и аквакултурите, в т.ч. на околната среда към последиците от изменящия се климат – в т.ч. дейности по Приоритет 1 на ПМДРА, свързани с подобряване на инфраструктурата с принос към зеления преход и повишаване на енергийната ефективност, събирането на отпадъци, разпространение на научни знания сред операторите в риболова за по-добро разбиране на ефектите от изменението на климата върху управлението на риболова (напр. по отношение на въздействието на миграцията на рибните запаси и на инвазивните видове), иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов, диверсификация на дейностите в местната синя икономика и др.; дейности по Приоритет 4 – за морско наблюдение и подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони и др. С тези дейности ще се допринесе за изпълнение на стратегически цели за адаптация, включени в *Националната стратегия и План за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България* за сектори „биологично разнообразие и екосистеми“, „човешко здраве“, „транспорт“, „води“.

По отношение на **качеството на атмосферния въздух** не се очаква дейностите по ПМДРА да имат принос към влошаване на КАВ в която и да е територия, тъй като дейностите не са значим източник на емисии на вредни вещества. Не се очаква реализирането на ПМДРА 2021-2027 г. да доведе до значително увеличение на емисиите на замърсители във въздуха – напротив с дейностите за подобряване на инфраструктурата, подмяна на двигатели на корабите, нови кораби, подкрепата на дейности, които не водят до увеличаване на брутотонажа на риболовните кораби ще се осъществи принос за намаляване на емисиите на вредни вещества от корабите.

Като цяло предвидените инвестиции в ПМДРА 2021-2027 г. са насочени към повишаване качеството на водата и отглеждане на нискотрофични аквакултури. При подбора на операциите ще се дава приоритет на тези, които включват инвестиции за намаляване използването на вода, химикали и антибиотици. Стимулира се отглеждането на биологични аквакултури. Състоянието на **повърхностните водни тела**, в които ще се реализират проекти свързани с реализацията на ПМДРА 2021-2027, е основният критерий за използването на тези води за стопански дейности по аквакултурите и следва да се съобрази задължително при планиране на такива дейности, в т.ч. при намерения за модернизация и разширение на съществуващи такива предприятия/обекти/дейности. Редът за използване на водните обекти за дейности с аквакултурите е регламентиран в нормативната уредба.

Всички води и водни обекти се опазват от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети, като за постигане на тези цели се определят зони за защита на водите.

Предвижданията на ПМДРА 2021-2027 г. не са свързани с негативно засягане на чувствителни и уязвими зони за защита на водите, зони за опазване на стопански ценни видове риби и други организми, тъй като те са насочени към намаляване въздействието на сектор „Рибарство“ върху околната среда чрез инвестиции за намаляване на замърсяването – в т.ч. от заустване на непречистени води (чрез дейностите за подобряване и модернизация на инфраструктурата), по-добро опазване на екосистемите, предотвратяване на и реакция при замърсяване на околната морска среда, развитие на устойчиви аквакултури с ниско влияние върху околната среда.

Значим конфликт с използването на повърхностните води може да настъпи в следствие засягане на зони за защита на питейните води, или зони с води за къпане – за предотвратяване на такива ситуации следва да се спазват ограниченията съгласно *Наредба № 3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди* и *Наредба № 5 от 30 май 2008 г. за управление качеството на водите за къпане*. При определяне на зоните за аквакултурна дейност следва да се прави оценка за наличието на зони за защита на питейни води и такива за къпане и оценка на възможното въздействие върху тях, съответно проектни предложения да се допускат само когато не се очаква неблагоприятно въздействие върху такива зони.

Морските води, които ще се ползват за дейностите по ПМДРА 2021-2027 г. обхващат: крайбрежните водни тела и шелфовата зона намиращи се в зоната на традиционни риболовни маршрути, пристанищните води, водите в зоните използвани за аквакултури. Предвид отдалечеността им от зоните за къпане не се очаква последните да бъдат пряко засегнати от дейностите по ПМДРА, извършвани в морската среда. Не се очаква негативно влияние върху качествата на **морските води** на предвидените дейности по ПМДРА, тъй като те са насочени към опазване и предотвратяване на замърсяване и негативни въздействия за морското биоразнообразие, устойчиво ползване на морето и неговите ресурси, посредством прилагането на съвременни и устойчиви понятия за управление на морската екосистема. В България са изградени 216 **язовира**, които се класифицират според изискванията на Международната комисия за големите язовири (МКГЯ) като големи язовири и над 2000 малки язовири. Голяма част от малките язовири се стопанисват от общини, промишлени предприятия, горски стопанства или са дадени под аренда. Най-често това са язовирни стени от местни материали с височини 5 – 15 m, със завирен обем от няколко стотици хиляди до 1 – 2 милиона m³. Тези язовири са с риск по отношение на замърсяване на водите. Последното произтича от използването на изкуствено хранене, дезинфекции и лечебни препарати. От трите причини най-важна е първата – изкуственото хранене. Дезинфекцирането и лекарствените средства се прилагат съобразно изискванията и се контролира от ветеринарните служби, а също и от БАБХ. Описанието на използваните храни (изт.<http://bigfish.bg>) е много разнообразно и показателно за риска за замърсяване на водите. Храненето на рибите с хранителни смеси позволяват дажбата да бъде балансирана по отношение на белтъчини, витамини и минерални вещества, които се дават в смлян или гранулиран вид. Към смеските се прибавят антибиотици, препарати, витамини и микроелементи за ускоряване на растежа на рибите.

По време на водообилни периоди тези водоеми могат да прелеят и да доведат до замърсяване на съседни водни обекти, в т.ч. подземни водни тела.

Не са установени рискове от влошаване на състоянието на околната среда, свързани с опазването на качеството на водата и недостига на вода, които да произхождат от реализирането на ПМДРА 2021-2027 г.

При изпълнение на ПМДРА 2021-2027 г. могат да се очакват преки или косвени въздействия върху **биологичното разнообразие** във водните екосистеми, потенциални обекти на предвидените дейности и по-специално върху растителните и животински съобщества в крайбрежните и откритите зони на Черно море, в р. Дунав и в различни влажни зони – рибарници, естествени и изкуствени езера, блатата. Обект на въздействие са растителни и животински видове, обитаващи морски и крайбрежни местообитания и вътрешни водоеми. При това, очакваните промени могат да бъдат както положителни (подобряване на структурата и функциите на водните местообитания, опазване/възстановяване популациите на видове), така и отрицателни (увеличаване на риболовния натиск върху популациите, замърсяване на водата, увреждане на местообитания).

Възможностите за отглеждане на неместни видове в сладководни и морски аквакултури като нови такива намерения попадат в обхвата на *Наредба № 4 от 8 юли 2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата*. Тъй като всяко едно развъждане и отглеждане на неместни диви животински и растителни видове при вероятност от възникване на неконтролирани от човека условия е предпоставка за неблагоприятни въздействия върху местните видове и екосистеми, реализирането на такива дейности следва да се предхожда от получаването на разрешение по реда на посочената наредба.

ПМДРА ще финансира дейности, свързани с хоризонтални мерки за популяризацията на пространствената защита на защитени морски територии, които в достатъчна степен да подпомагат опазването на биоразнообразието. Предвиждат се дейности по управление, възстановяване, наблюдение и мониторинг на зоните по „Натура 2000“, вземайки предвид Рамката за приоритетно действие на България и изведените в нея приоритетни дейности.

Прилагането на дейностите ще допринесе за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси. Това също така ще допринесе за стимулиране на опазването на морската среда чрез повишаване на знанията за морето.

По отношение на **защитените зони и територии** голяма част водните тела, в които се извършват дейности по морско дело и рибарство, попадат под законовата защита на Закона за биологичното разнообразие и Закона за защитените територии. В тази връзка следва да се вземат предвид и относимите за ПМДРА мерки от НПРД 2021-2027 г., с които ще се увеличи положителния ефект на програмата.

При реализацията на ПМДРА 2021-2027 г. се очаква значително положително пряко въздействие по отношение на **отпадъците**. Предвидените инвестиции са пряко насочени към кръговата икономика – използване на отпадъци като суровина за други продукти като фуражи и биотехнологии, съоръжения за оборудване, съхранение, преработване, прием, сортиране и предаване на морски отпадъци. Ще се подпомагат иновации, свързани с кръговата икономика и зеления преход на територията на приставане на риболовните съдове. В един комбиниран вид дейност ще се дава възможност на операторите да получат подкрепа по няколко различни компонента, които

да увеличат конкурентоспособността им, чрез постигане на целите на Зеления пакт, Стратегията за биоразнообразие и кръговата икономика. Особен акцент ще се постави на дребномащабния крайбрежен риболов и специфичните му нужди. Чрез въвеждането на предвидените иновации в Специфична цел 2.1. ще се улесни зеления/екологичния преход, развитието на биоикономиката и ще се постигнат принципите на кръговата икономика (напр. чрез събиране и използване на странични продукти – използването на алтернативни фуражи като странични рибни продукти) при производството на аквакултури. Очаква се съществен принос за прехода към кръгова икономика.

Не се очаква неблагоприятно/значително засягане на територии с ценни **ландшафти, с обекти на културното наследство, нито замърсявания с отпадъци или значими шумови нива.**

Не се очаква дейностите да доведат до увеличаване на **риска от големи аварии** в съществуващи предприятия с нисък или висок рисков потенциал от възникване на голяма авария.

По отношение на **населението и човешкото здраве**, въздействието на предвидените по програмата дейности ще обхване населението на цялата страна, и най-вече районите, развиващи дейности по морско дело и рибарство – очакваните въздействия са положителни, свързани със създаване на работни места, осигуряване на населението на здравословна храна, ограничаване на въздействието на рибарството и морското дело върху качеството на водите, в т.ч. водите за къпане. Риск съществува при несъобразяване на ситуирането на обекти и дейности с околните обекти и зони, подлежащи на здравна защита, което може да доведе до дискомфорт и рискове за здравето на населението/посетителите на тези зони и обекти.

Взимайки предвид изложеното, **очакваното въздействие спрямо шестте екологични цели към принципа за ненанасяне на значителни вреди** за мерките по ПМДРА 2021-2027 г. се прогнозира както следва:

1) **Смекчаване на изменението на климата:** Четирите основни приоритета на програмата са с положително отражение за намаляването на емисиите на парникови газове, като нито една от мерките по приоритетите не води до значителни емисии на парникови газове.;

2) **Адаптация към изменението на климата:** Нито една от мерките по четирите основни приоритета на програмата не води до вредно въздействие на настоящия и прогнозирания бъдещ климат, върху населението, природата или активите - не се очаква нанасянето на значителни вреди по отношение на адаптацията към изменението на климата, като с част от предвидените дейности ще се реализира принос за повишаване на адаптивния капацитет на сектора, в т.ч. на заетите в него.

3) **Устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси:** Приоритетите са насочени към устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси, предвид предмета и целта на политиката, по която се разработва самата програма. ПМДРА 2021-2027 г. има пряк принос за запазване и устойчиво използване на водните и морски ресурси, запазването и устойчивото използване на морското биоразнообразие, посредством прилагане на съвременни и устойчиви практики за управление на морската екосистема, управление на експлоатацията на морските ресурси и риболов, въвеждане на иновации, целящи опазване на околната среда и биоразнообразието, по-конкретно иновации в риболова и на борда на корабите, насочени към опазване на биоразнообразието и към намаляване на разхода на гориво, трансфер на знания „от лабораториите до пазара“. Предвидените мерки не са свързани с неблагоприятно въздействие върху устойчивото използване и опазване на водните и

морските ресурси – напротив – въздействието е положително – не се очаква нанасянето на значителни вреди.

4) **Преход към кръгова икономика, предотвратяване на образуването на отпадъци и тяхното рециклиране:** ПМДРА 2021-2027 г. цели да подмogne иновации, насочени към кръгова икономика. Мерките за насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, ще спомогнат за постигане на принципите на кръговата икономика. Въздействието е изцяло положително и дългосрочно – не се очаква нанасянето на значителни вреди. Предвидените дейности не са свързани с генериране на значими количества отпадъци, още повече опасни такива – напротив – предвидени са дейности за събиране на отпадъци и намаляване на генерирането на отпадъци.

5) **Предотвратяване и контрол на замърсяването:** ПМДРА 2021-2027 г. предвижда подкрепа за оборудване и екипировка, осигуряване на безопасни условия на труд, което би спомогнало за предотвратяване на риска от аварии и замърсяване. От така идентифицираните дейности по програмата не се предполага развитието на предприятия с потенциал за високи нива на емисии на вредности. Не се очаква нанасянето на значителни вреди.

6) **Защита и възстановяване на биоразнообразието и екосистемите:** Приоритетите на ПМДРА 2021-2027 г. са насочени към защита на биоразнообразието и екосистемите, предвид предмета и целта на политиката, по която се разработва самата програма. Специфична цел 1.5 е конкретно насочена към допринасяне на защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми. Предвижда се въвеждане на иновации в риболова и на борда на корабите, насочени към опазване на биоразнообразието, повишаване на осведомеността за нуждите от опазване на биоразнообразието. ПМДРА ще финансира дейности, свързани с хоризонтални мерки за популяризацията на пространствената защита на защитени морски територии, които в достатъчна степен да подпомагат опазването на биоразнообразието. За постигането на целите на Стратегията за биоразнообразие, ще се подпомага инсталирането на съоръжения за събиране на морски отпадъци и изгубени риболовни уреди. Програмата предвижда осъществяване на дейности по събиране на научни биологични данни. Това от своя страна би спомогнало за намаляване на приулова на застрашени от изчезване, уязвими и други видове и да осигури запазване на морските запаси. Принос към ограничаване на натиска и неблагоприятното въздействие върху биоразнообразието имат и дейностите, свързани с подобряване на инфраструктурата, диверсификация на дейностите, иновации за зелен преход и преход към кръгова икономика и др. Не се очаква нанасянето на значителни вреди.

4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПМДРА 2021-2027 г. включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие

Екологичните проблеми, свързани със сектор „Рибарство“ имат две страни и посоки на проявление:

- Екологични проблеми, **произтичащи** от развитието на сектора и
- Екологични проблеми, **създаващи ограничения за/лимитиращи** развитието на сектора.

4.1. Екологични проблеми, произтичащи от развитието на сектор „Рибарство“

Основните екологични проблеми, произтичащи със сектор „Рибарство“ и състоянието му към момента, се свързват със следните компоненти и фактори на средата:

- **Води:**
 - Преулов и свръхулов, водещи до нарушаване на баланса на хранителните вериги, съответно показателите БЕК и фитопланктон, цъфтеж на водата;
 - Дънно тралиране, водещо до физическо увреждане на дънните местообитания, свързано с нарушаване на показателите БЕК макрозообентос, макрофити; ресуспендиране на органична материя във водния стълб – ФХЕК-биогенни елементи, БПК₅ и приоритетни замърсители;
 - Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци от риболов във водите;
 - Липса на подходящо пречистване на отпадъчните води от производството на аквакултури и продукти;
 - Замърсяване на водите от плавателни съдове, вследствие отделяне на горива, масла, и други продукти от двигатели в недобро техническо състояние;
 - Замърсяване на водите от близко разположени лодкостоянки (в резултат на преработка на улова във връзка с неговото прибиране - отделяне на отпадъчни води и органични замърсители);
 - Отпадъчни продукти (фекалии, неизяден фураж в следствие на използване на изкуствени фуражи от ферми, които могат да постъпят във водата и да доведат до промяна в концентрациите на хранителни вещества;
 - Зарибяването на язовири с цел риборазвъждане е свързано с ацидификация (вкисляване) на водите и замърсяване с биогени (азот и фосфор);
 - Рибните стопанства са свързани с генетично „замърсяване“ на дивите популации риби;
 - Зарибяването на реки и езера води до намаляване на местната рибна фауна, особено на мигриращи видове;
 - Промени в мътността на водата, нивата на кислород, нарушаване на утайките и промени в хидрохимията.
- **Биологичното разнообразие:**
 - Унищожаване на индивиди от или популации поради преулов/свръхулов и/или използване на неразрешени риболовни методи и уреди, браконьерство;
 - Прогонване на индивиди поради безпокойство, урбанизация, замърсяване на водата;
 - Навлизане и разпространение на инвазивни растения и животни, в т.ч. поради небрежност или липса на профилактика на риболовните уреди и съоръжения;
 - Прилаганите технологии за улов на дънни риби, бяла пясъчна мида, рапан и др. нарушават екологичното равновесие в черноморските екосистеми – увреждане, нарушаване и разрушаване на дънни местообитания;
 - Намаляване на числеността на популациите на риби и други морски организми, прекомерен риболовен натиск на определени целеви видове в това число и в резултат на браконьерство в Черно море и р. Дунав в резултат на преулов;
 - Преулов (съпътстващ улов) на защитени видове по време на стопански риболов със статични, нискоселективни риболовни уреди;
 - Промени в характеристиката на популациите (напр. възрастово разпределение, размножаване, структура на запасите), както и върху състава на видовете и взаимодействието.

- Рибарството оказва влияние върху общностите на морските животни чрез изземването на целеви видове;
- Използване на риболовни уреди и средства с ниска селективност, което води до значителен преулов, включващ и миди и неполовозрели риби;
- Отрицателно въздействие на мидени ферми, в резултат на изместване на характерни местообитания за местните популации от риби, заплитане в съоръженията при птици, използване на антикорозионни препарати.
- **Материални активи:**
 - Голяма част от риболовните кораби са остарели и амортизирани, икономически и екологично неефективни, поради ниска енергийна ефективност, остарели двигатели, неселективни риболовни уреди – всичко това води до висок риск от аварийност, емисии на вредни вещества и замърсители, неблагоприятно въздействие върху водите и биоразнообразието;
 - Ниска енергийна ефективност на сектора;
 - Неравномерно разпределена и остаряла пристанищна инфраструктура на Черноморските и Дунавските пристанища, несъответствие на изискванията за разтоварване;
- **Отпадъци:**
 - липса на адекватни съоръжения за прием на корабни отпадъци и санитарни води особено в по-малките рибарски пристанища, което води до риск от замърсяване на водите и почвите и района на пристанищата с отпадъци, в т.ч. нерегламентирано изхвърляне, смесване на различни видове отпадъци;
 - ниска ресурсна ефективност – ниска степен на оползотворяване на отпадъци от производството на аквакултури;
- **Здравно-хигиенни аспекти:**
 - амортизираната и остаряла пристанищна инфраструктура и риболовни кораби в не малко от случаите не отговарят на санитарно-хигиенните норми и на изискванията за безопасни и здравословни условия на труд;
 - в някои случаи рибарските пристанища и лодкостоянки са в непосредствена близост до обекти, подлежащи на здравна защита – жилищни зони, зони за отдих, което влошава параметрите на средата за обитаване и отдих и може да доведе до неблагоприятни последици за здравето на хората;
 - остарялата производствена база на предприятията за аквакултури носи здравни рискове за работниците.

Всички описани проблеми са идентифицирани и съобразени, в т.ч. анализирани в рамките на SWOT-анализа на проекта на ПМДРА 2021-2027 г., като с предвидените дейности по програмата се очаква тяхното ограничаване, редуциране и предотвратяване.

Дейностите по програмата, в съответствие с приоритетите и специфичните цели, са с висока степен на екологична насоченост, поради което, при правилното им, законосъобразно изпълнение, не се очаква задълбочаване на съществуващите и/или възникване на нови екологични проблеми в резултат на развитието на сектор „Рибарство“.

4.2. Екологични проблеми, ограничаващи/лимитиращи развитието на сектор „Рибарство“

Основни лимитиращи фактори на околната среда за развитието на сектора са:

- **Климат и изменение на климата:**
 - Климатичните особености на страната водят до ясно изразена сезонност на основните дейности в сектора на рибарството – риболовните дейности, дейностите по

производство и преработка на аквакултури и др. зависят от сезоните, биологичното развитие на видовете, температурата на водата, и изискват значителни инвестиции, в т.ч. са свързани с невъзможност за осигуряване на постоянна заетост на работещите в сектора;

- Изменението на климата води до засушавания, риск от наводнения, екстремни природни явления, промяна на видовия състав, благоприятстване навлизането на нетипични, в т.ч. инвазивни растителни и животински видове, които се отразяват неблагоприятно и ограничаващо за развитието на сектора;

- Климатичните изменения водят до миграция на рибните запаси и навлизане на инвазивни видове.

- **Води:**

- Високата степен на антропогензация на крайбрежните райони, заустването на непречистени битово-фекални, производствени отпадъчни води, замърсяването с пестициди и торове от прекомерната им употреба в земеделието, водочерпенето за битово и промишлено водоснабдяване на предприятия, води до влошаване на качеството и количеството на водите, използвани за улов и аквакултури;

- **Замърсяване с отпадъци и опасни вещества** на водните тела, в резултат на аварии, нерегламентирано изхвърляне, използване на остарели и амортизирани плавателни съдове;

- **Презастрояване и преексплоатация на крайбрежни зони** – проблемът е значителен особено за Черноморското крайбрежие, и е свързан със замърсяване, претоварване на средата, превишаване на капацитета ѝ, и от там неблагоприятно въздействие върху околната среда и здравето на хората, в т.ч. върху рибарството.

За справяне с установените лимитиращи развитието на сектора екологични проблеми, ПМДРА 2021-2027 г. предвижда дейности за диверсификация на дейностите, с цел ограничаване лимитиращото действие на сезонността, въвеждане на иновации за повишаване на ресурсната и енергийна ефективност.

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПМДРА 2021-2027 г. и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата

5.1. Екологична насоченост на проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Сектор „Рибарство“ се характеризира с висока степен на зависимост от качеството на околната среда за развитието му от изключителна важност е постигането на устойчивост и в трите нейни измерения – икономическа, социална и екологична. В тази връзка, в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. при неговото изготвяне, подобно на предходните оперативни програми за сектора за програмни периоди 2007-2013 г. и 2014-2020 г., са интегрирани цели по опазване на околната среда и човешкото здраве. Тъй като все повече нараства ролята и значението на екологичните аспекти за сектора, проектът на ПМДРА 2021-2027 г. интегрира значително повече и с по-голяма значимост цели по опазване на околната среда, в т.ч.:

- И четирите **приоритета** на ПМДРА 2021-2027 г. са основно с екологична насоченост – за устойчиво рибарство и опазване на водните биологични ресурси; за устойчиви дейности, свързани с аквакултурите – в т.ч. преработване и предлагане на пазара; за растеж на устойчива синя икономика; за ефективно управление на океаните и безопасност, сигурност, чистота и устойчиво стопанисване на моретата и океаните;

- Идентифицираните в проекта на програмата **специфични цели** са също с предимно екологична насоченост – за екологично устойчиви риболовни дейности; повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂; постигане на справедлив жизнен стандарт; ефективен контрол; опазване и възстановяване на водните екосистеми; устойчиви дейности, свързани с аквакултури; развитие на общностите в крайбрежните и вътрешни райони; устойчиво стопанисване на моретата и океаните;

- Голяма част от **предвидените дейности** към специфичните цели и приоритети на програмата също са с предимно екологична насоченост, като изпълнението им ще има съществен принос за преустановяване на екологичните проблеми, произтичащи от сектора на рибарството – такива са предвидените дейности за подобряване здравето, безопасността и условията на труд на борда на корабите; модернизация на пристанища и лодкостоянки – в т.ч. инфраструктура за управление на отпадъците и отпадъчните води; подмяна и обновяване на двигатели на риболовни кораби; преустановяване на риболовните дейности, контрол; събиране на данни за въздействието върху защитени и застрашени видове; оборудване, дейности и иновации за опазване на околната среда и биоразнообразието; енергийна ефективност и ВЕИ в предприятията; иновации, екологични услуги, преминаване към биологични аквакултури; оползотворяване на страничните продукти от преработката на аквакултури; съответствие с пазарните изисквания; морско наблюдение; подобряване състоянието на водите и природозащитното състояние на морските природни местообитания; нови знания за намаляване на въздействието на риболова; подобряване природозащитното състояние на морските бозайници; подобряване на наблюдението и контрола за дейности, представляващи заплаха за морските китоподобни и др.

Предвид изложеното, проектът на ПМДРА 2021-2027 г. интегрира цели, свързани с ограничаване на изменението на климата, кръгова икономика, опазване на водите и биоразнообразието, екологосъобразно управление на отпадъците, ограничаване на замърсяването на въздуха, опазване на човешкото здраве и осигуряване на добро качество на живот.

5.2. Цели на опазване на околната среда на международно и национално ниво, относими към проекта на ПМДРА – начин и степен на интегриране

В настоящия раздел е представен анализ на степента, в която проекта на ПМДРА 2021-2027 г. съобразява, отчита и интегрира целите по опазване на околна среда, идентифицирани в международните и национални стратегически документи от описаните в т.1.4 на ДЕО, поставящи цели по опазване на околната среда, в т.ч. човешкото здраве.

Анализът се отнася до съответствието, интеграцията на цели и политики и недопускане на противоречия на предвижданията на ПМДРА 2021-2027 г. със съотносимите международни и национални планове, програми и стратегии, в т.ч. и с такива, предложени за разглеждане от заинтересованите страни в резултат от консултациите по Заданието за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО.

А. Цели по околната среда в международни стратегически документи и насоки

- Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“

Целите по опазване на околната среда на Програмата намират отражение в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. както следва:

Цел 3: Добро здраве и благоденствие – цялата програма има принос за постигане на целта, като доброто здраве и благоденствие е интегрирано и в четирите ѝ приоритета;

Цел 4: Качествено образование – анализите за развитието на сектора на рибарството и аквакултурите показват еднозначно, че развитието на българските аквакултури зависи от взаимодействието между националните научно-изследователски институти, образователни центрове и програми и фермите и в тази връзка следва да се подкрепят дейности за въвеждане на повече иновации в сектора – предвидени са образователни дейности като допустими по програмата – за опазване на морската околна среда, в областта на аквакултурите;

Цел 6: Чиста вода и канализация – СЦ 1.5 „Допринасяне за защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми“ е с пряк принос към целта, като останалите специфични цели също съобразяват необходимостта от опазване на водите;

Цел 7: Икономически достъпна и чиста енергия – предвидени са такива допустими дейности за енергийна ефективност, преминаване към възобновяеми енергийни източници или инвестират в енергийно ефективни инсталации за намаляване на въглеродните емисии;

Цел 11: Устойчиви градове и общности – аналогично на предходната цел.

Цел 12: Отговорно потребление и производство – във всички приоритети е заложено устойчивото развитие на дейностите във всички негови аспекти . икономически, социален и екологичен;

Цел 13: Дейности във връзка с климата – предвидена е конкретна СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂;

Цел 14: Живот под водата – обвързана е в цялата ПМДРА 2021-2027 г.;

Цел 15: Живот на земята – чрез описаните по-горе предвидени дейности с екологична насоченост ще се допринесе за постигането и на тази цел.

• **Предложение за Решение на Европейския парламент и на Съвета относно Обща програма на Европейския съюз за действие за околна среда до 2030 г. (Осма програма за действие на ЕС за околната среда до 2030 г.)**

Тематичните приоритетни цели на Осмата програма за действие и начина на съобразяване в проекта на ПМДРА са:

а) необратимо и постепенно намаляване на емисиите на парникови газове и увеличаване на поглъщанията от естествени или други поглъщатели в Съюза, за да се постигне целта за намаляване на емисиите на парникови газове до 2030 г. и неутралност по отношение на климата до 2050 г., определени в Регламент (ЕС) .../... – с пряк принос за намаляване емисиите на парникови газове са дейностите по ПМДРА за подмяна на двигатели на риболовни кораби, за устойчива експлоатация на рибните запаси, подобренията в инфраструктурата, в т.ч. дейности за зелен преход, кръгова икономика, събиране на отпадъци, иновации, енергийна ефективност и ВЕИ.

б) постоянен напредък в повишаването на капацитета за адаптиране, укрепването на устойчивостта и намаляването на уязвимостта към изменението на климата - част от дейностите по програмата са с принос към повишаване на адаптивния капацитет и устойчивостта на сектора на рибарството и аквакултурите, в т.ч. на околната среда към последиците от изменящия се климат – в т.ч. дейности по Приоритет 1 на ПМДРА, свързани с подобряване на инфраструктурата с принос към зеления преход и

повишаване на енергийната ефективност, събирането на отпадъци, разпространение на научни знания сред операторите в риболова за по-добро разбиране на ефектите от изменението на климата върху управлението на риболова (напр. по отношение на въздействието на миграцията на рибните запаси и на инвазивните видове), иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов, диверсификация на дейностите в местната синя икономика и др.; дейности по Приоритет 4 – за морско наблюдение и подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони и др.

в) напредък към модел на растеж с възстановяване, чрез който на планетата се връща обратно повече, отколкото се взема, отделяне на икономическия растеж от използването на ресурси и влошаването на околната среда и ускоряване на прехода към кръгова икономика – пряк принос имат също дейностите по Приоритет 1 на ПМДРА за подобряване на инфраструктурата, зелен преход, кръгова икономика – енергийна и ресурсна ефективност, ВЕИ.

г) амбиция за нулево замърсяване за нетоксична околна среда, включително въздуха, водата и почвите, както и защита на здравето и благоденствието на гражданите от свързани с околната среда рискове и въздействия – ПМДРА предвижда дейности, целящи намаляване замърсяването на въздуха, водите, защита на здравето и осигуряване благоденствие на гражданите. Непряко, в резултат на дейностите по програмата ще се ограничи и замърсяването на почвите в районите, в които се осъществяват дейности по рибарство и аквакултури.

д) защита, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и увеличаване на природния капитал, по-специално по отношение на въздуха, водата, почвите и горите, прясната вода, влажните зони и морските екосистеми – ПМДРА предвижда такива дейности по отделните приоритети.

е) насърчаване на екологичната устойчивост и намаляване на основните видове натиск върху околната среда и климата, свързани с производството и потреблението, по-специално в областта на енергетиката, промишленото развитие, сградите и инфраструктурата, мобилността и продоволствената система – предвидени са конкретни такива дейности в ПМДРА.

- **Европейска зелена сделка/Европейски зелен пакт**

ПМДРА 2021-2027 г. съобразява целите на пакта, както следва:

- до 2050 г. няма нетни емисии на парникови газове – предвидени са инвестиции за намаляване емисиите на въглероден диоксид;
- икономическият растеж не зависи от използването на ресурси – предвидени са инвестиции за ресурсна и енергийна ефективност;
- никое лице или регион не са пренебрегнати – предвидени са дейности за ограничаване на неравенствата.

От действията, групирани по сектори, в Зеления пакт, ПМДРА 2021-2027 г. има принос и включва дейности за климат, преход към чиста енергия, селско стопанство, околна среда и океани, промишленост, научни изследвания и иновации.

- **Съобщение на Европейската комисия „Път към здравословна планета за всички. План за действие на ЕС: Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“**

Планът за действие идентифицира необходимостта от предприемане на действия за:

1. Подобряване на прилагането на правилата на ЕС за ограничаване на замърсяването от страна на компетентните органи, бизнеса и гражданите – предвидени са дейности за подобряване на контрола в проекта на ПМДРА 2021-2027 г..

2. Преценяване на необходимостта от подобряване на съществуващото законодателство в областта на здравеопазването и околната среда – няма отношение към програмата.

3. Търсене на възможности за подобряване управлението на политиките по замърсяване, включително на международно ниво, и по-специално чрез инструменти за мониторинг и наблюдение – предвидени са дейности за предотвратяване на замърсяването, както и инструменти за мониторинг в проекта на ПМДРА;

4. Насърчаване на промените в обществото, в т.ч. използване на цифрови решения и решения, допринасящи за устойчиво потребление, с отчитане на въздействията на замърсяването – предвидено е финансиране на дейности за иновации в предприятията за аквакултури, за ресурсна и енергийна ефективност, което ще допринесе за устойчивото потребление.

• **Съобщение на Европейската комисия „Чиста планета за всички. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“**

Стратегическите градивни елементи на визията и отношението на ПМДРА са както следва:

1. Максимално увеличаване на ползите от енергийна ефективност, включително от сградите с нулеви емисии – предвидени са дейности за енергийна ефективност по ПМДРА към Приоритет 1 на програмата.

2. Въвеждане в максимална степен на възобновяемите енергийни източници и максимално увеличаване на използването на електроенергия за пълно декарбонизиране на енергийните доставки за Европа – предвидени са такива дейности към Приоритет 1 на програмата, в т.ч. операции по инсталация на борда на корабите на ВЕИ, използване на ВЕИ при производството на аквакултури по Приоритет 2.

3. Постигане на чиста, безопасна и свързана мобилност – ПМДРА няма пряко отношение към мобилността, но се предвиждат инвестиции за подмяна на двигатели на кораби, нови кораби, които са с принос към ограничаване на замърсяването от подвижния състав на сектора на рибарството.

4. Наличието на конкурентоспособна промишленост на ЕС и кръгова икономика като ключов фактор за намаляване на емисиите на парникови газове – дейности за кръгова икономика и зелен преход се предвиждат по всички приоритети на ПМДРА.

5. Развиване на адекватна интелигентна мрежова инфраструктура и междусистемни връзки – предвидени са дейности за подобряване на инфраструктурата по ПМДРА.

6. Пълноценно реализиране на предимствата на биоикономиката и създаване на въглеродни погълтители от основно значение – ПМДРА включва дейности за насърчаване на използването на алтернативни фуражи, като насекоми, морски суровини, например Algae и странични продукти от биоикономиката, като рибни отпадъци ще допринесе за изпълнението на принципите на синята икономика

7. Премахване на оставащите емисии чрез улавяне и съхранение на CO₂ – с дейностите по ПМДРА ще се подобри състоянието на биоразнообразието (съответно на растителността като основен поглътител на емисии на CO₂).

• **Изграждане на устойчива към климатичните изменения Европа – новата стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата**

Насоките на стратегията и начина и степента на съобразяването им в ПМДРА са както следва:

1. Изграждане на устойчив на климатичните изменения Съюз:

1.1. По-интелигентно адаптиране: подобряване на знанията и управление на несигурността – разширяване на границите на знанието относно адаптирането; повече и по-добри данни за риска и загубите, свързани с климата; превръщане на Climate-ADAPT в авторитетна европейска платформа по въпросите на адаптирането – предвидени са дейности по ПМДРА с принос към повишаване на капацитета за адаптация – иновации, зелен преход, преход към кръгова икономика, повишаване на знанията за климатичните изменения.

1.2. По-систематично адаптиране: подкрепа за разработване на политика на всички равнища и във всички сектори – подобряване на стратегиите и планове за адаптиране; насърчаване на местната, индивидуална и справедлива устойчивост; интегриране на устойчивостта спрямо изменението на климата в националните фискални рамки; насърчаване на природосъобразни решения за адаптиране – ПМДРА предвижда природосъобразни решения за извършване на дейностите в сектори рибарство и аквакултури, дейности за опазване на биоразнообразието и екосистемите, подобряване на инфраструктурата, които са с принос към адаптацията.

1.3. По-бързо адаптиране: повсеместно ускоряване на адаптирането – ускоряване на внедряването на решения за адаптиране; намаляване на риска, свързан с климата; отстраняване на пропуските в опазването на климата; осигуряване на наличност и устойчивост на прясната вода – част от дейностите по ПМДРА са с пряк принос към намаляване на риска, свързан с климата, подобряване качеството на водите, ресурсна ефективност.

2. Засилване на международните действия за устойчивост спрямо изменението на климата – тъй като Програмата интегрира приоритетите на ЕФМДРА с изпълнението ѝ ще се осъществи и принос към международните действия за устойчивост спрямо изменението на климата.

• **Нов план за действие относно кръговата икономика – За по-чиста и по-конкурентоспособна Европа**

Направленията за ключови действия в плана и връзката им с ПМДРА 2021-2027 г. са:

1. Рамка за политика за устойчиви продукти – проектиране на устойчиви продукти и установяване на принципи за устойчивост (дълготрайност на продуктите, с възможност за повторно използване, модернизиране и поправка, повишена енергийна и ресурсна ефективност, повишаване съдържанието на рециклирани материали в продуктите, вторично производство и висококачествено рециклиране, намаляване на емисиите на CO₂, ограничаване на продуктите за еднократна употреба, цифровизация на продуктовата информация и др.), предоставяне на повече възможности за потребителите и публичните купувачи, кръговост в производствените процеси – ПМДРА предвижда

дейности за подобряване качеството на продуктите, енергийна и ресурсна ефективност, намаляване на емисиите на парникови газове.

2. Ключови вериги за създаване на стойност в областта на продуктите – насоки за електроника и ИКТ, акумулаторни батерии от превозни средства, опаковки, пластмаси, текстилни изделия, строителство и сгради, храна, вода и хранителни вещества – дейностите по ПМДРА ще имат принос за създаване на стойност за хранителните продукти, произвеждани от сектора.

3. По-малко отпадъци, повече стойност – по-ефективна политика за предотвратяване на отпадъците и подкрепа на техния кръгов характер, повишаване на кръговата и нетоксична среда, създаване на функциониращ пазар на ЕС за вторични суровини, предприемане на мерки във връзка с износа на отпадъци – с подобренията в инфраструктурата, внедряването на иновации, кръгова икономика и зелен преход, включени в ПМДРА ще се осигури намаляване на генерираните количества отпадъци от сектора и екологосъобразно управление на отпадъците.

4. Кръговостта в полза на хората, регионите и градовете – създаване на работни места във връзка с кръговата икономика, придобиване на умения, сближаване – в ПМДРА са предвидени дейности за подкрепа за придобиване на цифрови и технологични умения на заетите в сектора.

5. Междусекторни действия – засилване на взаимодействията между кръговостта и намаляване емисиите на парникови газове, интегриране на целите на кръговата икономика; научни изследвания и иновации – предвидени са такива дейности в ПМДРА, които ще бъдат интегрирани в сектора на рибарството и аквакултурите.

- **Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.**

Стратегията цели да изведе биологичното разнообразие на Европа на пътя към възстановяване до 2030 г., донасяйки ползи за хората, климата и планетата. Основните действия, които трябва да бъдат изпълнени до 2030 г., включват създаване на защитени зони, възстановяване на увредени екосистеми, осигуряване на средства за биологично разнообразие, справяне с глобалната криза, свързана с биологичното разнообразие. Проектът на ПМДРА 2021-2027 г. включва дейности за опазване на биологичното разнообразие – в т.ч. планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони, както и за ограничаване на неблагоприятните ефекти на рибарството и аквакултурите.

Стратегията намира отражение в повечето специфични цели и предвидени дейности по програмата, предвид че опазването на биологичното разнообразие е необходимо условие за устойчивото развитие на рибарството и аквакултурите, наложено и от ОПОР.

- **Стратегията на ЕС за Дунавския регион**

От общо 11 приоритетни области, следните поставят цели по опазване на околната среда:

- **Поощряване на по-устойчива енергия** – съобразена в проекта на ПМДРА 2021-2027 г. чрез СЦ 1.2 и дейностите към нея, както и чрез предвидените дейности за въвеждане на ВЕИ при производството на аквакултури;

- **Възстановяване и поддържане на качеството на водите** – голям брой от дейностите в програмата са насочени към предотвратяване на замърсяването на водите;

- **Управление на екологичните рискове** – при изготвянето на проекта на ПМДРА 2021-2027 г. са съобразени екологичните проблеми и рискове, като са предвидени дейности за финансиране по програмата, за тяхното преустановяване, предотвратяване и максимално ограничаване;

- **Съхраняване на биологичното разнообразие, ландшафтите и качеството на въздуха и почвите** – проектът на ПМДРА 2021-2027 г. включва конкретни цели и дейности за опазване на биологичното разнообразие и ограничаване на неблагоприятното въздействие на рибарството върху него. Изпълнението на дейностите по програмата ще има положително отражение върху водните ландшафти, обект на дейности от страна на сектор „Рибарство“, като някои от дейностите – свързани с подмяна на двигатели и преустановяване на риболовната дейност, ще имат и положително отражение по отношение на качеството на въздуха - -редуциране на емисии на вредни вещества от двигателите на корабите.

Б. Национални стратегически, планови и други документи:

- **Национална програма за развитие на България 2030 г.**

Целите по опазване на околната среда се съдържат в Национални приоритети 4, 5 и 6.

НП 4. Кръгова и нисковъглеродна икономика – проектът на ПМДРА 2021-2027 г. включва дейности за преход към кръгова и нисковъглеродна икономика – намаляване на въглеродния отпечатък чрез подмяна на двигатели на риболовни кораби, иновации в предприятията, ресурсна ефективност – оползотворяване и рециклиране на отпадъци, въвеждане на ВЕИ в производствата и др.

НП 5. Чист въздух и биоразнообразие – голяма част от дейностите са насочени директно към опазване на биоразнообразието, като някои дейности способстват и за ограничаване на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух – напр. дейностите за преустановяване на риболовните дейности/спиране от експлоатация на стари риболовни кораби, както и дейностите за подмяна на двигатели на риболовни кораби.

НП 6. Устойчиво селско стопанство – приоритетът намира пряко отражение в проекта на ПМДРА – съгласно самата Национална програма политиката на сектора ще бъде насочена към подобряване на състоянието на риболовния флот, качеството на рибарската инфраструктура, както и материално-техническа база в аквакултурните стопанства.

- **Морска стратегия на Република България с Програма от мерки с период на действие 2016-2021 г.**

Основна цел на Рамкова Директива за Морска стратегия 2008/56/ЕС (РДМС) е поддържането или постигането на добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) до 2020 г.

Стратегията се отнася за крайбрежните морски води, териториалните морски води и изключителната икономическа зона на Република България, като в крайбрежните морски води допълва Плана за управление на речните басейни в Черноморски район.

Морската стратегия е насочена към опазване и подобряване на състоянието на морската околна среда и на съществуващите, или очаквани неблагоприятни въздействия. Целите на стратегията са следните:

- Постигане и поддържане на „добро състояние“ на морската околна среда;

- Защита и съхраняване на морската околна среда, предотвратяване на нейното влошаване или, когато е практически невъзможно, възстановяване на морските екосистеми в територии, които са били неблагоприятно засегнати;

- Предотвратяване и намаляване на въвеждането и освобождаването на вещества от антропогенен произход в околната среда с цел поетапно премахване на замърсяването и гарантиране липсата на съществено въздействие или опасност за човешкото здраве, биологичното разнообразие на морските екосистеми и законосъобразното използване на морето.

Програмата от мерки за поддържане и постигане на добро състояние на морската околна среда включва:

- Съществуващи мерки – приети в рамките на други политики. Такива, които са изцяло или частично от значение за постигането на екологичните цели набелязани през 2012 г. Те включват, предприетите мерки в рамките на Директивата за местообитания, на Директивата за птиците, Рамковата директива за водите, Директивата за наводненията и Директивата за градските отпадъчни води или на някои „секторни политики“;

- „Нови мерки“ (национални и трансгранични) – мерки, идентифицирани в Програмата от мерки, които са необходими за поддържане или постигане на добро състояние на морската околна среда до 2020 г., когато съществуващите мерки не са достатъчни. Те са мерки за допълване на съществуващите такива (за укрепване, оптимизиране или разширяване на географския обхват) или изцяло нови. Съдържат препоръки за действия, които да се осъществяват на национално и трансгранично ниво.

ПМДРА 2021-2027 г. включва дейности, предимно водещи до подобряване на състоянието на морската среда, биологичното разнообразие в нея, ограничаване на замърсяването, подобряване на мониторинга и контрола. Програмата не предвижда дейности, които влизат в противоречие със стратегията.

- **Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море**

Стратегическият план предвижда програми от мерки за постигане и поддържане на „доброто състояние“ на морската околна среда най-късно до 2020 г. Цели по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС) и свързаните с тях подцели са:

ЦКЕС 1: Съхраняване на живите търговски морски ресурси –ПМДРА 2021-2027 г. интегрира целта, като тя съответства и на основната насоченост на програмата;

ЦКЕС 1a: Устойчиво използване на наличната риба и други живи морски източници за търговски цели – интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 1б: Възстановяване/рехабилитиране наличието на живи търговски морски ресурси - интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 2: Опазване на разнообразието и местообитанието на Черно море - интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 2a: Намаляване риска от изчезване на застрашените видове - интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 2б: Съхраняване на крайбрежния и морски местообитание и природа - интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 2в: Намаляване и управление на намесата на човека - интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 3: Намаляване на еутрофикацията – директен и косвен принос ца постигане на целта имат голям брой от дейностите по програмата;

ЦКЕС 4: Гарантиране на доброто качество на водата за човешкото здраве, за използването ѝ при отдиш и за аква биотата - интегрирана е в проекта на програмата и предвидените в нея дейности;

ЦКЕС 4а: Намаляване на замърсителите, произлезли от базираните на земята ресурси, включително атмосферните емисии – включени са такива дейности за предприятията и производствата на аквакултури, което ще се отрази положително на водните тела, в които се заустват води от тези производства;

ЦКЕС 4б: Намаляване на замърсителите, дошли от плавателните съдове и съоръженията от сушата – включени са такива дейности в програмата.

• **Морски пространствен план на Република България 2021-2035 г. (проект, четвърта версия, ноември 2020 г.)**

Стратегическите цели на плана и отношението, в т.ч. начина на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г., са както следва:

Стратегическа цел 1: Регулиране и координиране на морските ползвания – дейностите в ПМДРА, в т.ч. приоритетите и специфичните цели, от които произтичат, съобразяват необходимостта от осигуряване на ясни граници за пределните ползвания на морските ресурси, и избягването на конфликти.

Стратегическа цел 2: Изграждане на диверсифицирана и устойчива морска икономика и жизнени териториални общности – ПМДРА интегрира необходимостта от увеличаване на инвестициите за развитието на съществуващите сектори, насърчаването на иновации, кръгова икономика, диверсификация на дейностите.

Към стратегическа цел 2 на Морския пространствен план е включена специфична цел 2.4 „Устойчиво развитие на сектор „Рибарство и аквакултури“ – съгласно плана, тази специфична цел е свързана с прилагането на ОПОР, която има за цел да гарантира, че риболовът и аквакултурата са устойчиви от екологична, икономическа и социална гледна точка и осигуряват на гражданите на ЕС здравословна храна, без да се застрашават рибните запаси. Чрез нея се насърчава динамичността в риболовната промишленост и се осигурява по-справедлив стандарт на живот за риболовните общности. Тя отразява и определените насоки за развитието на сектора в публикувания „Ситуационен анализ на състоянието на сектор „Рибарство“ в България“. Те са резултат от прегледа на действащите политики, регламенти, програмни и стратегически документи в сектора и обхващат:

✓ разширение и модернизация на съществуващите производствени мощности и изграждане на нови, прилагачи технологии, съобразени с изискванията за запазване на добрия екологичен статус на морската околна среда и съхраняване на ресурсите;

✓ повишаване на производството на аквакултури в условията на устойчив растеж и разнообразяване на отглежданите видове;

✓ увеличаване на икономическата ефективност на производството на аквакултури и риболова чрез директни продажби, добавена стойност, диверсификация на дейностите, регионално коопериране, организации на пазара и др.

✓ прилагане принципите на устойчив риболов и опазване на околната среда чрез модернизиране на флота и насърчаване на щадящи морската околна среда и опазването на запасите практики;

✓ насърчаване растежа на секторите, допринасящи за синята икономика и стимулиране на развитието на общностите в районите с традиции в рибарство и развиващи аквакултури в крайбрежните и вътрешните райони;

✓ реструктуриране и модернизация на риболовния флот и риболовните пристанищни съоръжения и инфраструктура на сектора;

✓ насърчаване на връзките между дейностите в морето и на сушата, на тези между рибарството, аквакултурите и опазването на околната среда и биоразнообразието; на връзките наука и практика.

Реално всички насоки, произтичащи от ОПОР, са интегрирани в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Стратегическа цел 3: Повишаване на морската култура, образование и знание – проектът на ПМДРА 2021-2027 г. включва дейности, с директен принос за изпълнение на стратегическата цел.

Стратегическа цел 4: Международно и регионално сътрудничество за опазване и ползване на черноморските ресурси – интегрирана е основно в Приоритет 4 на ПМДРА 2021-2027 г. и идентифицираните към приоритета дейности.

Морският пространствен план предлага и **зониране на морските пространства**, с цел интегриране на функциите и дейностите в тях. По отношение на *рибарството и аквакултурите*, планът идентифицира следното:

✓ **Рибарство** - Дейностите **рибарство** и **морските аквакултури** са пространствено несъвместими, тъй като риболовът не се осъществява в зоните на съоръженията за аквакултури, в които други дейности не се извършват. В бъдеще, между двата вида дейности може да има функционална съвместимост, ако в морето или на сушата бъдат създадени ферми за изкуствено отглеждане на морски видове риби, които да осигуряват ларви за попълване на рибните запаси на видовете – обект на стопански риболов.

Между **рибарството и крайбрежния и морски туризъм** няма припокриване, защото морският риболов обикновено се извършва далеч от зоните на водите за къпане. Крайбрежният туризъм може да бъде причина за загуба на местообитания на някои дънни видове риби, които са обект на търговски риболов, поради отъпкване на дъното в зоните за къпане на дълбочина 0 – 1.5 m. Плавателните средства за спорт, туризъм и развлечения са източник на подводен шум, свързан с избягване и промяна на разпространението на рибите. Изключение правят ветроходните плавателни средства.

Съвместимостта на **рибарството и съоръженията на техническата инфраструктура** зависи от вида съоръжения. Рибарските пристанища Балчик, Варна и Созопол създават условия за развитие на морски риболов, което определя и високата интензивност на стопанския риболов в прилежащата акватория. Дънното тралене може да доведе до повреждане или прекъсване на подводни линейни съоръжения (комуникационни кабели, тръбопроводи). Най-висок риск има за кабела KAFOS, тъй като попада в зони с плътност на корабния трафик е 0.26-3.95 часа/km² .година, следван от Caucasus Cable System (0.004-0.25 часа/km² .година) и кабела BSFOCS (0.01-0.14 часа/km² .година), съгласно данните от EMODnet.

Стопанският риболов е несъвместим с **дейностите за проучване и добив на енергийни и минерални ресурси**, тъй като в зоните за проучване и добив се забранява влизането и пребиваването на плавателни съдове.

Дейността е несъвместима и с **дейностите, свързани с военните учения**, тъй като зоните за военни учения са временно или постоянно затворени за морски плавателни съдове или се намират встрани от зоните за корабоплаване. По време на учения се налагат ограничения за риболовните кораби.

Уловът на живи организми оказва **натиск върху околната среда**. От гледна точка на опазването на околната среда, двете дейности са несъвместими. Риболовните уреди улавят дънни и пелагични видове риби – обект на търговски риболов, но въздействието е по-голямо от количеството на целевия улов, тъй като в мрежите попадат случайно уловени видове риби, които не са обект на търговски риболов, птици и бозайници. Освен това, при движението си върху морското дъно, риболовните уреди нарушават структурата на субстрата. Изхвърлените и загубени риболовни уреди могат да се превърнат в капан за морски организми или да причинят нараняване.

Стопанският риболов се извършва в зони с **потънали археологични обекти** (останки от корабокрушения) и потънали брегови линии на шелфа. Риболовните уреди могат да унищожат обекти на подводното културно наследство, поради което двете дейности са несъвместими.

Научните изследвания са пространствено съвместими със стопанския риболов, а и двете дейности могат да се извършват в едни и същи зони. Освен това мониторингът на риби, обект на стопански риболов, който се извършва съгласно програмата за мониторинг по Дескриптор 3 - видове риби и черупкови, обект на търговски риболов, включва риболов с научна цел. В този смисъл, дейността има отрицателно въздействие, тъй като уловените видове риби се умъртвяват. Но степента на въздействие е много по-ниска от тази на стопанския риболов, а ползите допринасят за подобряване на познанията за рибните запаси.

✓ **Аквакултури:** Местата на съоръженията за морски аквакултури не се припокриват пространствено с **крайбрежния и морски туризъм**, поради което няма конфликт за ползване на морското пространство.

Близостта на **мидените ферми** може да допринесе за подобряване на качеството на водата в зоните за къпане, ако производството не води до отделянето на отпадъчни води и твърди отпадъци. Замърсяването с отпадъчни води и твърди отпадъци от **туризма** може да влоши качеството на продукцията на мидените ферми. Присъствието на последните в близост до плажове ограничава възможностите за водни спортове и забавления. Няма припокриване между мидените ферми и съществуващите съоръжения на техническата инфраструктура – бунни, дамби, морски пристанища. Няма отрицателно функционално взаимодействие между буните и дамбите, от една страна, и мидените ферми, от друга.

Замърсените води от някои **морски пристанища** могат да причинят влошаване на продукцията на мидени ферми, разположени в близост (1.5-2 km). Най-замърсени са пристанищата Варна и Бургас, единични сигнали за замърсяване последните 10 години по данни на БДЧР има за Несебър, Созопол и Царево, но броят им не омаловажава проблема. В бъдеще може да се търси синергия между двата вида ползване под формата на изкуствени рифове, които да осигуряват развитието на високопродуктивни съобщества на миди и други видове макрозообентос, като по този начин допринасят за подобряване на качеството на морската вода.

Няма припокриване между зоните за аквакултури и **зоните за проучване и добив на нефт и газ**, които са на значително разстояние в зоната на шелфа.

Няма припокриване и оттам – несъвместимост с дейностите свързани с **военните учения**. Инвестиционните предложения за съоръжения за аквакултури се издават за зони, в които не се извършват военни учения.

Зоните за морски аквакултури се припокриват със **зоните за опазване на околната среда –защитените зони от НЕМ Натура 2000**. Съгласно информацията от Регистъра на разрешителните за ползване на воден обект за други цели в Черно море на БДЧР187, част от мидените ферми попадат в Натура 2000. Фермите биха могли да осигуряват биологично пречистване чрез способността на мидите да филтрират суспендираните частици в морската вода. При образуване на твърди и течни отпадъци в резултат от производството на миди, двете дейности са несъвместими.

Районите на водите за отглеждане на черупкови организми се припокриват с районите на **потънали археологически обекти** от подводното културно наследство, но издадените до момента разрешителни показват, че инсталациите са на разстояние от откритите кораби, поради което може да се приеме, че няма взаимодействие.

Научните изследвания са пространствено несъвместими с морските аквакултури, тъй като в зоните на мидените ферми не се извършва мониторинг. Изключение прави собственият мониторинг на мидените ферми, определен в условията на разрешителните за аквакултури, който се извършва съгласно чл. 174 от Закона за водите и Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите¹⁸⁸ и се взема предвид при оценка на състояние на крайбрежните морски води в Плана за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016- 2021 г.

Анализът на съвместимостта/несъвместимостта на дейностите като цяло е съобразен в проекта на ПМДРА 2021-2027 г., като ***е препоръчително при прилагането на дейностите по програмата да се гарантира спазването на окончателното зонирание, предложено с окончателния – вече одобрен и влязъл в сила Морски пространствен план.***

• **Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.**

Общите стратегически цели са:

- Приобщаване и интегриране на АИК. Това включва подобряване на политиките за адаптиране и включването на съображенията за адаптация в съществуващите национални и секторни планове и програми.
- Изграждане на институционален капацитет за АИК. Това включва изграждане на експертни знания, обучение, база от знания, мониторинг и изследвания, за да се осигурят и подкрепят действията за адаптиране.
- Повишаване на осведомеността относно АИК. Това включва повишаване на образованието и осведомеността на обществеността по въпросите, свързани с АИК и необходимостта от действия за адаптиране, които да бъдат изпълнени в България, за да се постигне обществена подкрепа и участие в политиките и действията, свързани с адаптацията.

Нито една от дейностите по ПМДРА 2021-2027 г. не води до вредно въздействие на настоящия и прогнозирания бъдещ климат, върху населението, природата или активите. В проектът на ПМДРА 2021-2027 г., и конкретно към Приоритет 1 на програмата е идентифицирана ясно необходимостта от адаптиране на риболова към преодоляване на последиците от климатичните промени, както и насочването на

усилията към нови икономически стабилни бизнес-модели и към риболов с по-ниско въздействие върху околната среда и минимален ефект върху биологичното разнообразие. Част от дейностите по програмата са с принос към повишаване на адаптивния капацитет и устойчивостта на сектора на рибарството и аквакултурите, в т.ч. на околната среда към последиците от изменящия се климат – в т.ч. дейности по Приоритет 1 на ПМДРА, свързани с подобряване на инфраструктурата с принос към зеления преход и повишаване на енергийната ефективност, събирането на отпадъци, разпространение на научни знания сред операторите в риболова за по-добро разбиране на ефектите от изменението на климата върху управлението на риболова (напр. по отношение на въздействието на миграцията на рибните запаси и на инвазивните видове), иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов, диверсификация на дейностите в местната синя икономика и др.; дейности по Приоритет 4 – за морско наблюдение и подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони и др. С тези дейности ще се допринесе за изпълнение на стратегически цели за адаптация, включени в Националната стратегия и План за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България за сектори „биологично разнообразие и екосистеми“, „човешко здраве“, „транспорт“, „води“.

- **Планове за управление на речните басейни за периода 2016-2021 г. и за периода 2022-2027 г.**

ПУРБ определя рамката на интегрираното управление на водите на басейново ниво и включва програма от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда (Раздел 7 на ПУРБ). В ПУРБ е залегнал принципът за опазване на повърхностните и подземните води от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети.

Съгласно анализите в предходните точки – част „води“, проектът на ПМДРА 2021-2027 г. е в съответствие с мерките от Програмите от мерки към ПУРБ 2016-2021 г.

Предвид, че ПМДРА попада в плановия период на третия цикъл ПУРБ – 2022-2027 г., изпълнението на дейностите следва да съобразява действащия за периода на изпълнението ПУРБ.

- **Планове за управление на риска от наводнения за периода 2016-2021 г. и за периода 2022-2027 г., в т.ч. .ч. Проекти на Актуализирани предварителни оценки на риска от наводнения (ПОРН).**

Целта на ПОРН е да създадат условия за намаляване неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност на наводненията в районите за басейново управление, и по-конкретно - в определените райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН). Съгласно анализите в предходните точки – част „води“, проектът на ПМДРА 2021-2027 г. е в съответствие с мерките от Програмите от мерки към ПОРН 2016-2021 г.

Предвид, че ПМДРА попада в плановия период на втория цикъл ПОРН – 2022-2027 г., изпълнението на дейностите следва да съобразява действащия за периода на изпълнението ПОРН.

- **Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.**

Формулирани са три основни цели, към които са разработени и съответните програми.

Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване – принос ще имат дейностите по ПМДРА за подобряване на инфраструктурата, иновации, преход към кръгова икономика, зелен преход, повишаване на уменията и знанията на заетите в сектора; използване на отпадъци като суравина за други продукти като фуражи и биотехнологии;

Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци – ПМДРА предвижда операции за оползотворяване на нежелан улов, както и за оползотворяване на отпадъчни рибни продукти.

Цел 3: Намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци – предвидени са инвестиции за събиране, съхранение, преработка, сортиране и предаване на морски отпадъци, с което ще се ограничат нерегламентирано изхвърляните количества и количествата за депониране.

• **Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г.**

Както е записано в т.1.4 при описанието на плана, Планът обръща внимание, че част от влажните зони с най-висока стойност за опазването на биоразнообразието у нас са изкуствени или модифицирани водоеми, използвани за рибопроизводство. Такива примери са рибарници Мечка, рибарници Орсоя, рибарници Пловдив. Осъществяването на сладководно рибовъдство в повечето случаи има положителен ефект за поддържането на регулярен воден режим и изобщо за екологичното състояние на тези водоеми. Случаите, в които рибовъдството се преустановява поради икономическа нерентабилност или други фактори почти винаги са свързани с деградация на местата поради пресушаване, разораване, допускане на други неприродосъобразни ползвания или инвестиционни проекти на освободения терен Рибарският сектор е пример за пряко ресурсно ползване на влажните зони. В много от влажните зони в България се извършва промишлен риболов в малки размери (например Дуранкулашко езеро) или спортен риболов.

Това е съобразено в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

От насоките в Плана, относими са тези за възстановяване на водния режим, естествената растителност, ограничаване на замърсяването, ограничаване на притока на биогенни елементи и еутрофикацията, поддържащи мерки, подобрен контрол на блакониерството, подкрепа за стопански ползвания, специфични за зоните, борба с инвазивни видове – всички те намират отражение в предвидените по проекта на програмата дейности.

• **Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива**

Цел 1: Гарантирано осигуряване на вода за населението и бизнеса в условията на промени на климата, водещи до засушаване – последиците от климатичните изменения, в т.ч. закушаването, са съобразени при изготвяне на проекта на ПМДРА – в него са предвидени дейности за опазване на качеството на водите и ресурсна ефективност, които ще доведат до спестяване на вода.

Цел 2: Запазване и подобряване на състоянието на повърхностните и подземните води – предвидени са конкретни такива дейности в програмата – за повърхностните води, но те ще имат и косвено положително влияние върху съответните подземни води в районите на интервенции.

Цел 3: Подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата като стопански ресурс – предвидени са дейности за иновации, ресурсна и енергийна ефективност, подобряване на производствените процеси, които включват по подразбиране и интегрираното управление на водата като стопански ресурс в сектора на рибарството.

Цел 4. Намаляване на риска от щети при наводнения – проектът на ПМДРА 2021-2027 г. съобразява необходимостта от устойчивост на инвестициите на последиците от климатичните изменения, част от които са наводненията.

• **Стратегия и план за действие за прехода към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г. (проект)**

Мерките, определени в плана за действие са:

Краткосрочни мерки: Анализ, разработване и приемане на секторни законодателни актове; Секторни анализи и проучвания; Повишаване на осведомеността и организиране на информационни кампании; Създаване на платформа за обмен на информация и добри практики – нямат пряко отношение към ПМДРА 2021-2027 г., но тъй като програмата предвижда дейности, свързани с ресурсна – в т.ч. оползотворяване на отпадъци от производството на аквакултури и продукти и енергийна ефективност, резултатите от краткосрочните мерки следва да се вземат предвид при финансирането на конкретни дейности по програмата.

Средносрочни мерки: Финансиране въвеждането на технологии за ресурсна ефективност; Финансиране на МСП от преработвателната промишленост за въвеждането на екодизайн; Създаване на центрове за повторна употреба и за подготовка за повторна употреба; Обучение за придобиване или усъвършенстване на професионалната квалификация на хора от уязвимите групи, свързани с ремонтна дейност – отношение към програмата имат първите две мерки, които намират отражение в предвидените по програмата дейности.

Мерки с постоянен характер: Привличане на частния сектор при постигане на целите за рециклиране на битови отпадъци; Дейности по предотвратяване, повторна употреба, разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъци; Прилагане на нови технологии за сепариране, обработка и третиране на отпадъците; Засилване на контрола върху нерегламентираното изхвърляне/обезвреждане на отпадъците от строителство и разрушаване; Подпомагане на фирмите ангажирани с ремонтни дейности да присъстват в центрове за повторна употреба в градовете – относими са частично втора и трета мярка, като в рамките на ПМДРА 2021-2027 г. са предвидени дейности за оползотворяване на отпадъците и ресурсна ефективност.

Рамка за приоритетни действия (РПД) за НАТУРА 2000 в България, съгласно чл. 8 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естетическите местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията) за многогодишната финансова рамка за периода 2021-2027 г. От формулираните 74 мерки, тези, за които като източник на финансиране е посочена Програмата за морско дело, рибарството и аквакултури са следните:

Таблица 5.2. Относими мерки от НПРД за периода 2021-2027 г. и начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които мярката се прилага с приоритет	Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
Мярка 16: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони	1110, 1160, 1170	BG0000100, BG0000116, BG0000154; BG0000621, BG0001004, BG0001501	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони“ към Специфична цел 1.4: „Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността, чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните“ чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности.
Мярка 17: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез контрол върху обилието на инвазивни видове	1110, 1160, 1170	BG0000100; BG0000116; BG0000154; BG0000573; BG0000620; BG0001001; BG0001007; BG0001500	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Защита на екологичното състояние на морската среда“ към специфична цел: 1.5: „Допринасяне за защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми“ чрез осъществяване на дейности по извличане на дребноразмерни класове <i>Rapana venosa</i> с прилагане на екологосъобразни методи за

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които ярката се прилага с приоритет	Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
			улов; преработка на уловите и др. Обучение на водолази и закупуване на водолазно оборудване.
Мярка 18: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности	1110, 1160, 1170	BG0000100, BG0000116, BG0000154, BG0000573, BG0000620, BG0001001, BG0001007, BG0001500	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и биоразнообразието“ към Специфична цел 1.5: „Допринасяне за защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми“ чрез осъществяване на дейности по почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди, и принадлежности и др.; закупуване/изграждане на инфраструктура за осигуряване на подходящи съоръжения за приемане на изгубени риболовни уреди и морски отпадъци).
Мярка 19: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида	1110, 1160	BG0000100, BG0000116, BG0000154, BG0000573, BG0000620, BG0001001, BG0001007, BG0001500	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Временно преустановяване на риболовни дейности“ към Специфична цел 1.3: „Насърчаване на адаптирането на риболовния капацитет към възможностите за риболов и допринасяне за постигането на

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които ярката се прилага с приоритет	Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
			справедлив жизнен стандарт в случай на дадено временно преустановяване на риболовните дейности“ чрез предоставяне на компенсации за временно преустановяване на улов на бяла мида.
Мярка 20: Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове	1170	BG0001007, BG0001001, BG0000573, BG0001501	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Контрол и правоприлагане“ към Специфична цел 1.4: „Насърчаване на ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието“ чрез изпълнение на дейности за развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1170): проучване на популациите на типични видове черупкови (черната мида <i>Mytilus galloprovincialis</i>), подложени на риболовен натиск (за черната мида, като приулов при рапанолова и някои видове риби
Мярка 21: Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки	1110, 1140, 1160, 1170	BG0000100, BG0000116, BG0000154, BG0000573, BG0000103, BG0000146, BG0000242, BG0000574,	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Контрол и правоприлагане“ към Специфична цел 1.4: „Насърчаване на

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които ярката се прилага с приоритет	Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
дейности в крайбрежните и морските защитените зони		BG0000620, BG0000621, BG0001001, BG0001004, BG0001007, BG0001500	ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието“ чрез закупуване на оборудване и обучение за използването му за интегриран мониторинг; закупуване, обучение и използване на безпилотни летателни апарати за контрол върху забранени човешки дейности в зщитени зони и др..
Мярка 22: Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни	1349 <i>Tursiops truncatus</i> (Афала) 1351 <i>Phocoena phocoena</i> (Муткур)	BG0000100, BG0000103, BG0000116, BG0000146, BG0000154, BG0000573, BG0000574, BG0000621, BG0001001, BG0001004, BG0001007, BG0001500, BG0001501, BG0001502	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Контрол и правоприлагане“ към Специфична цел 1.4: „Насърчаване на ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието“ чрез изпълнение на дейности изграждане на център за мониторинг на заплахи за китоподобни, с използване на дистанционни методи и др)
Мярка 58: Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове рибоядните животни и птици, в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури	1355 <i>Lutra lutra</i> , A293 <i>Acrocephalus melanopogon</i> , A229 <i>Alcedo atthis</i> , A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A028 <i>Ardea cinerea</i> , A029 <i>Ardea purpurea</i> , A024 <i>Ardeola</i>	За всички защитени зони от мрежата Натура 2000, в които има рибовъдни стопанства, съгласно регистър на рибовъдните стопанства, поддържат от ИАРА	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Аквакултури, осигуряващи екологични условия“ към Специфична цел 2.1: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, по-специално чрез укрепване на конкурентоспособността на

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които ярката се прилага с приоритет	Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
	<p><i>ralloides</i>, A059 <i>Aythya ferina</i>, A061 <i>Aythya fuligula</i>, A060 <i>Aythya nyroca</i>, A021 <i>Botaurus stellaris</i>, A149 <i>Calidris alpina</i>, A147 <i>Calidris ferruginea</i>, A145 <i>Calidris minuta</i>, A136 <i>Charadrius dubius</i>, A734 <i>Chlidonias hybrida</i>, A198 <i>Chlidonias leucopterus</i>, A197 <i>Chlidonias niger</i>, A030 <i>Ciconia nigra</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A125 <i>Fulica atra</i>, A123 <i>Gallinula chloropus</i>, A075 <i>Haliaeetus albicilla</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A022 <i>Ixobrychus minutus</i>, A459 <i>Larus cachinnans</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A156 <i>Limosa limosa</i>, A768 <i>Numenius arquata arquata</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A094 <i>Pandion haliaetus</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A861 <i>Calidris pugnax</i>, A607-B <i>Platalea leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A140 <i>Pluvialis apricaria</i>, A007 <i>Podiceps auritus</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps grisegena</i>, A008 <i>Podiceps nigricollis</i>, A892 <i>Zapornia parva</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A118 <i>Rallus aquaticus</i>, A894 <i>Hydroprogne</i></p>		<p>производството на аквакултури, като същевременно се гарантира, че дейностите са екологично устойчиви в дългосрочен план“ чрез изпълнение на дейности за осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове рибоядните животни и птици, в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури</p>

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които ярката се прилага с приоритет		Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
	<i>caspia</i> , A193 <i>Sterna hirundo</i> , A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i> , A048 <i>Tadorna tadorna</i> , A161 <i>Tringa erythropus</i> , A166 <i>Tringa glareola</i> , A164 <i>Tringa nebularia</i> , A165 <i>Tringa ochropus</i> , A163 <i>Tringa stagnatilis</i> , A162 <i>Tringa totanus</i>			
Мярка 66: Подобряване на състоянието на типове природни местообитания и видове чрез преминаване към биологични аквакултури	A293 <i>Acrocephalus melanopogon</i> , A229 <i>Alcedo atthis</i> , A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A028 <i>Ardea cinerea</i> , A029 <i>Ardea purpurea</i> , A024 <i>Ardeola ralloides</i> , A059 <i>Aythya ferina</i> , A061 <i>Aythya fuligula</i> , A060 <i>Aythya nyroca</i> , A021 <i>Botaurus stellaris</i> , A149 <i>Calidris alpina</i> , A147 <i>Calidris ferruginea</i> , A145 <i>Calidris minuta</i> , A136 <i>Charadrius dubius</i> , A734 <i>Chlidonias hybrida</i> , A198 <i>Chlidonias leucopterus</i> , A197 <i>Chlidonias niger</i> , A030 <i>Ciconia nigra</i> , A081 <i>Circus aeruginosus</i> , A036 <i>Cygnus olor</i> , A773 <i>Ardea alba</i> , A026 <i>Egretta garzetta</i> , A125 <i>Fulica atra</i> , A123 <i>Gallinula chloropus</i> , A075 <i>Haliaeetus albicilla</i> , A131 <i>Himantopus himantopus</i> , A022 <i>Ixobrychus minutus</i> , A459 <i>Larus cachinnans</i> , A179 <i>Larus ridibundus</i> ,	BG0000156, BG0000273, BG0002016, BG0002030, BG0002045, BG0002050, BG0002069, BG0002096, BG0002109, BG0002010, BG0002023, BG0002076, BG0002106	BG0000271, BG0002006, BG0002024, BG0002038, BG0002046, BG0002052, BG0002070, BG0002098, BG0002114, BG0002015, BG0002027, BG0002095,	Мярката ще се изпълнява чрез Дейност: „Продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите“ към Специфична цел 2.1: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, по-специално чрез укрепване на конкурентоспособността на производството на аквакултури, като същевременно се гарантира, че дейностите са екологично устойчиви в дългосрочен план“ чрез осигуряване на подкрепа за преминаване към биологични аквакултури.

Описание на ключовата мярка	Целеви обекти	Защитени зони от Натура 2000, в които ярката се прилага с приоритет	Начин на съобразяване в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.
	<p>A156 <i>Limosa limosa</i>, A768 <i>Numenius arquata arquata</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A094 <i>Pandion haliaetus</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A861 <i>Calidris pugnax</i>, A607-B <i>Platalea</i> <i>leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis</i> <i>falcinellus</i>, A140 <i>Pluvialis apricaria</i>, A007 <i>Podiceps auritus</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps</i> <i>grisegena</i>, A008 <i>Podiceps</i> <i>nigricollis</i>, A892 <i>Zapornia parva</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A118 <i>Rallus</i> <i>aquaticus</i>, A894 <i>Hydroprogne</i> <i>caspia</i>, A193 <i>Sterna hirundo</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A048 <i>Tadorna tadorna</i>, A161 <i>Tringa</i> <i>erythropus</i>, A166 <i>Tringa glareola</i>, A164 <i>Tringa nebularia</i>, A165 <i>Tringa</i> <i>ochropus</i>, A163 <i>Tringa stagnatilis</i>, A162 <i>Tringa totanus</i></p>		

- **Стратегия за биологичното разнообразие в Република България (проект, октомври, 2021 г.)**

Национални цели:

1. Постигане на пълно прилагане на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията
2. Осигуряване на опазването, съхраняването и развитието на мрежата от защитени територии и биосферни паркове
3. Опазване и подобряване на състоянието на популациите на застрашените видове на територията на страната, опазване на световно застрашени видове.
4. Опазване на биологичното разнообразие в Черно море и в крайбрежните морски екосистеми.
5. Опазване и възстановяване на екосистемите и екосистемните услуги и ползи, които те предоставят
6. Устойчиво подобряване на информационното осигуряване в сектор „Биоразнообразие“
7. Въвеждане на процедури за достъп до генетични ресурси и контрол върху тяхното използване на територията на страната.
8. Повишаване на приноса на селското стопанство за съхраняване и подобряване на биоразнообразието, намаляване употребата на пестициди и увеличаване делът на земеделската земя, управлявана съгласно принципите на биологичното земеделие, постигане на устойчиво ползване на рибните ресурси.
9. Максимално ограничаване на въвеждането и натурализирането на чужди видове в природата и контрол на широко разпространените инвазивни чужди видове.
10. Съхраняване и увеличаване функцията на горите за опазване на биологичното разнообразие и намаляване на тенденциите за изменение на климата чрез увеличаване на площта, качеството и устойчивостта им.
11. Опазване, възстановяване и разширяване на зелената инфраструктура в градските и крайградските територии.
12. Провеждане на регулярни публични кампании за информиране на обществеността и работа на местно ниво.

- **Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г. (одобрен от МС, февруари, 2020 г.)**

Цели:

- Намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990 г. – предвидени са дейности за ограничаване емисиите на ПГ;
- Повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) до поне 32,5% - предвидени са дейности за енергийна и ресурсна ефективност;
- Увеличаване на дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) до поне 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС – допустими са дейности за внедряване на ВЕИ в сектора на рибарството и аквакултурите;

- Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки – няма отношение.

- **Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.**

Стратегията включва следните стратегически цели:

- Постигане на устойчивост на обществото при бедствия;
- Изграждане на капацитет за управление на риска от бедствия на всички административни нива на управление;
- Постигане на съгласуваност при провеждане на политиките за устойчиво развитие, адаптиране към промените в климата и намаляване на риска от бедствия;
- Постигане на устойчивост на финансирането на защитата при бедствия.

Реализирането на оперативните цели се извършва на общинско, областно и национално ниво, в следните пет приоритетни области за действие:

1. Разбиране на риска от бедствия;
2. Засилване на институционалното управление на риска от бедствия;
3. Инвестиране в намаляване на риска от бедствия;
4. Въвеждане на политики за финансово управление на риска от бедствия;
5. Повишаване на готовността за ефективно реагиране при бедствия и прилагане на принципа „да изградим отново, но по-добре” във фазата на възстановяване.

И четирите приоритета на ПМДРА имат принос за опазване, защита и подобряване състоянието на биоразнообразието. Конкретни дейности от ПМДРА, интегриращи стратегията са включени в Приоритет 1, чиято насоченост е за опазване на водните биологични ресурси, Приоритет 2 – за прилагане на технологии, които са щадящи за околната среда, Приоритет 3 – за ограничаване на риболовния натиск, Приоритет 4 – за наблюдение, опазване на морската среда подобряване на знанията.

- **Стратегия за безопасност на корабоплаването и опазването на околната среда от замърсяване от кораби (одобрена с Решение №420 на Министерски съвет от 26 юни 2020г.)**

Целта на стратегията е да се гарантира постигането и поддържането на високо ниво на безопасност и сигурност на корабоплаването, и опазване на морската среда от замърсяване от кораби. За да постигне тази цел и за да гарантира ефективност и резултатност на мерките, стратегията има следните направления:

- изпълнение на ангажиментите на Република България, произтичащи от ратифицираните и влезли в сила задължителни инструменти на Международната морска организация (ИМО);
- изпълнение на задълженията и отговорностите на Република България в нейните три функции – държава на знамето, държава на пристанището и крайбрежна държава;
- разпределение на отговорностите и задълженията, произтичащи от задължителните инструменти на ИМО, между различните институции в държавата;
- осъществяване на цялостната координация между различните институции, съставляващи компетентната власт;
- периодично отчитане на ефективността на мерките и действията;

■ прилагане на методология за цялостна оценка на функционирането на компетентната власт.

ПМДРА 2021-2027 г. предвижда подкрепа за дейности, насочени към инсталиране на съоръжения за оборудване, съхранение, преработка, прием, сортиране и предаване на морски отпадъци, събиране на изгубени риболовни уреди. Чрез посочените дейности ще се подобри опазването на околната среда. Също така се предвижда активно почистване на река Дунав и Черно море от отпадъци и риболовни уреди (превенция от т. нар. „призрачен риболов“). Предвижда се управление на риболовни дейности, схеми за съвместно управление на мерки за опазване, партньорства между рибари и учени, участие на местни общности в зависимост от рибарството, партньорство с местните власти за стимулиране на събирането от морски отпадъци и др. дейности допринасящо за опазване на околната среда.

В обобщение на направените по-горе анализи:

- Предвидените дейности по ПМДРА 2021-2027 г. не влизат в противоречие с цели по опазване на околната среда на международно и национално ниво;

- Проектът на ПМДРА 2021-2027 г. интегрира относимите цели по опазване на околната среда на национално и международно ниво и ще допринесе за постигането им. В това число в ПМДРА са интегрирани и са предвидени дейности, които ще имат пряк и непряк **принос към изпълнение на целите от стратегически документи на национално и европейско ниво** за ограничаване изменението на климата, адаптация към изменящия се климат, опазване и устойчиво ползване на водите, преход към кръгова икономика, ограничаване и контрол на замърсяването, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите (**екологичните цели в обхвата на принципа за ненанасяне на значителни вреди**).

6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави

Оценката, в съответствие с нивото на подробност на ПМДРА 2021-2027 г., е направена на стратегическо ниво (приоритети и специфични цели) и на ниво „дейности“.

6.1. Оценка на въздействието на приоритетите и специфичните цели в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

Приоритет 1: „Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се положително въздействие на Приоритет 1 върху климата и неговото изменение, тъй като емисиите на ПГ ще бъдат намалени в дългосрочен план. Това ще бъде постигнато чрез специфична цел – „Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO ₂ “, чиято главна дейност е подмяната или обновяването на основен или допълнителен двигател на риболовните кораби.
Качество на атмосферния въздух	Очаква се въздействието на Приоритет 1 върху КАВ да бъде положително, непряко и

Приоритет 1: „Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси”	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	дългосрочно, тъй като приоритетът е свързан с очаквано намаляване на емисиите на вредни вещества от сектора.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	<p>Очаква се положително, дългосрочно, пряко и непряко въздействие на Приоритет 1 върху повърхностните и подземните водни тела, крайбрежните води, зоните за защита на водите и морските екосистеми. Това положително въздействие ще бъде постигнато чрез намаляването на антропогенния натиск, чрез изпълнението на дейностите по Приоритет 1. По този начин ще се постигне баланс, в който ще се експлоатират устойчиво наличните ресурси.</p> <p>Очакваното въздействие на Приоритет 1 върху подземните водни тела в района на повърхностните водни тела, е положително, непряко и вторично, тъй като се очаква да се подобри екологичното състояние на тези подземни водни тела.</p> <p>Не се очаква въздействие, свързано с риска от наводнения.</p>
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, дългосрочно въздействие на Приоритет 1, заедно с специфичните цели към него, върху водната растителност, тъй като дейностите, свързани с този приоритет са насочени към контрола и опазването на водните екосистеми. При изпълнението на Приоритет 1 се очаква да се намали вероятността от увреждане на водните екосистеми и местообитания.
Животински свят	Очаква се влиянието на Приоритет 1 да бъде дългосрочно, положително, с пряко и непряко въздействие, свързано с намаляване на отрицателния натиск върху водната фауна.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се влиянието от изпълнението на Приоритет 1 от програмата да има положително, дългосрочно, пряко и непряко въздействие върху структурата и функцията на защитените територии и зони, тъй като предвидените за изпълнение дейности по специфичните цели, целят: намаляване на емисиите ПГ, повишаване на енергийната ефективност, по-строг контрол върху

Приоритет 1: „Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси”	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	риболовните дейности, внедряването на специфично оборудване и като цяло иновации, целящи опазването на ОС и биоразнообразието. Съвкупността от тези дейности ще доведат до намаляване на антропогенния натиск върху водните екосистеми, от където всъщност възниква положителното въздействие върху компонента.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Очаква се положително, дългосрочно, пряко въздействие на Приоритет 1 върху материалните активи. Това положително въздействие ще бъде постигнато чрез изпълнението на дейности, свързани с „модернизация на пристанища и изграждане на лодкостоянки“, което ще подобри материалните активи и тяхната ефективност.
Културно-историческо наследство	Очаква се косвено положително въздействие за опазване на подводните културни ценности, като ефект от опазване на дънната флора и фауна
Вредни физични фактори	Очаква се положително, непряко въздействие на Приоритет 1 върху фактора, тъй като подобряването на използваните риболовни техники и оборудване, както и по-строгийт контрол, ще доведе до генериране на по-малко вредни физични фактори (шум).
Отпадъци	Очаква се положително, дългосрочно и пряко въздействие на Приоритет 1 върху генерираните отпадъци, тъй като подобряването на техниките за рибарство и изграждането на съоръжения за събиране на отпадъци и морски отпадъци, от една страна ще доведе до намаляване на количеството на генерираните отпадъци и от друга страна ще доведе до по-ефективното им третиране.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	В резултат на устойчивото рибарство и опазване на ресурсите се очаква косвено положително въздействие върху човешкото здраве, свързано с подобро качество на водите, в т.ч. зоните за къпане, на които ще се отрази ефекта от изпълнение на приоритета.
Обобщение за въздействието: Приоритет 1 не води до отрицателни въздействия. Свързан е с дългосрочни преки и непреки положителни въздействия за повечето компоненти и фактори на средата. За останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие.	

СЦ 1.1: Укрепване на икономически, социално и екологично устойчиви риболовни дейности	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	<p>Очаква се изпълнението на Специфична цел 1.1 да има положително и дългосрочно въздействие върху климата и ограничаване на изменението му, тъй като дейностите предвидени по тази цел са насочени и към подобряването на енергийната ефективност, което от своя страна ще доведе до намаляване на емисиите на ПГ. Дейностите за изпълнение по Специфична цел 1.1, се предвижда да допринесат за опазването на околната среда като цяло.</p>
Качество на атмосферния въздух	<p>Очаква се въздействието на СЦ 1.1 върху КАВ да бъде положително, непряко и дългосрочно, тъй като част от дейностите свързани с тази цел, целят да се подобри оборудването, което ще доведе до намаляване на емисиите на вредни вещества, отделяни в атмосферата.</p>
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	<p>Очаква се положително, дългосрочно, пряко и косвено въздействие на Специфична цел 1.1 върху компонентите на ОС – повърхностни и подземни води, крайбрежните води, тъй като дейностите предвидени за изпълнението по СЦ ще допринесат за постигането на баланс, в който ще се използват устойчиво наличните ресурси.</p> <p>При изграждане на лодкостоянки, следва местоположението им да бъде съобразено с местоположението на зони за защита на водите (зони за къпане). Не се очаква значително въздействие, в случай че това бъде съобразено.</p> <p>Предвижда се, че изпълнението на СЦ 1.1 ще доведе до повишаване на качеството на повърхностните и подземни водни тела, крайбрежните води.</p> <p>Очаква се положително, дългосрочно въздействие върху морските екосистеми чрез подкрепа на дейности, насочени към подобряване на околната (морската) среда-напр. почистване от отпадъци.</p> <p>В СЦ 1.1 е заложено и изграждане на инфраструктура за по-добро управление на качеството и третирането на отпадъчните води.</p>

<i>СЦ 1.1: Укрепване на икономически, социално и екологично устойчиви риболовни дейности</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	Не се очаква въздействие, свързано с риска от наводнения.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.1, тъй като предвидените дейности за изпълнение по целта, целят да опазват ОС и да се повиши контролът върху нея. В тази връзка, от изпълнението на целта, се очаква да се намали вероятността от увреждане на водните екосистеми и местообитания.
Животински свят	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.1, тъй като предвидените дейности за изпълнение по целта, целят да опазват ОС и да се повиши контролът върху нея. В тази връзка, от изпълнението на целта, се очаква да се намали вероятността от увреждане на водната фауна и нейните местообитания.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се влиянието от изпълнението на дейностите по СЦ 1.1, от програмата, да имат положително, дългосрочно, пряко и непряко въздействие върху структурата и функцията на защитените територии и зони, тъй като дейностите целят: повишаване на енергийната ефективност, по-строг контрол върху риболовните дейности, иновации, целящи опазването на околната среда. Съвкупността от тези дейности ще доведат до намаляване на антропогенния натиск върху водните екосистеми, от където всъщност възниква положителното въздействие върху защитените територии и зони.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Очаква се положително, дългосрочно, пряко въздействие на СЦ 1.1 върху материалните активи. Това положително въздействие ще бъде постигнато чрез изпълнението на дейности, свързани с „модернизация на пристанища и изграждане на лодкостоянки“, което ще подобри материалните активи и тяхната ефективност.
Културно-историческо наследство	Аналогично на Приоритет 1
Вредни физични фактори	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.1 върху фактора, тъй като дейностите предвидени за изпълнение целят

<i>СЦ 1.1: Укрепване на икономически, социално и екологично устойчиви риболовни дейности</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	иновативност в риболовното оборудване и техники, което от своя страна ще доведе до по-ниското генериране на вредни физични фактори (шум).
Отпадъци	Очаква се положително, пряко и дългосрочно въздействие на СЦ 1.1 върху генерираните отпадъци, тъй като дейностите предвидени за изпълнение, целят да се изгради инфраструктура за управление на отпадъците. Това ще доведе до по-ефективното им третиране, по-висок контрол върху тях, по-малко замърсяване на ОС и до намаляване на генерирането им като цяло.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Преки и косвени дългосрочни положителни въздействия, свързани с подобряване на благосъстоянието на заетите в сектора, съответно качеството им на живот, и гарантиране на добро качество на водната среда, което ще се отрази положително и на зоните за къпане.
Обобщение за въздействието: Аналогично на въздействието на Приоритет 1	

<i>СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се изпълнението на Специфична цел 1.2 да има положително и дългосрочно въздействие върху климата и неговите изменения, тъй като дейността предвидена за тази цел е насочена към подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател, което от своя страна ще повиши енергийната ефективност и ще намали емисиите на ПГ. Това ще допринесе за ограничаване изменението на климата.
Качество на атмосферния въздух	Очаква се положително, пряко и дългосрочно въздействие на СЦ 1.2 върху компонента, тъй като дейността, предвидена за изпълнение на СЦ 1.2, цели подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател. Поради новостта на тези двигатели ще се генерират по-малко вредни замърсители и ПГ, отделящи се в атмосферния въздух.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения	Очаква се положително въздействие от изпълнението на дейността по СЦ 1.2, тъй като от подмяната или обновяването на основния или допълнителен двигател, се очаква минимален риск от изтичане на вредни

СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO ₂	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Морски екосистеми	<p>вещества в повърхностните води (вкл. крайбрежните води).</p> <p>Положително е и въздействието по отношение на морските екосистеми – очаква се минимален риск от замърсяване на морската среда, в случай на изтичане на вредни вещества.</p> <p>Не се очаква въздействие върху подземните води и риска от наводнения.</p>
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.2 върху водната растителност, тъй като дейността предвидена за изпълнение на целта е подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател, което ще доведе до намален риск от изтичане на вредни вещества в ОС от тези двигатели. От това следва и намален риск от унищожаване на водната растителност.
Животински свят	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.2 върху животинския свят, тъй като дейността предвидена за изпълнение на целта е подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател, което ще доведе до намален риск от емисии на вредни вещества в ОС от тези двигатели. От това следва и намален риск от унищожаване на водната фауна.
Защитени зони Защитени територии	Аналогично на въздействието върху растителността и животинския свят
Ландшафт	Косвено положително въздействие за водните и крайбрежни ландшафти, свързано с опазване на качеството им
Материални активи	Очаква се СЦ 1.2 да има положително, дългосрочно и пряко въздействие върху материалните активи, тъй като дейността предвидена за изпълнението на тази цел е свързана с използването на риболовни техники и оборудване, които позволяват упражняването на риболовната дейност да се извърши за най-кратък период, да води до оптимален улов и да има минимално отрицателно въздействие върху околната среда.

<i>СЦ 1.2: Повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Очаква се положително, пряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.2, тъй като дейността към тази цел, предвижда подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател, от което се очаква по-малко генериране на вредни физични фактори в ОС (шум), поради иновативността на тези двигатели.
Отпадъци	Не се очаква въздействие.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Положително въздействие, свързано с ограничаване на замърсяването на въздуха.
Обобщение за въздействието: Въздействието на СЦ 1.2. е положително за повечето компоненти и фактори на средата. За останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие. Не се очакват отрицателни въздействия от изпълнение на специфичната цел.	

<i>СЦ 1.3: Насърчаване на адаптирането на риболовния капацитет към възможностите за риболов и допринасяне за постигането на справедлив жизнен стандарт в случай на дадено временно преустановяване на риболовните дейности</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Положително въздействие, свързано с преустановяване на емисии на вредни вещества за преустановените риболовни дейности, свързани със стари риболовни кораби.
Качество на атмосферния въздух	Очаква се положително, непряко въздействие при изпълнението на СЦ 1.3 върху КАВ, тъй като дейността „окончателно преустановяване на риболовни дейности“, която цели да допринесе за адаптирането на риболовния флот към рибните запаси, ще намали и отделянето на вредни вещества в атмосферата, по време на това преустановяване.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Положително пряко въздействие, свързано с ограничаване на натоварването на повърхностните водни обекти (вкл. крайбрежни води), както и морските екосистеми, в които се извършват риболовни дейности. Няма отношение към подземни води и риска от наводнения.
Земни недра	Не се очаква въздействие.

<i>СЦ 1.3: Насърчаване на адаптирането на риболовния капацитет към възможностите за риболов и допринасяне за постигането на справедлив жизнен стандарт в случай на дадено временно преустановяване на риболовните дейности</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, непряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.3, заедно с дейностите към нея, тъй като при „окончателно преустановяване на риболовните дейности“, с цел допринасяне за адаптирането на риболовния флот към рибните запаси, през тези периоди ще се намали и натискът върху водната растителност.
Животински свят	Очаква се положително пряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.3 върху водната фауна, тъй като ще бъдат осигурени периоди, в които натискът върху нея ще бъде ограничен.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се положително, непряко въздействие при изпълнение на СЦ 1.3, тъй като през периодите, когато ще бъдат окончателно преустановявани риболовните дейности, натискът върху някои от компонентите на ОС ще бъде значително намален, което ще се отрази и върху състоянието на защитените зони и територии.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Очаква се положително пряко въздействие на СЦ 1.3 върху материалните активи, тъй като дейност „временно преустановяване на риболовни дейности“, ще допринесе за постигането на справедлив жизнен стандарт на рибарската общност чрез въвеждането на компенсаци.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Очаква се положително, непряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.3, тъй като през периодите на преустановяване на риболовните дейности, с цел постигне на балансиран флот, който да експлоатира устойчиво наличните ресурси, ще се генерират по-малко вредни физични фактори (шум).
Отпадъци	Очаква се положително, непряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.3, тъй като през периодите на преустановяване на риболовните дейности, с цел постигне на балансиран флот, който да експлоатира

<i>СЦ 1.3: Насърчаване на адаптирането на риболовния капацитет към възможностите за риболов и допринасяне за постигането на справедлив жизнен стандарт в случай на дадено временно преустановяване на риболовните дейности</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	устойчиво наличните ресурси, ще се генерират по-малко количество отпадъци.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Положително непряко въздействие, свързано с гарантирането на справедлив жизнен стандарт на заетите в сектора при дадено временно преустановяване на риболовните дейности
Обобщение за въздействието: Въздействието е положително за повечето компоненти и фактори на средата. Не се очакват отрицателни въздействия.	

<i>СЦ 1.4: Насърчаване на ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие.
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Очаква се непряко положително въздействие, тъй като ефективният контрол и надеждните данни ще доведат до вземането на адекватни решения при риск от замърсяване и преексплоатация на водни ресурси.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, непряко въздействие при изпълнението на СЦ 1.4, върху водната растителност, тъй като от дейност „контрол и правоприлагане“ ще се окаже положително влияние от намаления антропогенен натиск върху нея.
Животински свят	Очаква се положително, пряко въздействие при изпълнението на СЦ 1.4, тъй като дейността „контрол и правоприлагане“, цели мониторинг на риболова, за ефективно справяне с незаконния, недеклариран и нерегулиран (ННН) риболов и да се постигнат целите на ОПОР. Въз основа на това ще бъде намалено незаконното отрицателно въздействие върху водната фауна.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.4, тъй като чрез по-строгия контрол върху рибарството, ще се намали антропогенния натиск върху водните

<i>СЦ 1.4: Насърчаване на ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	екосистеми, което ще окаже благоприятно въздействие и върху защитените зони и територии.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Не се очаква въздействие.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие.
Отпадъци	Не се очаква въздействие.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Очаква се непряко положително въздействие, тъй като в резултат на подобрения контрол ще се гарантира и качество на улова, който ще се ползва за хранителни цели.
Обобщение за въздействието: Очаква се положително въздействие за компонентите, имащи отношение към специфичната цел, като за останалите компоненти не се очаква въздействие. Реализирането на СЦ 1.4 не е свързано с отрицателни въздействия.	

<i>СЦ 1.5: Допринасяне за защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми</i>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Опазването и възстановяването на водните екосистеми има косвено положително отношение за адаптация към последиците от изменението на климата.
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Изцяло положително въздействие, свързано с опазване и възстановяване на водните екосистеми.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, пряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.5, върху водната флора, тъй като дейността свързана с нея, цели да се опазват и възстановяват водните екосистеми.
Животински свят	Очаква се положително, пряко въздействие от изпълнението на СЦ 1.5, върху водната фауна, тъй като дейността свързана с нея,

СЦ 1.5: Допринасяне за защитата и възстановяването на водното биологично разнообразие и водните екосистеми	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	цели да се опазват и възстановяват водните екосистеми.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се положително, непряко въздействие на СЦ 1.5 върху защитените зони и територии, тъй като подобряването на състоянието и опазването на водните екосистеми, повишаването на енергийната ефективност и намаляването на въглеродните емисии, ще окаже благоприятно косвено въздействие и върху тях.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Не се очаква въздействие.
Културно-историческо наследство	Косвено положително въздействие за опазване на обектите на подводната археология.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие.
Отпадъци	Не се очаква въздействие.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Очаква се положително влияние върху населението и човешкото здраве, от изпълнението на СЦ 1.5, тъй като КАВ ще подобри, вследствие от на използването на съоръжения и техники в рибарството, които са с повишена енергийна ефективност и проектирани с цел намаляване на въглеродните емисии и гарантиране на качеството на водите, в т.ч. близките зони за къпане.
Обобщение за въздействието: Очаква се положително въздействие за компонентите, имащи отношение към специфичната цел, като за останалите компоненти не се очаква въздействие. Реализирането на СЦ 1.5 не е свързано с отрицателни въздействия.	

Приоритет 2: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се пряко, дългосрочно, постоянно, положително въздействие на Приоритет 2, чрез иновации и инвестиции в аквакултурите, които ще доведат до ограничаване емисиите на ПГ, енергийна и ресурсна ефективност.
Качество на атмосферния въздух	Намаляването на количествата на отпадъците, което включва и отпадъчните газове, намаляването на емисиите на вредни вещества от сектора ще допринесе за непряко

Приоритет 2: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	положително въздействие върху качеството на атмосферния въздух.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	<p>Предвидените дейности за достигане на дългосрочно непряко и пряко положително въздействие върху качеството на водите са намаляване на антропогенния натиск върху водите и повишаване на ефективността върху използването на ресурсите.</p> <p>Развитието на устойчиви аквакултурни производства с ниско влияние върху околната среда, развитие на биоикономиката и прилагане на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда ще окажат дългосрочно пряко положително въздействие върху повърхностните и крайбрежни води, морските екосистеми.</p> <p>Не се очаква въздействие по отношение на риска от наводнения и подземните води, както и зоните за защита на водите.</p>
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Непряко положително въздействие за почвите в района на предприятията за преработка на аквакултури в резултат на ограничаване на замърсявания, иновации и подобрена материална база.
Растителност и флора	Положително въздействие върху природни местообитания и растителни сообщества в прилежащи зони в резултат на подобрените технологии и процеси в аквакултурите, които водят до ограничаване на въздействието върху околната среда, в т.ч. растителността.
Животински свят	Положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, което е свързано с развитие на устойчиви аквакултурни производства с ниско влияние върху околната среда чрез реконструкция и модернизация на техническите съоръжения за защита на животните.
Защитени зони Защитени територии	Положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, свързано с инвестиции в аквакултурните стопанства, свързани с прилагане на преки консервационни действия в защитените зони.

Приоритет 2: „Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	Компенсирането на производители на аквакултури, понасящи загуби от хищничество ще запази биологичното разнообразие в местообитанията на видовете в рамките на НАТУРА 2000.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Положително въздействие, свързано с продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите, осигуряващи екологични услуги и преминаване към биологични аквакултури.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Непряко положително въздействие, свързано с въвеждането на иновативни технологии, предполагащи и ограничаване на нивата на шум
Отпадъци	Дългосрочно положително пряко въздействие, свързано с намаляване на количествата генерирани отпадъци от въвеждането на технологии за ефективно използване на ресурсите.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с подобрени качества на предлаганата продукция от аквакултури
Обобщение за въздействието: За повечето аспекти на средата въздействието е положително. Не се очаква отрицателно въздействие.	

СЦ 2.1: Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, по-специално чрез укрепване на конкурентоспособността на производството на аквакултури, като същевременно се гарантира, че дейностите са екологично устойчиви в дългосрочен план.	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Положителното, пряко, дългосрочно постоянно въздействие е свързано с устойчивите, иновативни и конкурентоспособни аквакултури. Продуктивните инвестиции и иновации в аквакултурите, осигуряват екологични услуги и преминаване към биологични аквакултури. Развитие на устойчиви аквакултурни производства с ниско влияние върху околната среда чрез реконструкция и модернизация на техническите съоръжения.

<p><i>СЦ 2.1: Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, по-специално чрез укрепване на конкурентоспособността на производството на аквакултури, като същевременно се гарантира, че дейностите са екологично устойчиви в дългосрочен план.</i></p>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Качество на атмосферния въздух	Намаляването на количествата на отпадъци и използването на ресурсите ефективно, ще допринесе за непряко положително въздействие на Качеството на атмосферен въздух върху околната среда.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Дългосрочното непряко и пряко положително въздействие върху качеството на водите от предвидени дейности – намаляване на антропогенния натиск върху водите, развитие на устойчиви аквакултурни производства с ниско влияние върху околната среда чрез дейности свързани с енергийна ефективност е и повишаване на ефективността на използване на ресурсите, както и ограничаване на емисиите на замърсители в околната среда.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Подобряването на технологиите и процеси в аквакултурите, които от своя страна водят до ограничаване на въздействието върху околната среда ще доведат до положително въздействие на компонента „Растителност“
Животински свят	Положително общо въздействие спрямо текущото състояние на сектора, което е свързано с разработване на устойчиви, иновативни и ресурсоспестяващи технологии, предполагащи екологосъобразно отглеждане на водни организми, адаптирано към местните условия. Дейностите свързани с енергийна ефективност и многократно използване на водата с пречистване и аериране също ще доведат до защита на здравето на животните.
Защитени зони Защитени територии	Общо положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, което е свързано с продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите аквакултури, осигуряващи екологични услуги и преминаване към биологични аквакултури. Прилагане на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от защитените зони от мрежата Натура 2000.

<p><i>СЦ 2.1: Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, по-специално чрез укрепване на конкурентоспособността на производството на аквакултури, като същевременно се гарантира, че дейностите са екологично устойчиви в дългосрочен план.</i></p>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Ландшафт	Непряко положително въздействие, което е свързано с подобряване на състоянието на околната среда в райони на производствата, преминаващи към биологични аквакултури.
Материални активи	Положително въздействие, което е свързано с разработване на нови и/или прилагане на нови за България технически решения и иновации по отношение на производствените съоръжения и оборудване и мониторинг на места, подходящи за аквакултури. Енергийна и ресурсна ефективност и повишена биологична стойност на продуктите.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Непряко положително въздействие, свързано с въвеждането на иновативни технологии, предполагащи и ограничаване на нивата на шум
Отпадъци	Намаляването на количествата генерирани отпадъци от въвеждането на технологии за ефективно използване на ресурсите ще доведат до дългосрочно, положително пряко въздействие върху фактора „Отпадъци“.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Икономически жизнеспособните дейности ще доведат до увеличаване на заетостта в сектора, подобряване на работната среда и качеството на живот на заетите.
<p>Обобщение за въздействието: Очаква се положително въздействие за повечето компоненти и фактори на средата, без отрицателни въздействия.</p>	

<p><i>СЦ 2.2: Насърчаване на предлагането на пазара, качеството на продуктите и добавената стойност на продуктите от риболов и аквакултури, както и преработването на тези продукти.</i></p>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се пряко, дългосрочно, постоянно, положително въздействие на Приоритет 2, чрез продуктивни иновации и инвестиции в аквакултурите, които осигуряват екологични услуги. Подобряване на енергийната ефективност с цел намаляване на вредното влияние върху околната среда и намаляване на себестойността на разходите.
Качество на атмосферния въздух	Намаляването на количествата на отпадъци, използването на ресурсите ефективно ще

<p><i>СЦ 2.2: Насърчаване на предлагането на пазара, качеството на продуктите и добавената стойност на продуктите от риболов и аквакултури, както и преработването на тези продукти.</i></p>	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	допринесе за непряко положително въздействие на КАВ.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	<p>Дългосрочното непряко положително въздействие върху качеството на водите от предвидени дейности – намаляване на антропогенния натиск върху водите, развитие на устойчиви аквакултурни производства с ниско влияние върху околната среда чрез реконструкция и модернизация на техническите съоръжения, вкл. дейности свързани с енергийна ефективност и многократно използване на водата с пречистване и аериране и повишаване на ефективността на използване на ресурсите, както и ограничаване на емисиите на замърсители в околната среда.</p>
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Положително въздействие върху природни местообитания и растителни съобщества в прилежащи зони в резултат на подобрените технологии и процеси в аквакултурите, които водят до ограничаване на въздействието върху околната среда, в т.ч. растителността.
Животински свят	Общо положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, свързано с разработване на устойчиви, иновативни и ресурсоспестяващи технологии, предполагащи екологосъобразно отглеждане на водни организми, адаптирано към местните условия. Подобряване на енергийната ефективност с цел намаляване на вредното влияние върху околната среда.
Защитени зони Защитени територии	Общо положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, свързано с разработване на устойчиви, иновативни и ресурсоспестяващи технологии, предполагащи екологосъобразно отглеждане на водни организми, адаптирано към местните условия. Промотиране на аквакултурите, като алтернатива за опазване на естествените ресурси, застрашени от изчезване, включително прилагане на комуникационна кампания за устойчива аквакултура на ЕС.

СЦ 2.2: Насърчаване на предлагането на пазара, качеството на продуктите и добавената стойност на продуктите от риболов и аквакултури, както и преработването на тези продукти.	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Положително въздействие, свързано с развитие на иновативни технологии. Дейности, които водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи, както и популяризиране на местни продукти от риболов, аквакултури и преработка с цел нарастване на консумацията в страната
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие.
Отпадъци	Дългосрочно положително пряко въздействие, свързано с намаляване на количествата генерирани отпадъци от въвеждането на технологии за ефективно използване на ресурсите. Подобряване оползотворяването на страничните продукти от преработка. Дейности, които водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с подобреното производство, както за заетите в сектора, така и за потребителите на продукцията.
Обобщение за въздействието: Очаква се положително въздействие за повечето компоненти и фактори на средата, без отрицателни въздействия.	

Приоритет 3: „Осигуряване на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните, вътрешните райони и насърчаване на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие.
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Съществува риск от неблагоприятно въздействие, при несъобразяване на поемния капацитет на водните тела, използвани за дейности по рибарство и аквакултури, замърсяване, прекомерно черпене на води.

Приоритет 3: „Осигуряване на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните, вътрешните райони и насърчаване на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Риск от непряко отрицателно въздействие, поради развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури.
Животински свят	Риск от непряко отрицателно въздействие, поради развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури
Защитени зони Защитени територии	Риск от непряко отрицателно въздействие, поради увеличаване на натиска от развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Пряко, положително дългосрочно въздействие върху материалните активи, поради развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури.
Културно-историческо наследство	Положително пряко дългосрочно въздействие, което е свързано с стратегиите от общностите местно развитие, че местните общности, занимаващи се с рибарство или аквакултури, използват по-пълноценно своите възможности, предлагани от устойчивата синя икономика, превръщайки ги в основа за развитието на екологичните, културните, социалните и човешките ресурси.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Не се очаква въздействие
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Очаква се непряко положително въздействие от развитие на общностите – подобряване качеството на живот и благополучието на населението в тях.
Обобщение за въздействието: Повечето въздействия са положителни, като риск от отрицателно въздействие е възможен за елементите на биологичното разнообразие, защитените зони и територии, при несъобразяване на дейностите с наличието им, както и за водни тела – при несъобразяване на дейностите с параметрите, капацитета и особеностите на водното тяло.	

СЦ 3.1: Интервенции, които допринасят за осигуряването на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните и вътрешните райони и за насърчаването на устойчивото развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие.
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Съществува риск от неблагоприятно въздействие, при несъобразяване на поемния капацитет на водните тела, използвани за дейности по рибарство и аквакултури, замърсяване, прекомерно черпене на води.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Риск от непряко отрицателно въздействие, поради развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури.
Животински свят	Риск от непряко отрицателно въздействие, поради развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури
Защитени зони Защитени територии	Риск от непряко отрицателно въздействие, поради увеличаване на натиска от развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури
Ландшафт	Не се очаква въздействие
Материални активи	Пряко положително въздействие за развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури и подготвителни действия в подкрепа на разработването и бъдещото изпълнение на стратегиите и изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие.
Културно-историческо наследство	Положително пряко дългосрочно въздействие, което е свързано с стратегиите от общностите местно развитие, че местните общности, занимаващи се с рибарство или аквакултури, използват по-пълноценно своите възможности, предлагани от устойчивата синя икономика, превръщайки ги в основа за развитието на екологичните, културните, социалните и човешките ресурси.
Вредни физични фактори	Непряко отрицателно въздействие, поради увеличаване на общностите занимаващи се с рибарство, от което следва повишаване на нивото на шум.

СЦ 3.1: Интервенции, които допринасят за осигуряването на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните и вътрешните райони и за насърчаването на устойчивото развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Отпадъци	Непряко отрицателно въздействие поради развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, което води до генериране на количество отпадъци.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Очаква се непряко положително въздействие от развитие на общностите – подобряване качеството на живот и благополучието на населението в тях.
Обобщение за въздействието: Аналогично на въздействието на Приоритет 3.	

Приоритет 4: „Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Пряко, дългосрочно, постоянно, положително въздействие чрез .с намаляване на вредното влияние върху околната среда и намаляване на себестойността на разходите
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху компонентите на околната среда
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху компонентите на околната среда
Животински свят	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху компонентите на околната среда
Защитени зони Защитени територии	Пряко положително дългосрочно въздействие ще се осъществи чрез подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на

Приоритет 4: „Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони
Ландшафт	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху компонентите на околната среда
Материални активи	Пряко положително въздействие на фактора в следствие на анализ на икономическото значение на зоните за сектора
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие.
Отпадъци	Пряко положително въздействие, резултат от повишаване чистотата на моретата и океаните
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Пряко положително въздействие, свързано с повишаване безопасността и сигурността и непряко положително въздействие в резултат на чистотата и устойчивото стопанисване.
Обобщение за въздействието: Значително положително въздействие, в сравнение с въздействието на текущото състояние на моретата и океаните. Не се очакват отрицателни въздействия.	

СЦ 4.1: Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността, чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Непряко, дългосрочно, постоянно, положително въздействие чрез .с намаляване на вредното влияние върху околната среда и намаляване на себестойността на разходите, както и повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на въздействието по отношение на изменение на климата.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху водите

СЦ 4.1: Укрепване на международното управление на океаните и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността, чистотата и устойчивото стопанисване на моретата и океаните	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху компонентите на околната среда
Животински свят	Устойчивото стопанисване на морета и океани чрез насърчаване на знанията за морска среда, ще доведе до пряко положително въздействие върху компонентите на околната среда, подобряване на природозащитното състояние на морските бозайници чрез намаляване на негативните взаимодействия.
Защитени зони Защитени територии	Пряко положително дългосрочно въздействие ще се осъществи чрез подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Пряко положително въздействие на фактора в следствие на анализ на икономическото значение на зоните за сектора
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие.
Отпадъци	Не се очаква въздействие.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с устойчивото стопанисване на моретата и океаните, което води до ограничаване на рисковете за населението и човешкото здраве, съпътстващи неустойчивото стопанисване.
Обобщение за въздействието: Положително въздействие, в сравнение с въздействието на текущото състояние на моретата и океаните. Не се очакват отрицателни въздействия.	

Приоритет : „Техническа помощ“	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Очаква се косвено положително въздействие от реализацията на Приоритет Техническа помощ върху околната среда, в т.ч. човешкото здраве като цяло, предвид че същият цели гарантиране на доброто изпълнение на програмата.	

6.2. Оценка на въздействието на предвидените дейности в проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

6.2.1. Дейности по Приоритет 1

- Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и покритите лодкостоянки, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се пряко положително дългосрочно въздействие, резултат от подпомагане на иновации, свързани със зеления преход на територията на приставане на риболовните съдове. Чрез изпълнение на дейността ще се подобри енергийната ефективност. От това следва и допринасяне за ограничаване на климатичните промени.
Качество на атмосферния въздух	Очаква се положително, непряко, дългосрочно въздействие върху КАВ, тъй като дейността цели да се повиши енергийната ефективност, което от своя страна ще допринесе за намаляването на отделящите се емисии на вредни вещества в атмосферния въздух. Осигуряването на съоръжения за събиране на отпадъци ще ограничи неприятните миризми, свързани с отпадъците от рибарските кораби. Подобрената инфраструктура ще допринесе за подобряване на КАВ в пристанищните райони, поради намаляване на количествата на емитираните газове (основно NOx и SO ₂) и намаляване на разпрашаването от обновените настилки
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Дългосрочно пряко положително въздействие върху качеството на повърхностните води, крайбрежните води и морските екосистеми чрез подобряване санитарно-хигиенното състояние на водите в пристанищата и състоянието на прилежащите крайбрежни ивици; възможен кумулативен положителен ефект при реализиране на дейностите в пълен обем във всички потенциални обекти-

- Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и покритите лодкостоянки, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	<p>пристанища; намаляване на натиска върху околната среда.</p> <p>Инвестициите в управление на отпадъчните води ще имат положителен принос за опазване на повърхностните и подземните води, в т.ч. зоните за защита на водите и морските екосистеми от замърсяване.</p> <p>Новата инфраструктура следва да се съобрази с риска от наводнения в района, като се гарантира нейната устойчивост.</p>
Земни недра	<p>Не се очаква значимо въздействие. Следва да се съобрази хидрогеоложката характеристика на конкретния терен, тъй като в много случаи пристанищните райони, особено по Черноморието, се характеризират с активни свлачищни и срутищни процеси или риск от възникване на такива.</p>
Почви Земеползване	<p>Очаква се пряко, еднократно, незначително отрицателно въздействие, свързано със засягане на почвите при строителните дейности – отнемане на почвен пласт на местата, на които има такъв. Въздействието е почти напълно обратимо, тъй като след завършване на строителните дейности почвата се ползва по предназначение в свободните от застрояване площи.</p> <p>Въздействието по време на експлоатацията ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобренията инфраструктура, която ще отделя по-малко замърсители в околната среда, съответно върху почвите.</p>
Растителност и флора	<p>Възможно е отрицателно въздействие върху дънни и крайбрежни местообитания, ако такива са налични в мястото на планираните подобрения – степента на въздействие зависи от конкретните параметри на строителството.</p> <p>По време на експлоатацията въздействието ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобренията инфраструктура, която ще отделя по-малко замърсители</p>
Животински свят	<p>Дългосрочно положително въздействие чрез инсталирането на съоръжения, които ще събират морски отпадъци и изгубени риболовни уреди, което ще предотврати риска за водната фауна.</p>

- Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и покритите лодкостоянки, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	Възможно е отрицателно въздействие върху дънни и крайбрежни местообитания, ако такива са налични в мястото на планираните подобрения – степента на въздействие зависи от конкретните параметри на строителството. По време на експлоатацията въздействието ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобрената инфраструктура, която ще отдели по-малко замърсители
Защитени зони Защитени територии	Отрицателно въздействие се очаква в случай, че инвестициите се реализират в участъци от защитени зони и/или територии, прилежащи към целевите обекти, основно по време на строителството. Степента на въздействие зависи от конкретния обект, параметри, местоположение, наличие на местообитания и видове, предмет на опазване. Реализирането следва да се предхожда от оценка на въздействието върху околната среда, и в частност защитени зони/територии.
Ландшафт	За етапа на строителство визуално, локално и незначително по степен обратимо въздействие. По време на експлоатацията не се очаква въздействие върху ландшафта
Материални активи	Очаква се пряко положително въздействие, вследствие на обновяване и подобряване на инфраструктурата.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие – в случай, че модернизацията е свързана и с разширение има риск от попадане на нерегистрирани до момента културни ценности, като при тези случаи се спазват процедурите съгласно разпоредбите на Закона за културното наследство.
Вредни физични фактори	По време на етапа на строителство ще са характерни увеличени нива на шум от работата на строителната и транспортна техника. Въздействието е временно и обратимо, като цяло с локален обхват, незначително. Очаква се непряко положително въздействие, изразяващо се в намаляване на нивата на шум на пристанища и кейове за разтоварване, поради подобряването на инфраструктурата.

- Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и покритите лодкостоянки, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Отпадъци	<p>Незначително отрицателно въздействие се очаква по време на строителните дейности, свързано с генериране на определени количества отпадъци от строителство и разрушаване – отрицателното въздействие може да се ограничи до минимум при проучване и използване на възможностите за влагането на отпадъците от строителство и разрушаване в новото строителство;</p> <p>Значително положително въздействие се очаква при реализирането на инвестиции в съоръжения за събиране на отпадъци. Очаква се пряко положително дългосрочно въздействие чрез реализирането на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - операции за оползотворяване на нежелан улов и за оползотворяване на отпадъчни рибни продукти, както и инвестиции към развитие на кръговата икономика, като: - използване на отпадъци като суровина за други продукти като фуражи и биотехнологии, - съоръжения за оборудване, съхранение, преработка, прием, сортиране и предаване на морски отпадъци;
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	<p>В зависимост от конкретното местоположение и параметри на съоръженията и обектите, въздействието може да бъде от незначително положително до средно отрицателно.</p> <p>Положително е въздействието, свързано с подобряване на материалната база, която ще бъде източник на по-малко рискове за здравето на работещите на обектите и за живеещите в близост до пристанищата.</p> <p>Отрицателно въздействие може да възникне в случаите, когато модернизацията е свързана и с разширение, увеличаване на капацитета на пристанищата, които са разположени в близост до зони и обекти, подлежащи на здравна защита. В тази връзка за одобряването на такива дейности следва да се вземе предвид близостта до обекти, подлежащи на здравна защита, учредени зони с води за къпане, хидродинамиката на водните течения, други чувствителни и защитени зони за водите, генерирането на шум и емисии на</p>

- Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и покритите лодкостоянки, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	вредни вещества в атмосферния въздух в резултат на увеличен трафик в района на пристанищата, разпространението на неприятни миризми от улова и евентуалната преработка на рибни продукти, да се гарантира адекватно управление на отпадъците от дейностите на обектите.
<p>Обобщение за въздействието:</p> <p>Дейността въздейства различно на двата етапа от нейната реализация – строителство и експлоатация.</p> <p>Строителният етап е свързан с незначително, временно, за повечето компоненти и фактори напълно обратимо въздействие, характерно за всеки един строителен обект.</p> <p>Етапът на експлоатация е свързан като цяло с положително въздействие върху компонентите и факторите на средата, при съобразяване на най-близките чувствителни територии и обекти, в т.ч. зони за защита на водите, риск от наводнения, свлачищни и срутищни процеси, зони и обекти, подлежащи на здравна защита.</p> <p>Реализирането на дейностите следва да се предхожда от изискуемите по нормативна уредба процедури по ОВОС/ЕО по реда на глава шеста на ЗООС и ОС съгласно чл.31 на ЗБР.</p>	

Подкрепа за подобряване на икономическия и социалния статус на операторите в риболова	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се положително, пряко, дългосрочно въздействие върху климата, тъй като дейността предвижда разпространение на научни знания сред операторите в риболова за по-добро разбиране на ефектите от изменението на климата върху управлението на риболова (напр. по отношение на въздействието на миграцията на рибните запаси и на инвазивните видове). Приносът към емисиите на ПГ от „първо придобиване на риболовен кораб“ е незначителен.
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Непряко положително въздействие, свързано с подобряване на безопасността, което ще ограничи риска от злополуки и аварии.
Земни недра	Не се очаква въздействие.

Подкрепа за подобряване на икономическия и социалния статус на операторите в риболова	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Непряко положително въздействие, свързано с подобряване на безопасността, което ще ограничи риска от злополуки и аварии.
Животински свят	Непряко положително въздействие, свързано с подобряване на безопасността, което ще ограничи риска от злополуки и аварии
Защитени зони Защитени територии	Непряко положително въздействие, свързано с подобряване на безопасността, което ще ограничи риска от злополуки и аварии.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Очаква се пряко положително въздействие, вследствие на обновяване и подобряване на инфраструктурата. Очаква се положително, пряко и дългосрочно въздействие, на дейността върху материалните активи, чрез „инвестиции в оборудване за безопасност / условия на труд на борда на кораба, инвестиции в оборудване за производство на борда, диверсификация в дейности, които не включват риболов, аквакултури или иновации, както и в съоръжения за използване на нежелан улов, във връзка с въведеното задължение за разтоварване.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие. По време на етапа на строителство ще са характерни увеличени нива на шум от работата на строителната и транспортна техника. Въздействието е временно и обратимо, като цяло с локален обхват, незначително. Очаква се непряко положително въздействие, изразяващо се в намаляване на нивата на шум на пристанища и кейове за разтоварване, поради подобряването на инфраструктурата.
Отпадъци	Не се очаква въздействие.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве	Дейностите са с пряко положително въздействие за работещите на риболовните

Подкрепа за подобряване на икономическия и социалния статус на операторите в риболова	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Риск от инциденти	кораби, предвид насочеността им за подобряване на здравето, безопасността и условията на труд, което ще доведе и до ограничаване на риска от инциденти и трудови злополуки. Операциите за добавяне на стойност и диверсификация са с непряко положително въздействие, свързано с осигуряване на по-продължителна заетост и преодоляване на сезонността на работа, съответно осигуряване на постоянна доходност, което се отразява положително на благополучието и качеството на живот на заетите в сектора.
<p>Обобщение за въздействието:</p> <p>За повечето компоненти на околната среда въздействието е положително, за останалите компоненти не се очаква въздействие. Не се очакват отрицателни въздействия от дейността.</p>	

Подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Очаква се положително, непряко, дългосрочно въздействие върху климата, тъй като дейността цели да се повиши енергийната ефективност и да намали емисиите на CO ₂ , което от своя страна ще допринесе за намаляване на парниковия ефект и свързаните с това климатични промени.
Качество на атмосферния въздух	Очаква се положително, непряко, дългосрочно въздействие върху КАВ, тъй като дейността цели да се повиши енергийната ефективност и да намали емисиите на CO ₂ , което от своя страна ще допринесе за намаляване на отделящите се вредни вещества в атмосферния въздух.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	<p>Очаква се положително, непряко въздействие на дейността върху качеството на повърхностните води, крайбрежните води и морските екосистеми тъй като при подновяване или обновяване на двигателя на плавателните съдове, се намалява вероятността от изтичане на вредни вещества от тях.</p> <p>Не се очаква въздействие по отношение на риска от наводнения, зоните за защита на водите и подземните води.</p>

Подмяна или обновяване на основен или допълнителен двигател	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Очаква се положително, непряко въздействие на дейността върху водната флора, тъй като се намалява замърсяването, както и рискът от замърсяване на водните тела, а от там се намалява и рискът от нарушаване на водните екосистеми.
Животински свят	Очаква се положително, непряко въздействие на дейността върху водната фауна, тъй като се намалява замърсяването, както и рискът от замърсяване на водните тела, а от там се намалява и рискът от нарушаване на водните екосистеми.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се положително, непряко въздействие върху защитените зони и територии, поради цялостното намаляване на емисиите на парникови газове и намаляването на риска от изтичането на вредни вещества във водните тела.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Очаква се положително, пряко въздействие върху материалните активи, тъй като дейността цели обновяване на материални активи.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Очаква се положително, непряко въздействие на дейността върху генерирането на шум, от замяната на двигателите с нови
Отпадъци	Не се очаква въздействие.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Въздействието е непряко положително, свързано с ограничаване на емисиите на изгорели газове от старите двигатели, които са по-високо емисионни от нови такива. Не се очаква отрицателно въздействие.
Обобщение за въздействието: За повечето компоненти и фактори въздействието е положително, за останалите не се очаква въздействие. Не се очакват отрицателни въздействия от дейността.	

Компенсации за окончателно преустановяване на риболовни дейности	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата,	Очаква се пряко, положително, еднократно влияние върху компонента от

Компенсации за окончателно преустановяване на риболовни дейности	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Адаптация към изменящия се климат	преустановяването на риболовните дейности, тъй като това ще доведе до предотвратяване на отделящите се ПГ в атмосферата.
Качество на атмосферния въздух	Очаква се пряко, положително, еднократно влияние върху КАВ, поради преустановяването на емисии на вредни вещества в атмосферата от преустановените дейности.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Очаква се пряко, положително въздействие на дейността, което е свързано с намаляване на вредните емисии и отпадъци в пристанищата и водите.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Не се очаква въздействие.
Животински свят	Очаква се непряко, положително въздействие върху водните екосистеми и опазването на животинските видове, поради намаляване на интензивността на антропогенния натиск от окончателното преустановяване на риболовните дейности. Окончателното преустановяване на риболовните дейности ще доведе и до устойчиво използване на наличните ресурси.
Защитени зони Защитени територии	Очаква се непряко, положително въздействие върху структурата на водните екосистеми, в резултат на намаляване на антропогенния натиск от окончателното преустановяване на риболовните дейности.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Очаква се непряко, положително въздействие на дейността върху материалните активи, поради окончателното преустановяване на работата на риболовните кораби.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Очаква се непряк, положителен ефект, който е свързан с преустановяване на шума от дейността на корабите, поради окончателното преустановяване на риболовните дейности.
Отпадъци	Очаква се положително, непряко въздействие на дейността, поради намаляване на количеството генерирани отпадъци, при

Компенсации за окончателно преустановяване на риболовни дейности	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	окончателно преустановяване на риболовните дейности.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Очаква се пряко въздействие, което е свързано с предотвратяване на здравните рискове и неблагоприятните ефекти върху здравето на корабния екипаж. Непряко положително въздействие, свързано с ограничаване на риска от замърсяване на водите за къпане
Обобщение за въздействието: За повечето компоненти и фактори въздействието е положително, за останалите не се очаква въздействие. Не се очакват отрицателни въздействия от дейността.	

Компенсации за временно преустановяване на риболовни дейности	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Аналогично на предходната дейност, с временен характер.
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на предходната дейност, с временен характер.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Аналогично на предходната дейност, но с временен характер.
Земни недра	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.
Растителност и флора	Не се очаква въздействие.
Животински свят	Аналогично на предходната дейност, но с временен характер.
Защитени зони Защитени територии	Аналогично на предходната дейност, но с временен характер.
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Не се очаква въздействие.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.
Вредни физични фактори	Аналогично на предходната дейност, но с временен характер.
Отпадъци	Аналогично на предходната дейност, но с временен характер.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.

Компенсации за временно преустановяване на риболовни дейности	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Очаква се положително непряко въздействие от компенсациите, свързано с постигането на справедлив жизнен стандарт за заетите/работещите по време на принудително спиране на дейностите.
Обобщение за въздействието: Очакват се временни, положителни въздействия за повечето компоненти и фактори, а за останалите не се очаква въздействие. Не се очаква отрицателно въздействие.	

Контрол и правоприлагане	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Непряко положително въздействие, свързано с подобрения контрол, с което ще се редуцира браконьерство, незаконен, недеклариран и нерегулиран улов, замърсяването на водите.
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Непряко положително въздействие, свързано с подобрения контрол, с което ще се редуцира браконьерство, незаконен, недеклариран и нерегулиран улов, замърсяването на водите.
Животински свят	Непряко положително въздействие, свързано с подобрения контрол, с което ще се редуцира браконьерство, незаконен, недеклариран и нерегулиран улов, замърсяването на водите.
Защитени зони Защитени територии	Непряко положително въздействие, свързано с подобрения контрол, с което ще се редуцира браконьерство, незаконен, недеклариран и нерегулиран улов, замърсяването на водите.
Ландшафт	Не се очаква въздействие
Материални активи	Не се очаква въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Непряко положително въздействие, свързано с подобрения контрол, в резултат на който ще се гарантира и законосъобразно управление на отпадъците
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие

Контрол и правоприлагане	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с подобрения контрол, което ще гарантира добри условия на труд, спазване на изискванията за безопасни и здравословни условия на труд, съответно ще се редуцира риска от инциденти.
Обобщение за въздействието: За повечето компоненти и фактори въздействието е положително, за останалите не се очаква въздействие. Не се очакват отрицателни въздействия от дейността.	

Събиране и обработване на данни за управление на рибарството и аквакултурите за научни цели	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Непряко положително въздействие, тъй като събраните данни ще послужат за адекватни решения за опазването на водите и морските екосистеми,
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Непряко положително въздействие, тъй като е обърнато внимание на необходимостта от събиране на данни за застрашени и защитени видове. Данните ще послужат за взимане на навременни и адекватни решения за опазване на видовете.
Животински свят	Непряко положително въздействие, тъй като е обърнато внимание на необходимостта от събиране на данни за застрашени и защитени видове. Данните ще послужат за взимане на навременни и адекватни решения за опазване на видовете
Защитени зони Защитени територии	Непряко положително въздействие, тъй като е обърнато внимание на необходимостта от събиране на данни за застрашени и защитени видове. Данните ще послужат за взимане на навременни и адекватни решения за опазване на видовете и местообитанията, предмет на опазване в зоните и териториите.
Ландшафт	Вторично, непряко положително въздействие, свързано с благоприятното въздействие върху водите и биоразнообразието, описано по-горе.

Събиране и обработване на данни за управление на рибарството и аквакултурите за научни цели	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Материални активи	Не се очаква въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Не се очаква въздействие
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Не се очаква въздействие
Обобщение за въздействието: За повечето компоненти и фактори не се очаква въздействие. За останалите въздействието е непряко и вторично положително.	

Специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и на биоразнообразието	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Положително, пряко въздействие, свързано с повишаване на енергийната ефективност, нисковъглеродни техники за риболов, преминаване към ВЕИ, водещи до намаляване на въглеродния отпечатък.
Качество на атмосферния въздух	Положително, пряко въздействие, свързано с намаляването на емисии на вредни вещества в атмосферата
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Положително, пряко въздействие, свързано с дейностите и иновациите, ограничаващи въздействието върху околната среда
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Положително, пряко въздействие, свързано с дейностите и иновациите, свързани с облекчаване на натиска, селективност на уредите за риболов.
Животински свят	Положително, пряко въздействие, свързано с дейностите и иновациите, свързани с облекчаване на натиска, селективност на уредите за риболов.
Защитени зони Защитени територии	Положително, пряко въздействие, свързано с дейностите и иновациите, свързани с облекчаване на натиска, селективност на уредите за риболов, подобряване

Специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и на биоразнообразието	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	природозащитното състояние на видовете и природните местообитания.
Ландшафт	Не се очаква въздействие
Материални активи	Положително въздействие, свързано с инвестиции в материални активи с екологично значение
Културно-историческо наследство	Ограничаване на риска от нарушаване/засягане на обекти на подводната археология
Вредни физични фактори	Очаква се намаляване на шума, като следствие от въведените иновации и инвестициите в модерно оборудване
Отпадъци	Като част от дейността са предвидени компенсации за пасивно събиране на морски отпадъци и операции за активно почистване на водоемите от отпадъци.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с описаните по-горе положителни въздействия върху околната среда.
Обобщение за въздействието: За повечето компоненти и фактори се очаква положително въздействие. За останалите не се очаква въздействие. Дейността не е свързана с риск от отрицателни въздействия.	

6.2.2. Дейности по Приоритет 2

Дейности по продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Дългосрочно положително пряко въздействие, в резултат на инвестициите за повишаване на енергийната ефективност. Останалите поддейности не са свързани с отрицателно въздействие.
Качество на атмосферния въздух	Непряко положително въздействие, свързано с подобряване на производствата, което ще даде като резултат намаляване на емисиите на вредни вещества и неприятни миризми.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Пряко положително въздействие, свързано с въвеждането на многократно използване на водата с пречистване и аериране, диверсифициране на дейностите, чрез допълнителни дейности по екологични услуги и образователни дейности.

Дейности по продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	Поддейностите за отглеждане на нови видове риба следва да се съобразят с действащите ПУРБ за съответните територии, където ще се финансират, изискванията на Закона за водите и подзаконовата нормативна база, за да не се допусне отрицателно въздействие върху качеството и количеството на водите в съответните водни тела. Останалите поддейности не се очаква да окажат въздействие върху водите.
Земни недра	Не се очаква въздействие – поддейностите не предполагат засягане на земните недра.
Почви Земеползване	Като цяло се очаква положително въздействие върху почвите в резултат на подобряване на параметрите на производствата, при което ще се отделят по-малко замърсители. Новите дейности, предложени с цел диверсификация нямат потенциал за значително въздействие върху почвите. Възможна е промяна на земеползването, в зависимост от конкретни дейности.
Растителност и флора	Дейността и поддейностите ще окажат положително въздействие, в сравнение с настоящото въздействие, в резултат на ограничаване на неблагоприятните въздействия на производства, развитие на екологични услуги, намаляване на риболовния натиск. Предвидените поддейности за отглеждане на нови видове риба, подобряването и оптимизирането на използване на фуражи, производството на нови продукти следва да се оценят за въздействие върху естествената растителност на терена, предвиден за реализация на такива дейности.
Животински свят	Аналогично на въздействието върху растителния свят, с допълнително положително въздействие от предвидената поддейност за намаляване на риболовния натиск върху калкан и други морски видове.
Защитени зони Защитени територии	Риск от отрицателно въздействие има при планиране на нови дейности в защитени зони и територии. Задължително следва дейностите да се предхождат от детайлна и подробна оценка на възможните въздействия върху околната среда, и в частност – предмета и целите на опазване на защитените зони, при риск от засягане или въздействие върху такива.
Ландшафт	Диверсификацията на дейностите в повечето случаи е свързана със заемане на нови

Дейности по продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
	територии, съответно промени в ландшафта. Въздействието следва да се оценява за всяка конкретна дейност.
Материални активи	Изцяло положително въздействие, свързано с инвестиции в нови, ефективни, екологични материални активи
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква дейностите да доведат до значителни нива на шум или въздействие на други физични фактори.
Отпадъци	Положително въздействие, свързано с подобряване на производствените процеси, ресурсна и енергийна ефективност, което ще ограничи и генерираните отпадъци от сектора.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Като цяло се очаква положително въздействие, в резултат на подобряване на процесите, продуктите, управленските системи, осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд. Риск от неблагоприятно въздействие има при несъобразяване на новите дейности, целящи диверсификация на сектора, с близко разположени обекти и зони, подлежащи на здравна защита, зони за защита на водите – СОЗ, зони за къпане, зони с риск от наводнения.
Обобщение за въздействието: Като цяло въздействието на дейностите е положително, тъй като е насочено към подобряване на дейностите в сектора на аквакултурите. Новите дейности, свързани с диверсификацията следва да се предхождат от подробни оценки на евентуалното въздействие върху околната среда и човешкото здраве – в рамките на нормативно изискващите се процедури по ОВОС, ЕО и ОС, за да не се допуснат значителни неблагоприятни въздействия в конкретните места, избрани за реализиране на инвестиции.	

Дейности по аквакултури, осигуряващи екологични услуги	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Очаква се положително въздействие, предвид че ще се реализират в защитени зони, т.е. изключват се неблагоприятни въздействия върху водите
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие

Дейности по аквакултури, осигуряващи екологични услуги	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Растителност и флора	Пряко положително въздействие, предвид че дейностите се съобразяват с изискванията за управление на защитените зони и ще бъдат прилагани консервационни мерки.
Животински свят	Аналогично на въздействието върху растителността.
Защитени зони Защитени територии	Аналогично на въздействието върху растителността.
Ландшафт	Положително въздействие, аналогично на въздействието върху растителността.
Материални активи	Не се очаква въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Не се очаква въздействие
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с подобрени качества на продуктите от аквакултури, произведени с методи, щадящи околната среда.
Обобщение за въздействието: Въздействието е значително положително за биологичното разнообразие и защитените зони, предвид изричната насоченост на поддейностите. Непряко положително или без въздействие е за останалите компоненти и фактори.	

Дейности по преработка на продукти от риболов и аквакултури	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Пряко положително въздействие, в резултат на подобряване на енергийната ефективност
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на въздействието по предходния компонент.
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Дейностите по преработка са свързани с генериране на отпадъчни води с високо съдържание на органика. За същите следва да се предвиди подходящо пречистване, ползване в оборот и недопускане на заустване на непречистени води във водни обекти. Новите предприятия следва да съобразят риска от наводнения в съответната територия.
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	С временно, обратимо въздействие е свързан етапа на строителство на предприятия за преработка. Въздействието е обратимо.
Растителност и флора	Самата преработка не е свързана с въздействия върху растителността.
Животински свят	Аналогично на въздействието върху растителността.
Защитени зони Защитени територии	Аналогично на въздействието върху растителността.

Дейности по преработка на продукти от риболов и аквакултури	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Ландшафт	Не се очаква въздействие.
Материални активи	Положително въздействие, свързано с обновяване на материалните активи на сектора и развитие на нови такива, които са по-щадящи за околната среда
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие, като следва да се съобрази близостта до обекти с нормиран шум.
Отпадъци	Положително пряко въздействие, в резултат на поддейностите за подобряване оползотворяването на страничните продукти от преработката, равносилно на намаляване на генерираните отпадъци от преработка
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Положително въздействие, свързано с предвидените поддейности за подобряване на условията на труд. Новите предприятия за преработка на рибни продукти са свързани с отделяне на миризми, отпадъци и остатъци от преработката, отпадъчни води с високо съдържание на биогенни елементи. Местоположението им следва да се съобразява с близостта до обекти и зони, подлежащи на здравна защита.
<p>Обобщение за въздействието: Дейността ще има положително въздействие, в сравнение с въздействието на съществуващите предприятия за преработка, поради подобрения на технологиите, нови технологии, повишаване на безопасността и осигуряване на здравословни условия на труд, намаляване на отпадъците.</p> <p>За новите обекти, с оглед недопускане на значителни въздействия, следва да се провеждат изискуемите процедури по ЕО, ОВОС и ОС, в рамките на които да се определи подходящо местоположение и параметри на предприятията.</p>	

Дейности по предлагане на пазара	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Не се очаква въздействие
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Не се очаква въздействие

Дейности по предлагане на пазара	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Животински свят	Непряко положително въздействие, свързани с поддействието за промотиране на аквакултурите като алтернатива за опазване на естествените ресурси. Не се очаква въздействие от останалите поддействия.
Защитени зони Защитени територии	Не се очаква въздействие
Ландшафт	Не се очаква въздействие
Материални активи	Не се очаква въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Не се очаква въздействие
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с нарастване на консумацията на здравословни продукти.
Обобщение за въздействието: Дейността е свързана с непряко положително въздействие върху животинския свят и човешкото здраве. За останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие.	

Дейности, свързани с планове за производство и предлагане на пазара	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Не се очаква въздействие от дейността.	

6.2.3. Дейности по Приоритет 3

Дейности, свързани с изграждане на капацитет и подготвителни действия в подкрепа на разработването и бъдещото изпълнение на стратегиите	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Дейностите за обучение и проучвания и анализи на територията, за която ще се прилага съответната стратегия, ще имат непряко положително въздействие върху околната среда и здравето на хората като цяло, тъй като ще допринесат за взимане на компетентни, адекватни решения за съдържанието на стратегиите, а проучването на територията ще осигури информация за евентуални рискове и ще допринесе за избягването на противоречия и конфликти с чувствителни територии, обекти и райони, в т.ч. защитени зони, защитени територии, зони за защита на водите, зони с риск от наводнения, зони и обекти, подлежащи на здравна защита. Така още на най-ранен етап ще се ограничат възможностите за неблагоприятно въздействие върху околната среда и човешкото здраве. Останалите дейности нямат отношение към околната среда и човешкото здраве.	

Дейности, свързани с изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
В рамките на стратегиите ще се изпълняват дейности: <ul style="list-style-type: none"> изпълнението на операции, избрани в рамките на стратегията за местно развитие (за насърчаване на диверсификацията в местните общности, за насърчаване на икономически, 	

Дейности, свързани с изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
<p>човешки, социални и културни ценности, за подобряване на опазването на околната среда и оползотворяване на възможностите на местните общности, за добавяне на стойност и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури и др.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество; • управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране. <p>Като цяло тези дейности не са свързани със значително отрицателно въздействие върху околната среда, но в зависимост от конкретно подбраните дейности на конкретна територия може да възникнат неблагоприятни въздействия. В тази връзка въздействието на дейностите, включени във всяка стратегия следва да се оцени кумулативно, за конкретния район и неговите особености.</p>	

6.2.4. Дейности по Приоритет 4

Дейности, свързани с морско наблюдение	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Непряко положително въздействие, свързано със събиране на актуални метеорологични данни
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Непряко положително въздействие, свързано с набиране на данни за корабния трафик, което ще позволи регулирането му с оглед недопускане на претоварване на водните обекти
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Непряко положително въздействие, свързано с набиране на данни за корабния трафик, което ще позволи регулирането му с оглед недопускане на претоварване на водните обекти и свързаното с това неблагоприятно въздействие върху растителността
Животински свят	Непряко положително въздействие, свързано с набиране на данни за корабния трафик, което ще позволи регулирането му с оглед недопускане на претоварване на водните обекти и свързаното с това неблагоприятно въздействие върху животинския свят – основно изразяващо се в безпокойство
Защитени зони Защитени територии	Аналогично на въздействието върху растителността и животинския свят
Ландшафт	Не се очаква въздействие

Дейности, свързани с морско наблюдение	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Материални активи	Не се очаква въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Не се очаква въздействие
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Непряко положително въздействие, свързано с възможността за адекватни навременни действия при извънредни, аварийни ситуации
Обобщение за въздействието: Очаква се непряко положително въздействие за част от компонентите и факторите на средата, като за останалите не се очаква въздействие.	

Дейности, свързани с подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Климат, Изменение на климата, Адаптация към изменящия се климат	Не се очаква въздействие
Качество на атмосферния въздух	Не се очаква въздействие
Повърхностни води Подземни води Крайбрежни води Зони за защита на водите Риск от наводнения Морски екосистеми	Пряко положително въздействие от мерките за подобряване на природозащитното състояние
Земни недра	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие
Растителност и флора	Пряко положително въздействие от мерките за подобряване на природозащитното състояние
Животински свят	Пряко положително въздействие от мерките за подобряване на природозащитното състояние
Защитени зони Защитени територии	Пряко положително въздействие от мерките за подобряване на природозащитното състояние
Ландшафт	Не се очаква въздействие
Материални активи	Не се очаква въздействие
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие

Дейности, свързани с подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква въздействие
Отпадъци	Не се очаква въздействие
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Не се очаква въздействие
Обобщение за въздействието: Дейността е свързана с пряко положително въздействие върху водите, биологичното разнообразие и защитените зони. Не се очаква въздействие върху останалите компоненти и фактори на средата.	

6.2.5. Дейности по Приоритет „Техническа помощ“

<ul style="list-style-type: none"> Повишаване на административния капацитет на органите, отговорни за координацията, управлението, отчитането и одита на средствата и на бенефициерите Укрепване на стратегическата координация, програмиране (включително разпространение на информация), планиране, изпълнение, мониторинг, оценка и контрол на политиката на ЕФМДРА в рамките на нейното финансиране Подобряване на средата за изпълнение чрез по-нататъшно рационализиране на правилата и процедурите за управление на ЕФМДРА и минимизиране на административната тежест 	
Компонент/Фактор на околната среда	Въздействие
Очаква се непряко положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве, свързано с гарантиране на доброто изпълнение на програмата, която като цяло е с комплексно положително въздействие.	

6.3. Оценка на връзката и взаимодействието между компонентите и факторите на средата и възможното кумулативно въздействие върху околната среда и човешкото здраве

В рамките на програмата:

Като цяло предвижданията на програмата са с положително въздействие, в т.ч. между компонентите и факторите. За някои компоненти и фактори се очаква и положително кумулативно въздействие.

Водите са основен преносител на замърсители и оказват влияние и на други компоненти и фактори на околната среда, като в резултат на прилагане на комплекса от дейности по програмата се очаква положително кумулативно въздействие върху компонента. Пряко свързани с водите са:

- Биологично разнообразие** - за хидробионтите водата е естествената среда и тя носи основните фактори на въздействие върху тях. Подобряването на качествата на морските води чрез дейностите по програмата ще окаже положително кумулативно въздействие върху този компонент в дългосрочен период. Това е от особено значение за състоянието на защитени зони и защитени територии.

- **Човешко здраве** - дейностите свързани с подобряване на качествата на морските води ще подобрят и качествата на водите за къпане и ще намалят риска за здравето. Въздействието върху човешкото здраве от изпълнение на дейностите по програмата също е положително кумулативно.

- **Отпадъци** - попаднали в повърхностни водни тела те лесно достигат и замърсяват крайбрежния ландшафт, оказват влияние и върху биоразнообразието, особено на дънните организми. Програмата предвижда дейности намаляващи тяхното отделяне в морската околна среда, както и такива за събирането им и ограничаване на образуваните количества отпадъци. В дългосрочен период се очаква положителен кумулативен ефект на програмата върху количествата и разпространението на морските отпадъци и отпадъците от преработка;

Климатични изменения и адаптация към изменението на климата - ограничаването на емисиите на парникови газове и съобразяването на дейностите с адаптационния капацитет на средата по отношение на изменящия се климат води до положително въздействие върху всички останали компоненти на средата.

За останалите компоненти и фактори не се очаква кумулативно въздействие, поради следните мотиви:

- **Земни недра** – цялостното въздействие на ПМДРА 2021-2027 г. върху земните недра е незначително (свежда се до необходимостта от съобразяване на хидрогеоложката характеристика на конкретния терен в пристанищните райони, поради наличието на активни свлачищни и срутищни процеси или вероятността от възникване на такива). Ето защо не се очакват вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни отрицателни последици.

- **Почви и земеползване** – Очакваното въздействие по отношение на почвите е свързано с етапа на строителство и е напълно обратимо. Не е свързано с вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни отрицателни последици.

- **Ландшафт** – Очакваното визуално, локално и незначително по степен, обратимо въздействие не е с кумулативен характер – нито вторичен, нито с едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни отрицателни последици.

- **Материални активи** – Въздействието е пряко, положително, не се очакват отрицателни кумулативни въздействия – нито вторични, нито краткосрочни или дългосрочни;

- **Културно-историческо наследство** – Реализирането на ПМДРА 2021-2027 г. не е свързано с въздействие по отношение на културно-историческото наследство, вкл. не се очакват и вторични, кумулативни въздействия.

- **Вредни физични фактори** - Очакваното визуално, локално и незначително по степен, обратимо въздействие не е с кумулативен характер – нито вторичен, нито с едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни отрицателни последици.

Извън програмата:

Мерките от НРПД за многогодишната финансова рамка за периода 2021-2027 г., както и други мерки от ПМДРА 2021-2027 г., изпълняващи се в защитени зони и защитени територии, са свързани с цялостен положителен кумулативен ефект върху зоните и териториите. Мерките от НРПД са насочени към възстановяване и запазване на благоприятния природозащитен статус на естествените местообитания и видовете от интерес за България и Европейския съюз. Прилагането на дейностите от Специфична цел 1.5. на ПМДРА 2021-2027 г. ще допринесе за по-доброто управление или съхранение на

морските биологични ресурси. Това също така ще допринесе за стимулиране на опазването на морската среда чрез повишаване на знанията за морето. Очакваният цялостен кумулативен ефект е дългосрочен и положителен.

Риск от кумулиране на неблагоприятни въздействия е възможен за дейностите за модернизация на пристанища и изграждане на лодкостоянки, дейностите по продуктивни инвестиции и иновации в аквакултури, дейности по преработка на продукти от риболов и аквакултури – при наличие в съседство на предприятия, производства и дейности, отделящи вредности в околната среда. При тези случаи отрицателния кумулативен ефект може да се отнася за повече от един компонент и фактор на средата, като зависи от конкретната ситуация, местоположение и параметри. В тази връзка за такива дейности следва на възможно най-ранен етап да се извършат оценките по регламентираните в ЗООС и ЗБР превантивни процедури по ОВОС, ЕО и ОС, в рамките на които да бъдат зададени подходящо местоположение, параметри, капацитет и изисквания за опазване на околната среда и човешкото здраве при реализиране на инвестициите.

6.4. Оценка на възможното трансгранично въздействие върху околната среда и човешкото здраве

Дейностите, предвидени в програмата, ще се реализират на територията на страната, без да се разполагат на/без да засягат територия на други държави. Характерът и същността на предвидените дейности не предполага възникване на значително отрицателно въздействие върху околната среда и здравето на хората на територията на страната (видно от анализите и оценките в предходните подточки на т.6), като такива въздействия съответно не се очакват и за територията на други държави.

Насочеността на ПМДРА 2021-2027 г. определя очакваното въздействие върху околната среда и човешкото здраве като комплексно положително за сектора на морското дело, рибарството и аквакултурите, за заетите в него и за консуматорите на произведената продукция.

Дейностите, предвидени по приоритетите на програмата, са съобразени с действащите нормативни изисквания, както и с актуалните стратегически документи, в т.ч. такива, поставящи цели по опазване на околната среда. ПМДРА 2021-2027 г. няма потенциал за задълбочаване на съществуващи или генериране на нови екологични проблеми с качеството на въздуха, качествата на водите, биоразнообразието, отпадъците, почвите, ландшафта, населението и човешкото здраве, съответно липсва потенциал и за трансгранични замърсявания и неблагоприятни въздействия. Отчитайки и отдалечеността на традиционните дейности в сектора на рибарството от държавните ни граници, не се очаква трансгранично въздействие дори в случаи на форсмажорни обстоятелства свързани с дейности, предмет на програмата.

6.5. Обобщени изводи за въздействията

Въздействието *на стратегическо ниво* е комплексно положително за повечето компоненти и фактори на средата. За останалите компоненти и фактори е без въздействие. Риск от отрицателно въздействие е установен единствено за Приоритет 3 и СЦ 3.1 –растителността, животинския свят, защитените зони и територии, при несъобразяване с наличието на такива елементи, както и по отношение на водните тела, които ще бъдат експлоатирани за съответни дейности при несъобразяване с техния поемнен капацитет и параметри.

Въздействието *на ниво „предвидени дейности“* е като цяло положително, в съответствие с крайната дългосрочна цел на всяка дейност, съответстваща на съответната специфична цел и приоритет на проекта на ПМДРА 2021-2027 г.

За някои дейности обаче – основно свързаните със строителство и експлоатация на обекти и съоръжения, през етапите им на реализация са възможни неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. **кумулятивни** (основно при наличие в съседство на предприятия, производства и дейности, отделящи вредности в околната среда). В тази връзка за такива дейности следва на възможно най-ранен етап да се извършат оценките по регламентирания в ЗООС и ЗБР превантивни процедури по ОВОС, ЕО и ОС, в рамките на които да бъдат зададени подходящо местоположение, параметри, капацитет и изисквания за опазване на околната среда и човешкото здраве при реализиране на инвестициите.

Не се очакват трансгранични въздействия върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави.

7. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПМДРА 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве

На база на резултатите от извършените в предходните точки анализи и оценки на предполагаемото въздействие върху околната среда и човешкото здраве в резултат на реализирането на ПМДРА 2021-2027 г., са идентифицирани мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на програмата върху околната среда и човешкото здраве.

Резултатите от анализите и оценките на въздействията **не водят до необходимост от предлагане на мерки за отразяване в окончателния вариант на програмата**, тъй като очакваните неблагоприятни въздействия се предотвратяват чрез мерки по време на изпълнението на съответните дейности.

Предложение за мерки, които да се изпълняват при прилагане на програмата:

1. Мярка: Инвестиционни проекти/проектни предложения по програмата, очертаващи рамка за бъдещото развитие на инвестиционни предложения (ИП)/планове, програми (ПП) или проекти, за които се изисква процедура по ОВОС/ЕО (по реда на ЗООС) и/или процедура по оценка на съвместимостта с предмета и целите на опазване на защитени зони (по реда на ЗБР) да се одобряват от УО на програмата и по реда на съответния специален закон само след влязъл в сила окончателен административен акт, постановен от съответния компетентен орган по околна среда, по реда на ЗООС и/или ЗБР, с който се одобрява/съгласува ИП/ПП, и при съобразяване с условията и мерките в съответния акт.

Очакван ефект: Осигуряване на законосъобразност и прозрачност на предвидените за реализиране инвестиционни проект.

2. Мярка: Проектните предложения да се изготвят при съобразяване на актуалните към момента на разработването им Планове за управление на риска от наводнения, в т.ч. предварителни оценки на риска от наводнения, Планове за управление на речните басейни и при спазване на изискванията, в т.ч. условията в издадените разрешителни, по Закона за водите и бъдещите Програми от мерки за опазване на морската околна среда.

Очакван ефект: Допустимост спрямо ПУРБ и ПУРН на проектните предложение, произхождащи от ПМДРА.

3. Мярка: Реализацията на мерки., действия, проекти и намерения, произтичащи от Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 - 2027г., които

предвиждат ползване и/или водовземане от повърхностни и подземни води, да бъдат съгласувани за допустимост спрямо екологичните цели и плануванияте мерки за постигане, добро състояние на водите в ПУРБ, както и спрямо целите на управлението на риска от наводнения и предвидените мерки в ПУРН за съответния период на действие.

Очакван ефект: Допустимост спрямо ПУРБ и ПУРН на проектните предложения, произхождащи от ПМДРА.

4. Мярка: Приоритетно финансиране на проекти, които минимизират консумацията на ресурсите, помагат за съхранението на екосистемите и намаляват натискът върху околната среда.

Очакван ефект: Устойчиво ползване на ресурсите и опазване на екосистемите.

5. Мярка: За проектите, свързани с диверсифициране на дейностите, да се прави предварителна оценка на потенциалните ефекти от всяка конкретна дейност, с отчитане състоянието на рибните популации.

Очакван ефект: Опазване на рибните популации.

6. Мярка: Одобряването на проектни предложения да става единствено след наличие на предвидени подходящи методи за третиране на отпадъците от риболова и преработката, съобразени с йерархията на управление на отпадъците.

Очакван ефект: Предотвратяване на риска от замърсяване на околната среда с отпадъци.

7. Мярка: При проектиране на нови лодкостоянки да се отчитат ограниченията и забраните за защитени зони и защитени територии, въведени със заповедите за обявяване и утвърдените планове за управление.

Очакван ефект: Предотвратяване замърсяването на водите.

8. Мярка: Да се даде приоритет на проекти, включващи иновативни и научни разработки при развитието на аквакултури.

Очакван ефект: Научно-обосновано управление и ползване на аквакултурите.

9. Мярка: Изграждането на нови производствени обекти и разширението на съществуващи такива, напр. ферми за аквакултури, да се съобразява с наличието в близост на жилищни зони и обекти, подлежащи на здравна защита.

Очакван ефект: Недопускане на риск за населението и човешкото здраве.

10. Одобрението на дейностите по програмата, свързани с модернизация на пристанища и изграждане на лодкостоянки, да се предхожда от оценка на дейностите върху качеството на водите за къпане в тези райони. В рамките на тази оценка да бъдат посочени данни и за отстоянията до най-близко разположените обекти, подлежащи на здравна защита и очакваното въздействие от работата на пристанищата върху средата за обитаване и условията за отдих туризъм в тези обекти и района около тях, както и данни за най-близко разположените зони за къпане, съответно за хидродинамиката на морската вода в съответния район и резултатите от проведени хидродинамични проучвания относно възможното влияние на реконструираното и разширено пристанище

11. Очакван ефект: Недопускане на риск за населението и човешкото здраве. Мярка: При стартиране на дейности по морски аквакултури да се прави проучване

за влияние върху качествата на най-близките води за къпане чрез оценка и на основните течения и възможния пренос и степен на замърсяване.

Очакван ефект: Предотвратяване на риска от замърсяване на водите за къпане.

12. Мярка: При реализиране на дейности по аквакултури да се прилагат храни и технологии на хранене, които предотвратяват замърсяването на водата с хранителни остатъци.

Очакван ефект: Опазване на водите от замърсяване.

13. Мярка: При въвеждане на нови видове в аквакултурите е необходимо да се направи оценка на риска и да се разработят мерки за предотвратяване излизането на чужди видове от фермите в природата по реда на ЗБР.

Очакван ефект: Предотвратяване на риска от разпространение на геноми, навлизане на инвазивни видове.

14. Мярка: Отглеждането на риба в садкова инсталация с използване на фуражи да се извършва само при наличие на свободен екологичен капацитет в комплексните язовири, определен съгласно методиката за оценка на екологичния капацитет на язовирите за производство на риба в садки.

Очакван ефект: Предотвратяване на риска от замърсяване.

15. Мярка: Дейности, свързани с водовземане и ползване на воден обект, подлежат на разрешителен режим, съгласно изискванията на Закона за водите.

Очакван ефект: Опазване на водните обекти.

16. Мярка: Проекти и намерения, произтичащи от ПМДРА 2021 - 2027 г. трябва да бъдат съобразени с изискванията на Закона за водите и съответно да не противоречат на изискванията на Закона на рибарството и аквакултурите, касаещи опазването на водите и биологичното разнообразие.

Очакван ефект: Опазване на водните обекти.

17. Мярка: Дейности, в границите на санитарно-охранителни зони, следва да са съобразени с режима на експлоатация в зоните, регламентирани в приложенията към Наредба №3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Очакван ефект: Опазване на водите, предназначени за питейно-битови цели от замърсяване.

18. Мярка: Произтичащите от разглеждания проект на „Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027“ планове, програми, инвестиционни предложени и проекти, и/или техните изменения е необходимо да бъдат оценявани за допустимост спрямо планове за управление на речните басейни (ПУРБ) и планове за управление на риска от наводнения (ПУРН) и могат да бъдат одобрени само след провеждане на приложимите процедури по реда на Глава шеста от Закона за опазване на околната среда - по екологична оценка (ЕО) за планове и програми и за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС), съгласно изискванията на чл.155, ал.1, т.23 от Закона за водите, за инвестиционни предложения.

Очакван ефект: Допустимост спрямо ПУРБ и ПУРН на проектните предложения, произхождащи от ПМДРА.

19. Мярка: При реализиране на проекти и дейности в рамките на ПМДРА 2021-2027 г., същите следва да бъдат съобразени с анализирания и моделиран обхват при сценарий на вероятност на 20-годишната вълна.

Очакван ефект: Предотвратяване на риска от наводнения.

20. Мярка: При реализиране на проекти и дейности в рамките на ПМДРА 2021-2027 г., да се имат предвид забраните и ограниченията, регламентирани в Закона за водите и да бъдат съобразени съответните забрани и ограничения за извършване на дейности, които могат да доведат до пряко и непряко отвеждане на опасни вещества в подземните води, регламентирани в Наредба № 3/2000г, за СОЗ.

Очакван ефект: Опазване на състоянието на подземните води.

21. Мярка: Измервания на свойствата на утайките в района и извън района, предвиден за изграждане на ферми, за да се предскаже нивото и пространствената степен на ефектите от обогатяването им с органика.

Очакван ефект: Смекчаване на последствията от култивиране на риби.

8. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи

Предоставеният от Възложителя проект на ПМДРА 2021-2027 г. не съдържа алтернативи, като алтернативни варианти не са били разглеждани в процеса на разработване на програмата до момента, в т.ч. не са постъпили коментари от Европейската комисия, налагащи разглеждане на алтернативи за предвижданията на програмата по същество.

Въздействието на предвижданията на ПМДРА 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве също не налага разглеждане/разработване на алтернативи и варианти на програмата.

Анализът на „нулевата алтернатива“, направен в т.2.2 на ДЕО, показва, че тя е с по-неблагоприятно въздействие от алтернативата за реализиране на програмата.

Алтернативата за реализиране на ПМДРА 2021-2027 г. е като цяло с комплексно положително въздействие върху околната среда, в т.ч. върху населението и човешкото здраве, тъй като програмата е с преобладаваща екологична насоченост. Въпреки това, тъй като някои от предвидените дейности са свързани с потенциал за негативно въздействие, при прилагането на програмата задължително следва да се изпълняват всички препоръчани мерки в т. 7 на ДЕО, както и всички законови и подзаконови нормативни актове обвързани с опазването на отделните компоненти на околната среда, вкл. човешкото здраве.

9. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация

Основни **методически документи**, които са ползвани за изготвяне на ДЕО, са указания и методики на Европейската комисия за стратегическа екологична оценка, публикувани на интернет страницата на Комисията и на интернет страницата на Министерство на околната среда и водите, в т.ч.:

- Ръководство за екологична оценка на планове и програми в България, 2002 г.;
- Ръководство на Европейската комисия за прилагането на Директива 2001/42/ЕС относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда;

- Ръководство за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в стратегическата екологична оценка (Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment), 2013 г., публикувано на интернет страницата на Европейската комисия;
- Техническите насоки за климатична устойчивост на инфраструктурни проекти в периода 2021-2027 г., Известие на Европейска комисия, C(2021)543;
- Ресурсно ръководство за подпомагане прилагането на Протокола за стратегическа екологична оценка, 2011 – ИКЕ-ООН.
- Letter Ref. Ares(2020)32846 - 06/01/2020 of EC with provisions and clarifications for environmental assessments applicable to the plans and programmes co-financed by the EU in the period 2021-2027;
- Presentation on Application of the SEA Directive to the EU 2021-2027 cofinanced programmes, 40th meeting of the Expert Group on ESIF(EGESIF), Brussels, 11-12 February 2020, Directorate-General for the Environment.

Изготвянето на ДЕО е извършено по следния **методологичен подход**:

- 1) Запознаване на колектива експерти с проекта на ПМДРА 2021-2027 г. и нейните предвиждания, предоставената друга документация от Възложителя;
- 2) Анализ на свързаните с проекта на ПМДРА 2021-2027 г. планове, стратегии и програми;
- 3) Събиране, анализ и обработка на данни за съществуващото състояние на околната среда по компоненти и фактори, взаимовръзката връзката му с настоящото ниво на развитие на морското дело, рибарството и аквакултурите;
- 4) Анализ на развитието на околната среда в случай на неприлагане на ПМДРА 2021-2027 г. (оценка на въздействието на т. нар. „нулева алтернатива“);
- 5) Анализ на вероятното значително засягане на територии с ПМДРА 2021-2027 г.;
- 6) Събиране, обработване и анализ на информация за съществуващите екологични проблеми на национално ниво и връзката им с ПМДРА 2021-2027 г., в т.ч. възможно развитие на тези проблеми с и без реализирането на ПМДРА 2021-2027 г.;
- 7) Анализ на степента, в която проекта на ПМДРА 2021-2027 г. съобразява относимите цели и мерки за опазване на околната среда, включени/идентифицирани в документи - планове, стратегии и програми на национално и международно ниво;
- 8) Анализ и оценка на въздействието на ПМДРА 2021-2027 г. върху околната среда: Тъй като програмата е стратегически документ, в съответствие с нивата на подробност на предвижданията в нея, оценката на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве е извършена и на двете нива на подробност („стратегическо“ и „дейности“) – въздействията са оценени и при интегриране на *Техническите насоки на Европейска комисия за интегриране на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост, като въздействията са анализирани и спрямо шестте екологични цели, обхванати от Регламента на таксономията* и при прилагане на подхода на предпазливостта на Организацията за прехрана и земеделие на ООН – *Липсата на адекватна научна информация не трябва да бъде използвана като причина за отлагане или проваляне на предприемане на природозащитни и управленски мерки*
- 9) Предлагање на мерки за предотвратяване, намаляване и ограничаване на въздействията, както и на мерки по наблюдение и контрол на въздействието на програмата при изпълнението ѝ;
- 10) Мотивиран избор на най-подходящата алтернатива по отношение на въздействие върху околната среда и здравето на хората;

11) Изготвяне на мотивирано заключение за реализирането на ПМДРА 2021-2027 г.

Основните **нормативни актове** на национално ниво, които са съобразени при изготвяне на ДЕО, са:

- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за рибарството и аквакултурите;
- Закон за ветеринарно-медицинската дейност;
- Закон за управление на отпадъците;
- Закон за чистотата на атмосферния въздух;
- Закон за ограничаване изменението на климата;
- Закон за водите;
- Закон за защита на растенията;
- Закон за лечебните растения;
- Закон за почвите;
- Закон за защита от шума в околната среда;
- Закон за защитените територии;
- Закон за опазване на земеделските земи и Правилник за прилагането му;
- Закон за културното наследство;
- Закон за защита при бедствия;
- Закон за устройство на територията;
- Закон за устройство на Черноморското крайбрежие;
- Закон за горите;
- Закон за здравословни и безопасни условия на труд;
- Закон за здравето;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- Други подзаконовни нормативни актове към изброените по-горе закони.

Като **международни нормативни актове**, съобразени при изготвянето на ДЕО, са конвенциите, свързани с процедурите по ОВОС и ЕО в трансграничен контекст, и тези, свързани с опазване на компоненти на околната среда, и най-вече води и биоразнообразие, вкл., но не само:

- Директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия);
- Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за хабитатите); Директивата за опазване на дивите птици (2009/147/ЕО);
- Директивата за морското пространствено планиране - Директива 2014/89 / ЕС.

Като **източници на информация** са използвани:

- Документация, предоставена от Възложителя, в т.ч.:
 - Проект на ПМДРА 2021-2027 г. от 15.03.2021 г.;

- Анализ на прилагането на ВОМР на национално ниво в рамките на ПМДР 2014-2020 г.;
- Ситуационен анализ на състоянието на сектор рибарство в България;
- Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България (2021-2027);
 - Статистически данни, доклади и бюлетини на МЗ, БАБХ, ИАРА, БД, РИОСВ, НСИ и ИАОС;
 - Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда (най-актуалният към момента на изготвяне на ДЕО), ИАОС;
 - Стратегии, планове и програми, имащи отношение към ПМДРА 2021-2027 г. – описани са в т.1.4 на ДЕО;
 - Стратегии, планове и програми на национално и международно (европейско) ниво, поставящи цели по опазване на околната среда – описани са в т.1.4 на ДЕО и са анализирани в т.5 на ДЕО;
 - Литературни източници на информация за компонентите и факторите на околната среда (климатични фактори, геология, хидрология, ландшафт, растителност, животински свят, шум и др.).

Не са срещани трудности при събиране на необходимата информация.

10. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПМДРА 2021-2027 г.

Програма „Морско дело, рибарство и аквакултури“ се изготвя за периода 2021-2027 г., с допустимост на разходите до 31.12.2029 г. Отчитайки продължителния период на програмата (8 г.), както и възможните негативни въздействия върху околната среда, в частност върху биоразнообразие и хабитати, се предлага механизъм на мониторинг на програмата (до 31.12.2029 г.) за целите на въвеждане на коригиращи мерки, когато е необходимо, основан на представените в **Таблица 10-1** мерки за наблюдение и контрол.

В следващата таблица е представено предложението на Министерство на околната среда и водите за мерки по наблюдение и контрол на въздействието по време на прилагането на програмата (за периода до 31.12.2029 г.), със съобразени бележки/мотиви от писмо на МЗм с изх.№ : 0403-18/31.03.2022 г.

Таблица 10-1 Предложение за мерки по наблюдение и контрол

Мярка и индикатор по наблюдение и контрол	Мерна единица	Отговорен орган за изпълнение
Подкрепа за прилагане на акваекологични мерки и мярка биологични аквакултури (м. 58 и м. 66 от НРПД за „Натура 2000“)	Площ на природни местообитанията и местообитания на видове, върху които са приложени мерки за подобряване на състоянието им (в хектари и геореферирана база с данни от проектите)	Управляващ орган (УО) на ПМДРА и Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027
Подобряване на структурата и функциите на крайбрежните и морските	Площ на местообитанията и местообитанията на	Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.

Мярка и индикатор по наблюдение и контрол	Мерна единица	Отговорен орган за изпълнение
природни местообитания, както и на природни местообитания от влажните зони.	видовете в защитени зони, за които се изпълняват конкретни дейности, хектари	
Подобряване на природозащитното състояние на видовете по Директива за местообитанията/Директива за птиците/Рамковата директива за морска стратегия, обитаващи крайбрежните и морските екосистеми, както и на екосистемите от влажните зони.	Площ на местообитанията и местообитанията на видовете в защитени зони, за които се изпълняват конкретни дейности, хектари	Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.
Съотношение на реализирания спрямо разрешения улов	%	Управляващ орган (чрез ИАРА)
Запазване на рибни индустрии и общности	Брой проекти с принос към запазване на рибни индустрии и общности	Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.
Запазване на дребномащабния риболов и справедлив достъп до ресурсите	Брой проекти насочени към дребномащабния риболов	Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.
Подкрепа за подобряване на природни местообитания и местообитания на видове (h1110, h1140, h1160, h1170- м. 17, м. 18, м.19)	Площ на природни местообитанията и местообитания на видове, върху които са приложени мерки за подобряване на състоянието им (в хектари и геореферирана база с данни от проектите)	УО на ПМДРА и Бенефициенти
Подкрепа за повишаване на административния капацитет за контрол и наблюдение на ефекта от прилаганите мерки за подобряване на състоянието на природни местообитания и видове предмет на опазване в Натура 2000 (м. 21 и м. 22)	Стойност на договорирани и реално разплатени средства за изпълнение на мерки 21 и 22 на НРПД 2021-2027 г. (в евро)	УО на ПМДРА и Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.
Подкрепа за нови научни знания (м. 20)	Площ на природни местообитанията и местообитания на видове, върху които са	УО на ПМДРА и Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.

Мярка и индикатор по наблюдение и контрол	Мерна единица	Отговорен орган за изпълнение
	<p>приложени мерки за придобиване на нови научни знания (в хектари и геореферирана база с данни, вкл. първични бази с данни от проектите) За реализираните проучвания и анализи, изготвени за целите на програмата, включващи пространствени компоненти, следва да бъдат предоставени картен материал в цифров вид, както и пространствени данни в цифров вид (ГИС). Изисквания към картния материал и пространствените данни: картния материал да бъде в мащаб, позволяващ разчитане на детайлите, представени в съответната карта; Пространствени данни, които се представят в цифров вид - геобаза данни с метаданни или</p> <p>ESRI *.shp (ESRI shape file), впроекционна координатна система</p> <p>WGS84/UTM зона 35N и/или в официалната за страната система, при спазване на следната структура:</p>	

Мярка и индикатор по наблюдение и контрол	Мерна единица	Отговорен орган за изпълнение
	<ul style="list-style-type: none"> - геобаза/пакет от използваните изходни данни, които не са публично достъпни и/или не са в информационната система на „НАТУРА 2000“; - геобаза/пакет от данни от проведените дейности на терен -GPS трак и точки е регистрации; полеви формуляри; снимков материал; - геобаза/пакет от данни от крайни продукти, получени от извършените анализи и обобщения. 	
Общ индикатор за от подкрепата осигурена от ПМДРА за изпълнението на мерки от НРПД за НАТУРА 2000“ за периода, г.2021 - 2027г.	Стойност на договориран и реално разплатени средства за изпълнение на мерките на НРПД 2021-2027 г. (в евро)	УО на ПМДРА и Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.
Общ индикатор за резултат от подкрепата осигурена от ПМДРА за изпълнението на мерки от НРПД за Натура 2000 за периода 2021-2027 г.	Брой защитени зони от мрежата Натура 2000 с приложени мерките от НРПД 2021-2027 г. (по мерки от НРПД)	УО на ПМДРА и Бенефициенти по ПМДРА 2021-2027 г.

Индикаторите ще се интегрират в мониторинга на изпълнението на ПМДРА 2021-2027 г., като при констатиране неблагоприятни последствия върху околната среда и/или човешкото здраве ще се предлагат и предприемат своевременни мерки за възможното им отстраняване.

Резултатите от наблюдението и контрола на въздействието върху околната среда ще се представят в тригодишни доклади по наблюдение и контрол на въздействието на програмата върху околната среда, които на основание чл. 30, ал. 1 от Наредбата за ЕО ще се представят в МОСВ.

11. Заключение на екологичната оценка

В резултат на извършената екологична оценка на проекта на ПМДРА 2021 - 2027 г., въз основа на резултатите от анализа и оценката на потенциалните въздействия на предвидените приоритети, специфични цели и предвидени дейности, заключението на колектива независими експерти е, че изпълнението на програмата не предполага значително отрицателно въздействие върху околната среда и здравето на хората, като при изпълнение на мерките, препоръчани в т. 7 на ДЕО ще се ограничат и предотвратят прогнозираните отрицателни въздействия и ще се повиши степента на екологичния ефект на програмата.

Въздействието на ПМДРА 2021-2027 г. върху **климата и климатичните изменения** е пряко, дългосрочно, постоянно, положително чрез въвеждане на иновации и инвестиции, които ще доведат до намаляване на емисиите на парникови газове в дългосрочен план.

Непряко, дългосрочно, положително е и цялостното въздействие от реализиране на ПМДРА 2021-2027 г. върху **качеството на атмосферния въздух** чрез осигуряване на условия за намаляване на емисиите на вредни вещества от сектора.

Като цяло се очаква положително, дългосрочно, пряко и непряко, първично и вторично въздействие върху **повърхностните и подземни водни тела, крайбрежните води, зоните за защита на водите и морските екосистеми** чрез намаляване на антропогенния натиск върху водите и повишаване на ефективността върху използването на ресурсите. Не се очаква въздействие по отношение на **риска от наводнения**.

Не се очаква въздействие върху **земните недра** от реализирането на ПМДРА 2021-2027 г..

Като цяло се очаква положително, дългосрочно въздействие върху **водната растителност и растителни съобщества** чрез реализирането на дейности, насочени към контрол и опазване на водните екосистеми, подобрени технологии и процеси в аквакултурите.

Дългосрочно и положително, пряко и непряко е цялостното въздействието върху **животинския свят**, свързано с развитие на устойчиви аквакултурни производства, реконструкция и модернизация на техническите съоръжения за защита на животните, намаляване на отрицателния натиск върху водната фауна.

Като цяло въздействието на ПМДРА 2021-2027 г. върху структурата и функцията на **защитените територии и защитените зони** е положително, дългосрочно, пряко и непряко чрез прилагане на преки консервационни дейности в защитените зони, намаляване на антропогенния натиск върху водните екосистеми, повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове, по-строг контрол върху риболовните дейности и др..

Не се очаква въздействие върху **ландшафта** от реализирането на ПМДРА 2021-2027 г..

Очаква се положително въздействие върху **материалните активи**, свързано с модернизация на пристанища и лодкостоянки, продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите, осигуряващи екологични услуги и преминаване към биологични аквакултури.

Очаква се дългосрочно, пряко и непряко положително въздействие върху **културно-историческото наследство**, като ефект от опазване на дънната флора и фауна.

Очаква се непряко положително въздействие по отношение на **вредните физични фактори**, свързано с въвеждането на иновативни технологии, предполагащи и ограничаване на нивата на шум.

Въздействието на ПМДРА 2021-2027 г. по отношение на **отпадъците** е дългосрочно, положително и пряко чрез намаляване на количествата генерирани

отпадъци от въвеждането на технологии за ефективно използване на ресурсите, подобряване на техниките за рибарство, изграждане на съоръжения за събиране на отпадъци и морски отпадъци.

Не се очаква въздействие по отношение на **опасните химични вещества и риск от големи аварии**.

В резултат на устойчивото рибарство и опазване на ресурсите се очаква косвено положително въздействие върху **човешкото здраве**, свързано с подобро качество на водите, в т.ч. зоните за къпане.

Въздействието **на стратегическо ниво** е комплексно положително за повечето компоненти и фактори на средата. За останалите компоненти и фактори е без въздействие. Риск от отрицателно въздействие е установен единствено за Приоритет 3 и Специфична цел 3.1 – растителността, животинския свят, защитените зони и територии, при несъобразяване с наличието на такива елементи, както и по отношение на водните тела, които ще бъдат експлоатирани за съответни дейности при несъобразяване с техния поемнен капацитет и параметри.

Въздействието **на ниво „предвидени дейности“** е като цяло положително, в съответствие с крайната дългосрочна цел на всяка дейност, съответстваща на съответната специфична цел и приоритет на проекта на ПМДРА 2021-2027 г., без значителни отрицателни въздействия върху компонентите и факторите на средата.

За някои дейности обаче – основно свързаните със строителство и експлоатация на обекти и съоръжения, през етапите им на реализация са възможни неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. **кумулятивни** (основно при наличие в съседство на предприятия, производства и дейности, отделящи вредности в околната среда). В тази връзка за такива дейности следва на възможно най-ранен етап да се извършат оценките по регламентираните в ЗООС и ЗБР превантивни процедури по ОВОС, ЕО и ОС, в рамките на които да бъдат зададени подходящо местоположение, параметри, капацитет и изисквания за опазване на околната среда и човешкото здраве при реализиране на инвестициите.

Не се очакват трансгранични въздействия върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави.

ПМДРА 2021-2027 г. няма да доведе до задълбочаване на съществуващи и възникване на нови екологични проблеми.

ПМДРА 2021-2027 г. интегрира относимите цели по опазване на околната среда на международно и национално ниво, и е с пряк и непряк принос за поситгането им.

Предвидените дейности не са свързани с увеличаване емисиите на парникови газове или увеличаване на емисиите на вредни вещества във въздуха, нито с по-голямо вредно въздействие върху настоящия и бъдещ климат. Програмата е изцяло насочена към устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси, предотвратяване образуването на отпадъци и подпомагане прехода към кръгова икономика, предотвратяване на замърсяването на въздуха и водите, както и защита на биологичното разнообразие и екосистемите. В тази връзка проектът на ПМДРА 2021-2027 г. не се очаква да доведе до значителни вреди по отношение на някоя от шестте цели по смисъла на принципа за ненанасяне на значителни вреди.

Като цяло, прилагането на програмата се очаква да доведе до комплексно положително въздействие върху околната среда (най-значимо по отношение на водите и биоразнообразието) и човешкото здраве.

12. Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПМДРА 2021-2027 г. и извършване на екологичната оценка

В Приложение № 3 към ДЕО е представена Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на Програма за морско дело, рибарство и аквакултури, 2021-2027 г. и извършване на Екологична оценка. в т.ч. мотиви за приемане или не на получените мнения и предложения.

13. Нетехническо резюме на екологичната оценка

Като самостоятелно приложение към Доклада за екологична оценка е изготвено нетехническо резюме, в което е представена съкратена информация по основните раздели на ДЕО, несъдържаща технически термини, при спазване на разпоредбата на чл.17, ал.3 от Наредбата за ЕО.

14. Приложения към доклада за екологична оценка

1. **Приложение № 1** Списък, декларации за независимост, съгласно чл. 16 от НУРИЕОПП и дипломи на експертите, участвали в разработването на ЕО.

2. **Приложение № 2** Копие на писмо на Министъра на околната среда и водите с изх. № 04-00-2027/20.02.2021 г.

3. **Приложение № 3** Справка за проведените в рамките на процедурата по екологична оценка на проекта на Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г. консултации, изразените мнения и предложения, както и за начина на отразяването им

Приложение 3.А: Копия на получените становища по време на консултациите по Заданието за определяне на обхвата и съдържанието на Доклада за екологична оценка

Приложения 3Б: Копия на получените становища по време на консултациите по Доклада за екологична оценка

Приложение 3В: Протокол и присъствен списък от проведеното обществено обсъждане

Нетехническо резюме – самостоятелно приложение